

ישעיהו

פרק א'

א. חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה על יהודה וירושלים - נבואות שניבא, על יהודה וירושלים. בימי עזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי יהודה - נבואות ישעיהו, היו בזמן 4 מלכים אלו.

ב. שמעו שמים והאזיני ארץ - שיהיו עדים לדבר נבואתי.

כי ה' דבר - הנבואה, ולא מעצמי.

בנים גדלתי ורוממתי - גדלתי ורוממתי את בניי מכל האומות,

והם פשעו בי - ובניי, גמלו לי רעה תחת טובה זו - ומרדו בי !

ג. ידע שור קנהו - השור, יודע ומכיר את בעליו, **וחמור אביס בעליו -** ואף החמור, יודע היכן מקום האבוס שהניח לו בעליו, **ישראל - לא ידע, עמי - לא התבונן -** אבל בניי, לא יודעים את ה' ולא מתבוננים בכל הטובות שעשה לישראל.

ד. הוי גוי חטא - הוי ! עם חוטא, **עם כבד עון -** עם שעוונותיו רבים וכבדים. **זרע מרעים -** זרע של עושי רע. **בנים משחיתים -** בנים שמקלקלים דרכם. **עזבו את ה', נאצו את קדוש ישראל -** הכעיסו את ה', **נזרו אחור -** התרחקו, והלכו מאחרי ה'. **ה. על מה תכו -** מדוע אינכם מתבוננים, מי מכה אתכם, ועל מה? **עוד תוסיפו סרה -** ועוד מוסיפים לסור מדרך ה', ולעשות רעה. **כל ראש לחלי -** הלא כל ראש - חולי (מחלה), **וכל לבב דוי -** וכל לב - מלא בכאב. (ומדוע לא תקחו מוסר.)

ו. מכף רגל ועד ראש אין בו מתם - הלא אין בכל הגוף מקום תם - שלם בלא מכה, **פצע -** מכה עם דם. **וחבורה -** מכה, שהדם נצרר תחת העור. **ומכה טריה -** מכה, שעדיין טריה ולחה. **לא זרו -** לא פזרו על המכה - תרופה, **ולא חבשו -** ולא חבשו אותה, **ולא רפכה בשמן -** ולא רפכו המכה - בשמן. (נמשל: הלא עדיין לא נרפאתם, מהמכות שהבאתי עליכם, ומדוע תוסיפו לעשות רעה, ואינכם שבים בתשובה ??).

ז. ארצכם שממה, עריכם שרפות אש - לכן, ארצכם תהיה שממה, והערים - ישרפו באש. **אדמתכם, לנגדכם -** זרים אכלים אתה - נגד עינכם יאכלו, יכבשו, עמים זרים את ארצכם. **ושממה כמהפכת זרים -** יעשו ארצכם שממה, כארץ, שהופכים ומחריבים אותה זרים. (שהרי אינם מתכוונים להשאר בה.)

ח. ונותרה בת ציון - כסכה בכרם - ירושלים,

תשאר ריקה מיושביה, כמו סוכת השומר בכרם, שאחר שנבצרו הענבים, הולך, ונשאר ריקה. **כמלונה במקשה -** וכמקום הלינה, של שומר שדה קשואים, שאחר לקיטת הקשואים, עוזב מקום השמירה.

כעיר נצורה - וכעיר, שצרים עליה אויבים, שאחר שנגמר המצור, עוזבים הסוכות שעשו.

ט. לולי ה' צבאות - אם לא היה ה', **הותיר לנו, שריד כמעט -** משאיר לנו, שרידים מעטים,

כסדם היינו, לעמרה דמינו - היינו דומים לסדום ועמורה, שלא נשאר שם דבר.

י. שמעו דבר ה' קציני סדם - שרים הדומים במעשיהם - לשרים של סדום.

האזינו תורת אלקינו, עם עמרה - האזינו לתורת ה', עם הדומה במעשיו - לאנשי עמורה.

יא. למה לי רב זבחיכם יאמר ה' - למה לי שתביאו לפני קרבנות. (אם אינכם שבים ממעשיכם הרעים, לשם מה תביאו קרבנות, הלא אינם לרצון לפני !)

שבעת עלות אילים - אני מואס בעולותיכם, כאדם, השבע ממאכל, ואינו חפץ בו עוד. **וחלב מריאים -** חלב של בהמות שמנות. **ודם פרים וכבשים ועתודים -** עיזים זכרים. **לא חפצתי -** ואינם לרצון לפני.

יב. כי תבאו לראות פני - כשאתם באים, להראות לפני - ברגלים, **מי בקש זאת מידכם -** רמס חצרי - מי בקש שתבואו לדרוך בחצרי, אחר שמעשיכם מקולקלים.

יג. לא תוסיפו הביא מנחת שוא - אל תוסיפו להביא לפני מנחה לחינם - שהרי אינה לרצון לפני.

קטרת תועבה היא לי - שהרי הקומץ שאתם מקטירים - תועבה הוא לפני.

חדש ושבת קרא מקרא - כשאתם נאספים בר"ח, שבת ובמועדים - במקדש, **לא אוכל און ועצרה -** לא אוכל לסבול גם את האון (המחשבות רעות שבלבכם, והע"ז שלכם), יחד עם העצרה (שאתם נעצרים ומתאספים לכבודי).

יד. חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי - קרבנות ר"ח ומועדים שלכם - אני שונא.

היו עלי לטרח - והם כמשא כבד עלי, ולא לרצון. **נלאיתי נשא -** התעייפתי מלשאת אותם. (את המשא-את קרבנותיכם)

טו. ובפרשכם פפיכם - וכשתפרשו את כפיכם בתפילה לפני,

ישעיהו

כד. לכן נאם האדון ה' צבאות אביר ישראל- ה', שהוא החוזק של ישראל.
הוא אֲנַחֵם מִצְרֵי - אתנחם, בעונש שאעניש את אויבי,
וְאֶנְקָמָה מֵאוֹיְבָי -ואנקום באוייבי.
כה. וְאֲשִׁיבָה יָדֵי עֲלֵיךָ - אשיב את ידי להכות אותם, שוב ושוב.
וְאֶצְרֹף כַּבֵּר - סִיגִיךָ - ואנקה ממך את הסיגים, (את הרשעים), כסבון - המנקה את הכתמים מהבגד,
וְאֶסִּירָה כָּל בְּדִילֵיךָ - ואסיר ממך כל ליכלוך, את הרשעים. (בדיל - מין מתכת המעורבת עם הכסף).
כו. וְאֲשִׁיבָה שֹׁפְטֵיךָ כְּבָרָאשְׁנָה, וְיַעֲצִיךָ כְּבִתְחִלָּה - אחר שיכלו הרשעים, אשיב לך שופטים ויועצים צדיקים, כמו שהיו בתחילה. (לפני שהרשעו ; כמו: "...מִלְּאֲתֵי מִשְׁפָּט, צֶדֶק יֵלִין בָּהּ... " לעיל פס' כא').
כז. וְאֶחְרִי כוֹ, יִקְרָא לְךָ עֵיר הַצֶּדֶק, קְרִיָה נְאֻמָּנָה - ושוב תקראי: " עיר הצדק, קְרִיָה נְאֻמָּנָה", עיר המלאה בצדק, ונאמנה לה'.
כח. צִיּוֹן - בְּמִשְׁפָּט תִּפְדָּה - ע"י שיעשה בה המשפט - תפדה ותנשע.
כט. וְשָׁבִיָה - בְּצִדְקָה - וישובו מהגלות, ע"י שיעשו צדקה.
ל. וְשָׁבֵר פְּשָׁעִים וְחַטָּאִים יִחְדּוּ - הפושעים והחוטאים - כולם יחד יִשְׁבְּרוּ.
לז. וְעֹזְבֵי ה' - יִכְלוּ - ועוזבי ה' - ימותו.
לח. כִּי יִבְשׁוּ, מַאֲיִלִים אֲשֶׁר חֲמַדְתֶּם - עוזבי ה', יתביישו מהאילים (אלה - שם עץ) - שעבדו אותם.
לח. וְתִחַפְּרוּ - מֵהַגְּנוֹת אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם - ויתביישו, שהיו עובדים ע"ז, בגנים שבחרו להם.
ל. כִּי תִהְיוּ - כי אתם, עובדי הע"ז, תהיו, כְּאֵלֶּה, נִבְלָת עֲלֵהָ - כעץ אֵלֶּה שנבלו בה העלים, וְכַגְּנֵה - אֲשֶׁר מִיֵּם אֵין לָהּ - וכגינה, שאין בה מים. (כך, רשעי בני"י - יענשו).
לא. וְהָיָה הַחֲסוֹן - לְנַעֲרַת - הפסל החזק, יהיה כמו נעורת. (פסולת הפשתן).
לב. וּפְעֻלוֹ - לְנִיצוֹץ - ועושה הפסל - כניצוץ אש, וּבְעֵרוֹ שְׁנִיָּהֶם יִחְדּוּ - וְאֵין מִכְבָּה - ושניהם יחד (הנעורת והניצוץ = הפסל - ועושהו), יִדְּלְקוּ במהירות - ואין מי שיוכל לכבות האש.

פרק ב'

א. הַדָּבָר אֲשֶׁר חָזָה יִשְׁעִיָּהוּ בֶן אֲמוּץ עַל יְהוָה וִירוּשָׁלַם:

אֲעֲלִים עֵינֵי מַכֶּם, גַּם כִּי תִרְבּוּ תִפְלָה - אֵינִי שָׁמַע - אעלים את עיני מכם, אפילו אם תרבו להתפלל,
יָדִיכֶם - דְּמִים מְלֹאוּ- משום שידיכם מלאים בשפיכות דמים.
טז. רַחֲצוּ הַזְּכוֹ - רחצו ונקו ליבכם בתשובה.
הַסִּירוּ רַע מֵעַלְלֵיכֶם מִנְּגֹד עֵינָי - הסירו מעשיכם הרעים מלפני,
חָדְלוּ הָרַע - הפסיקו לעשות רע!
יז. לְמַדּוֹ הֵיטֵב - למדו להיטיב דרכיכם.
דָּרְשׁוּ מִשְׁפָּט - בקשו לעשות משפט אמת.
אֲשֶׁרוּ - יִשְׁרוּ את הדין (עשו הדין ע"פ היושר, חזקו ועודדו את הנגזל).
חמוץ - הנגזל.
שִׁפְטוֹ יָתוּם - שפטו דין אמת ליתום.
רִיבוֹ אֲלֻמָּנָה - דין צדק, במריבה של אלמנה.
יח. לִכּוֹ נָא וְנוֹכַחָהּ, יֹאמֶר ה' - בואו נתווכח ונברר, מי קלקל, אתם או אני? וכאשר תודו ברעתכם, דעו,
אִם יִהְיוּ חַטָּאִיכֶם פְּשָׁנִים - שאפילו אם חטאיכם יהיו אדומים, כשני תועלת,
פְּשָׁלָה יִלְבִּינוּ - אכפר לכם, ויהיו כשלג לבן.
אִם יִאֲדִימוּ כְּתוֹלַע - כְּצֶמֶר יִהְיוּ - אם יאדימו כצבע אדום, אכפר לכם, ויהיו כצמר לבן.
יט. אִם תֵּאָבֹוּ וּשְׁמַעְתֶּם - אם תרצו, ותשמעו בקולי,
טוב הָאָרֶץ תֹּאכְלוּ - אתן לכם מכל טוב הארץ.
כ. וְאִם תִּמְאֲנוּ - ואם תסרבו לשמוע לה', וּמְרִיתֶם - ותמרדו בי,
חֲרֵב תֵּאֲכְלוּ - חרב האוייב - תאכל אתכם, כִּי פִי ה' דָּבָר - וכך יהיה.
כא. אֵיכָה הִיָּתָה לְזוֹנָה, קְרִיָה נְאֻמָּנָה - כיצד נהיתה ירושלים (שהיתה עיר נאמנה לה') - משקרת ומורדת בֵּה' - כזונה המשקרת בבעלה.
מִלְּאֲתֵי מִשְׁפָּט - שהיתה מלאה במשפט אמת.
צֶדֶק יֵלִין בָּהּ - הצדק, הַתְּמִיד ללוֹן בתוכה,
וְעַתָּה מְרֻצָּחִים - ועכשיו, מלאה בשפיכות דמים.
כב. כִּסְפֶךָ הָיָה לְסִיגִים - הכסף בירושלים, היה מלא בסיגים.
סְבֹאֲךָ - מֵהוֹל בְּמִים - והיין, מהול ומעורב במים.
כג. שְׂרִיף סוֹרְרִים - השרים סרו מדרך ה', וְחִבְרֵי גִנְבִים - ומתחברים עם גנבים.
כד. כָּל אֶהָב שָׁחַד - כל השרים - אוהבי שוחד,
וְרֹדֵף שְׁלֹמֹנִים - רודפים, שישלמו להם - תשלומין.

יָתוּם לֹא יִשְׁפָּטוּ - בדין צדק.

וְרִיב אֲלֻמָּנָה - לֹא יָבֹוא אֲלֵיהֶם - האלמנה לא באה כלל למשפט, שיודעת, שלא יועיל לה.

ב. וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים נִכּוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ה' - ביהמ"ק יהיה מוכן ומתוקן במקומו.

ישעיהו

וְנִשְׁגָּב ה' לְבַדּוֹ בַיּוֹם הַהוּא - ורק גדולת ה' לבדה - תשאר .

יב. כִּי יוֹם לַה' צָבָאוֹת, עַל כָּל גְּאֹה וְרִם וְעַל כָּל נִשְׂא וְשָׁפַל - כי יש יום מוכן מאת ה', לתת גמול לכל אדם רם (בעל גאוה) או שפל .

יג. וְעַל כָּל אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן, הָרְמִים וְהַנְּשָׂאִים - על כל עצי הארז שבלבנון הגבוהים .

וְעַל כָּל אֱלוֹנֵי הַבְּשֵׁן - עצי האלון שבהרי הבשן . (משל לגיבורים) .

יד. וְעַל כָּל הַהָרִים הָרְמִים - הגבוהים, **וְעַל כָּל הַגְּבְעוֹת הַנְּשָׂאוֹת** - הגבעות הגבוהות .

טו. וְעַל כָּל מְגֹדֵל גְּבֵה - על כל הבוטחים במגדל הגבוה - שיושבים בו .

וְעַל כָּל חוֹמָה בְּצוּרָה - ועל כל הבוטחים בחומה הבצורה - שסביב העיר .

טז. וְעַל כָּל אַנְיֹת תְּרָשִׁישׁ - אוניות הבאות לתרשיש . (מקום שבאות האוניות - למסחר) .

וְעַל כָּל שְׂכִינֹת הַחֲמֹדָה-הַשְּׂרִים, היושבים בבתים, עם ציפוי רצפת אבנים - שחומדים אותם . (כמו: "אבן משכית" - אבן שמצפה ומסוככת על הקרקע) .

יז. וְשַׁח - יושפל . (שח - נמוך) .

גְּבֹהוֹת הָאָדָם - גדולת וגאוות האדם .

וְשָׁפַל - רום אֲנָשִׁים - תושפל - גדולת וגאוות האדם .

וְנִשְׁגָּב ה' לְבַדּוֹ - בַיּוֹם הַהוּא - וביום הדין, תשאר, רק גדולת ה' לבדה .

יח. וְהָאֱלִילִים כָּלִיל יִחְלָף - כל האלילים, יחלפו ויאבדו מהעולם .

יט. וּבָאוּ - מרוב פחד, כולם יבואו להחבא, **בְּמַעְרוֹת צְרִים** - במערות שבצורים, שבסלעים . **וּבְמַחְלוֹת עֶפֶר** - כמין מערות . **מִפְּנֵי פֶחַד ה', וּמִהֲדָר גְּאוֹנוֹ** - מרוב פחד מה', ומיופי גדולתו .

בְּקוֹמוֹ - לַעֲרֹץ הָאֲרָץ - כשיקום, לשבור הרשעים שבארץ .

כ. בַּיּוֹם הַהוּא - ביום שיעשה ה' דין ברשעים, **יִשְׁלִיךְ הָאָדָם** - בבזיון את הע"ז, **אֶת אֱלִילֵי כֶסֶף** - האלילים שעשו מכסף, **וְאֶת אֱלִילֵי זָהָב** - והעשויים מזהב . **אֲשֶׁר עָשׂוּ לוֹ לְהִשְׁתַּחֲוֹת** - שעשו - לעבוד אותם . **לְחַפְּרֵי פְרוֹת** - לחפירות שחפרו שבאדמה . **וְלַעֲטָלְפִים** - ולחורי העטלפים שבמערות .

בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא מְגַבְעוֹת - בהר הגבוה שבהרים (בחשיבותו) .

וְנִהְרֻ אֱלֹיו כָּל הַגּוֹיִם - יתקבצו וימשכו כל הגויים לביהמ"ק - כְּמִי הִנְהָר הַרְבִּים .

ג. וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלָה אֶל הַר ה' - בואו, ונעלה למקדש .

אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְיִרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכָה בְּאַרְחֻתָיו - יורה, ילמד אותנו מלך המשיח - מדרכי ה' .

כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדִבֶּר ה' מִירוּשָׁלַם - לכל העמים .

ד. וְשִׁפֹּט בֵּין הַגּוֹיִם, וְהִזְכִּיחַ לַעַמִּים רַבִּים - מלך המשיח, ישפוט, ויברר המשפט בין העמים, **וְכַתְּתוּ חֲרוֹבוֹתֵם - לְאֹתִים, וְחִנִּיתוּתֵיהֶם לְמִזְמֵרוֹת -** ישברו כלי המלחמה (חרב, חנית), ויעשו מהם כלי עבודת אדמה, (אתים) - כְּלֵי חֲפִירָה בַאֲדָמָה, מִזְמֵרוֹת - כְּלֵי חִיתוּךְ הַזְּמֹרוֹת, הַעֲנָפִים - שִׁבְכָרִים) .

לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חָרָב - לא ילחמו אחד בשני, **וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה** - כי ישכון שלום .

ה. בֵּית יַעֲקֹב, לָכוּ וְנִלְכָה בְּאוֹר ה' - אומר הנביא, הרי לעתיד לבוא כל הגויים יבקשו לשמוע מכם דבר ה', לכן בואו ונלך על פי דרך ה' .

ו. כִּי נִטְשֶׁתָה עִמָּךְ בֵּית יַעֲקֹב - עזבת את עמך, **כִּי מָלְאוּ מְקֻדָּם** - כי מלאו ע"ז, יותר מבני קדם . **וְעֲנִיִּים - כְּפֹלְשֵׁתִים** - והרבו ללכת בדרכי המעוננים יותר מהפלישתים .

וּבְיַלְדֵי נְכָרִים - יִשְׁפִּיקוּ - ומסתפקים, בילדי זרים, ללכת בדרכי הגויים .

ז. וְתִמְלֵא אֲרָצוֹ כֶסֶף וְזָהָב, וְאִין קָצָה לְאַצְרֹתָיו - ארצם היתה מלאה כסף, זהב ואין סוף אוצרות . **וְתִמְלֵא אֲרָצוֹ סוּסִים, וְאִין קָצָה לְמַרְכָּבָתָיו** - ומלאה סוסים, ואין סוף מרכבות, **ח. וְתִמְלֵא אֲרָצוֹ אֱלִילִים, לְמַעֲשֵׂה יָדָיו - יִשְׁתַּחֲוּ, לְאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲצַבְעֹתָיו** - ארצם, היתה מלאה פסילים, והיו משתחווים - למעשה ידיהם, שעשו אצבעותיהם .

ט. וְיִשַׁח אָדָם, וְיִשְׁפַּל אִישׁ - לכן, השפיל את גובה בניי, **וְאֶל תִּשָּׂא לָהֶם** - ולא תסלח להם .

י. בּוֹא בְּצוּר, וְהִטְמֵן בְּעֶפֶר - יאמרו אחד לשני, בואו, ונתחבא בין הסלעים, ובעפר, **מִפְּנֵי פֶחַד ה', וּמִהֲדָר גְּאוֹנוֹ** - מפחד ה', ומרוב יופי גדולתו .

יא. עֵינֵי גְבֹהוֹת אָדָם - שָׁפַל, וְשַׁח - רוּם אֲנָשִׁים - ה', ישפיל עיניים גבוהות (בעלי גאוה), ויוריד גאוות אנשים,

כא. לְבוֹא בְּנִקְרוֹת הַצְּרִים - ויבואו להחבא, בחורים שבסלעים,

ישעיהו

וּבְסַעְפֵי הַסְּלַעִים - ובין שיני הסלעים.

מִפְּנֵי פַחַד ה' וּמִהֲדַר גְּאוֹנוֹ - מרוב פחד מה', מיופי גדולתו.

בְּקוֹמוֹ לַעֲרֹץ הָאָרֶץ - כשיקום, לשבור הרשעים שבארץ.

כַּב. חָדְלוּ לָכֶם מִן הָאָדָם, אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאִפּוֹ - הפסיקו לשמוע בקול האנשים, שאומרים לכם לעבוד לפסילים,

כִּי בְמָה נְחָשָׁב הוּא - במה חשוב האדם !! הלא בסוף, ישוב אל העפר !

פרק ג'

א. כִּי הִנֵּה הָאָדוֹן ה' צְבָאוֹת, מְסִיר מִירוּשָׁלַם וּמִיהוּדָה, מְשַׁעַן וּמְשַׁעֲנָה - לא ישאר בירושלים, מי שיתן לחם ומים לעניים, (שעליהם "נשענים" העניים).

כָּל מְשַׁעַן לֶחֶם וְכָל מְשַׁעַן מַיִם - שעל הלחם והמים, "נשען" האדם כדי לחיות.

ב. גְּבוּר וְאִישׁ מִלְחָמָה שׁוֹפֵט וְנָבִיא וְקִסִּים וְזִקֵּן - את כל אלו יסיר ה' מירושלים.

ג. שַׂר חַמְּשִׁים - אפילו שרי חמישים. (וודאי שרי מאות ואלפים),

וְנִשְׂוֹא פָּנִים - איש נכבד.

וְיוֹעֵץ - חכם הנותן עיצות.

וְחֲכָם חֲרָשִׁים - חכם מחשבות.

וְנִבְוֹן לְחֵשׁ - המבין סתרי תורה - הנאמרים בלחש.

ד. וְנִתְתִּי נְעָרִים - שְׂרִיָּהִם - הנערים יהיו השרים. וְתַעֲלוּלִים - יִמְשְׁלוּ בָם - ועוללים, הנערים - ימשלו בהם.

ה. וְנִגַּשׁ הָעָם, אִישׁ בְּאִישׁ, וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ - שכל אחד יגוש וידחוק בחבירו, משום שלא יהיה בהם מושל.

וְיָהָבוּ, הַנְּעָר - בְּזִקֵּן - הנער יתגאה על הזקן.

וְהִנְקִלָה - בְּנִכְבֵּד - ואדם נקלה (מבוזה), יתגאה נגד אדם מכובד.

ו. כִּי יִתְפַּשׂ אִישׁ בְּאִחִיו - כאשר יתפוס איש בקרובו,

בֵּית אָבִיו - ממשפחת אביו, ויאמר לו :

שְׂמֵלָה לָכֶה - הרי לך יש בגד מפואר ומכובד, ובקולך ישמעו,

קָצִין תִּהְיֶה לָנוּ - לכן תהיה לנו לקצין ומושל, וְהַמְכַשְׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדְךָ - וכך, המכשלה, שאנו

נכשלים איש בחברו, ("ונגש העם איש באיש ואיש ברעהו..."),

תהיה תחת ממשלת ידך - ותשפוט ביננו.

ז. יִשָּׂא בַיּוֹם הַהוּא לְאָמֵר - ישיב להם כשיבקשו ממנו למושול,

לֹא אֶהְיֶה חַבֵּשׁ - לשים אנשים במחבוש, במאסר,

וּבְבֵיתִי, אֵין לֶחֶם וְאֵין שְׂמֵלָה - גם אני, בביתי, נמצא בעניות, ואין לי אפילו לחם ושמלה, לֹא תִשְׁיַמְנִי קָצִין עָם - ולא ראוי אני למושול.

ח. כִּי כִשְׁלָה יְרוּשָׁלַם, וְיִהוּדָה - נָפַל - ירושלים ויהודה נפלו בצרה, ובעוני גדול.

כִּי לְשׁוֹנִם וּמַעֲלֵיָהֶם אֶל ה' - וכל זה בגלל שדיבוריהם ומעשיהם, נגד רצון ה',

לְמַרְוֹת עֵנִי כְבוֹדוֹ - להמרות את דבר ה', כאילו שאינו רואה את מעשיהם.

ט. הַפְּרַת פְּנִיָהֶם - העזות, שרואים ומכירים על פניהם,

עֲנֵתָה בָם - מעידה עליהם שהם רשעים.

י. וְחִטָּאתָם - כְּסֹדִם הַגִּידוּ - שהם בעצמם, אומרים ומפרסמים שחוטאים כאנשי סדום,

לֹא כַחֲדוֹ - ולא מכחישים, שחוטאים לה'.

יא. אוֹי לְנַפְשָׁם, כִּי גָמְלוּ לָהֶם רָעָה - אוי להם, שבעצמם גורמים לרעה - שתבוא עליהם.

יב. אָמְרוּ צְדִיק - כִּי טוֹב - שבחו את הצדיק - שעושה טוב.

יג. כִּי פָרִי מַעֲלֵיָהֶם יֹאכְלוּ - שהצדיק יאכל את פרי מעשיו הטובים.

יד. אוֹי לְרָשָׁע רָע - אוי לרשע - שעושה רע.

יז. כִּי גָמוּל יִדְּו - יַעֲשֶׂה לוֹ - כפי שמגיע לו ממעשיו - כך יַעֲשֶׂה לוֹ.

יח. עַמִּי - נִגְשִׂיו מְעוּלָל - העוללים, הנערים

מושלים בעם. (כמו שאמר: "ונתתי נערים שריהם ותעלוילים ימשלו בם"; פס' ד')

יט. וְנָשִׂים - מְשָׁלוּ בוֹ - מושלים חלשים - כנשים.

כ. עַמִּי, מְאֻשְׁרֵיךָ - מִתְעַים - המנהיגים המוליכים אותך, מתעים אותך בדרך,

וְדָרְךָ אַרְחֲתֶיךָ - בְּלַעוּ - ומשחיתים את הדרך שאתם הולכים בה.

כא. נֶצַב לְרִיב ה' - ה' עומד, לעשות מריבה עם בני"ל,

וְעֹמֵד - לְדִין עַמִּים - עומד לדון את השבטים.

כב. ה' - בְּמִשְׁפָּט יָבוֹא, עִם זִקְנֵי עַמּוֹ וְשָׂרָיו - ה' יעשה משפט עם הזקנים והשרים בבני"ל,

וְאַתֶּם, בְּעֲרַתֶּם הַפָּרִם - אתם הזקנים והשרים, כיליתם את הכרם, (הכרם - בני"ל),

וְזָלַת הָעֵנִי בְּבִתְיָכֶם - והגזילה שגזלתם מהעני, עדיין בתוך בתיכם.

כג. מַה לָּכֶם תִּדְכָּאוּ עַמִּי - מדוע תדכאו ותשפילו את עמי ?

כד. וּפְנֵי עֲנִיִּים - תִּטְחָנוּ - תכתתו, תשפילו ותבזו את פני העניים ?

כה. ה' אֱלוֹהִים צְבָאוֹת:

כו. וַיֹּאמֶר ה' יַעֲן כִּי גָבְהוּ בְנוֹת צִיּוֹן - בגלל שבנות ירושלים, הולכות בקומה זקופה ובגאוה,

וְתִלְכְּנָה נְטוּיֹת גְּרוֹן - היטו זקפנו את הגרון - בלכתן.

ישעיהו

וּמִשְׁקֵרוֹת עֵינַיִם - רומזות בעיניהן- אל הנואפים.
הַלֹּדֶז וְטָפוֹף תִּלְכְּנָה - הולכות בגאווה ובנחת,
 כדבר הצף על פני המים.

וּבְרָגְלֵיהֶם תַּעֲפֹסְנָה - דורסות בנעליהם בחזקה,
 למשוך לב האנשים.

יִזְוֶה וְשִׁפַּח ה' קִדְקֹד בְּנוֹת צִיּוֹן - ה' יתן צרעת
 (ספחת) בקדקדן (בראשיהו),

וְה' - פִּתְהֵן יַעֲרָה - יגלה עֲרוֹתָן.

יח. בַּיּוֹם הַהוּא יִסִּיר ה' אֶת תְּפָאֶרֶת הָעֵכָסִים -
 שלא יתקשטו עוד במנעלים מפוארים, שבהם

תעכסנה, (וּבְרָגְלֵיהֶם תַּעֲפֹסְנָה)

וְהַשְּׂבִיטִים - תכשיט בראש.

וְהַשְּׂהֲרָנִים - מין תכשיט.

יט. הַנְּטִיפוֹת - תכשיט התלוי בשרשרת, ונמשך
 ונוטף.

וְהַשִּׁירוֹת - צמיד.

וְהָרַעְלוֹת - צעיף המכסה הראש.

כ. הַפְּאָרִים - כמין כובע, (כמו: "פארי המגבעות")

וְהַצְּעֵדוֹת - צמיד ברגל.

וְהַקְּשָׁרִים - חוטים הקשורים בשיער.

וּבִתֵּי הַנֶּפֶשׁ - תכשיט כנגד הלב.

וְהַלְחָשִׁים - תכשיט התלוי באוזן. (מקום שלוחשים בו)

כא. הַטְּבָעוֹת וְנִזְמֵי הָאֶף -

כב. הַמַּחְלָצוֹת - מלבושים נאים.

וְהַמַּעֲטָפוֹת - בגד - שמתעטפים בו.

וְהַמְטַפְחוֹת - כמין צעיף,

וְהַחֲרִיטִים - מין תכשיט.

כג. וְהַגְּלִינִים - מראות. (שנגלה בו פני אדם המתבונן).

וְהַסְּדִינִים - מין בגדים,

וְהַצְּנִיפוֹת - מין כובעים,

וְהַרְדִּידִים - תכשיט מרודד.

כד. וְהִיא תַּחַת בָּשָׂם - **מִקְוֵהָ** - מקום שהיו

שמות בו בושם, ימק וימס. (כמו: "ימקו בעוונם"; ויקרא
 כו, לט').

וְתַחַת חֲגוּרָה - **נִקְפָּה** - מקום החגורה -

שהתקשטו בו - ישבר.

וְתַחַת מַעֲשֵׂה מִקְשָׁה - **קֶרְחָה** - במקום שבראשו,

שהתקשטו בו בתכשיטי זהב העשויים מקשה -

יהיה קרחה - שיפול שיער הראש, (שהוא בזיון לאישה)

וְתַחַת פְּתִיגִיל - **מַחְגֶּרֶת שֶׁק** - במקום שחגרו

בחגורה של פאר - יחגרו בחגורה של שק.

כִּי תַחַת יָפִי - כל הכיעור הזה שיענשו בו, יהיה

תחת שהתקשטו בתכשיטיהן- לעבור איסורים.

כה. מִתִּיד - בְּחָרֵב יַפְלוּ - האנשים - יפלו בחרב.

וַיְגִבּוּרְתָּךְ בְּמַלְחָמָה - והגבורים יפדו במלחמה.

כו. וְאָנוּ וְאָבְלוּ פִתְחֵיהָ - בכל פתחי הבתים יהיו,

אונים ואבלים.

וְנִקְתָּה - יהיו נקיים מכל טובה,

לְאָרֶץ תֵּשֵׁב - וישבו על הארץ, דרך צער ואבילות.

פרק ד'

א. וְהִחֲזִיקוּ שְׁבַע נָשִׁים בְּאִישׁ אֶחָד בַּיּוֹם הַהוּא

לְאָמֹר - מריבוי האלמנות יהיו שבע נשים

מבקשות מאיש אחד שישא אותן לאישה.

לְחַמְנוּ נֹאכְל, וְשִׁמְלַתְנוּ נִלְבָּשׁ - לא נבקש שתדאג

לנו ללחם לאכול ובגד ללבוש,

רַק יִקְרָא שְׁמֵךְ עָלֵינוּ, אֲסֹף חֲרָפְתָּנוּ - רק ששמך

יקרא עלינו, שנקרא: "נשואות", שתאסף מאתנו

הבושה, שאנו אלמנות וכהפקר לאוייב.

ב. בַּיּוֹם הַהוּא - כשיבוא מלך המשיח, אחר כל

היסורים.

וְהִיא צְמַח ה' - מלך המשיח.

(כמו: "...וְהַקְּמַתִּי לְדוֹד צְמַח צְדִיק וּמְלַךְ מְלֶכֶךְ וְהַשְּׂכִיל...";
 ירמיהו כג, ה')

לְצַבִּי וּלְכְבוֹד - להדר ולכבוד לפני העמים.

וּפְרֵי הָאָרֶץ - מלך המשיח,

לְגָאוֹן וּלְתִפְאָרֶת - לגדולה ולתפארה.

לְפָלִיטַת יִשְׂרָאֵל - לשארית בניי.

ג. וְהִיא הַנְּשֹׂאֵר בְּצִיּוֹן, וְהַנּוֹתֵר בִּירוּשָׁלַם, קְדוֹשׁ

יֵאמֹר לוֹ - רק הצדיקים ינצלו בירושלים, לכן

יקראו: "קדוש".

ד. כָּל הַפְּתוּב לַחַיִּים - **בִּירוּשָׁלַם** - ישאר בירושלים.

ה. אִם רָחַץ ה' - כאשר ירחץ וינקה ה',

אֶת צֵאת בְּנוֹת צִיּוֹן - את הליכלוך, העבירות של

בניי,

וְאֶת דְּמֵי יְרוּשָׁלַם - **יְדִיחַ מִקְרָבָהּ** - ינקה ה', את

דם הנקיים ששפכו בירושלים. (שיעניש הרשעים)

וּבְרוּחַ מְשֻׁפָּט וּבְרוּחַ בָּעַר - ברוח של משפט,

שתבער, שתוציא מירושלים החטאים.

ו. וּבְרָא ה' עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן - ה' יברא ענן

ועשן, שישכון על כל מקום מוכן לשכינה

בירושלים,

וְעַל מִקְרָאָהּ - ועל כל האנשים הקרואים לבוא

במקומות אלו שבירושלים,

עַנְן יוֹמָם וְעֶשֶׂן - ביום - ענן ועשן,

וְנִגְהָ - אור,

אֲשֶׁר לְהִבָּה - **לְיִלָּה** - ובלילה - נוגה, אש ולהבה,

כִּי עַל כָּל כְּבוֹד - **חֶפֶה** - שנוסף על הכבוד שיתנו

לקרואים שבירושלים, יתנו גם - חופה, שיחופף

ויגן עליהם מהאוייבים.

ז. וְסִפָּה תִהְיֶה לְצַל יוֹמָם - **מִחֲרֵב** - וכן, יהיו

כסוכה - לצל ולהגן עליהם, מפני החורב והיובש.

ח. וּלְמַחְסֵה וּלְמַסְתוֹר - **מִזֶּרֶם וּמִמְטָר** - ולהסתתר,

מפני זרם מים ומטר. (משל, שינצלו מהאוייבים.)

פרק ה'

א. אֲשִׁירָה נָא לְיַדֵּי - אשיר שירה בשם ידידי,

בשם ה',

שִׁירַת דּוֹדֵי לְכַרְמוֹ - השירה ששר ה' על בניי,

ישעיהו

- כָּרַם הִיָּה לִידִידֵי - לה'.**
בְּקָרָן - בא"י, (שגבוהה מכל הארצות, כקרון שבראש).
בֶּן שָׁמֹן - א"י. (ארץ שמנה בכל הטוב)
ב. וַיַּעֲזָקְהוּ - עשה גדר מסביב הכרם.
וַיִּסְקָלְהוּ - הוציא מהכרם האבנים.
וַיִּטְעֵהוּ שָׂרֵק - נטע בו זמורות גפן טובות.
וַיִּבֶן מַגְדָּל בְּתוֹכּוֹ - לשמור על הכרם.
וְגַם יָקַב חֲצֵב בּוֹ - חפר מקום - ליקב, לדרוך בו הענבים.
וַיִּקְוּ לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים - קיוה שהכרם יוציא ענבים משובחים,
וַיַּעַשׂ בְּאֲשִׁים - אך הגפן הוציא פירות גרועים.
ג. וַעֲתָה יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ יְהוּדָה, שִׁפְטוּ נָא בִּינִי וּבֵין כְּרָמִי - אתם עצמכם, תשפטו ביני ובין כרמי, עם מי הדין.
ד. מַה לַּעֲשׂוֹת עוֹד לְכְרָמִי, וְלֹא עֲשִׂיתִי בּוֹ - איזו עוד טובה יכולתי לעשות לכרמי - ולא עשיתי !
מַדּוּעַ קִוִּיתִי לַעֲשׂוֹת עֲנָבִים, וַיַּעַשׂ בְּאֲשִׁים - א"כ מדוע קיויתי לעשות ענבים משובחות, והכרם הוציא פירות באושים ?
ה. וַעֲתָה אוֹדִיעָה נָא אֶתְכֶם, אֵת אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה לְכְרָמִי - הרעה שתבוא על הכרם. (לבניי).
הִסֵּר מְשׁוֹכְתּוֹ - אסיר מהכרם את הגדר שסביבו וְהָיָה לְבָעַר - למאכל הבהמות.
פָּרַץ גְּדֵרוֹ - וְהָיָה לְמַרְמָס - אפרוץ את הגדר שסביבו והכרם יהיה למרמס רגלי הבהמות.
ו. וְאֲשִׂיתֶהוּ בְּתֵה - אשים אותו להיות שממה.
לֹא יִזְמַר - לא יזמרו הזמורות שבכרם,
וְלֹא יַעֲדֵר - הכרם,
וְעָלָה שְׁמִיר וְשִׁית - שמות קוצים.
וְעַל הָעֵבִים אֲצוּהָ - על העננים אצווה,
מִהַמְטִיר עָלָיו מָטֵר - שלא ימטירו עליו גשם.
ז. כִּי כָרַם ה' צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל - ישראל נמשלו לכרמו של ה'.
וְאִישׁ יְהוּדָה - נטע שֶׁעֲשׂוּעִיו - אנשי יהודה הם הנטיעה שה', כבייכול, משתעשע בה.
וַיִּקְוּ לְמִשְׁפָּט - אחר כל הטובה שהשפיע עליהם, קיוה, שיעשו משפטי צדק,
וְהָיָה מִשְׁפָּח - ועשו חטאים, שהביאו עליהם צרעת.
לְצַדִּיקָה - וְהָיָה צַעֲקָה - קיוה שיעשו צדקה, ועשו חטאים, שגרמו לעניים, לצעוק על גזילתם.
ח. הוּי מְגִיעֵי בֵּית בְּבֵית - היו משיגים גבול, בין בית לבית,
שָׂדֶה בְּשָׂדֶה יִקְרִיבו - משיגים גבול בין שדה לשדה,
עַד אֶפְסֵס מְקוֹם - עד שלא נשאר מקום לעניים.
וְהוֹשַׁבְתֶּם לְבַדְּכֶם בְּקֶרֶב הָאָרֶץ - ותחשבו שתשבו אתם העשירים, לבדכם בארץ.
ט. בְּאֲזִנֵי ה' צְבָאוֹת - באזני, אמר ה',
- אִם לֹא - לשון שבועה.**
בְּתִים רַבִּים - לְשִׁמָּה יְהִיו - בתים רבים יהיו שממה.
גְּדֹלִים וְטוֹבִים - מֵאִין יוֹשֵׁב - בתים גדולים וטובים יהיו שממה, ולא ישבו בהם. (וא"כ, מדוע אתם משיגים גבול בתי העניים !!)
**י. כִּי עֲשִׂיתֶם צְמִדֵי כָרַם - יַעֲשׂוּ בֵּת אֶחָת - כרם שחורשים בו ביום אחד 10 צמדי (זוג) בקר, יוציא "בת" יין. (מידת נפח בדבר לח, השווה לאיפה - ביבש)
**וַיִּזְרַע חֹמֶר - יַעֲשֶׂה אִיפָה - ושדה, שזורעים בו חומר תבואה, יעשה איפה אחת. (חומר = 10 איפה)
**יא. הוּי מְשִׁכְמִי בְּבָקָר - שֶׁכָּר יִרְדְּפוּ - משכימים בוקר לרדוף אחר שתיית יין.
**מֵאַחֲרֵי בְּנִשְׁף יִין וְדָלִיקִים - וכן בלילה, יוסיפו לשתות, והיין, ידליק ויעורר אותם לעשות תאוותם.
**יב. וְהָיָה כְּנוֹר, וְנֹבֵל, תָּף, וְחֲלִיל וְיִין מְשִׁתִּיהֶם - בזמן המשתה היו יושבים עם כלי נגינה.
**וְאֵת פֶּעַל ה' - לֹא יִבִּיטוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדָיו - לֹא רָאוּ - אך אינם שמים ליבם, להתבונן במעשה ה' ובהנהגתו.
**יג. לָכֵן גָּלָה עַמִּי - מִבְּלִי דַעַת - לכן, בניי גלו, על שלא היה בהם דעת בדרכי ה',
**וּכְבוֹדוֹ - והאנשים הקרואים: "מכובדים",
**מֵתֵי רָעַב - יהיו נקראים: "אנשי רעב",
**וְהִמּוֹנוּ - צָחָה צָמָא - והמוון העם, יתייבשו מצמא יד. לָכֵן הִרְחִיבָה שְׂאוֹל נִפְשָׁה - תרחיב השאול, הקבר, את פיה לקבל את רוב המתים,
**וּפְעָרָה פִּיהָ - לְבָלִי חֶק - תפתח פיה, בלי גבול, וַיִּרְדַּ הַדָּרָה - ההדר והיופי שבירושלים, ירד לקבר,
**וְהִמּוֹנָה - המון העם שבה,
**וּשְׂאוֹנָה - וקול השאון, הרעש שבירושלים,
**וְעֵלָז - בָּה - ואף העליונים שבירושלים, יפלו בה - בשאול.
**טו. וַיִּשַׁח אָדָם וַיִּשְׁפַּל אִישׁ - לכן, השפיל את גובה בניי,
**וְעִינֵי גְבָהִים - תִּשְׁפַּלְנָה - ועיניים שהיו גבוהות (דרד גאוה) - יושפלו.
**טז. וַיִּגְבַּה ה' צְבָאוֹת בְּמִשְׁפָּט - בכך, שיעשה משפט,
**וְהָאֵל הַקְּדוֹשׁ - נִקְדָּשׁ בְּצַדִּיקָה - וה' יוקדש, בכך, שיעשה צדקה לצדיקים.
**יז. וַרְעוּ כְּבָשִׁים - הצדיקים "ירעו",
**כְּדָבָרִם - כמנהגם, בשקט ובשלווה.
**וְחָרְבוֹת מַחִים - בתי החרבות של הרשעים,
**גְּרִים יֵאָכְלוּ - יקחו הצדיקים, שהיו כגרים בארץ,
יח. הוּי מְשִׁכְי הָעוֹן - מושכים ומגרים את היצר הרע על עצמם, לעבור עוונות,

ישעיהו

בְּחַבְלֵי הַשּׂוֹא - בתחילה דומה היצר הרע כחבלים דקין, כמעט כדבר שווא, שאין בו ממש, **וְכַעֲבוֹת הָעֵגְלָה** - **חֲטָאָה** - ולבסוף, דומה היצר הנמשך ומתגרה בהם, כחבלים עבים המושכים העגלה, שקשה מאוד להנצל ממנו. **יֵט. הָאֲמָרִים** - הרשעים בליגלוג, **יְמַהֵר, יַחֲיִשָּׁה** - **מַעֲשָׂהוּ, לְמַעַן נִרְאָה** - ימהר ויזרז ה', את הפורענות, ונראה אותה, **וְתִקְרַב וְתִבּוֹאָה** - ותקרב ותבוא עלינו הרעה, **עֲצַת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל** - **וְנִדְעָה** - ונדע, שבכוחו להביא עלינו את מחשבתו. **כ. הוּא הָאֲמָרִים לָרַע** - **טוֹב, וְלֹטוֹב** - **רַע** - הרע בעיניהם - טוב, והטוב בעיניהם - רע, **שְׂמִים חֲשֵׁךְ** - **לְאֹר, וְאֹר** - **לְחֹשֶׁךְ, שְׂמִים מָר** - **לְמַתוֹק, וּמַתוֹק** - **לְמָר** - האור והמתוק, נחשב בעיניהם - לחושך ומר. (בעיניהם עבודת ה' - נחשבת הרע, וע"ז - נחשבת לדבר טוב ומועיל) **כא. הוּא חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם** - חושבים עצמם - לחכמים. **וְנָגַד פְּנֵיהֶם נְבוֹנִים** - ובעיני עצמם - נבונים הם. **כב. הוּא גְבוּרִים** - **לְשִׁתוֹת יָיִן** - גבורתם - בשתיית רוב יין, **וְאֲנָשֵׁי חֵיל** - **לְמַסָּךְ שֶׁכָּר** - וגבורת האנשים - במזיגת רוב שיקר. **כג. מַצְדִּיקֵי רָשָׁע** - **עַקֵּב שֶׁחַד** - מצדיקים בדין את הרשע, בגלל השוחד שנתן, **וְצַדִּיקַת צְדִיקִים** - **יִסִּירוּ מִמֶּנּוּ** - ומסירים בדין את צדקתו של הצדיק בדין. **כד. לָכֵן, כָּאֲכַל קֵשׁ** - **לְשׁוֹן אֵשׁ** - לכן, כמו שהאש שורפת במהירות את הקש, **וְחֹשֶׁשׁ** - **לְהִבָּה יִרְפָּה** - והקש -להבת האש תחליש ותשרוף, **שְׂרָפָם** - **כַּמֶּק יִהְיֶה** - כך, שורשם של הרשעים, יהיה - כדבר נמס ונאבד, **וּפְרָחָם** - וגדולתם, **כָּאֲבֵק יַעֲלֶה** - יעלה, יסתלק, כמו האבק ברוח, **כִּי מֵאִסּוֹ אֶת תּוֹרַת ה' צְבָאוֹת, וְאֶת אֲמַרְת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל** - **נֶאֱצוּ** - כי מאסו בתורת ה', וביזו את דבר ה'. **כה. עַל כֵּן חָרָה אֵף ה' בְּעַמּוֹ, וַיֵּט יָדוֹ עָלָיו** - **וַיַּיְבֵּהוּ** - ה' כעס על בניי, והיטה ידו עליהם - להכותם, **וַיִּרְגְּזוּ הַהָרִים** - רעדו ההרים, (משל למלכי ושרי יהודה) **וַתְּהִי נִבְלָתָם** - **כִּסּוּחָהּ בְּקֶרֶב חוּצוֹת** - כרוק, המושלך במיאוס בחוצות, **בְּכָל זֹאת, לֹא שָׁב אָפוֹ, וְעוֹד** - **יָדוֹ נְטוּיָה** - וגם אחרי הרעה הזאת, עדיין לא שב כעסו של ה', מפני שאינם שבים בתשובה. **כו. וַנְּשֵׂא נֶסֶל גּוֹיִם** - **מִרְחוֹק** - ירים נסן מקל גבוה, (ובד בראשו - הקורא לכולם להתאסף), לעורר הגויים לבוא מרחוק על ישראל - למלחמה,

וְשָׂרֵק לוֹ - **מִקְצֵה הָאָרֶץ** - וכאילו שורק להם, להתאסף על ישראל, **וְהִנֵּה מְהֵרָה, קָל יָבוֹא** - במהירות ובקלות יבוא עליהם האוייב. (מלך אשור) **כז. אֵינִי עֵינִי וְאֵינִי כּוֹשֵׁל בּוֹ** - אין עינך וכושל (לא יכשל - במכשול שבדרך) - בין חיילי האוייב. **לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן** - האוייב במרוצתו, **וְלֹא נִפְתַּח אֲזוֹר חֲלָצָיו** - לא יתעכב, לפתוח את החגורה שבמתניו, **וְלֹא נָתַק** - **שְׂרוּף נַעֲלָיו** - ולא יתעכב לנתק את שרוכי נעליו, **כח. אֲשֶׁר חָצְיוּ** - **שְׂנוּנִים** - חצי האוייב מחודדין, **וְכָל קִשְׁתֵּיהֶם** - **דָּרְכוֹת** - קשתות האוייב, דרוכות, מתוחות - לירות החיצים, **פְּרִסוֹת סוּסָיו** - **פָּצַר נַחֲשָׁבוֹ** - פרסות הסוסים (כמין מנעל ברגלי הסוסים) - חזקים כסלע, **וְגִלְגָּלָיו** - **פְּסוּפָה** - וגלגלי המרכבות מהירות לרוץ - כסופה הממהרת לבוא. **כט. שְׂאֵנָה לוֹ** - **כְּלָבִיא** - שאגת האוייב במרוצתו - כשאגת האריה, **יִשְׂאֵג כְּפִפְרִים** - כאריה, **וַיִּנְהָם** - מלשון המייה, רעש, **וַיֵּאחֲזֵ טָרֶף** - ויחזיק בטרף (בבניי), **וַיִּפְלִיט** - יקח לעצמו הפליטה (לא ישאיר ניצולים) **וְאֵינִי מַצִּיל** - לבניי - מהאוייב. **ל. וַיִּנְהָם עָלָיו** - על בניי, **בַּיּוֹם הַהוּא** - **כִּנְהָמַת יָם** - כמו ההמייה (הרעש) שבגלי הים. **וַנִּבֵּט לְאָרֶץ** - בניי יביטו לחפש עזרה ממלכי ארץ, **וְהִנֵּה חֲשֵׁךְ** - שלא יעזרו להם, **צָר וְאֹר** - **חֲשֵׁךְ בְּעֵרִיפֶיהָ** - מפני הצר, האוייב, אור השמש - כאילו החשיך בשמיים.

פרק ו'

תחילת נבואות ישעיהו, בזמן עזיהו מלך יהודה.

(עי' פסוק ח')

א. בְּשָׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ - בשנה שנצטרע (דברי הימים ב' פרק כו'; ומצורע - חשוב כמת) **וְאֶרְאָה אֶת ה' יֹשֵׁב עַל פֶּסַע רָם וְנִשָּׂא, וְשׁוּלָיו** - תחתיתו - רגליו, כבנייכול, **מְלֵאִים אֶת הַהִיכָל** - ממלאים את ההיכל. **ב. שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ** - עומדים לפניו - לשמשו, **שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד** - לכל שרף, **בְּשִׁתַּיִם** - **יִכְסֶה כְּנִיּוֹ, וּבְשִׁתַּיִם** - **יִכְסֶה רַגְלָיו**, **וּבְשִׁתַּיִם** - **יַעֲוֹפֶף** - בשני כנפיים - יכסו את פניהם, בשניים - את רגליהם, ובשניים - יעופפו. **ג. וְקָרָא זֶה אֶל זֶה** - שרף אל שרף, (הזמינו אחד השני)

ישעיהו

וְאָמַר - ואמרו כולם יחד:
קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ, קְדוֹשׁ - ה' צְבָאוֹת, מְלֵא כָּל הָאָרֶץ
כְּבוֹדוֹ - שכבוד ה' ממלא את העולם כולו,
ד. וַיִּנְעוּ - אַמּוֹת הַסְּפִיִּים - מקול הַקּוֹרָא - מחוזק
 הקול שקראו השרפים, וזו האילים הצמודים
 לסף ההיכל (למזוזות ההיכל),
וְהִבִּיתָ - יִמְלֵא עֵשׂוֹן - והבית התמלא עשן,
ה. וְאָמַר, אוֹי לִי כִי נִדְמִיתִי - אוי לי שראיתי
 המראה הזה, שעכשיו - אמות.
כִּי אִישׁ טָמֵא שִׁפְתָיִם אֲנֹכִי - שפתי טמאות, ואיני
 ראוי לנבא דבר האלוקים,
וּבִתּוֹךְ עִם טָמֵא שִׁפְתָיִם - אֲנֹכִי יוֹשֵׁב - בתוך
 בניי, שאף שפתייהם טמאות, וחוטאים הם,
כִּי אֵת הַמֶּלֶךְ ה' צְבָאוֹת רָאוּ עֵינָי - שהרי את
 המלך ה' צבאות ראיתי, ואיני ראוי למראה זה.
ו. וַיַּעַף אֵלַי - עף אלי,
אֶחָד מִן הַשְּׂרָפִים, וּבִידוֹ רִצְפָה - גחל,
בְּמַלְקָחִים, לָקַח מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ - שלקח במלקחים
 מהמזבח.
ז. וַיִּגַע עַל פִּי - נגע עם הגחל על פי,
וַיֹּאמֶר: הִנֵּה נֹגַע זֶה עַל שִׁפְתֶיךָ - הנה נגע הגחל על
 שפתיך, ועל ידי כך,
יָסַר - עוֹנֵךְ, וְחִטְאַתְךָ - תִּכְפֹּר - העוון שבך - סר
 ממך, וחטאתך - התכפרה.
ח. וְאַשְׁמַע אֶת קוֹל ה' אָמַר - לשרפים,
אֶת מִי אֲשַׁלַּח, וּמִי יִלְךְ לָנוּ - מי יהיה השליח
 להוכיח את בניי,
וְאָמַר: "הֲנִי שְׁלַחְנִי" - וענה הנה אני מוכן
 לשליחות.
ט. וַיֹּאמֶר לְךָ וְאָמַרְתָּ לָעַם הַזֶּה - לבניי,
שִׁמְעוּ שְׁמוֹעַ - וְאַל תִּבְיִנוּ - אני אומר לכם שמעו
 בקול נביאי, ואתם לא נותנים לב להבין ולדעת
 אותי.
י. וְרָאוּ רָאוּ - וְאַל תִּדְעוּ - וראו את נפלאותי, ואתם,
 לא נותנים ליבכם להבין ולדעת אותי.
י. הַשָּׁמַן לֵב הָעַם הַזֶּה - היצר הרע משמין ואוטם
 את הלב, מלהתבונן במעשיו,
וְאַזְנֵי הַכְּבֹד - ואת האזניים אוטם מלשמע
 תוכחה,
וְעֵינָיו הַשֹּׁע - ומסיר את עיניו, מלראות הטוב
 האמיתי,
כֵּן יִרְאֶה בְּעֵינָיו - את הטוב האמיתי לאדם,
וּבְאָזְנוֹ יִשְׁמַע - את דברי התוכחה על מעשיו,
וּלְבָבוֹ יִבִּין - שעשה רעה,
וְשָׁב - וישוב בתשובה,
וְרָפָא לוֹ - ותבוא רפואה למכותיו.
יא. וְאָמַר עַד מָתִי ה' - יכבידו ליבם, ולא ישובו
 בתשובה.
וַיֹּאמֶר - ה'.

עַד אֲשֶׁר אִם שָׂאוּ עָרִים - מֵאִין יוֹשֵׁב, וּבִתִּים -
מֵאִין אָדָם, וְהָאֲדָמָה - תִּשָּׂא שְׂמָמָה - עד
 שתבוא עליהם הפורענות והגלות - יוסיפו להכביד
 ליבם. (שאו, תשאה - לשון שממה).
יב. וְרִחַק ה' אֶת הָאָדָם - מֵאַרְצָם.
וְרִבָּה הַעֲזִיבוֹהָ בְּקֶרֶב הָאָרֶץ - הארץ תשאר עזובה
 מהם - זמן רב.
יג. וְעוֹד בָּהּ - עֲשֶׂרֶיָה - עוד ימלכו 10 מלכים אחר
 עזיהו, עד שיבוא החורבן על יהודה וירושלים.
 (יותם, אחז, חזקיהו, מנשה, אמון, יאשיה, יואחז, יהויכין,
 יהויקים, צדקיהו.)
יָשָׁבָה, וְהִיתָה לְבַעַר - ובימי צדקיהו, תשוב
 ירושלים, ויבערו ויכלו ממנה את ישראל.
כָּאֵלֶּה וְכָאֵלוֹן - כעצי האלה והאלון,
אֲשֶׁר בְּשַׁלְכָת - מִצְבַּת בָּם - בעונת הסתיו,
 נושרים כל העלים מהעץ, עד שנשאר ניצב, רק
 הגזע - ערום מעלים.
זָרַע קֹדֶשׁ - מִצְבַּתָּהּ - ומי היא מצבתה (הגזע שנשאר
 ניצב) של ירושלים? זרע קודש - אלו שישארו בה
 ולא ילכו לגלות.

פרק ז'

א. וַיְהִי בִימֵי אַחֲז בֶן יוֹתָם בֶּן עֲזִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה,
עָלָה רִצִּין מֶלֶךְ אַרֶם, וּפָקַח בֶּן רְמַלְיָהוּ מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל - יְרוּשָׁלַם, לְמַלְחָמָה עֲלֵיהָ, וְלֹא יָכַל
לְהִלָּחֵם עֲלֵיהָ - לא יכל רצין עם פקח, לכבוש את
 ירושלים.
ב. וַיִּגַּד לְבֵית דָּוִד לֵאמֹר - לְמֶלֶךְ אַחֲז מִמַּלְכוֹת
 T1T. (לפי שהיה רשע לא הזכיר את שמו)
נָחָה אַרֶם עַל אֶפְרַיִם - חנו ארם עם אפרים (מלכות
 ישראל), עליכם למלחמה.
וַיִּנְע לִבָּבוֹ וּלְבַב עַמּוֹ - פחד לבבו.
כְּנוֹעַ עֲצֵי יַעַר - מִפְּנֵי רוּחַ - כעצי היער הנעים
 מהרוח.
ג. וַיֹּאמֶר ה' אֵל יִשְׁעִיָּהוּ, צֵא נָא לְקִרְאֵת אַחֲז
אֶתָּה, וּשְׂאֹר יוֹשֵׁב - בְּנֵךְ - צִוֶּה עַל יִשְׁעִיָּהוּ שִׁיֵּצֵא
 עם בנו שאר ישוב, לקראת המלך אחז.
אֵל קָצָה תַעֲלֵת הַבְּרִכָּה הָעֲלִיוֹנָה - ובקצה של
 תעלת המים היוצאת מהבריכה העליונה, (היו שתי
 בריכות), תפגוש את אחז.
אֵל מִסְלַת שְׂדֵה כּוֹבֵס - במסילה (שטח סלול וכבוש)
 שבשדה כובס (שמכבסים בו הבגדים).
ד. וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הַשְּׂמֵר וְהַשְּׁקֵט - תאמר לאחז,
 השמר מלעשות מלחמה, ושב בשקט ובשלווה,
אֵל תִּירָא, וּלְבַבְךָ אֵל יֵרֶךְ - אל תפחד,
מִשְׁנֵי זַנְבוֹת הָאוֹדִים הָעֹשְׂנִים הָאֵלֶּה - שרצין
 מלך ארם, ופקח בן רמליהו מלך ישראל, יהיו
 בעיניך, כשני זנבות אודים שכבתה מהם האש,
 ולא יוכלו להזיק לך, (האוד, הוא העץ שהופכים בו האש,
 ואין בו כוח להדליק אש מעצמו)

ישעיהו

בְּחָרֵי אָף, רָצִין וְאַרְם וּבֶן רַמְלֵיהוּ - ואל תחשוש מרצין ופקח, שבאים אליך בכעס רב.
ה. יַעַן כִּי יַעַץ עָלֶיךָ אַרְם רָעָה אֶפְרַיִם וּבֶן רַמְלֵיהוּ לְאָמֹר - בגלל שחשבו עליך ארם ופקח, מחשבה רעה ואמרו:
ו. נַעְלָה בִּיהוּדָה וּנְקִיצָנָה - נעלה ונעשה מצור על ירושלים, עד שיתעוררו ויפתחו לנו השערים, וְנִבְקַעְנָה אֲלֵינוּ - ונבקיע החומה, להיות העיר כבושה בידינו.
וְנִמְלִיךְ מֶלֶךְ בְּתוֹכָהּ, אֵת בֶּן טַבָּאֵל - נמליך בירושלים את בן טבאל. (איש מבני אפרים)
ז. כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים לֹא תְקוּם וְלֹא תִהְיֶה - לא תקום ולא יצליחו, במחשבתם הרעה.
ח. כִּי רֹאשׁ אַרְם - דְּמָשֶׁק, וְרֹאשׁ דְּמָשֶׁק - רָצִין - כי רצין מלך על דמשק שבארץ ארם, ואין לא שייכות לירושלים.
וּבַעֲזוֹד שְׂשִׁים וְחֲמֵשׁ שָׁנָה, יַחַת אֶפְרַיִם מַעַם - ולא רק שלא יכבשו את ירושלים, אלא שבתוך 65 שנה(מהרעש, בזמן עזיהו), ישברו ויגלו ארם - מארצם, ועשרת השבטים - מא"י, בזמן הושע בן אלה.
ט. וְרֹאשׁ אֶפְרַיִם - שְׁמֵרוֹן, וְרֹאשׁ שְׁמֵרוֹן - בֶּן רַמְלֵיהוּ - ופקח בן רמליהו מלך על ישראל, ולא על ירושלים,
אִם לֹא תֵאֱמִינוּ - אם לא תאמינו בנבואתי זו, **כִּי לֹא תֵאֱמִנוּ -** אין זאת, אלא, בגלל שאין בכם אמונה חזקה בה'.
י. וַיֹּסֵף ה' דָּבָר אֶל אֲחִזָּה לְאָמֹר - ע"י ישעיהו.
יֵא. שְׂאֵל לָךְ אוֹת מַעַם ה' אֱלֹהֶיךָ - בקש איזה אות מה', שנבואה זו תתקיים.
הַעֲמֵק שְׂאֵלָה, או הַגְּבִה לְמַעְלָה - בקש אות בעומק התהום, או אות בשמיים למעלה.
יב. וַיֹּאמֶר אֲחִזָּה לֹא אֶשְׂאֵל וְלֹא אֲנַסֶּה אֵת ה' - שברוב רשעותו, לא רצה שיתקדש שם ה'.
יג. וַיֹּאמֶר - ישעיהו לאחז,
שְׁמַעוּ נָא בֵּית דָּוִד - אחז שהוא מבית דוד.
הַמַּעַט מִכֶּם הִלְאוֹת אֲנָשִׁים - האם לא מספיק, שתייגעו את בניי שהולכים אחר השקר,
כִּי תִלְאוּ גַם אֵת אֱלֹהֵי - שאתם "מייגעים" בדברי עזות שלכם, גם נגד ה' !?

יד. לָכֵן יִתֵּן ה' הוּא לְכֶם אוֹת - הנה, ה' יתן אות על דברו, בלי רצונכם,
הִנֵּה הָעֵלְמָה - אשת ישעיהו,
הָרָה וְיֹלְדֵת בֶּן, וְקָרָאת שְׁמוֹ עֲמִנוּאֵל - ותקרא את שמו עמנואל. (להורות - שה' יהיה עמנו, ולא ינצח האויב).
טו. חֲמָאָה וּדְבַשׁ יֹאכֵל - תהיה רוב טובה, ויאכל מאכלים משובחים, כחמאה ודבש.
לְדַעְתּוֹ - כשיגדל וכשידע עמנואל,

מֵאוֹס בָּרַע וּבָחֹר בְּטוֹב - למאוס בדבר רע, ולבחור בטוב.
טז. כִּי בְּטָרִם יָדַע הַנְּעַר מָאֵס בָּרַע וּבָחֹר בְּטוֹב - אך עוד לפני שיגיע לגיל, שידע למאוס ברע ולבחור בטוב,
תַּעֲזֹב הָאֲדָמָה - אדמת יהודה.
אֲשֶׁר אֵתָהּ קָץ - שמחמת רצין ופקח, אתה מואס בה,
מִפְּנֵי שְׁנֵי מַלְכֵיהָ - המלכים רצין ופקח - יעזבו את ארץ יהודה.
יז. יָבִיֵא ה' עָלֶיךָ וְעַל עַמְּךָ וְעַל בֵּית אָבִיךָ - אך, ה' יביא עליך ימים רעים,
יָמִים אֲשֶׁר לֹא בָאוּ - שלא היו,
לְמִיּוֹם סוּר אֶפְרַיִם מֵעַל יְהוּדָה - מזמן שהתפלגה מלכות אפרים ומלכות יהודה, בזמן ירבעם בן נבט,
אֵת מֶלֶךְ אֲשׁוּר - שיבוא על יהודה.
יח. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִשְׂרָק ה' לְזָבוּב אֲשֶׁר בִּקְצָה יֶאֱרִי מִצְרַיִם - הזבוב הוא מצרים.
וְלִדְבוּרָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר - הדבורה היא אשור.
יט. וּבָאוּ וְנָחוּ כָלֵם - מריבוי צבא החיילים, יחנו צבאותיהם,
בְּנַחְלֵי הַבְּתוֹת - בכל הנחלים השוממים.
 (כמו: "ואשיתהו בתה..." ; לעיל ה', ו')
ובְּנִקְיֵי הַסְּלָעִים - בחורי הסלעים,
וּבְכָל הַנְּעֻצִים - בין הקוצים. (כמו תחת הַנְּעֻצִים יַעֲלֶה בְרוֹשׁ..."; לקמן נה', יג')
וּבְכָל הַנְּהַלְלִים - בכל הבתים המהוללים.
 (שמהללים אותם)
כ. בַּיּוֹם הַהוּא יִגְלַח ה' בְּתַעַר הַשְּׂכִירָה - ה' יגלח שערות צבא אשור (ישמיד אותם) בסכין חדה.
 (כשמשפירים סכין, תמיד תהיה הסכין חדה ביותר).
בְּעֶבְרֵי נְהַר, בְּמֶלֶךְ אֲשׁוּר - באשור, שמשני עֶבְרֵי נהר פרת,
אֵת הָרֹאשׁ, וְשַׁעַר הַרְגָלִים, וְגַם אֵת הַזָּקֵן - תִּסְפֶּה - את שיער הראש, הרגליים והזקן - יִסְפֶּה - יכלה.
 (משל, שאשור - יכלו כליל).
כא. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא - אחר מפלת אשור (בזמן חזקיהו) יהיה שפע של טובה,
יְחִיָּה אִישׁ עֹגֵלֶת בָּקָר וּשְׁתֵּי צֹאן - ואפילו מעגלה אחת ושתי צאן, תבוא רוב טובה וברכה רבה.

כב. וְהָיָה מְרֵב עֲשׂוֹת חֶלֶב - יאכל חמאה - מריבוי החלב שתתן, יוכלו לעשות חמאה.
כג. חֲמָאָה וּדְבַשׁ יֹאכֵל, כָּל הַנוֹתֵר בְּקֶרֶב הָאֶרֶץ - כל מי שישאר יאכל רוב טובה, כגון: חמאה ודבש.

ישעיהו

כג. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא - בזמן ריבוי הטובה, בזמן חזקיהו המלך.

וְהָיָה כָּל מְקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה שֵׁם אֱלֹהִים גִּפְּוֹן בְּאֶלֶף פָּסָף - שטח גדול, שגדלים שם גפנים לרוב, לְשָׁמַיִר וְלַשִּׁית יִהְיֶה - לא יעבד כלל, ומרוב הטובה שתהיה, לא יחששו שיגדלו בו קוצים.

כד. בְּחַצִּים וּבְקִשָׁת יָבֹוא שְׁמָה - העובר שם יצטרך כלי זיין להנצל מהחיות הטורפות.

כז. כִּי שְׁמַיִר וְשִׁית תִּהְיֶה כָּל הָאָרֶץ:

כה. וְכָל הַהָרִים אֲשֶׁר בְּמַעְדֵּר יַעֲדְרוּ - ההרים שאדמתם נעבדה,

לא תבוא שְׁמָה יִרְאֶת שְׁמַיִר וְשִׁית - לא יהיו שם קוצים, שהרי יעבדו בהם.

וְהָיָה לְמִשְׁלַח שׁוֹר וּלְמַרְמֵס שָׁה - אך, ירעו שם הבהמות ולא יחששו להפסד התבואה, מרוב הברכה שתהיה.

פרק ח'

א. וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי קַח לְךָ גְּלִיוֹן גָּדוֹל - מגילה גדולה.

וּכְתַב עָלָיו בְּחַרְט אֲנוֹשׁ - בעט של בני"א, (לא במראה הנבואה, אלא במציאות ממש).

לְמַהֵר שְׁלַל - ויכתוב, שהאוייב יבוא במהירות, לשלול שלל,

חֵשׁ בַּז - וימהר לקחת הביזה. (שיגלו עשרת השבטים ע"י אשור).

ב. וְאֶעֱיֵדָה לִי עֲדִים נְאֻמָּנִים - ישעיהו העיד על המגליה עדים - לעדות על דבר הנבואה.

ג. אֶת אֹרֶיָה הַכְּהֵן וְאֶת זִכְרִיָהוּ בֶן יִבְרָכְיָהוּ: וְאֶקְרַב אֶל הַנְּבִיאָה - אשת ישעיהו.

ד. וְתַהֲרֹ וְתִלְדַּ בֶּן וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי קְרָא שְׁמוֹ: "מַהֵר שְׁלַל חֵשׁ בַּז" - להורות, שיחיש וימהר האוייב - לקחת השלל והביזה.

ה. כִּי בְטָרִם יִדַע הַנְּעַר קְרָא אָבִי וְאָמַי, יִשָּׂא אֶת חֵיל דְּמִשְׁקָא וְאֶת שְׁלַל שְׁמֵרוֹן - לפני משקל ויטל את משקל השלל, ויטל את השלל להוריו אבי ואימי, ישא האוייב (אשור) את השלל להביא לפני - מלך אשור. (כדלעיל ז' ט"ז)

ו. וַיִּסַּף ה' דָּבָר אֵלַי עוֹד לֵאמֹר:

ז. וְלִכֵּן הִנֵּה ה' מַעֲלָה עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַנְּהַר הָעֲצוּמִים וְהַרְבִּים - אֶת מֶלֶךְ אֲשׁוּר - אביא עליהם כרצונם, מלך חזק ועצום, את מלך אשור. וְאֶת כָּל כְּבוֹדוֹ - עם כל חייליו הרבים.

ח. וְעָלָה עַל כָּל אֲפִיקָיו - חיילי אשור שנמשלו למי הנהר, יעלו ויכסו את כל האפיקים. (אפיק - מקום זרימת המים בחזקה)

ט. וְהִלָּךְ עַל כָּל גְּדוֹתָיו - וכן יעלו המים על שני גדות (שפת הנהר) הנהר.

י. וְהִלָּךְ בִּיהוּדָה שְׁטָף וְעָבַר - את כל ערי יהודה יכבוש אשור.

יא. עַד צְוֹאֵר יִגִּיעַ - עד ירושלים.

יב. וְהָיָה מִטּוֹת כְּנָפָיו - כנפיו הנטויות,

יג. מִלֵּא רֹחַב אֲרָצָה - עַמְנוּאֵל - על כל מלוא רוחב א"י. ט. רַעוּ עַמִּים וְחַתּוּ - אתם העמים הבאים יחד עם סנחריב, שָׁבְרוּ עִמִּים רַבִּים, ולבסוף חתו, תִּשְׁבְּרוּ גַם אֶתְּם,

יד. וְהִאֲזִינוּ כָּל מְרַחְקֵי אֶרֶץ - שמעו הבאים ממרחק רב עם אשור.

טו. הַתְּאָזְרוּ וְחַתּוּ, הַתְּאָזְרוּ וְחַתּוּ - שימו האזור, הזדרזו והתחזקו להלחם, ואח"כ תִּשְׁבְּרוּ גַם אֶתְּם.

טז. עֲצוּ עֵצָה - וְתַפְּרוּ - חשבו על ירושלים עיצה - להחריבה, אך עצתם תתבטל.

יז. דַּבְּרוּ דְבָר וְלֹא יָקוּם כִּי עַמְנוּ אֵל - אך העיצה ודיבוריכם על ירושלים - לא תועיל, כי ה' עמנו!

יח. כִּי כֹה אָמַר ה' אֵלַי בְּחֹזֶקֶת הַיָּד - בחוזק מראה הנבואה, (כמו: "...וַיֵּד ה' עֲלֵי חֹזְקָה"; יחזקאל ג', יד)

יט. וַיִּסְרַנִּי, מִלִּכְתּוּ בְּדֶרֶךְ הָעָם הַזֶּה לֵאמֹר - והוכיח והזהיר אותי מלכת בדרך העם הזה שאומרים: (ללכת בעצת שבנא וסיעתו להכנע לאשור, כנגד חזקיהו המלך)

כ. לֹא תֵאמְרוּן קֶשֶׁר לְכָל אֲשֶׁר יֹאמַר הָעָם הַזֶּה קֶשֶׁר - אל תעשו קשר מרידה נגד מלכות בית דוד, מפחד סנחריב מלך אשור. (להכנע לאשור כדברי שבנא וסיעתו.)

כא. וְאֶת מוֹרְאוֹ - לֹא תִירְאוּ - ואל תשברו ותפחדו מפחד מלך אשור.

כב. וְלֹא תַעֲרִיצוּ - ולא תשבחו אותו שהוא עריץ, חזק.

כג. אֶת ה' צְבָאוֹת אֲתוֹ תִקְדִּישׁוּ - את ה' ית', תִקְדִּישׁוּ - בכך שתאמינו בו ותעבדו אותו.

כד. וְהוּא מוֹרְאֵכֶם וְהוּא מַעֲרָצְכֶם - וממנו תיראו, והוא יתן לכם עריצות, כוח, מול אויביכם.

כה. וְהָיָה לְמִקְדָּשׁ, וְלֵאבֹן נֶגֶף, וְלִצְוֹר מְכַשׁוֹל - ה' יהיה לשני בתי ישראל (חזקיהו וסיעתו, ושבנא וסיעתו), לְמִקְדָּשׁ, וְלֵאבֹן נֶגֶף: לחזקיהו וסיעתו - יהיה למקדש - לארמון נשגב גדול וחזק (שינצלו מיד סנחריב), ולשבנא וסיעתו - יהיה לאבן נגף (אבן שיוכו

ו. יַעַן כִּי מָאֵס הָעָם הַזֶּה אֶת מִי הַשְּׁלַח הַהֲלָכִים לְאֵט - שבנאי מאסו במלכות בית דוד, המנהיגים אותם בחולשה, כנגד מלכות פקח בן רמליהו מלך ישראל.

ז. וּמִשׁוֹשׁ אֶת רִצְיֹן וּבֶן רְמַלְיָהוּ - והיו שמחים אם רצין ופקח, היו מולכים בירושלים.

שעציהו

בה - כשיפלו בה) ולצורך מכשול (סלע שיכשלו בו - כשיפלו בו) נמשל : שאחר שיצאו להכנע לסנחריב - נאבדו כולם.
לְשָׁנֵי בְּתֵי יִשְׂרָאֵל - חזקיה וסיעתו, ושבנא וסיעתו.
לִפְחַ וּלְמוֹקֵשׁ לְיוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם - לשבנא וסיעתו.
טו. וְכָשְׁלוּ בָם רַבִּים וְנָפְלוּ וְנִשְׁבְּרוּ וְנוֹקְשׁוּ - רבים משבנא וסיעתו, יפלו במוקש, במכשול.
 (בְּאֵבֶן הַנֶּגֶף, וּבְצִוּר הַמִּכְשׁוֹל).
וְנִלְכְּדוּ - ברעה.
טז. צוֹר תְּעוּדָה - קשור ושמור עדות הנבואה.
חֲתוּם תּוֹרָה בְּלִמְדֵי - סגור ושמור את דברי נבואתי בלב הלומדים.
יז. וְחִכִּיתִי לָהּ הַמִּסְתִּיר פְּנֵיו מִבֵּית יַעֲקֹב - מעשרת השבטים שנפלו לפני אשור - וגלו.
יח. הִנֵּה אֲנֹכִי וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי ה' - הילדים שאר ישוב, עמנואל, מהר שלל חש בז, **לְאִתּוֹת וּלְמוֹפְתִים בְּיִשְׂרָאֵל** - ששמותיהם מורים ומלמדים, על אותות שיעשה ה' לבניי, **מֵעַם ה'** צְבָאוֹת הַשָּׁמַיִם בְּהַר צִיּוֹן - אותות שמות הילדים מה' נִתְּנוּ - ולא מעצמי.
יט. וְכִי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם דְּרָשׁוּ אֶל הָאֲבוֹת וְאֵל הַיְדְעוֹנִים, הַמְצַפְצָפִים וְהַמְהַגִּים - ואם יסיתו אתכם (שבנא וסיעתו) ללכת לשאול את האבות והידעונים, שמצפצפים ומשמיעים קולות ע"י כישוף.
הלוא עם אל אלקיו ידרש - תשיבו להם, שאנו עם ישראל - את ה' ית' מבקשים,
בְּעַד הַחַיִּים אֶל הַיְמִתִים - וכי נבקש מהמתים (מהאבות והידעונים) - בשביל החיים !!
כ. לְתוֹרָה וּלְתְעוּדָה - שמרו היטב התורה ותוכחות הנבואה, (כמו שאמר : " צוֹר תְּעוּדָה, חֲתוּם תּוֹרָה בְּלִמְדֵי ").
אם לא יאמרו פִּדְבֵר הִזָּה - שוודאי ינסו להסית אתכם כדברים האלו ללכת אחר האבות והידעונים,

כב. וְאֵל אֶרֶץ יִבִּיט - וכשיביט לחפש עזרה ממלכי ארץ.
וְהִנֵּה צָרָה וְחֲשִׁכָה - מפני שלא ימצא מהמלכים, מי שיעזרו לו.
מַעוֹף צִוְקָה - חושך וצרה.
וְאִפְלָה מִנְדָּח - ונידח (נדחף) לאפילה, לחושך, לצרה.
כג. כִּי לֹא מוֹעֵף לְאֲשֶׁר מוֹצֵק לָהּ - כי לא יתעניף זה שיציק להם (אשור),
פְּעֵת הָרָאשׁוֹן - שגלות שניה (גלות עבר הירדן - ראובן גד וחצי המנשה) תהיה קלה כמו הגלות הראשונה, שגלו רק זבולון ונפתלי,
הַקַּל אֶרֶץ זָבֻלוֹן וְאֶרֶץ נַפְתָּלִי - שגלות זו הראשונה, היתה קלה, שרק זבולון ונפתלי גלו, **וְהָאֲחֵרוֹן הַכְּבִיד** - והגלות האחרונה (השלישית) תהיה קשה - שיגלה את כולם.
דָּרָךְ הַיָּם - ליד ים כנרת שגלו זבולון ונפתלי, **עֶבֶר הַיַּרְדֵּן** - ובפעם השניה, יגלו ראובן גד וחצי המנשה שבעבר הירדן ע"י תגלת פלאסר. (דברי הימים א', ה' כו')
גְּלִיל הַגּוֹזִים - ובפעם השלישית יגלה את כל 10 השבטים הגלולים ונכללים בכל א"י.

פרק ט'

א. הָעַם הַהֹלְכִים בְּחֹשֶׁךְ - יהודה שתחת צרות אשור שעליהם,
רְאוּ אֹרֹךְ גְּדוֹל - יראו אור גדול של ישועה והצלה.
יֹשְׁבֵי בְּאֶרֶץ צְלָמוֹת - חושך, משל לצרות, **אֹרֹךְ - נִגְהַ עֲלֵיהֶם** - אור יאיר עליהם.
ב. הַרְבִּית הַגּוֹי - שכולם שבחו את בני יהודה שבירושלים, אחר הנצחון המופלא על מחנה סנחריב.
לו - לבנ"י,
הַגְּדֻלַּת הַשְּׂמֵחָה - גדלה שמחתם על הנצחון,
שְׂמֵחוּ לְפָנֶיךָ - כְּשִׂמְחַת בְּקִצִיר - כאדם השמח בקצירת הקציר שבשדה,
כְּאֲשֶׁר יִגְיִלוּ - בְּחֻלְקֵם שָׁלַל - כשמחה ששמחים כשמחלקים שלל.

ג. כִּי אֵת עַל סִבְלוֹ - את העול שיהודה סבלו מאשור. (ששלמו לו מיסים)
וְאֵת מִטָּה שְׂכָמוֹ - ואת המטה שעל שכמם של יהודה,
שִׁבְט - הַנְּגִשׁ בּוֹ - ששבט אשור היה לוחץ ודוחק ביהודה,
הַחֲתָת - כְּיוֹם מִדְּיָן - שברת אותם (את אשור) בלילה אחד, כמו ששברת בלילה אחד את מחנה מִדְּיָן, ע"י גדעון בן יואש.

אֲשֶׁר אֵין לוֹ שָׁחַר - שאין בו כל אור וטוב, ואין לדרוש ולבקש אותו.
כא. וְעֶבֶר בָּהּ נִקְשָׁה וְרַעֵב - מי שילך בדרך רעה זו - יהיה לו קשיים ויהיה רעב לאוכל.
וְהָיָה כִּי יִרְעֵב וְהִתְקַצֵּף - כשירעב ויכעס על המלך והע"ז שלא מועילים לו,
יִקְלַל בְּמִלְפוֹ וּבְאֵלֵהֶיו - יקלל את המלך והע"ז שהטעו אותו.
וּפְנָה לְמַעְלָה - ויפנה לה' ית'.

ישעיהו

יא. אַרְם מְקַדֵּם - אף שארם ממזרח כבר הכו בבניי, בזמן יהואחז, וּפְלִשְׁתִּים מֵאַחֹר - וממערב-פלישתים היכו בהם. וַיֹּאכְלוּ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכָל פֶּה - והרגו בהם בכל פה. בְּכָל זֹאת לֹא שָׁב אָפוּ - של ה' בבניי, וְעוֹד יָדוּ נְטוּיָה - להכותם. יב. וְהָעַם לֹא שָׁב עַד הַמָּכָהוּ - ובניי לא שבו בתשובה עד ה' ית', שהיכה אותם, וְאֵת ה' צְבָאוֹת לֹא דָרְשׁוּ - עדיין, לא מבקשים לשוב אליו. יג. וַיִּכְרַת ה' מִיִּשְׂרָאֵל רֹאשׁ וְזָנָב - ה' הכרית מבניי, גם את הראש (החשובים), וגם את הזנב. כָּפָה וְאֶגְמוֹן יוֹם אֶחָד - גם את הכֶּפֶה - ענף עץ חזק, (החזקים והחשובים), וגם את עץ האגמון - עץ חלש. (החלשים והבזויים). יד. זָקֵן וְנִשְׂוֹא פָנִים - הוא הַרְאֵשׁ - הזקנים ונשוא הפנים, נמשלו ל - "ראש", וַנְּבִיא מוֹרָה שֶׁקֶר - הוא הַזָּנָב - ונביא, המורה את העם שקר, נמשל לזנב שיכרת. טו. וַיְהִי מֵאֲשֵׁרֵי הָעַם הַזֶּה - מִתְעִים - מנהיגי העם הזה התעו אותו מדרך ה', וּמֵאֲשֵׁרָיו - מְבַלְעִים - וההולכים אחר הנהגתם - נשחתה דרכם ונתקלקלה. טז. עַל כֵּן עַל בַּחוּרָיו לֹא יִשְׁמַח ה' - ה' לא ישמח במעשיהם של בחורי בניי, וְאֵת יִתְמֵיו וְאֵת אֲלֻמְנָתָיו לֹא יִרְחַם - מלהענישם. כִּי כָלוּ חֲנָף וּמִרְעָה - כולם מרשיעים, ועושים רע. וְכָל פֶּה דִבֵּר נְבִלָה - דבר מגונה ומאוס. בְּכָל זֹאת לֹא שָׁב אָפוּ - של ה' בבניי, וְעוֹד יָדוּ נְטוּיָה - להכותם. יז. כִּי בָעֵרָה כָּאֵשׁ רִשְׁעָה - אש הרשעות תבער בהם ותתפשט כאש. שְׁמִיר וְשִׁית תֹּאכַל - ואש הפורענות, תאכל בהם את הקוצים, (את הרשעים), וְהִצַּת בִּסְבְּכֵי הַיַּעַר - ותתפשט האש, לכל ענפי היער המסובכים, (בכל ישראל) וַיִּתְאַבְּכוּ - גְּאוֹת עֵשָׂן - עד שיהיו נבוכים בחוזק העשן הרב. (לא ידעו, כיצד להנצל מהרעה הגדולה) יח. בַּעֲבַרְתָּ ה' צְבָאוֹת - בגלל כעס ה', נִעְתָּם אֶרֶץ - ירדה הפורענות הזו לארץ, וַיְהִי הָעַם כְּמֵאֲכַלֶּת אֵשׁ - כי העם נהגו ברשעות, כֹּאֵשׁ שֶׂאוֹכֶלֶת וּמִתְפַּשֶּׁטֶת (שגזלו איש את אחיו) אִישׁ אֶל אָחִיו לֹא יַחְמְלוּ - מלהרע לו ! יט. וַיִּגְזַר - גזלו, עַל יָמִין וְרֵעֵב - מחבירו שמִיָּמִינוּ, ועדיין נשאר רעב, ולא יספיק לו, וַיֹּאכַל עַל שְׂמֹאל - וְלֹא שָׁבְעוּ - ומחבירו שבשמאלו, ועדיין לא שבע, אִישׁ בְּשָׂר זָרְעוּ יֹאכְלוּ - יגזלו אפילו מקרוב משפחתו.

ד. כִּי כָל סְאוֹן - סְאוֹן בְּרַעַשׁ - סאון, רעש ובלבול המלחמה, דרכם להיות ברעש רב, וְשִׁמְלָה - מְגוֹלְלָה בְּדָמִים - ובגדי ההרוגים מתגוללים בדם רב, וְהִיָּתָה לְשׂוֹרָפָה - מֵאֲכַלֶּת אֵשׁ - אך הנצחון ההוא על מחנה אשור, יהיה בשקט- שיהיו למאכל לאש שישלח בהם מלאך ה'. ה. כִּי יִלְד יִלְד לָנוּ - והנצחון הנפלא הזה, לא יהיה בימי אחז, אלא בימי בנו חזקיהו שינלד, בֶּן נֶתָן לָנוּ - בן ינתן לנו, וְהָיָה הַמְּשֻׁרָה עַל שְׂכָמוֹ - נתנה לו השררה והמלוכה על שכמו, (של חזקיהו) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, פְּלֶא יוּעֵץ, אֶל גִּבּוֹר, אָבִי עַד - ה', שעיצותיו מופלאות, והוא א-ל גיבור, והוא קיים לעולם, קרא לחזקיהו המלך : שֵׁר שְׁלוֹם - ששלום יהיה בימיו. ו. לְמִרְבֵּה הַמְּשֻׁרָה, וְלִשְׁלוֹם אֵין קָץ - השם - "שר שלום", מלמד, על ריבוי ממשלה (שריה), וריבוי שלום. עַל כֵּסֵא דָוִד וְעַל מַמְלַכְתּוֹ - למלך היושב על כסא דוד, (חזקיהו) לְהַכִּין אֹתָהּ - לקיים המלוכה -במקומה המתוקן. וְלִסְעָדָהּ - לתמוך בה - שלא תיפול. בְּמִשְׁפָּט וּבְצַדִּיקָה - ע"י שיעשה צדקה ומשפט. מִעֲתָהּ וְעַד עוֹלָם - כל ימי חזקיהו. קִנְיַת ה' צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה זֹאת - התשועה הגדולה מאשור, והנקמה שיעשה ה' בהם, תהיה כי חרפו וגדפו את ה' ית'. ז. דָּבַר שְׁלַח ה' בְּיַעֲקֹב - על עשרת השבטים, וְנִפְל בְּיִשְׂרָאֵל - ויבוא על ישראל. ח. וַיִּדְעוּ הָעַם כָּלוּ, אֶפְרַיִם וַיּוֹשֵׁב שְׁמֶרוֹן, בְּגִאֹה וּבְגִדְל לִבָּב לְאֹמֵר - שהיו אומרים בגאוותם : ט. לְבָנִים נָפְלוּ - וכי מה בכך שנפלו לבנים מהבנין ? (שגלו חלק מאחינו, ע"י אשור) וַיִּגְזִית נְבִיָּה - הלא נבנה כעת באבני גזית חתוכות- שחזקות מהלבנים ! (שכעת, נתחזק וננצח את אשור ולא יוכל להגלותינו !) שְׂקִמִּים גִּדְעוּ-וכי מה בכך שנכרתו עצי השקמה ? (שגלו חלק מאחינו, ע"י אשור) וְאַרְזִים נַחְלִיף - הרי כעת נחליף אותם בעצי ארזים המשובחים מהם ! (שכעת, נתחזק וננצח את אשור ולא יוכל להגלותינו !) י. וַיִּשְׁגֹּב ה' אֶת צָרִי רָצִין עֲלָיו - ה' יחזק את אשור, שהם אויבי רצין מלך ארם - שכרתו ברית עם ישראל, לבוא עליהם למלחמה. וְאֵת אִיבָיו - יִסְכְּסֵךְ - יסכסך את אויביו של רצין לבוא עליו למלחמה (עד שיפול רצין ביד אשור)

ישעיהו

כ. מְנַשֶּׁה אֶת אַפְרַיִם - גִּזְלוֹ, וְאַפְרַיִם אֶת מְנַשֶּׁה - גִּזְלוֹ, יַחְדָּו - הֲמָה עַל יְהוּדָה - אַפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה, יִלְכוּ לִכְבוּשׁ, וְלִקְחַת שִׁלַּל מִיְהוּדָה. בְּכָל זֹאת לֹא שָׁב אָפוֹ - שֶׁל ה' בְּבִנְיָי, וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה - לְהַכּוֹתם.

פרק י'

א. הוּי הַחֻקִּים - חֻקֵי אֲוֹן - סוּפְרֵי הַדֵּינִים, חוֹקִים, כּוֹתֵבִים, פִּיִּסְקֵי הַשֶּׁקֶר שֶׁל הַדֵּינִים. וּמְכַתְּבִים - עֹמֵל כְּתָבוֹ - הַדֵּינִים שֶׁמְכַתְּבִים לְסוּפְרֵים הַפֶּסֶק דִּין, שֶׁמְכַתְּבִים דְּבָרֵי שֶׁקֶר, ב. לְהַטּוֹת מִדִּין דָּלִים - לְהַטּוֹת אֶת הַדִּין שֶׁל הַדָּלִים, וְלִגְזֹל מִשֶּׁפֶט עֲנִי עֲמִי - וְלִגְזוֹל הָעֲנִיִּים, כִּנְגַד הַמִּשְׁפָּט צַדִּיק, לְהִיּוֹת אֲלֻמְנוֹת - שֶׁלֶם, וְאֶת יְתוּמִים - יְבָאוּ - שְׁלוֹקִים מֵהַאֲלֻמְנוֹת וְהִיתוּמִים שֶׁלֵּל וּבִיזָה. ג. וַיִּמָּה תַעֲשׂוּ לְיוֹם פְּקֻדָּה - בְּיוֹם שֶׁאֲזַכּוֹר לְהַעֲנִישְׁכֶם עַל עוֹנוֹכֶם, וְלִשְׂוֹאָה - מִמְּרַחֵק תָּבוֹא - וּבְחוּשֶׁךְ וּבְצָרָה שֶׁתְּבוֹא עֲלֵיכֶם מִרְחוֹק, עַל מִי תִּנְוֶסוּ לְעִזְרָה - לְמִי תִּפְנּוּ שִׁיעֲזוֹר לָכֶם, וְאַנְה תַעֲזְבוּ כְּבוֹדְכֶם - וְהִיכֶן תִּשְׁאִירוּ אֶת כָּל הַכֶּסֶף הַגָּזוֹל שֶׁאַסַּפְתֶּם ?? ד. בְּלַתִּי כָרַע תַּחַת - בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא כָרַע (שֶׁלֹּא הִיָּה מְעוֹלָם) אֲסִיר - יִהְיֶה אֲסִיר שֶׁל הָאוֹיֵב. וְתַחַת הַרוּגִים יִפְלוּ - וּבְאוֹתוֹ מִקּוֹם יִפְלוּ הַרוּגִים. בְּכָל זֹאת לֹא שָׁב אָפוֹ - שֶׁל ה' בְּבִנְיָי, וְעוֹד יָדוֹ נְטוּיָה - לְהַכּוֹתם. ה. הוּי אֲשׁוֹר שֶׁבֵט אֲפִי - הוּי עַל בְּנֵי שֶׁאֲשׁוֹר יִהְיֶה שֶׁבֵט כְּעִסִּי, הַמִּקֵּל שִׁיכָה בְּבִנְיָי. וּמִטָּה הוּא בְּיָדָם - זַעֲמִי - הַמִּטָּה שֶׁאֲכָה בּוֹ בְּכַעֲסִי עַל בְּנֵי - יִתֵּן בִּיד אֲשׁוֹר. ו. בְּגוֹי חָנָף - בְּבִנְיָי שֶׁמִּרְשִׁיעִים, אֲשַׁלְּחֵנוּ - אֲשַׁלַּח אֶת אֲשׁוֹר עֲלֵיהֶם. וְעַל עַם עִבְרָתִי - אֲצַוֶּנּוּ - וְעַל הָעַם שֶׁאֲנִי כּוֹעֵס עֲלֵיו - אֲמַנֶּה אוֹתוֹ (אֶת אֲשׁוֹר) לְהַכּוֹתם. לְשַׁלַּל שֶׁלֵּל וְלִבֹּז בֹּז - לִקְחַת שִׁלַּל וּבִיזָה מִבְּנֵי, וְלִשְׁוֹמוֹ מִרְמָס - כְּחֹמֶר חוּצוֹת - וְלִשְׁוֹמוֹ אוֹתָם (אֶת בְּנֵי) שֶׁאֲשׁוֹר יִרְמָסוּ עֲלֵיהֶם - כְּחֹמֶר הַמוֹשֶׁלֶךְ בְּרַחוּבוֹת - שֶׁנִּרְמָס בְּרַגְלֵי הָאֲנָשִׁים. ז. וְהוּא - לֹא כֵן יִדְמָה, וְלִכְבוֹ - לֹא כֵן יִחְשַׁב - אֶת מֶלֶךְ אֲשׁוֹר, לֹא כֵן יִדְמָה אֶת עַצְמוֹ (שֶׁלֹּא מִדְמָה אֶת עַצְמוֹ - כְּשִׁלְיַח ה') כִּי לְהִשְׁמִיד בְּלִבּוֹ - כִּי בְּלִיבּוֹ חוֹשֵׁב לְהַכְרִית אֶת כָּל אֲרָצוֹת וִירוּשָׁלַיִם, וְלְהַכְרִית גּוֹיִם - לֹא מְעַט - וְלֹא לְהַשְׁאִיר בָּהּ, אֶפְיָלוֹ מְעַט אֲנָשִׁים לְפִלְטָה. ח. כִּי יֵאמֶר - סִנְחָרִיב בְּגָאוֹתוֹ,

הֲלֹא שְׂרֵי יַחְדָּו מְלָכִים - הֲלֹא כָל אֶחָד מִשְׂרֵי, חֹשֵׁב כְּמֶלֶךְ, שֵׁשׁ לְכָל אֶחָד מֵהֶם עִם גְּדוֹל וְחֵיל רַב.

ט. הֲלֹא כְּכַרְכְּמִישׁ - כְּכַרְכְּמִישׁ - הָרִי כִּמוֹ שֶׁכִּבְשֵׁתִי אֶת כְּרַכְּמִישׁ, כִּדְ כִּבְשֵׁתִי אֶת כְּלָנוֹ, אִם לֹא כְּאַרְפָּד - חֲמַת, אִם לֹא כְּדַמְשֶׁק - שְׁמֶרוֹן, הֲאִם לֹא כִּמוֹ שֶׁכִּבְשֵׁתִי אֶת אַרְפָּד, חֲמַת וְדַמְשֶׁק, אֲכַבּוֹשׁ אֶת שׁוּמְרוֹן !?

י. כְּאֲשֶׁר מִצָּאָה יָדִי לְמַמְלַכַת הָאֲלִיל וּפְסִילִיָּהּ מִירוּשָׁלַם וּמִשְׁמֶרוֹן - כִּמוֹ שֶׁמִּצָּאָה יָדִי (שֶׁהִצְלַחְתִּי), לְכַבּוֹשׁ הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלּוּ, שֶׁהָיוּ בֵּהֶם אֲלִילִים וּפְסִילִים, חֻזְקִים אֶפְיָלוֹ יוֹתֵר מֵאֲלִילֵי שׁוּמְרוֹן, כִּדְ וְדָאִי שֶׁאֲכַבּוֹשׁ אֶת שׁוּמְרוֹן.

יא. הֲלֹא כְּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְשְׁמֶרוֹן וְלְאֲלִילִיָּהּ, כֵּן אֲעֲשֶׂה לְירוּשָׁלַם - וְלְעִזְרָתִי - וְאַחֵר שִׁיכְבוֹשׁ אֶת שׁוּמְרוֹן, יֵאמֶר סִנְחָרִיב, שֶׁכֵּד יִכְבוֹשׁ גַּם אֶת יְרוּשָׁלַם וְהָאֲלִילִים שֶׁבָּהּ.

יב. וְהִיָּה כִּי יִבְצַע ה' - כֹּאֲשֶׁר יִגְמֹר וְיִשְׁלַח ה', אֶת כָּל מַעֲשָׂהוֹ, בְּהָר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם - אֶת מַעֲשָׂהוֹ - לְהַבִּיא עַל יְרוּשָׁלַם אֶת אֲשׁוֹר.

אֲפָקֵד - אֲזַכּוֹר לְהַעֲנִישׁ אֶת סִנְחָרִיב, עַל פְּרִי גִדְל לְבָב מֶלֶךְ אֲשׁוֹר - עַל שֶׁהִפְרָה (עַל פְּרִי" - לַעֲשׂוֹת פִּירוֹת, לְהַרְבוֹת הַגָּאוּה) וְהִרְבָּה אֶת גָּאוֹתוֹ וְעַל תִּפְאֶרֶת רוּם עֵינָיו - וְעַל שֶׁהִתְפָּאֵר - בְּעֵינָיו הַגְּבוּהוֹת, בְּגָאוֹתוֹ.

יג. כִּי אָמַר - אֲשׁוֹר.

בְּלַח יָדִי עָשִׂיתִי וּבְחֻכְמָתִי כִּי נִבְנוֹתִי - כָּל נִצְחוֹנוֹתִי בְּמַלְחָמוֹת, הָיוּ בְּזָכוֹת כְּחִי, חֻכְמָתִי וְתִבְנוֹתִי הִרְבָּה, וְאֲסִיר גְּבוּלוֹת עַמִּים - כִּשְׁכַּבֵּשׁ הָעַמִּים, כֹּאִילוֹ הִסִּיר אֶת כָּל הַגְּבוּלוֹת שֶׁל אֲרָצוֹתֵיהֶם - שֶׁהָיוּ כּוֹלֵם בִּידוֹ.

וְעִתּוֹדוֹתֵיהֶם - שׁוֹשְׁתֵי - אוֹצְרוֹתֵיהֶם - בְּזוֹתִי. וְאוֹרִיד כְּפִיר יוֹשְׁבִים - כָּל הַיּוֹשְׁבִים בְּמִקּוֹם כְּבִיר וְחֹזֶק, כִּבְשֵׁתִי וְהוֹרַדְתִּי מִטָּה - מִגְּדוּלְתָם.

יד. וְתִמְצָא כְּקוֹן יָדִי, לְחֵיל הָעַמִּים - יָדִי מִצָּאָה (הַצְּלִיחָה) לְכַבּוֹשׁ אֶת כָּל חֵילֵי הָעַמִּים בְּקִלּוֹת, כִּמוֹ שֶׁאָדָם מִשִּׁיג קוֹן צִיפּוֹר שֶׁבִּשְׂדֵה הַפֶּקֶר.

וְכֹאֲסֹף בִּיָּצִים עֲזָבוֹת - כָּל הָאָרֶץ אֲנִי אֲסַפְתִּי - וְכִמוֹ שֶׁאָדָם אוֹסֵף בְּקִלּוֹת, בִּיָּצִים, שֶׁנִּעְזְבוּ מֵאִימוֹתֵיהֶם, כִּדְ אֲסַפְתִּי וְכִבְשֵׁתִי אֶת כָּל הָעַמִּים. וְלֹא הָיָה נִדָּד כְּנָף, וּפְצָה פִּה וּמִצְפָּצֵף - וְאֶפְיָלוֹ לֹא הָיוּ בֵּין הָעַמִּים שֶׁהִגְלַתִּי, כֹּאִילוֹ שֶׁנִּסּוּ לְהִזְיֹז כִּנְפֵיהֶם - לְבָרוֹת, אוֹ "לְצַפְצֵף" - לְעִזְרָה.

טו. הִיִּתְפָּאֵר הַגְּרָזוֹן, עַל הַחֲצֵב בּוֹ - הִיִּתְכֵן שֶׁהִגְרָזוֹן (אֲשׁוֹר), יִתְגָּאֵה עַל הָאָדָם הַחוּצָב בְּסִלְעַ (מִשְׁלַח יָתִי) וְיֵאמֶר לוֹ : אֲנִי הַחוּצָב וְלֹא אֶתָּה !?

ישעיהו

שׁוֹטֵף צְדָקָה - וישָׁטְפוּ כְּמִי נחל, במשפט הצדק שיעשה.

כג. כִּי כָלָה וְנִחְרְצָה, ה' אלוהים צְבָאוֹת עֲשֵׂה בְקֶרֶב כָּל הָאָרֶץ - כי ה' מביא כליון חרוץ, גמור ומוחלט,

כד. לִכְן כֹּה אָמַר ה' אלוהים צְבָאוֹת, אֵל תִּירָא עַמִּי יֵשֵׁב צִיּוֹן מֵאֲשׁוּר - אל תפחדו אנשי יהודה הנשארים בירושלים - מאשור,

בְּשִׁבְטֵי יַכְפָּה - שסנחריב יכה אתכם במקל, וּמִטָּהוּ יֵשֵׂא עֲלֵיךְ בְּדֶרֶךְ מִצְרַיִם - יאיים במטהו, כמו שאיים על מצרים

כה. כִּי עוֹד מְעַט מְזַעֵר - אך עוד זמן מועט מאוד, וְכָלָה זַעַם - אכלה את כעסי, על אשור,

וְאָפִי - עַל תְּבַלִּיתֶם - ואת כעסי על התבל שעשו (דבר מאוס ומגונה, כמו: "...תבל עשו דמיהם בם"; ויקרא כ' יב'), שחרפו וגדפו את ה',

כו. וְעוֹרֵר עָלָיו ה' צְבָאוֹת שׁוֹט- ה' יעורר להביא על אשור - שוט להכותו,

כז. כִּמְפַת מִדָּן בְּצוֹר עוֹרֵב - כמו המכה שקבלו מדין ב' - "צור עורב" (שרדפו אחרי שרי מדין, והרגו את עורב - בצור עורב' ואת זאב - ביקב זאב; שופטים ז' כה')

וּמִטָּהוּ עַל הַיָּם - שיעורר, את המטה שהיכה בו את מצרים על הים,

וּנְשָׂאוּ בְּדֶרֶךְ מִצְרַיִם - וישא (יכלה) את אשור מהעולם, כמו שנשא את המצרים.

כז. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא - ביום שיביא הפורענות על אשור,

יְסוֹר סַבְלוֹ - מַעַל שְׁכֶמֶךָ - המשא ששם אשור על שכם בני"י, יסור מהם,

וְעָלוּ - מַעַל צְוֹאֲרֶךְ - ויסור העול, ששמו על צואר בני"י,

וְחִבַּל עַל - מַפְנֵי שָׁמֹן - בדרך כלל, שומן הצואר נשחת מהעול שעליו, אך הפעם, ישחת העול (סנחריב ששם את העול), מפני השומן (מפני חזקיהו)

אם יתגדל המשור על מניפו - היתכן שהמשור (אשור) יתגאה על המנסר בעץ (משל לה' ית'), ויאמר לו: אני הפועל ולא אתה !!

כְּהִינֵף שִׁבְט - וְאֶת מְרִימֵיו - וכי השבט יתגאה על המרים אותו, ויאמר: אני הוא שמרים אותך !! **כְּהָרִים מְטָה - לֹא עֵץ** - הרי כשמרימים המטה - לא העץ הוא המרים !!

(כמו שאמר לעיל פס' יג': "בַּכַּח יָדִי עֲשִׂיתִי, וּבַחֲכָמֹתַי כִּי נִבְנֹתִי") **טז. לִכְן - בגלל גאוותו,**

יְשַׁלַּח הָאֲדוֹן ה' צְבָאוֹת בְּמִשְׁמַנֵּיו - רְזוֹן - ישלח ה' בגבוריו - רזון, מוות.

וְתַחַת כְּבֹדוֹ - יִקְדַּ יְקָד - פִּיקוּד אֵשׁ - ותחת בגדיהם - יבער גופם - כשריפת אש.

יז. וְהָיָה אֹרֶשׁ יִשְׂרָאֵל - לְאֵשׁ - ה', שהוא המאיר לישראל, יהיה לאש הפורענות. (לאשור)

וְקִדּוֹשׁוֹ - לְלִהְבָה - וה' שהוא קדוש ישראל - יהיה ללהבה. (להכות באשור)

וּבְעֶרְהָ - האש,

וְאֶכְלָה שִׁיתוּ וּשְׁמִירוֹ, בַּיּוֹם אֶחָד - ותאכל את הקוצים (הגבורים שמכאיבים כקוצים) של אשור, ביום אחד.

יח. וּכְבוֹד יַעֲרוּ וּכְרַמְלוּ - וחייליו הרבים, שהיה מתגאה בהם,

מִנְפֶּשׁ וְעַד בָּשָׂר יִכְלָה - האש תכלה את הנפש והבשר,

וְהָיָה - חיילי אשור אחר שימותו,

כְּמַסַּס נֶסֶס - כַּעַץ הַטַּחוּן - (מַסַּס) - העץ הנטחון ע"י התולעת) - מהתולעת, (נוסס) - תולעת).

יט. וּשְׂאֵר עֵץ יַעֲרוּ - מִסְפָּר יֵהִיו - הנשאר מחיילי אשור יהיו מעטים מאוד, (מתי מספר)

וְנַעַר יִכְתְּבֵם - אפילו נער קטן יוכל לספור ולכתוב המספר הנשאר מהם.

כ. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא - ביום שיראו בני"י את הנס הגדול,

לֹא יוֹסִיף עוֹד שְׂאֵר יִשְׂרָאֵל וּפְלִיטַת בֵּית יַעֲקֹב - השארית שינצלו מבני"י,

לְהִשָּׁעַן עַל מִפְּהוֹ - על מצרים שהיכו בבני"י בתחילה,

וְנִשָּׁעַן עַל ה' קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּאַמַּת - בכל ליבו. **כא. שְׂאֵר יֵשׁוּב שְׂאֵר יַעֲקֹב** - השארית מיעקב

(מבני"י), שינצלו בימי חזקיהו, ישובו בתשובה.

אל אל גְּבוּר - אל ה' ית' - שהראה גבורתו באשור. כב. כִּי אִם יֵהִי עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל, כְּחוֹל הַיָּם - אפילו שיהיו עמו של חזקיהו (בני"י), רבים כחול הים,

שְׂאֵר - יֵשׁוּב בּוֹ - רק שארית ישובו לה', וינצלו מסנחריב, (כי רובם, עשרת השבטים - יָגְלוּ),

כְּלִיּוֹן חָרוּץ - ויבוא על רובם כליון גמור,

כח. בָּא עַל עֵינִי, עֶבֶר בְּמִגְרוֹן - אשור במסעו לירושלים עבר וכבש מקומות אלו, (עֵינִי וּמִגְרוֹן)

לְמַכְמָשׁ יִפְקִיד כְּלָיו - וכשהגיע לְמַכְמָשׁ, השאיר שם חלק מכלי מלחמתו, להקל דרכו לירושלים,

(שחשב, שבקלות יוכל לכבוש את ירושלים), **כט. עֲבְרוּ מַעְבְּרָה** - עברו את הירדן,

גִּבְעָ - מְלוֹן לָנוּ - ובאו ללון - בגבע, **חֲרָדָה - הָרְמָה, גְּבַעַת שְׂאוֹל - נָסָה** - אנשי הרמה

פחדו ורעדו מפניהם, ואנשי גבעת שואל ברחו ממקומם.

ישעיהו

ל. צְהִלִי קוֹלְךָ בַּת גְּלִים - הרימו את קולכם אנשי בת גלים,
 הַקְּשִׁיבִי לַיְשָׁה עֲנִיָּה עֲנֹתוֹת - להזהיר את יושבי לישה ואנשי ענתות העניים.
 לא. נִדְדָה מְדַמְנָה - נדדו אנשי מדמנה ממקומם, יִשְׁבִי הַגְּבִים - העיזו - התאספו לברוח אנשי העיר גבים.
 לב. עוֹד הַיּוֹם בָּנֹב לַעֲמֹד - מיהר הליכתו, כך שיגיע לנוב בעוד יום, (שמנוב, אפשר לראות את ירושלים) יִנְפֹף יָדוֹ הַר בַּת צִיּוֹן גְּבַעַת יְרוּשָׁלַם - אך כשהגיע לנוב וראה את ירושלים, הנניף ידו לעברה בזלזול, כאומר: בקלות רבה אכבוש אותה, (ואין מה למרר, ומחר נצא לכבוש העיר).
 לג. הִנֵּה הָאֲדוֹן ה' צְבָאוֹת מְסַעֵף פְּאָרָה - בְּמַעֲרָצָה - אך באותו לילה (שהמתין בנוב), יכרות ה' בכלי משחית את ענפיו (חייליו) של סנחריב, וְרַמִּי הַקּוֹמָה - גְּדוּעִים, וְהַגְּבִהִים - יִשְׁפְּלוּ - היעצים הגבוהים (השרים הגבורים), יכרתו, והעצים הגבוהים (השרים הגבורים), תושפל קומתם ארצה.
 לד. וְנִקְף - יִכְרְתוּ, סִבְכֵי הַיַּעַר - בְּבַרְזֵל - הענפים הסבוכים (ריבוי חיילי אשור), יכרתו ע"י המלאך החזק מהם (כמו הברזל - החזק), שיכה בהם.
 והֶלְבְּנוֹן - בְּאֲדִיר יְפוֹל - וריבוי עצי הלבנון, ריבוי חיילי אשור), יוכו ע"י המלאך, שכוחו אדיר וחזק.
פרק יא
 ולא רק לאנשי יהודה יהיה הפלא הגדול שבמפלת אשור, אלא לעתיד לבוא, תהיה הצלה מופלאה אף יותר, גם לשאר ישראל - שישבו ע"י מלך המשיח.
 א. וַיֵּצֵא חֲטֹר - מטה, מקל המלוכה (של מלך המשיח) מִגֹּזַע יִשְׂרָאֵל - מזרע דוד בן ישי.
 וַיִּצַר - מטה המלוכה, מִשְׁרָשָׁיו יִפְרָה - משורש בית דוד, יוציא פרי (מלך המשיח - הוא "הפרי").

והזכיח בְּמִישׁוֹר - יברר הדין ביושר, לְעֲנוּי אֶרֶץ - לעניים שבארץ, הנעשקים ע"י החזקים.
 והִפָּה אֶרֶץ - בְּשֶׁבֶט פִּי, וּבְרוּחַ שְׁפָתַי - זְמִית רָשָׁע - את רשעי הארץ, יכה ע"י שיקלל אותם בפיו - וימותו (כמו שמכים ע"י שבט, מקל).
 ה. וְהָיָה צֶדֶק - אֲזוֹר מִתְּנִיּוֹ, וְהָאֲמוֹנָה - אֲזוֹר חֲלָצִיו - הצדק והאמונה שיהיו במלך המשיח, הם יהיו לו לחוזק, (אזור הקשור במתניי איש, אות, שהוא מזורז וחזק, כמו: "ואתה תאזור מתניך ..."; ; ירמיהו א', יז')
 ו. וְגַר זָאֵב עִם כְּבֶשֶׂת, וְנִמְר - עִם גְּדִי יִרְבֹּץ - אפילו החיות, לא יטרפו טרף, והזאב ידור יחד עם הכבש,
 וְעִגְל וּכְפִיר וּמְרִיא - יִחְדּוּ - יחדיו ירְבֹּצוּ, (מריא- בהמה שמנה),
 וְנִעַר קֶטָן נִהְגָּ בָם - שלא יזיקו לנער המנהיג אותם.
 ז. וּפְרָה וְדָב תִּרְעִינָה - יחד, יִחְדּוּ - יִרְבְּצוּ יַלְדֵיהֶן - באותו מקום ירבצו ולדות הפרה והדוב,
 וְאַרְיָה - כְּבָקָר יֹאכַל תֶּבֶן - ואריה יאכל תבן, כמו הבקר.
 ח. וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק - עַל חֵר פֶּתֶן - תינוק קטן היונק, ישחק ליד החור שבתוכו נמצא נחש הפתן, וְעַל מְאוֹרֵת צַפְעוֹנִי - ולחור שנמצא בו נחש הצפעונני, (פֶּתֶן וְצַפְעוֹנִי, הם מיני נחשים ארסיים)
 גְּמוּל - תינוק שנגמל מחלב אימו, יָדוֹ הִדָּה - יושיט ידו,
 ט. לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קִדְשֵׁי - הנחשים הרעים האלו, לא ישחיתו עוד בכל א"י,
 כִּי מְלֹאָה הָאֶרֶץ דְּעָה אֶת ה', פְּמִים - לִגְס מְכַסִּים - בזכות, שכל הארץ מלאה בדעת ה', כמו המים, שמכסים וממלאים את הים.
 (ים - מקום כינוס המים ; "...ולמקוה המים קרא ימים...")

י. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא שְׂרָשׁ יִשְׂרָאֵל - המשיח שיצא מזרע דוד בן ישי,
 אֲשֶׁר עֲמַד - לְגִיס עַמִּים - יעמוד לפני כל העמים, כמו הנס, הדגל המונף במלחמה, שכולם מתקבצים סביבו,
 אֲלָיו - גּוֹיִם יִדְרְשׁוּ - שכל העמים יבקשו לעשות את מה שיצווה עליהם,
 וְהִיְתָה מְנַחְתּוֹ - כְּבוֹד - ויהיה במנוחה ממלחמות, ובכבוד גדול - שיכבדוהו כל העמים.
 יא. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף ה' שְׁנִית יָדוֹ, לְקִנּוֹת אֶת שְׂאֵר עַמּוֹ - יוסיף ה' לקנות ולהשיב את כל עמו לארץ (גם את עשרת השבטים), אחר שקנה והוציא אותם בפעם הראשונה - ממצרים,

ב. וְנָחָה עָלָיו - רוּחַ ה' - תשרה עליו רוח נבואה. רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאֵת ה':
 ג. וְהָרִיחוּ בִּירְאֵת ה' - כמו שחוש הריח, בא לאדם בקלות ובלי טורח כלל, כך, מלך המשיח יבחין בין בני אדם, האם טובים הם או רעים, וְלֹא לְמִרְאָה עֵינָיו יִשְׁפוֹט, וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ - ולא יזדקק למראה עיניו ולמשמע האזניים, כדי לשפוט ולברר הדין.
 ד. וְשִׁפֹּט בְּצֶדֶק - דְּלִים - ישפוט בצדק, גם את העניים,

ישעיהו

י. שָׁב אֶפְדָּ - וּתְנַחֲמֵנִי - וְעַכְשֵׁיו, יָשׁוּב כַּעֲסָךְ מֵעַלִּי,
 וּתְנַחֵם אוֹתִי בְטוֹבָה שֶׁתְּבִיא עֲלַי,
ב. הִנֵּה אֵל יִשְׁוֹעֵתִי - הִנֵּה, ה' הוּא זֶה שְׁמוֹשִׁיעַ
 אוֹתִי,
אֲבַטַח, וְלֹא אֶפְחָד - לִכֹּן, אֲבַטַח בּו וְלֹא אֶפְחָד כֻּלָּל
 !

פ. כִּי עָזִי וְזַמְרַת - יָהּ ה' - ה' הוּא עֲזִי - כּוֹחִי,
 וְלֵהי, אֲנִי מְזַמֵּר וּמַהֲלֵל,
וַיְהִי לִי - לִישׁוּעָה - וְאוֹתִי הוּא מוֹשִׁיעַ.
ג. וְשָׂאֲבֹתֶם מִיָּמִים בְּשָׁשׂוֹן - מִמַּעֲיָנֵי הַיְשׁוּעָה - כְּמוֹ
 הַשּׁוֹאֵב מִיָּמִים מִמַּעֲיֹן נוֹבֵעַ, שְׁשׁוֹאֵב בְּשָׁשׂוֹן - כִּי לֹא
 יִדְאָג שֶׁתִּפְסַק נְבִיעֵת הַמַּיִם, כִּךְ, תִּשְׁאֲבוּ בְשָׁשׂוֹן
 אֶת הַיְשׁוּעָה מִמַּעֲיָנֵי הַיְשׁוּעָה - שֶׁלֹּא תוֹפְסַק
 הַתְשׁוּעָה לְיִשְׂרָאֵל.

ד. וְאִמְרַתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא, הוֹדוּ לַה' קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ,
הוֹדִיעוּ בְעַמִּים עֲלִילַתְּנוּ - מַעֲשֵׂיו שֶׁל ה', וְחִסְדּוֹ
 עֵימָנוּ,

ה. זְמִירוֹ - כִּי נִשְׁגָּב שְׁמוֹ - הַזְכִּירוּ שְׁבַחֵי ה', כִּי
 גָדוֹל וְחֹזֵק שְׁמוֹ.
ו. זְמִירוֹ ה' - כִּי גָאוֹת עָשָׂה - זָמְרוּ לַה', כִּי הִרְאָה
 גְּאוּתוֹ וְגִדּוּלְתוֹ,
מוֹדַעַת זֹאת - בְּכָל הָאָרֶץ - וְגְאוּתוֹ זֶה - תִּהְיֶה
 יְדוּעָה וּמְפֹרְסָמַת בְּכָל הָאָרֶץ.
ז. צִהְלֵי וְרֵנִי - יוֹשְׁבֵי צִיּוֹן - לְשׁוֹנוֹת שֶׁל שְׁמַחָה
 וְשִׁירָה,
כִּי גָדוֹל בְּקִרְבְּךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל - כִּי הִתְגַּדַּל שֵׁם ה'
 בְּנִפְלְאוֹת שֶׁעָשָׂה בְּתוֹכְךָ.

פרק יג'

א. מִשָּׂא בָבֶל - נְבוּאָה עַל בָּבֶל,
אֲשֶׁר חָזָה - שְׂרָאָה בְּמִרְאָה הַנְּבוּאָה,
יִשְׁעִיהוּ בֶן אֲמוּץ :

ב. עַל הַר נִשְׁפָּה - שָׂאוּ נֶס - עַל הַר גְּבוּהָ, הַרִימוּ
 (נס) מִקַּל גְּבוּהָ, וּבַד בְּרֹאשׁוֹ - הַקּוֹרָא לְכוּלָם לְהִתְאַסֵּף)
הַרִימוּ קוֹל - לָהֶם - קְרָאוּ לְאוֹיֵיב (לְמַדֵּי וּפְרִס)
 בְּקוֹל גָּדוֹל לְבוֹא לְהַלְחֵם עַל בָּבֶל,
הַנִּיפּוֹ יָד - לְזֶרֶם לְבוֹא,
וַיָּבֹאוּ פִתְחֵי נְדִיבִים - וַיְבֹאוּ עַל פִּתְחֵי הַנְּדִיבִים
 שְׁבַבְבֵל. (נְדִיבִים - אֲנָשִׁים עֲשִׂירִים וְחֹשְׁבִים).

ג. אֲנִי צִוִּיתִי לְמַקְדָּשֵׁי - אֲנִי צִוִּיתִי, עַל מְדֵי וּפְרִס
 לְזַמֵּן עֲצָמָם לְהַלְחֵם עַל בָּבֶל,
גַּם קְרָאתִי גְבוּרֵי לְאֶפֶי - קְרָאתִי לְגִיבוּרֵי מְדֵי
 וּפְרִס לְהַבִּיא עַל בָּבֶל אֶת חֲרוֹן אֶפֶי,
עֲלִיזֵי גְאוּתִי - שִׁישְׁמַחוּ שֶׁעַל יָדָם, יִתְגַּאֵה וַיִּגְדַּל
 כְּבוֹד ה'.

ד. קוֹל הַמּוֹן בְּהָרִים - הַנְּבִיא שָׁמַע קוֹל הַמּוֹן עִם -
 בְּהָרִים,

אֲשֶׁר יִשְׂאָר, מְאֹשׁוּר, וּמִמְצָרִים, וּמִפְתְּרוֹס,
וּמִפּוֹשׁ, וּמֵעֵילָם, וּמִשְׁנַעַר, וּמִחֲמַת, וּמֵאֵיֵי הַיָּם -
 כֻּל יִשְׂרָאֵל, שִׁישְׁאָרוּ בְּכָל הַגּוֹיִים שֶׁגָּלוּ אֲלֵיהֶם.
יב. וְנִשְׂא נֶס לְגוֹיִם - ה' יָרִים נֶס אֶצֶל הַגּוֹיִים,
 לְעוֹרֵר אוֹתָם לְשַׁלּוֹחַ אֶת יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָם,
וְאֶסֶף נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל - יִאֲסֹף אֶת בְּנֵיֵי, שֶׁנִּדְחוּ
 לְגַלוֹת בֵּין הַגּוֹיִים.

יג. וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה - יִקְבֹּץ, מְאַרְבַּע פְּנֵפוֹת הָאָרֶץ -
 וְאֶת יְהוּדָה - שֶׁנְּפֻצוּ לְגַלוֹת, יִקְבֹּץ מְאַרְבַּע קְצוֹת
 הָאָרֶץ.

יד. וְסָרָה - קִנְיַת אֶפְרַיִם - אֶפְרַיִם לֹא יִקְנֹאוּ
 בְּיְהוּדָה שֶׁמֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ יֵצֵא מִזְרַעָם,
וְצָרְרֵי יְהוּדָה - יִפְרְתוּ - אֶפְרַיִם לֹא יִהְיוּ עוֹד
 צוֹרְרִים (אוֹיֵיבִים) אֶת יְהוּדָה,
אֶפְרַיִם לֹא יִקְנֹא אֶת יְהוּדָה, וְיְהוּדָה - לֹא יִצַּר אֶת
אֶפְרַיִם - אֶפְרַיִם וְיְהוּדָה, לֹא יִהְיוּ עוֹד צוֹרְרִים זֶה
 לַזֶּה.

יז. וְעַפּוֹ - יְהוּדָה וְאֶפְרַיִם, יִמְהָרוּ, כְּעוֹף שְׁעָף
 בְּמַהֲרֹת,

יח. בְּכַתְּף פְּלִשְׁתִּים - יָמָה - לְכַבּוֹשׁ אֶת אֶרֶץ
 פְּלִישְׁתִּים שֶׁבְּמַעֲרַב אֲרָץ,
יט. יִחָדוּ - יָבֹאוּ אֶת בְּנֵי קָדָם - יְהוּדָה וְאֶפְרַיִם יַחַד
 יִקְחוּ הַבִּיזָה מִבְּנֵי קָדָם,
אֲדוּם וּמוֹאָב - מְשָׁלוּחַ יָדָם - יִשְׁלַחוּ אֶת יָדָם
 לְקַחַת הַשֶּׁלֶל מֵאֲדוּם וּמוֹאָב,
וּבְנֵי עַמּוֹן - מְשִׁמְעֵתָם - וּבְנֵי עַמּוֹן יִהְיוּ נִשְׁמָעִים
 בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל.

טו. וְהַחֲרִים ה' אֶת לְשׁוֹן יָם מִצְרַיִם - יִכְרִית
 וַיִּיבֶשׂ ה', אֶת נְהַר מִצְרַיִם, כְּדֵי שִׁיעֲבֵרוּ בּו בְּנֵיֵי
 מִהַגְּלוֹת.

טז. וְהִנֵּיף יָדוֹ עַל הַנְּהָר - יָרִים ה' יָדוֹ, לְהַכְרִית אֶת
 נְהַר פְּרַת, כְּדֵי שִׁישׁוּבוּ גוּלֵי אֲשׁוּר,
בְּעֵינֵי רוּחוֹ - בְּחוּזֵק רוּחוֹ,
וְהִפְּהוּ - לְשַׁבְּעָה נְחָלִים - נְהַר פְּרַת יִחַלֵּק לְשִׁבְעָה
 נְחָלִים,

יז. וְהִדְרִיךְ בְּנַעֲלִים - וּבֵין הַנְּחָלִים, יִדְרְכוּ הַשְּׁבִימִים
 מִהַגְּלוֹת בִּיבֻשָׁה, עִם נַעֲלֵיהֶם.

יח. וְהִיטָה מְסֻלָּה - לְשָׂאָר עַמּוֹ, אֲשֶׁר יִשְׂאָר
מְאֹשׁוּר - וּבְנֵהַר פְּרַת, תִּהְיֶה דֶרֶךְ סְלוּלָה, לְשִׁאֲרֵי
 שֶׁנִּשְׁאָרָה מִגְּלוֹת אֲשׁוּר,
כְּאֲשֶׁר הִיטָה לְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם עָלְתוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם -
 כְּמוֹ שֶׁהִיטָה דֶרֶךְ סְלוּלָה וַיִּבְשָׂה בַיָּם סוּף,
 לְיוֹצֵאִים מִמִּצְרַיִם.

פרק יב'

א. וְאִמְרַת בַּיּוֹם הַהוּא - בַּיּוֹם הַשִּׁיבָה מִהַגְּלוֹת,
אוֹדָדָה ה' - אוֹדָה לַךְ ה',
כִּי אֶנְפַּתְּ בִּי - כִּי כַּעֲסַת עֲלַי, וְהַגְּלִית אוֹתִי מֵאַרְצִי -
 לְכַפֵּר עַל חַטָּאִי,

ישעיהו

יב. אוקיר אנוש - מפז - אדם יהיה יקר יותר מזהב,
ואדם - מפתם אופיר - ואדם יהיה יקר יותר מזהב שבא מאופיר. (שלא יקח האוייב, אפילו זהב רב, כדי לפדות הבבלים - מלהרגם)
יג. על פן שמים - ארגיז, ותרעש הארץ - ממקומה - לכן (בגלל גודל הרעה שתבוא על בבל), כאילו ירגזו וירעדו השמים, ותרעש הארץ מקול נפילתם,
בעברת ה' צבאות, וביום חרון אפו - כשיבוא יום כעס ה', וחרון אפו הגדול.
יד. והיה כצבי מדח - ויברחו העמים שבבבל, כצבי הנדחף ונרדף ממקומו - שרץ בכל כוחו, **וכצאן - ואין מקבץ -** וכמו צאן שיתפזר מהעדר, ואין מי שאוסף אותו,
איש אל עמו יפנו ואיש אל ארצו ינוסו:
טו. כל הנמצא ידקר - כל מי שימצא בבבל - ידקר בחרב,
וכל הנספה - יפול בחרב - וכל הנוסף בעיר (מעם אחו) - יפול בחרב.
טז. ועלליהם - ירטשו לעיניהם - את התינוקות - יבקעו (יהרגו) - לעיני אבותיהם.
יששו בתייהם - יבזזו את בתייהם.
ונשייהם תשכבנה - ישכבו עם נשותיהם.
יז. הנני מעיר עליהם את מדי - ה' יעורר את מדי ופרס לבוא עליהם,
אשר כסף - לא יחשבו, וזהב - לא יחפצו בו - שכסף לא נחשב בעיניהם, וזהב אינם רוצים לקחת - לפדות ממיתה את הבבלים.
יח. וקשתות של מדי, נערים תרטשנה - יבקעו את נערי בבל, **ופרי בטן - לא ירחמו, על בנים - לא תחוס עינים -** לא ירחמו על תנוקות וילדים קטנים - מלהרגם.

דמות עם רב - הקול דומה, כאילו עם רב בא. **קול שאון -** קול רעש גדול, **ממלכות גוים נאספים, ה' צבאות מפקד צבא מלחמה -** ממלכות עמים רבים נאספים למלחמה, וה' ית' כבייכול, מפקד ומוביל אותם.
ה. באים מארץ מרחק, מקצה השמים - מרחוק מאוד,
ה' וכלי זעמו - לחבל כל הארץ - ה' וכלי כעסו (מדי ופרס), בא להשחית את כל הארץ.
ו. הילילו פי קרוב יום ה' - תיללו, כי יום הפורענות - קרוב מאוד.
פחד משדי בוא - ותהיה הפורענות חזקה, כמו שוד שבא מה' ית'.
ז. על פן כל ידים תרפינה - לכן, ידי בבל יהיו רפויים, חלשים מלהלחם,
וכל לבב אנוש - ימס - כל לבות חיילי בבל - ימסו מפחד מדי ופרס.
ח. ונבהלו - אנשי בבל, יהיו מבוהלים, **צירים וחבלים יאחזון -** פיולדה יחילון - יאחזו בהם צירים, חבלים ופחד, כיולדת בשעת לידה.
איש אל רעהו - יתמהו - ישתוממו ויבהלו מפחד האוייב,
פני להבים פניהם - ופניהם יהיו צהובים, (כלהבת אש) מתמהון ומפחד האוייב.
ט. הנה יום ה' בא, אכזרי, ועברה, וחרון אף - הנה יום הפורענות בא, ויבוא באכזריות ובכעס גדול,
לשום הארץ לשמה - לשממה.
וחטאיה - ישמיד ממנה את החוטאים.
י. פי כוכבי השמים וכסיליהם - כסילים - סוג של כוכב.

יט. והיתה בכל צבי ממלכות - בבל שהיתה כצבי (צבי - ענין יופי והדר - שכולם היו חפצים בה) - לכל הממלכות, **תפארת - גאון פשדים -** והיתה הפאר לגאוותם של הכשדים,
כמהפכת אלהים את סדם ואת עמרה - תהפך - כסדום ועמורה.
כ. לא תשב לנצח ולא תשפן עד דור ודור - לא ישבו בה לעולם, ולא ישכנו בה עד סוף הדורות.
ולא יהל שם ערבי - אפילו ערבי היושב באהלים, לא יטה שם את אהלו - מגודל השממה.
ורעים לא ירצו שם - ואף הרועים - לא יושיבו שם הצאן למרעה.
כא. ורצו שם - ציים - ירצו שם חיות המדבר, **ומלאו בתייהם - אחים -** אוחים - שם חיה,

לא יהלו - אורם - ידמה בעיניהם, כאילו לא יאירו באורם.
חשך השמש - בצאתו - גם בצאת השמש על הארץ, ידמה בעיניהם שחושך בארץ.
יירח - לא יגיה אורו - לא יאיר אורו בעיניהם. (חושך משל לרעה ופורענות).
יא. ופקדתי על תבל רעה - אזכור להעניש את ארץ בבל,
ועל רשעים - עונם - ואת הרשעים, אזכור להעניש - על עוונם.
והשבתי - גאון זדים - אבטל מהזדים, הרשעים, את גאוותם,
וגאות עריצים - אשפיל - ואוריד את גאוות החזקים שבבבל.

ישעיהו

וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה - ישכנו בבבל בנות יענה (שם עוף),
וְשַׁעֲרֵיהֶם יִרְקְדוּ שָׁם - שְׁדִים ישכנו שם.
כַּב. וְעֵנָה אֵימִים - יענו ויצעקו האיים (שם חיה),
בְּאֵלְמִנּוֹתָיו - בארמונות.
וְתַנִּים - בְּהִיכְלֵי עֵינָג - והתנים יצעקו - בהיכלות שהיו מתענגים בהם,
וְקָרוֹב - לְבוֹא עִתָּהּ - קרוב זמן הפורענות שלה,
וְיָמֶיהָ - לֹא יִמָּשְׁכוּ - וימי השלווה שהיו להם - לא ימשכו עוד זמן רב.

פרק יד'

א. כִּי יֵרַחַם ה' אֶת יַעֲקֹב - בגלל שה' ירחם על עמו, ימהר את חורבן בבל - כדי לגאול את בניי, ויבחר עוד בְּיִשְׂרָאֵל, וְהֵנִיחָם עַל אַדְמָתָם - ויבחר בישראל - לגאול אותם, ולהניחם באדמתם.
וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם, וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב - ויתלוו ויתחברו עוד גרים - לבניי.
ב. וּלְקָחוּם עַמִּים וְהִבִּיאוּם אֶל מְקוֹמָם - העמים יקחו את בניי ויביאו אותם אל אדמתם.
וְהִתְנַחְלוּם בֵּית יִשְׂרָאֵל, עַל אַדְמַת ה' - לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת - בניי ינחלו אותם (את העמים) - להיות להם לעבדים ולשפחות.
וְהָיוּ שָׁבִים - לְשִׁבְיָהֶם - בניי יקחו בשבי את הגויים ששבו אותם.
וְרָדוּ - בְּנִגְשֵׁיהֶם - וימשלו בגויים, שהיו נוגשים, מושלים בבניי.
ג. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא לְךָ - כשה' יניח לבניי, מַעֲצָבָךָ וּמִרְגָזָךָ - מצער ומרוגז הגלות, וּמִן הָעֶבְדָּה הַקָּשָׁה אֲשֶׁר עָבַדְתָּ - ומהעבודה הקשה שעבדתם שם את הגויים.
ד. וְנִשְׂאֵת הַמָּשָׁל הַזֶּה עַל מֶלֶךְ בָּבֶל, וְאֶמְרָת - אִזּו, תִּשָּׂא מִשָּׁל עַל מֶלֶךְ בָּבֶל, וְתֹאמַר:

מְרֹדְךָ - בְּלֵי חֶשֶׁךְ - רדף אחרי כל העמים, ולא חשך, לא מנע עצמו, מלרדוף אחר אחד מהם.
ז. נָחָה שְׁקֵטָה כָּל הָאָרֶץ - אחר מפלתו, תשב כל הארץ בנחת, בשקט ובשלווה.
פָּצְחוּ - רִנָּה - ויפתחו פיהם, ברינה ובשירה על מפלתו.
ח. גַּם בְּרוּשִׁים שְׁמָחוּ לְךָ אֲרָזֵי לְבָנוֹן - גם עצי הברוש והארז שבלבנון (המלכים והשרים), ישמחו במפלת בבל,
מֵאִז שָׁכַבְתָּ - מאז שנפלה בבל,
לֹא יַעֲלֶה הַכֶּרֶת עֲלֵינוּ - לא יעלה עוד עלינו האוייב לכרות העצים (המלכים והשרים),
ט. שְׂאוֹל מִתַּחַת רִגְזָה לְךָ, לְקִרְאֵת בּוֹאֲךָ - גם אלו שירדו לשאול, לקבר מתחת לארץ, כאילו יחרדו, לקראת ניני שירד שמה.
עוֹרֵר לְךָ רַפְּאִים - כאילו השאול יעורר המתים לקראת בא ניני,
כָּל עֵתוֹדֵי אֲרָץ, הַקִּים מִכְּסְּאוֹתָם, כָּל מַלְכֵי גוֹיִם - כל מלכי הארץ שבשאול (העתודים - עיזים זכרים ההולכים לפני הצאן, כך המלכים הולכים לפני העם), כאילו קמים מכסאותם לקראת בא ניני.
י. כָּל־כֵּסֶם יַעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיךָ - כל המלכים יענו ויאמרו על ניני,
גַּם אַתָּה חֲלִיתָ כְּמוֹנוּ - גם אתה כמונו, נהיית חולה והשיג אותך המוות,
אֵלֵינוּ נִמְשַׁלְתָּ - ובכך, דמית לנו.
יא. הוֹרֵד שְׂאוֹל גְּאוֹנְךָ - ירדה לשאול, גאוותך וגדולתך,
הַמֵּיִת נִבְלִיךָ - קול נגינת הנבלים שהיה בביתך, ירד עמך לקבר. (שפסקו כל השמחות שבארמונך)
תַּחֲתֶיךָ יַצַּע רִמָּה - הרימה (תולעים) הם המצעים ששמו תחתך בקבר,
וּמִכְּסִיךָ תוֹלְעָה - ותכסה אותך התולעת.

יב. אֵיךְ נִפְלְתָ מִשָּׁמַיִם - איך נפלת מגובה השמים, (מגודל ממשלתך העצומה)
הֵיִלַל בְּן שָׁחַר - ניני, שהיה דומה לאור של כוכב הֵיִלַל (שם כוכב), המאיר בשחר,
נִגְדַעְתָּ לְאָרֶץ, חוֹלֵשׁ עַל גוֹיִם - ניני, שהיה חולש, מטיל גורלות על הגויים, (על מי ילך להלחם) נכרת ונפל עד הארץ,
יג. וְאַתָּה אֶמְרָת בְּלִבְבְּךָ, הַשָּׁמַיִם אֶעֱלֶה - בזמן שהצלחת בממשלתך על הגויים, חשבת בליבך, לעלות עד השמים, שתמשול על כל בני אדם.
מִמַּעַל לְכּוֹכְבֵי אֵל אַרְיִים כְּסָאֵי - מעל כל הכוכבים - אשים את כסא מלכותי,
וְאָשֵׁב בְּהַר מוֹעֵד - ואשב בציון, שכל ישראל נועדים ומתאספים שם,

אֵיךְ שָׁבַת נִגְשׁ - איך התבטלה מבבל הממשלה?
שָׁבַתָה - מִדְּהִבָּה - איך, התבטל ממנו עושרו הרב? (מדהבה - זהב)
ה. שָׁבַר ה' מִטָּה רְשָׁעִים, שָׁבַט מִשָּׁלִים - שבר ה' את מטה המלוכה של רשעי בבל, את מטה ממשלתם בגויים.
ו. מִפָּה עַמִּים בְּעֶבְרָה - ניני, היכה בכעסו את הגויים,
מִפֶּת - בְּלִתֵּי סָרָה - היכה את הגויים, מכה חזקה וקבועה, כאילו שלא סרה מהמוכה.
רָדָה בְּאֶפְרַיִם גוֹיִם - ניני, היה מושל על על הגויים, בכעס וחימה.

ישעיהו

בִּירְכָתִי צִפּוֹן - שציון נמצאת בצפון ירושלים.
יֵד. אֶעֱלֶה עַל בְּמִתֵּי עֵב - אעלה אל גובה העננים,
אֲדַמָּה - לְעֵלְיוֹן - אהיה דומה לה', שהוא עליון על הכל.

טו. אַךְ אֶל שְׂאוֹל תוֹרֵד, אֶל יִרְכָתִי בּוֹר - אך באמת, תרד לשאול ולסוף עומק הבור. (לקבר).
טז. רְאִיךָ - אֶלְיָךְ יִשְׁגִּיחוּ, אֶלְיָךְ יִתְבּוֹנְנוּ - כל הרואים אותך בנפילתך, ישימו ליבם ויתבוננו, הֲזֶה הָאִישׁ מִרְגִּיזֵי הָאָרֶץ, מִרְעִישׁ מַמְלָכוֹת - האם זה האיש שהיה מחריד ומרעיש את הארץ, בהפילו ממלכות העמים !?

יז. שָׁם תִּבֶּל - פְּמִדְבָּר - שם ארץ מיושבת - להיות שממה,

וְעָרָיו הָרֵס - הרס את הערים.

אֲסִירָיו - לֹא פִתַּח בְּיָתָהּ - האסירים ששם בכלא, לא פתח להם בית הסוהר ללכת לביתם,

יח. כָּל מַלְכֵי גוֹיִם כָּלָם שָׁכְבוּ בְּכַבּוֹד אִישׁ בְּבֵיתוֹ - כל מלכי העמים, שכבו בכבוד כל אחד בקברו.

יט. וְאַתָּה הַשְּׁלַכְתָּ מִקְבְּרֶךָ - כְּנֹצַר נִתְעַב - ואתה נ"י, הושלכת מתוך קברך - כענף שנשחת

שמשליכים אותו מהעץ, (אמרו חז"ל: בשעה שהיה נ"י עם החיות שבע שנים, ועם הארץ המליכו את אויל מרודך בנו, וכאשר שב נבוכדנצר לדעתו, ושב אל היכלו אל בבל, ומצא את בנו יושב על כסאו - נתנו בבית האסורים. אחר שמת נ"י, הוציאוהו העם להמליכו, והוא לא רצה למלוך, אמר איני מאמין שמת ואם יבא כמו שבא בפעם אחרת וימצאני - יהרגני, הוציאו אותו מקברו והראו לו שמת, על זה נאמר ואתה השלכת מקברך).

לְבוּשׁ הָרְגִים מְטֻעְנֵי חָרֵב - לבוש בבגדי הרוגים המגואלים בדם, מדקירות החרב.

יִוְרְדֵי אֶל אַבְנֵי בּוֹר, כְּפָגַר מוֹבֵס - ירד מטה

בבזיון, לעומק הקבר, כפגר מובס ונרמס (הקבר נקרא אבני בור - שהאבנים מקיפים בקבר, את המת.)

כ. לֹא תַחַד אֶתֶם בְּקִבּוּרָה - לא תתייחד כמלכים הנקברים בכבוד,

קִפְדוּ וְאִגְמִי מַיִם - לקיפוד (שם עוף), ותהיה בבל מלאה באגמים של מים,
וְטֹאטְאֵתֶיָהּ בְּמִטְאָטָא הַשְּׂמִד נֶאֱמַר ה' צְבָאוֹת - ינקה וישמיד מבבל - כל טובה שהיתה בה.

כד. נִשְׁבַּע ה' צְבָאוֹת לֵאמֹר, אִם לֹא פֶאֶשֶׁר דְּמִיתֵי - כן הִיָּתָה - ה' נשבע ש כמו שחשב לעשות - כן יהיה.

וּכְפֹאֶשֶׁר יַעֲצִיתִי - היא תְּקוּם - ומה שחשבתי - יתקיים.

כה. לְשֹׁבֵר אֲשׁוּר בְּאֶרְצִי - ומחשבתי שחשבתי היא, לשבור את אשור בא"י,

וְעַל הָרִי אֲבוֹסְנוּ - ועל הרי א"י - ארמוס אותנו.
וְסֹר מְעַלְיָהֶם - עלו - יסור מבנ"י, העול הכבד ששמו עליהם אשור

וְסִפְלוּ - מעל שְׁכֻמוֹ יָסוּר - והמשא שסבלו בני"י - יסור מעל שכמם.

כו. זֹאת הָעֵצָה הַיְעוֹצָה עַל כָּל הָאָרֶץ - זאת היא המחשבה מאת ה' על כל הארץ (על אשור ועל בבל)

וְזֹאת הַיָּד הַנְּטוּיָה עַל כָּל הַגּוֹיִם - וזאת היא ידו הנטויה - להכות ראת כל הגויים.

כז. כִּי ה' צְבָאוֹת יַעֵץ, וּמִי יָפַר - כי מחשבה זו - ה' חשב, ומי יכול לבטל אותה ??

וְיָדוֹ הַנְּטוּיָה - ומי יִשְׁיבְנָהּ - ויד נטויה זו - מה' היא, ומי יכול להשיב אותה למקומה - שלא תכה?

כח. בְּשָׁנֹת מוֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲזָה הִיא הַמַּשָּׂא הַזֶּה -

נְבוּאָה עַל פְּלִישְׁתִּים . (כי עוזיחו מלך יהודה, נילחם בפלשתים, ויפרוץ את חומות גת ואשדוד ויבנה ערים באשדוד ובפלשתים (דהיי"ב כ"ו, ו'), ובימי אחז מרדו הפלשתים ופשטו בערי השפלה והנגב ולכדו חלק גדול מיהודה (דהיי"ב כ"ח י"ח), עד מות אחז שמלך חזקיהו - והכניעם שנית).

כט. אֶל תִּשְׁמָחִי כְּלֶשֶׁת כְּלֶדָּ - אל תשמחו אנשי פלישתים כולכם,

כִּי נִשְׁבַּר שִׁבְט מִכָּדָ - שנשבר המטה שהיכה בך, שהתחזקתם בזמן אחז על ישראל,

כִּי מִשְׁרָשׁ נָחַשׁ - יֵצֵא צַפֵּע - מזרע עזיהו, שנמשל לנחש שהיכה בכס, יֵצֵא נחש צפע, הוא חזקיהו - שישוב ביתר עוז, ויכבוש אתכם שנית,

וּפְרִיָו - שָׂרָף מְעוֹפֵף - ופרי השורש הזה (חזקיהו - שיצא מזרע עזיהו) - יהיה כנחש שרף, המעופף ממקום למקום - להכות בפלישתים.

ל. וְרָעוּ - בְּכוֹרֵי דָלִים - ישראל שעד עתה היו הבכורים שבדלים - ירעו במרעה הטוב,

וְאַבְיוֹנִים - לְבִטָּח יִרְבְּצוּ - וישראל שהיו עד עתה כאביונים - ירבצו במרעה בבטחה,

וְהִמְתִּי בְרָעַב - שָׂרָשָׁד - שורש, עיקר מאנשי פלישתים - ימותו ברעב,

כִּי אֶרְצֶךָ שַׁחַת, עֲמֶדָה הָרְגַת - ולכן לא יכבדו אותך במוותך,

לֹא יִקְרָא לְעוֹלָם זֶרַע מְרַעִים - בני נ"י שהם זרע מרעים, (בניס רעים) לא יתקיימו זמן רב אחריו. (כי אחר שמת בלטשצר בנו של אויל מרודך, נכרת זרעו)

כא. הֲכִינוּ לְבָנָיו מְטִבַּח בְּעוֹן אֲבוֹתָם - הכינו לבני נ"י הריגה, בעוון אביהם.

כב. כָּל יִקְמוּ וְיִרְשׁוּ אֶרֶץ, וּמְלָאוּ פְּנֵי תִבֶּל עָרִים - שלא יקומו וירשו הארץ, ויתמלאו בה שונאים.

כג. וְקִמְתִּי עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר ה' צְבָאוֹת, וְהִכְרַתִּי לְבַבְלָהּ שָׁם וְשָׂאָר - אקום על בבל להכריתם, שלא ישאר להם אפילו משהו משמם הגדול שהיה,

וְנִין וְנֹכַד נֶאֱמַר ה' - נין - ונכד - בן הבן.

כד. וְשִׁמְתִּיהָ לְמוֹרֶשׁ - אשים את בבל לירושה,

ישעיהו

וּשְׂאֲרִיתָךְ - יְהַרְג - והנשארים מהרעב - יהרוג חזקיהו.
לֹא. הִילִילִי שְׁעַר, זְעָקִי עִיר - השמיעו לילה וזעקה - על שנחרבו השערים והערים,
נְמוּג פְּלִשְׁתַּת פְּלִיז - ימסו, ימותו כל אנשי פלשתים, כִּי חֲזַקִּיהוּ, שבא מצפון לארץ פלשתים, יביא עליכם עשן (פורענות),
וְאִין בּוֹדֵד - בְּמוֹעֲדָיו - וכשיתאספו להוועד ולבוא עליכם - לא יבואו בודדים, אלא עם רב מאוד,
לִב. וּמָה יַעֲנֶה מְלֹאכֵי גּוֹי - ומה יענו שליחי העמים, ההולכים מארץ לארץ לספר החדשות, כִּי ה' יִסַּד צִיּוֹן - ה' שם יסוד גדול בציון, (שסנחריב לא גבר על ירושלים)
וּבָהּ יַחֲסוּ עַנְיֵי עַמּוֹ - ושם בציון יסתתרו ישראל מפני סנחריב, שלא יוכל לכבשה.

פרק טו'

א. מִשָּׂא מוֹאֵב - נבואה על מואב,
כִּי בְּלִיל שְׂדֵד עַר מוֹאֵב, נִדְמָה - בלילה יבוא האוייב (סנחריב) לשדוד את העיר ער שבמואב, ותכרת מואב.
כִּי בְּלִיל שְׂדֵד קִיר מוֹאֵב, נִדְמָה - ובלילה בא האוייב על העיר קיר מואב, ונכרתה גם היא,
ב. עֵלָה - הַבֵּית, וְדִיבֹן - הַבְּמֹת - עלה מואב לבית הע"ז, ואנשי דיבון אל הבמות,
לְבַכִּי - לבכות לע"ז - שינצלו מהאוייב.
עַל נְבוֹ וְעַל מִידְבָּא מוֹאֵב יִלְלִי - מואב יללו על חורבן הערים: נבו ומידבא,
בְּכָל רֵאשֵׁיו - קְרָחָה - שימרטו שערות ראשיהם מצער החורבן,
כָּל זָקֹן - גְּרוּעָה - יתלשו שערות הזקן, כך שהזקן יגרע - ויחסרו שערותיו.
ג. בְּחוֹצְתָיו חָגְרוּ שָׂק - ברחובות - יחגרו שקים, מצער ואבילות,
עַל גְּזוּתֶיהָ וּבְרַחֲבֹתֶיהָ - פֶּלֶה יִלְלִי, יֵרֵד בְּבַכִּי - על גגות הבתים וברחובות - יללו, וירדו לבכיה גדולה, (ירדו לבכי - כאילו כל הגוף, יורד ומונח בתוך בכיה),
ד. וְתִזְעַק חֲשָׁבוֹן וְאַלְעָלָה - זעקו אנשי חֲשָׁבוֹן וְאַלְעָלָה מהרעה,
עַד יֵהָץ - נִשְׁמַע קוֹלָם - כך, שעד העיר יהץ - נשמע קולם.
עַל כֵּן חֲלָצֵי מוֹאֵב - יָרִיעוּ - גם חיילי מואב נתנו קולם - בתרועה של בכי ויללה,
נִפְשׁוּ - יָרְעָה לוֹ - נפשו של מואב - הריעה תרועת בכי על עצמם.
ה. לְבִי לְמוֹאֵב יִזְעַק - ליבי כואב וזועק, בצרת אנשי מואב,
בְּרִיחָה - עַד צַעַר - עֲגַלַת שְׁלִשְׁיָה - על שצריכים אנשי מואב, שנמשלו לעגלה שנולדה שלישית -

שהיא המשובחת ביותר (כמו בירמיהו מח', לד') - לברוח עד צוער - מפחד האוייב,
כִּי מַעֲלָה הַלּוּחִית - בְּבַכִּי יַעֲלֶה בּוֹ - במעלה הלוחית (שם מקום במואב), יעלה הבכי, אצל הבורחים מהאוייב.
כִּי דָרַךְ חוֹרְנִים - זְעַקַת שְׁבַר יַעֲרֹו - בדרך חורנים, יתעוררו לזעוק זעקה של שבר.
ו. כִּי מִי נִמְרִים מְשֻׁמוֹת יֵהִיו - המים בנהר נמרים - יהיו שוממים (שמי הנהר - יבשו).
כִּי יִבְשׁ חֲצִיר - החציר התייבש והתקלקל, פֶּלֶה דָּשָׂא - יכלה ויגמר הדשא, למרעה הבהמות. יָרַק - לֹא הָיָה - לא יהיה - למרעה הבהמות.
ז. עַל כֵּן - בגלל הפחד מהאוייב, יִתְרָה עֲשָׂה - את כל יתרון העושר, שאספו ושמרו אנשי מואב,
וּפְקֻדָתָם - יפקידו ויחביאו במנוסתם, עַל נַחַל הָעֲרָבִים - יִשְׁאוּם - ישאו אנשי מואב את הממון שאספו - לנחל ערבים - להחביא את עושרם בין עצי הערבה.
ח. כִּי הִקִּיפָה הַזְּעָקָה אֶת גְּבוּל מוֹאֵב - שאת כל גבול מואב הקיפה זעקת השבר מהאוייב,
עַד אֲגָלִים - יִלְלָתָהּ, וּבְאֵר אֵילִים - יִלְלָתָהּ - היללה תגיע עד הערים אגלים ובאר אילים - שבגבול מואב.
ט. כִּי מִי דִימוֹן - מְלֹאוֹ דָם - מי נהר דימון שבמואב - התמלא בדם ההרוגים, כִּי אֲשִׁית - ואשים,
עַל דִּימוֹן נוֹסְפוֹת - אוסיף עוד ועוד דם הרוגים - בנהר דימון,
לְפִלִּיטַת מוֹאֵב - אַרְיָה - על הפליטים, הניצולים מאנשי מואב - יבוא האריה - לטורפם, וְלִשְׂאֲרִית - אֲדָמָה - ולשארית שישארו באדמת מואב. (יבוא האריה).

פרק טז'

א. שְׁלַחוּ כָר, מִשַּׁל אֲרָץ - מִסְלַע מְדַבְּרָה - אֶל הַר בֵּית צִיּוֹן - הכרים, הכבשים, שהייתם רגילים לשלוח כמס - למלך ישראל (שמישע מלך מואב, היה נותן מס לאחאב מלך ישראל, מאה אלף כרים (מלכים ב' פרק ג'), ובמות אחאב, מרד - ולא שלח עוד הכבשים - לבנו יהורם), הייתם צריכים לשלוח למלך יהודה (יהושפט), שהיה מלך צדיק, ואם היה מושל ארץ מואב שולח המס, מסלע מדברה - (עיר המלוכה במואב) - למלך יהודה שהיה בהר בית ציון (ירושלים) - לא היתה באה עליהם הפורענות הגדולה הזו.
ב. וְהָיָה כְּעוֹף נוֹדֵד - מואב יהיה כעוף שנווד ממקום למקום,
כֵּן מִשְׁלַח - וכמו האפרוחים ששולחו מהקן, להיות נודדות ממקום למקום.

ישעיהו

תְּהִינָה בְּנוֹת מוֹאֵב - מַעֲבֹרֹת לְאַרְנוֹן - כך, ילקחו תושבי הערים במואב (בנות מואב) - לעבור מארנון שבגבול מואב - לגלות.

ג. הִבִּיאֵי עֲצָה, עֲשׂוּ פְּלִילָה - היה לכם (מואב), לחשוב מחשבה, ולעשות משפט - להצלת בניי מפני סנחריב, (כמו שעשה אברהם להצלת לוט - אבי מואב), **שִׁיתִי כְּלִיל - צִלְךָ, בְּתוֹךְ צִהְרִים** - הייתם צריכים לשים לבניי - צל כמו הלילה (להגן על בניי - הבורחים דרך ארצך), מפני חוס הצהרים, (הצרה של בניי מפני האויב, נמשלה לחוס הצהרים).

סִתְרֵי נְדָחִים - הייתם צריכים להסתיר הנידחים (מארצם) את בניי - שברחו מסנחריב, דרך ארץ מואב), **נָדָד - אֵל תְּגַלֵּי** - ולא לגלות לאויב, היכן מסתתר הנודד, בניי.

ד. יגורו בך נדחי מואב - אנשי מואב! הייתם צריכים להניח לבניי שנידחו מארצם - לגור בארצך,

הוֹי סִתֵּר לְמוֹ- מִפְּנֵי שׂוֹדָד - להניח להם להסתיר בארצך, מפני השודד שבא עליהם (סנחריב).

כִּי אֶפֶס הַמֶּץ, כְּלֵה שֵׁד, תִּמְנוּ רִמָּס מִן הָאָרֶץ - אם הייתם מגנים עליהם, היו יכולים לשוב לא"י, שהרי המוצץ דמם (אשור) - הסתלק מארצם, כלה השודד (אשור) - מארצם, נגמר (מתו) מי שרמס את ארצם. (אשור).

ה. וְהוֹכַח בְּחֶסֶד - כֶּסֶף - כסא מלכות חזקיה, יעמוד נכון, ומתקיים במקומו, בזכות החסד שיעשה,

וַיֵּשֶׁב עֲלֵיו בְּאֵמֶת - שתתקיים מלכותו, בְּאֵהָל דָּוִד - בבית מלכות בית דוד.

שֹׁפֵט, וְדָרַשׁ מִשְׁפָּט, וּמָהַר צֶדֶק - ישפוט ויבקש לעשות משפט צדק - בזריזות הראויה. **ו. שְׁמַעְנוּ גְּאוֹן מוֹאֵב, גֵּא מְאֹד** - שמואב התגאה מאוד,

גְּאוֹתוֹ וּגְאוֹנוֹ - על גאוותו הרבה,

וְעִבְרָתוֹ - ועל כעסו הרב על העמים שסביבו, **לֹא כֵן - בְּדָיו** - לא דבר כן ונכון, עשו גיבוריו שהרעו לבניי, והיו כפויי טובה.

ז. לָכֵן יִלְלֵי מוֹאֵב - לְמוֹאֵב, כְּלֵה יִלְלֵי - לכן, הנשוארים ממואב - ייללו על הרוגי מואב, **לְאֲשֵׁי שֵׁי קִיר חֲרָשֶׁת** - על היסודות של קיר חרשת - שנחרבו,

(כמו: "...נִפְלוּ אֲשֵׁי יִתְיָה נִהְרָסוּ חוֹמוֹתֶיהָ..."; ירמיהו נ', טו') **תְּהַגּוּ - אֵךְ נִכְאִים** - רק הנכאים, הנשברים, שישארו ממואב, יהגו בבכיה על חורבנם.

(תהגו, כמו: "וְכָתוּב אֵלֶיהָ קִנִּים וְהָיָה זֶה..."; יחזקאל ב' י') **ח. כִּי שְׂדָמוֹת חֶשְׁבוֹן - אֲמַלְלֵי** - כי השדות שבחשבון - נכרתו,

גִּפְן שְׁבֵמָה - וכן הגפנים של שבמה.

בְּעֵלֵי גוֹיִם - הִלְמוּ שְׂרוּקֶיהָ - מלכי העמים - שברו ענפי הגפן, (היכו במואב).

עַד יַעֲזֹר נִגְעוּ- גֵלוּ, וְהִגִּיעוּ בְּגִלוֹתָם - עד יעזר,

תַּעֲזוּ מִדְּבַר - ותעזו במדבר.

שְׁלַחוּתֶיהָ - נִטְשׂוּ - זמורות הגפן - יתפשטו לכל עבר, (שילכו לגלות),

עֲבְרוּ יָם - גלו עד מעבר לים.

ט. עַל כֵּן אֲבָכָה, בְּבִכֵי יַעֲזֹר, גִּפְן שְׁבֵמָה - לכן,

אבכה על שבמה כמו הבכי שבכיתי על יעזר,

אַרְיֹךְ דְּמַעְתִּי, חֶשְׁבוֹן וְאַלְעָלָה - דמעותי הרבות,

כאילו ירוו (היה - ענין ריבוי; ההיפך מַצְמָא) גם את

חשבון ואלעלה. (יָבֹן, גם את חורבן חשבון ואלעלה)

כִּי עַל קִינָךְ וְעַל קִצִּירֶךָ - הִיָּדָד נִפְל - כי על

קיצך, (פירות הקיץ), והקציר - יבוא האויב -

שיקרא במרוצתו, קריאות הידד.

י. וְנֶאֱסַף שְׂמָחָה וְגִיל מִן הַכְּרָמִל - מהכרמל,

(מקום שדות וכרמים) - תאסף השמחה.

וּבְכַרְמִים - לֹא יִרְנוּ, לֹא יִרְעֶע - לא תהיה רינה,

ותרועות שמחה בכרמי הגפנים.

יִין בְּיַקְבִּים, לֹא יִדְרֹךְ הַדְרֹךְ - לא ידרכו הענבים

ביקב - לעשותו יין,

הִיָּדָד הַשְּׁבֵתִי - ולא יקראו עוד "הידד" -

שקוראים בזמן דריכת ענבים.

יא. עַל כֵּן מַעֵי לְמוֹאֵב - כְּכֹנֹר יְהֵמוּ - מעי יהמו

ויבכו - על חורבן מואב,

וְקִרְבֵי - לְקִיר חֲרָשׁ - וקרבי יהמה - על אנשי קיר חרש.

יב. וְהָיָה כִּי נִרְאָה - כאשר יהיה נראה למואב,

כִּי נִלְאָה מוֹאֵב עַל הַבְּמָה - כי עייף הוא, להלחם

עם האויב - על הבמה,

וּבֹא אֵל מִקְדָּשׁוֹ לְהִתְפַּלֵּל - וְלֹא יוּכַל - יבוא לבית

הע"ז שלו - להתפלל לאלוהיו, ולא יוכל לעזור לו

מאומה.

יג. זֶה הַדְּבַר אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֵל מוֹאֵב - מְאֹז - עוד

לפני זמן רב, נגזרה על מואב גזירת הפורענות.

יד. וְעַתָּה, דִּבֶּר ה' לְאָמֵר - לקבוע את זמן הפורענות עליהם,

בְּשָׁלֹשׁ שָׁנִים - בתוך שלוש שנים, יפלו ביד אשור,

כְּשָׁנֵי שָׂכִיר - כמו ימי השכיר - שמדקדק בזמנו,

וְנִקְלָה כְּבוֹד מוֹאֵב - כבוד מואב, יהיה נבזה לפני

אשור,

כָּל הַהֶמוֹן הָרֶב - בכל המון העם, שיפול לפני

אשור,

וּשְׂאֵר - מַעֲט מִזְעָר - ישארו מעט מאוד,

לוא כְּבִיר - לא הרבה.

פרק יז'

א. מִשָּׂא דְמִשְׁק - נבואה על דמשק (שבארץ ארם).

הִנֵּה דְמִשְׁק מוֹסֵר מַעִיר - סרה - מלהיות עיר.

וְהִיתָה - מַעֵי מִפְּלָה - ותהיה לעיי חרבות -

מהבתים שיפלו בה.

ישעיהו

א. אֲשֶׁר עָזְבוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהִיתָה שְׂמֵמָה - כמו העזובה והשממה, שהשאירו הכנענים מפני בני ישראל,

י. כִּי שָׁכַחְתָּ - אֱלֹהֵי יִשְׁעָדָה, וְצוּר מַעֲזָדָה - לֹא זָכַרְתָּ - וכל הרעה הזו באה, כי שכחתם את ה' שהושיע אתכם, ולא זכרת לבטוח, בה', שהוא לך - כסלע חזק.

עַל פֶּן - בגלל,

תִּטְעִי - נִטְעֵי נַעֲמָנִים - שבתחילה, נטעת נטעי גפן טובים ונעימים, נטיעות טובות,

וְזָמַרְתָּ זֶרַח - תִּזְרְעֵנִי - וכעת, נהפכו הנטיעות, לנטיעות וזמורות זרות, שמסירים אותם מהגפן, (שעבדתם לע"ז, ולא לה' ית').

יב. בְּיוֹם נִטְעָדָה - תִּשְׁגֶּשְׁגִי - בתחילה כשנטעת אותך, (שהלכת אחרי ה'), גְּדַלְתָּ מַעֲלָה מַעֲלָה (ברוב טובה) (בבִּבְקָר - זֶרַעַד תִּפְרִיחֵי - ומיד בבוקר שאחרי הנטיעה, הוצאת פרחים. (שהטובה - באה מיד).

יג. נִדְ קָצִיר - ועתה, כשקלקת את דרכך, ינדוד הקציר (הפירות הנקצרים מהעץ; כל העושר והטובה - תכלה ממך),

יג. בְּיוֹם נַחְלָה, וְכָאֵב אָנוּשׁ - ביום של חולשה, (כמו: "את הנחלות לא חזקתם..."; יחזקאל לד', ד'), וכאב חזק. (ביום בא האוייב)

יד. הוּי הַמוֹן עַמִּים רַבִּים - הוי, על המון העם שיבוא עם סנחריב על ישראל,

יז. כְּהַמּוֹת יָמִים - יְהַמְיוֹן - שהמו (עשו רעש גדול), כְּהַמּוֹת מִי הַיָּם.

יח. וְשָׂאוֹן לְאֲמִים - כְּשָׂאוֹן מִיָּם כְּבִירִים - וְשָׂאוֹן - העמים שיבואו עם אשור, עשו שאון רב(עשו רעש גדול), כשאוון - שעושים מים אדירים.

יג. לְאֲמִים כְּשָׂאוֹן מִיָּם רַבִּים וְשָׂאוֹן - העמים שיבואו עם אשור, עשו שאון רב (עשו רעש גדול), כשאוון - שעושים מים אדירים.

יח. וְגַעַר בּוֹ - אך ה', יגער בשאוון הרב של אשור, וְיִנְס מִמֶּרְחֶק - ואף אחר שיגיעו למרחוק - יוסיפו לנוס מתוך הבהלה.

יט. וְרִדְף, כְּמֹץ הָרִים - לִפְנֵי רוּחַ - ואשור ירדף ע"י המלאך, כמו המוץ שבהרים הנרדף מהרוח המצויה שם,

כ. וְכַגְלִגַּל - לִפְנֵי סוּפָה - וכמו הגלגל, המתגלגל במהירות בשעת הסופה.

כד. לַעֲת עָרֵב - וְהִנֵּה בַלְהָה - בלילה, כשיכה בהם המלאך, תהיה בהלה גדולה במחנה אשור, בְּטָרִם בְּקָר - אֵינָנוּ - ועוד לפני הבוקר - איננו, לא יהיה מחנה אשור קיים.

ב. עֲזָבוֹת עָרֵי עַרְעָר - יַעֲזְבוּ הָעָרִים שֶׁסָּבִיב עָרוּעָר, לַעֲדָרִים תִּהְיֶינָה, וְרַבְצוּ - וְאִין מַחְרִיד - ויהיו למרביץ - לעדרי צאן, ואין מי שיחריד אותם, (משום שתהיה שממה).

ג. וְנִשְׁבַּת מִבְּצָר - מֵאֲפָרִים, וּמִמַּלְכָה - מִדְּמָשֶׁק - שומרון, שהיתה מבצר של מלכות אפרים - תושבת, וכן תושבת הממלכה - מהעיר דמשק, וְשָׂאֵר אָרֶם - וכן כל ערי ארם, יגלו,

כְּכַבּוּד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - יְהִיו, נָאִם ה' צְבָאוֹת - כמו כבוד בניי - שגלו כולם, כך יגלה כבוד - כל ערי ארם.

ד. וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא יִדָּל כְּבוֹד יַעֲקֹב - כבוד עשרת השבטים שגלו - יהיה עני ודל, (ע"י שיגלו).

וּמִשְׁמוֹן בְּשָׂרוֹ - יִרְזָה - ובשרו שהיה שמן (ברוב עושר וכבוד) - יהיה רזה (שילקח מהם - כבודם ועשרם הרב)

ה. וְהָיָה כְּאֶסּוֹף קְצִיר - קָמָה, וְזָרְעוּ - שְׂפָלִים יִקְצֹרוּ - כמו הקוצר שאוסף בזרועו -הקמה (השיבולים המחוברות) והשבולים שבשדה, ולא משאיר בשדה שבולים, כך אשור, יגלה כל עשרת השבטים,

וְהָיָה כְּמַלְקֵט שְׂפָלִים - ואף השיבולים שנפלו - ילקט ויאסוף אחד אחד(שגם המעט שברחו - יגלה אותם) בְּעַמְקֵי רְפָאִים - הגיא - שליד ירושלים.

ו. וְנִשְׂאָר בּוֹ כְּנֶקֶף זֵית, שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה גְרָגְרִים - בְּרֹאשׁ אֲמִיר - כמו שבראש הענפים בעץ הזית, נשארים, שניים שלושה גרגירים, שמשאיר הנוקף (הפועל שמוריד הזיתים מהעץ), כך, ישארו בבניי, רק חזקיהו ואנשי ירושלים - מפני סנחריב מלך אשור.

ז. אַרְבָּעָה חֲמִשָּׁה - בְּסַעֲפֵיהָ פְרִיָה - וכמו שישארו 5 - 4 גרגירים בענפי הפירות (הזיתים), כך, ישארו בבניי, רק חזקיהו ואנשי ירושלים - מפני סנחריב מלך אשור.

נָאִם ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

ז. בְּיוֹם הַהוּא - ביום שישארו לפליטה - חזקיהו וסיעתו,

יְשַׁעָה הָאָדָם - עַל עֲשָׂהוּ - יפנה האדם ויבטח על ה' - שעשהו.

יז. וְעֵינָיו - אֵל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּרְאֶינָה - ועיניו יראו ויבקשו את ה', שהוא קדוש ישראל.

ח. וְלֹא יְשַׁעָה אֵל הַמְזַבְּחוֹת - מַעֲשֵׂה נִדְיוֹ - ולא יפנה עוד למזבחות הע"ז - שעשה, (שעשה את הע"ז)

י. וְאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲצַבְעֹתָיו - לֹא יִרְאָה, וְהָאֲשֵׁרִים וְהַחֲמָנִים - ולא יראה ללכת, אחר הע"ז, האשירות והחמנים(ע"ז - שעובדים לשמש) - שעשה לו לאלוהים.

ט. בְּיוֹם הַהוּא יְהִיו עָרֵי מַעֲזוֹ - ערי המבצר החזקות של בניי,

כְּעֲזֹבַת הַחֶרֶשׁ וְהָאֲמִיר - עזובות מבני אדם, כמו היער והאמיר, (ענפי ראש האילן - שמשאירים אותם עזובים - מחמת גובהם; כמו לעיל פסוק ו')

ישעיהו

זֶה חֶלֶק שׁוֹסֵינוּ, וְגוֹרֵל לְבַזְּנוּ - זה החלק, המיועד, למי שרמס בנו, וזה הגורל, למי שבזז אותנו.

פרק יח'

נבואה לעתיד לבוא, על זמן הגאולה במהרה בימינו.

א. הוּי אֶרֶץ צֶלְצֶל כְּנָפִים, אֲשֶׁר מַעֲבֵר לְנֶהְרֵי כּוֹשׁ - הוי, על הארץ שמעבר שנהר כוש, שמלאה בצל, מריבוי כנפי הספינות שבה (קלעי מפרשי הספינות, דומים לכנפי העופות).

ב. הַשְּׁלַח בְּיָם צִירִים - שהמלך שולח שליחים דרך הים,

וּבְכָלֵי גֹמָא עַל פְּנֵי מַיִם - בספינות מגומא-

ששטים בקלות על פני המים,

לְכוּ, מִלְּאֲכִים קְלִים - לכו, השליחים, בקלות ובמהירות,

אֶל גּוֹי - אל בניי ששבו לארצם,

מִמֶּשֶׁךְ וּמִוֶּרֶט - אל בניי, שהיו עם, שנמשכו ע"י האומות ומרטו (שתלשו) את שערותיהם,

(שהרבו מאוד, להרע לבניי)

אֶל עַם נֹרָא - לבניי, שנפלאות נוראות נעשו לו תמיד,

מִן הוּא וְהִלָּאָה - מהיום שנהיה לעם - והלאה, גוֹי

קוּ קוּ וּמְבוֹסָה - עם, שהגויים רמסו אותו, קוּ קוּ, מעט מעט, (פעם אחר פעם),

אֲשֶׁר בָּזְאוּ, נֶהְרִים - אֶרְצוּ - שבזזו מלכי האומות את ארצו.

ג. כָּל יֹשְׁבֵי תֵבֶל וְשֹׁכְנֵי אֶרֶץ - אך, לא צריכים

אתם לשלוח שליחים לבניי, כי כל יושבי העולם, יראו את שיבת ישראל לארצם ולגדולתם,

וְכִרַת הַזְּלָזִלִים - בְּמִזְמֵרוֹת - אז, יכרות ה' את הענפים הרקים שבגפן - במזמרות, וְאֵת הַנְּטִישׁוֹת - ואת הענפים המתפשטים, הַסִּיר, הַתִּז - יסיר ויכרות,

(נמשל: במלחמת גוג ומגוג, כשיתקרבו לכבוש את ירושלים, וכבר יתקיים מה שנאמר: "וַיִּצָא חֲצִי הָעֵיר בְּגוֹלָה..."; זכריה יד' ב'; אז, תבוא מפלתם הגדולה - ויכרתו לפני בניי).

ו. יַעֲזְבוּ יַחְדָּו - יַעֲזְבוּ פְּגָרֵיהֶם,

לְעֵיט הָרִים, וּלְבִהֵמַת הָאֶרֶץ - לעיט (שם עוף) שבהרים, ולבהמה שבארץ,

וְקָץ עָלוּ - הָעֵיט - בימי הקיץ יבוא על פגרי חיילי גוג - העיט,

וְכָל בִּיהֵמַת הָאֶרֶץ - עָלוּ תַחֲרֹף - ובהמת הארץ,

תבוא על פגרי חיילי גוג - בתורף. (שהרי זמן רב יקח, לקבור את כל פגרי גוג ומגוג: "וּקְבֻרוֹם בֵּית יִשְׂרָאֵל לְמַעַן טַהַר אֶת הָאֶרֶץ שִׁבְעָה חֳדָשִׁים..."; יחזקאל לט', יב')

ז. בָּעֵת הַהִיא יוֹבֵל שֵׁי לֵה' צְבָאוֹת - יביאו שי, מנחה - לה' צבאות,

עִם מִמֶּשֶׁךְ וּמִוֶּרֶט - מבניי, שהיו עם, שנמשכו ע"י האומות ומרטו (שתלשו) את שערותיהם,

(שהרבו מאוד, להרע לבניי)

וּמַעֲסֵם נֹרָא - מבניי, שנפלאות נוראות נעשו לו תמיד,

מִן הוּא וְהִלָּאָה - מהיום שנהיה לעם - והלאה,

גוֹי קוּ קוּ - וּמְבוֹסָה - עם, שהגויים רמסו אותו, קוּ קוּ, מעט מעט, (פעם אחר פעם),

אֲשֶׁר בָּזְאוּ נֶהְרִים אֶרְצוּ - שבזזו מלכי האומות את ארצו.

אֶל מְקוֹם שָׁם ה' צְבָאוֹת הָרַ צִיּוֹן - אל המקום שיקרא שם שמו של ה' צבאות, הוא הר ציון.

פרק יט'

א. מִשָּׂא מִצְרַיִם - נבואה על מצרים.

הִנֵּה ה' רֹכֵב עַל עֵב קַל - וּבֹא מִצְרַיִם - כבייכול, ה' רוכב על ענן הממהר במעופו לבוא על מצרים, (שה' ימהר להביא עליהם הפורענות).

וְנָעוּ אֱלִילֵי מִצְרַיִם - מִפְּנֵיו - אלילי מצרים, ינועו מרוב פחד, מפני ה' שמביא עליהם הרעה, (שאינם יכולים להושיעם).

וּלְבָב מִצְרַיִם יִמַּס בְּקָרְבוֹ - לב מצרים, ימס בתוך גופו - מרוב הפחד.

ב. וְסִכְסְכְתֵי מִצְרַיִם - בְּמִצְרַיִם, וְנִלְחֲמוּ אִישׁ -

בְּאֶחָיו, וְאִישׁ - בְּרֵעֵהוּ, עֵיר - בְּעֵיר, מִמְּלָכָה -

בְּמִמְלָכָה - אבלבל את מצרים בינהם, כך שילחמו בינם לבין עצמם. (מלבד מלחמתם - באוייב).

ג. וְנִבְקָה רִיחַ מִצְרַיִם בְּקָרְבוֹ - תתרוקן חכמת מצרים,

וְעֵצָתוֹ - אֲבִלַע - ואשחית את מחשבותם.

(שלא ימצאו עיצה - להנצל).

וְדָרְשׁוּ אֶל הָאֱלִילִים וְאֶל הָאֲטִים - מיני ע"ז,

כְּנִשָּׂא נִס הָרִים - תִּרְאוּ - כי תראו את הנס המורם על ההרים.

וְכִתְקַע שׁוֹפָר - תִּשְׁמְעוּ - ותשמעו, את תקיעת השופר - לקבץ נדחי ישראל.

ד. כִּי לֵה אָמַר ה' אֵלֵי אֲשֶׁקֶטָה, וְאֲבִיטָה בְּמִכּוֹנֵי - כשאגאל את בניי, אשקוט במנוחה, ואביט על

מכוני, על בית המקדש,

כַּחַם צַח - ומנוחה זו, תהיה טובה ונעימה, כמו החום הצח והבהיר,

עָלֵי אוֹר - שבא אחר האור - המטר, שחום זה יפה וטוב,

כְּעֵב טַל - וכמו עב, ענן, המביא טל על הארץ,

בְּחָם קִצִּיר - בימי הקציר החמים.

ה. כִּי לְפָנַי קִצִּיר - כְּתָם פֶּרַח - כי לפני זמן

הקציר, כשתם הפרח - ונפל,

וּבִסֹּר גִּמַּל - יִהְיֶה נֶצֶה - ויוצא הציץ (תחילת הפרי) - שהוא עדיין בוסר, (הנגמל לאט לאט, עד שנהיה פרי בשל).

ישעיהו

וְאֵל הָאֲבוֹת וְאֵל הַיְדַעְנִים - מיני כישוף.
ד. וְסִפְרָתִי אֶת מְצָרִים - אמסור את מצרים,
בֵּיד אֲדֹנָיִם קֶשֶׁה, וּמִלֶּךְ עִז - יִמְשַׁל בָּם, נְאֻם
הָאֲדֹנָן ה' צְבָאוֹת - ביד מלך קשה (מלך אשור).
ה. וְנִשְׁתּוּ מַיִם - מֵהַיָּם - יסורו ויופסקו המים -
 (מהנילוס), שהוא מקום כינוס המים במצרים),
וְנָהָר - יִחְרַב וַיִּבֶשׂ - ונהר הנילוס יהיה חרב ויבש.
 (חורבן מצרים נמשל לחורבן הנילוס, משום, שכל שבחה של מצרים
 הוא מהיאור)
ו. וְהָאֲזַנִּיחוּ נְהָרוֹת - יעזבו מימי נהרות
 שבמצרים. (שהנהרות יתייבשו)
דָּלְלוּ וְחָרְבוּ יְאֹרֵי מְצוֹר - ולכן, יאורי מצרים
 העמוקים (שלשם זורמים הנהרות) - יהיו דלילים
 וחרבים (יבשים) ממים.
קָנָה וְסוּף - קָמְלוּ - והקנה והסוף הגדלים בשפת
 היאור - יתייבשו ויכרתו.
ז. עָרוֹת עַל יְאֹר - על פי יאור - העשבים
 המעוררים ומחוברים בקרקע על יד היאור,
וְכָל מְזֻרַע יְאֹר - וכל הזרעים הנזרעים ליד
 היאור,
יִיבֶשׂ, נֶדְף - וְאֵינָנוּ - יתייבשו, יכרתו, ואינם עוד!
ח. וְאָנּוּ הַדִּיגִים - הדייגים - יצטערו ויתאבלו על
 שאין עוד דגים,
וְאָבְלוּ - כָּל מְשֻׁלְכֵי בֵּיאֹר חֲפָה - יתאבלו כל
 המשליכים חכה לדוג דגים,
וּפְרָשֵׁי מְכַמְרֵת עַל פְּנֵי מַיִם - אֲמָלְלוּ - ופורשי
 הרשתות לצוד הדגים - יכרתו. (שתכרת פרנסתם).
ט. וּבִשְׁנוּ עֲבָדֵי פְּשָׁתִים, שְׂרִיקוֹת - עושי הרשתות
 מהפשתים וסורקים אותם במסרק- (לעשות ממנו
 חוטים לרשתות) - יבושו במלאכתם - שאין בה עוד
 צורך.
וְאֲרָגִים חוּרֵי - והאורגים רשתות עם חורים,
 מחוטי הפשתים - יתייבשו.
י. וְהָיוּ שְׂתַתִּיָּה - מִדְּכָאִים - הרשתות, כאילו יהיו
 נשברים ונכרתים, (שאין בהם עוד צורך)
כָּל עֹשֵׂי שֶׁכֶר - אֲגַמִּי נֶפֶשׂ - כל עושי הסכרים
 (להקל על תפיסת הדגים) - יהיו מדוכאים מעגמת נפש.
יא. אֵךְ אֹוֹלִים - שְׂרֵי צַעַן - כל שרי צוען (עיר
 במצרים) - תאבד חכמתם, ויהיו כאוילים,
חֲכָמֵי יַעֲצִי פְרָעָה - עֲצָה נִבְעָרָה - החכמים
 שביועצי פרעה יהיו כבערים וכסילים בעיצות
 שיתנו לפרעה,
אֵיךְ תֹּאמְרוּ אֵל פְּרָעָה, בֶּן חֲכָמִים אֲנִי, בֶּן מַלְכֵי
קָדָם - איך תוכלו לאמר, ולשבח עצמכם לפני
 פרעה, שאתם בנים של חכמים גדולים, ואבותי
 מלכי קדם נתנו בידינו חכמה רבה.
יב. אֵיִם אֶפּוֹא חֲכָמֵיךְ, וַיְגִידוּ נֹא לָךְ, וַיִּדְעוּ מֵה
יַעַץ ה' צְבָאוֹת עַל מְצָרִים - היכן כל חכמך פרעה!
 ויגידו לך מה חושב עליך ה', וכיצד תוכל להנצל!
יג. נוֹאֲלוּ - שְׂרֵי צַעַן - אוילים שרי העיר צוען,

נְשָׂאוּ - שְׂרֵי נֹף - התפתו שרי נוף (כמו: "...הַנְּחֹשׁ
 הַשִּׁיאֲנִי - וְאָכַל"; בראשית ג', יג'), לשמוע בקול החכמים
 שינצחו במלחמה,
הִתְעוּ אֶת מְצָרִים - פִּנְתַּי שְׁבֻטִיָּה -
יד. ה' מִסָּד בְּקִרְבָּה רוּחַ עוֹעִים - ה' מזג וערבב
 בדעת החכמים - רווח עוֹעִים - שדעתם ועצתם -
 תתעוות ותעקם.
וְהִתְעוּ אֶת מְצָרִים - בְּכָל מַעֲשֵׂהוּ - התעו את
 מצרים בכל המעשים שעשו,
כִּהְתְּעוֹת שְׁפוֹר - בְּקִיאוֹ - כמו השיכור, שתועה,
 ומתגלגל בקיאו.
טו. וְלֹא יִהְיֶה לְמְצָרִים - כל תועלת,
מַעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה - בכל מעשה שיעשו - להנצל,
רֹאשׁ וְזָנָב, כִּפָּה וְאֲגָמוֹן - גם עיצות גדולי
 החכמים, וגם עיצות החלושים - יכשלו. (כִּפָּה - ענף
 עץ חזק, גדולי היועצים), אגמוֹן - עץ חלש. (היועצים הקטנים).
טז. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מְצָרִים - כְּנָשִׁים - חלשים
 כנשים.
וְחָרָד וּפְחָד, מִפְּנֵי תְּנוּפַת יָד ה' צְבָאוֹת אֲשֶׁר הוּא
מְנִיף עָלֵינוּ - ירעדו מפחד - יד ה', המונפת עליהם -
 להכותם.
יז. וְהִיָּתָה אֲדָמַת יְהוּדָה - דבר מפלת חיל סנחריב
 מלך אשור - ע"י המלאך, באדמת יהודה,
לְמְצָרִים - לְחָגָא - יהיה למצרים לחגא - שיפחדו
 ויבינו, שמפלתם לפני אשור היתה מגזירת ה' ולא
 במקרה.
כָּל אֲשֶׁר יִזְכִּיר אֶתְּהָ אֵלֵינוּ - יִפְחָד - כל זמן
 שיזכירו מפלת אשור ביהודה - יגרום להם לפחד
 מה' ית',
מִפְּנֵי עֲצַת ה' צְבָאוֹת אֲשֶׁר הוּא יוֹעֵץ עָלֵינוּ -
 מהמחשבה שחושב ה' על מצרים.
יח. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיוּ חֲמֵשׁ עָרִים בְּאֶרֶץ מְצָרִים,
מִדְּבָרוֹת שְׁפַת כְּנַעַן, וְנִשְׁבְּעוֹת לַה' צְבָאוֹת -
 תושבי חמש ערים במצרים, מהשבויים שישובו
 לארצם, יאמינו בֵּה', ידברו בלשון הקודש וישבעו
 בשם ה',
עִיר הַהָרִס - יֹאמְרוּ לְאַחַת - עד כדי כך, שאם
 אחת מהערים, לא יקבלו את אמונת ה' על עצמם
 - תהרס העיר ההיא.
יט. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מְזַבַּח לַה' בְּתוֹךְ אֶרֶץ
מְצָרִים, וּמִצְבֵּה אֶצֶל גְּבוּלָה - לַה' - יבנו במצרים
 מזבחות ומצבות (מצבה - אבן אחת) - להקריב בהם
 לַה' ית'.
כ. וְהָיָה לְאוֹת וּלְעֵד לַה' צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ מְצָרִים -
 המזבח והמצבה, יהיה לאות ולעדוּת, שעובדים
 הם - לַה' ית',

ישעיהו

כי יצַעֲקוּ אֶל ה' מִפְּנֵי לַחְצִים, וַיִּשְׁלַח לָהֶם מוֹשִׁיעַ
וְרֵב וְהַצִּילֵם - וכשיצעקו לה' - ישלח להם ה'
 מושיע רב - מושיע גדול וחזק - להושיעם.
כא. וְנוֹדַע ה' לַמְצָרִים - בישועות שיעשה למצרים
 מפני אויביהם, יִנְדַע ויתגדל שם ה' במצרים,
וַיִּדְעוּ מְצָרִים אֶת ה' בַּיּוֹם הַהוּא וַעֲבָדוּ זִבְחַ וּמִנְחָה
וַנְּדָרוּ נֶדֶר לַה' - וַיִּשְׁלְמוּ - ויעשו לה' קרבנות, ידרו
 לפניו נדרים - וישלמו את נדריהם.
כב. וְנִגַּף ה' אֶת מְצָרִים נֶגֶף וַרְפּוּא - ה' יכה
 במצרים, ואח"כ ירפא את השבר שעשה, כדי
 שיכירו, כי ה' - הוא המכה והמרפא.
כג. בַּיּוֹם הַהוּא תִּהְיֶה מְסֻלָּה - תהיה דרך כבושה
 וסלולה,
מִמְצָרִים אֲשׁוּרָה - בין מצרים לאשור, (שהנותרים
 ממחנה אשור, אחר הכאת המלאך את חיל אשור, יכירו גם הם את
 ה' - ויחברו למצרים)
וּבָא אֲשׁוּר - בַּמְצָרִים, וּמְצָרִים - בְּאֲשׁוּר - ילכו
 תמיד בדרך הסלולה - ממצרים לאשור,
וַעֲבָדוּ מְצָרִים אֶת אֲשׁוּר - ויעבדו מצרים עם
 אשור - את ה'!
כד. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל - שְׁלִישִׁיָּה לַמְצָרִים
וּלְאֲשׁוּר - בניי יהיו האומה השלישית (בנוסף למצרים
 ולאשור) שיעבדו את ה',
בְּרָכָה בְּקִרְבַּ הָאָרֶץ - ותהיה להם (לבניי) - ברכה
 בארץ, יותר משאר העמים.
כה. אֲשׁוּר בְּרָכּוֹ ה' צְבָאוֹת לְאֹמֶר - אשר ברך
 אותם (את בניי),

וַיַּעֲלֶךְ תַּחֲלָץ מֵעַל רַגְלֶיךָ - ושיחלוץ הנעליים
 מרגליו,
וַיַּעַשׂ כֵּן, הֶלֶךְ, עָרוֹם וַיַּחֲף - וכך הלך, בבגדים
 קרועים ובלויים, כאילו הוא ערום, ויחף.
ג. וַיֹּאמֶר ה' כֹּאֲשֶׁר הֶלֶךְ עַבְדִּי יִשְׁעִיָּהוּ עָרוֹם וַיַּחֲף
שְׁלֹשׁ שָׁנִים אוֹת וּמוֹפֵת עַל מְצָרִים וְעַל כּוֹשׁ -
 והליכה זו, לאות, שבסוף שלוש השנים, יכבוש
 אשור את מצרים ואת כוש, וכך ילכו לפני
 שוביהם.
ד. כֵּן יִנְהַג מֶלֶךְ אֲשׁוּר אֶת שְׂבִי מְצָרִים וְאֶת גְּלוֹת
כוֹשׁ, נְעָרִים וְזָקְנִים - עָרוֹם וַיַּחֲף,
וְחֲשׂוּפֵי שֵׁת - וילכו כך, שערוותם מגולה, (שיגלו
 בבזיון גדול)
עָרוֹת מְצָרִים - (וכך גם כוש).
ה. וְחֲתוּ וְבָשׂוּ - וישראל ישברו ויתביישו,
מִכּוֹשׁ מִבְּטָם - על שהיו מביטים בכוש שיעזרו
 להם,
וּמִן מְצָרִים תִּפְאָרְתֶם - ועל שהיו מתפארים
 בבטחון גדול, על עזרת מצרים.
ו. וַאֲמַר יֹשֵׁב הָאֵי הַזֶּה בַּיּוֹם הַהוּא - יושבי איי
 (שנמצאת בגבול הים)
הִנֵּה כֹה מִבְּטָנוּ, אֲשֶׁר נִסְנּוּ שֵׁם לַעֲזָרָה לְהַנְצִיל
מִפְּנֵי מֶלֶךְ אֲשׁוּר - הנה, כך עלה בגורלם של מי
 שהיינו מביטים בו (כוש ומצרים) - שיעזרנו מפני אשור,
וְאִיךָ נִמְלֵט אֲנַחְנוּ - וא"כ כיצד אנו נוכל להנצל
 מאשור.

פְּרוּץ עַמֵי מְצָרִים - שבחרתי בסם במצרים היות
 עמי,
וּמַעֲשֵׂה יָדַי אֲשׁוּר - ומבורכים אשור שהם מעשה
 ידי, והכירו בי לעבדי.
וַנַּחֲלֵתִי יִשְׂרָאֵל - וישראל שהם נחלתי.

פרק כ'

א. בְּשָׁנֹת בֵּא תִרְתֵּן אֲשֻׁדּוּדָה - בשנה שבא תרתן
 לכבוש את אשדוד,
בְּשִׁלַּח אֹתוֹ סָרְגוֹן מֶלֶךְ אֲשׁוּר - סרגון הוא
 סנחריב.
וַיִּלְחֶם בְּאֲשֻׁדּוּד - וַיִּלְכְּדָהּ :
ב. בַּעַת הַהִיא דָּבַר ה' בְּיַד יִשְׁעִיָּהוּ בֶן אֲמוּץ
לְאֹמֶר: לֵךְ וּפְתַחַת הַשֶּׁקַּע מֵעַל מִתְּנִיף - ציוה ה'
 את ישעיהו, שיתיר את שקו שלבש באבילותו על
 גלות 10 השבטים,

פְּרָק כ"א
א. מִשָּׂא מִדְּבַר יָם - נבואה על בבל, היושבת
 במדבר, ממערב (מים) למדי ופרס - הבאים עליה
 למלחמה.
כְּסוּפּוֹת בְּנִגְבַ - לַחֲלָף - כשיחלוף ויבוא עליהם
 האוייב (מדי ופרס), יעלה אבק, כמו האבק שעולה
 בזמן סופה בנגב.
מִמְדְּבַר בָּא - מדרך המדבר יבוא האוייב,
מֵאֶרֶץ נֹרְאָה - המדבר נקרא מקום נורא. (שהוא
 מקום נחשים ועקרבים)
ב. חֲזוֹת קֶשֶׁה הַגֵּד לִי - נבואה קשה נראתה לי על
 בבל,
הַבּוּגֵד - בּוּגֵד, וְהַשׁוּדָד - שׁוּדָד - בבל שבגדו
 ושדדו את העמים - יבגדו וישדדו אותם,
עָלֵי עֵילִם - עלו על בבל, אנשי עילם!
צוּרֵי מְדֵי - שימו מצור על בבל, אנשי מדי!

ישעיהו

כָּל אֲנַחְתָּהּ - הַשְּׁבִתִּי - כל האנחות שנאנחו העמים - מעול בבל, כעת במפלת בבל- יופסקו.

ג. עַל כֵּן מָלְאוּ מִתְּנִי - חֲלָחָה - רעדה וחרדה אחזה במותני אנשי בבל,

י.א. מִשָּׂא דוֹמָה - נבואה על אנשי דומה (דומה - אחד מ - 12 בני ישמעאל),

אֵלֵי קָרָא מִשְׁעִיר - קול הנבואה קורא, שמשעיר תבוא עליהם הרעה,

צִירִים אֶחְזוּנִי - פְּצִירֵי יוֹלְדָה - כאבים אחזו באנשי בבל - כצירי היולדת.

שֹׁמֵר - מֵה מְלִילָה, שֹׁמֵר - מֵה מְלִיל - אנשי דומה, ישאלו השומרים בעיר: מה היה הלילה, האם בא האוייב?

נְעוּיֹתֵי מִשְׁמַע - נתעקם גופי מהשמועה על פורענות בבל.

י.ב. אָמַר שֹׁמֵר - ויענה להם השומר,

נְבַהֲלֹתֵי מְרָאוֹת - נבהלו, מלראות את הפורענות.
ד. תִּעַה לְבָבִי - ליבי הלך ותעה, (שלא ידע מה לעשות מרוב צער).

אָתָּה בָּקֵר וְגַם לַיְלָה - אמנם הגיע הבוקר, אך הלילה שוב יבוא ונצטרך לשמור,

פְּלָצוֹת בְּעֵתְתֵנִי - חרדה גדולה הפחידה אותי,
אֶת נֶשֶׁף חֲשָׁקִי - את הלילה שחשק בלטשצר - לעשותו בשמחה גדולה על מלכותו,

אִם תִּבְעִיוֹן בְּעִי - אם תבקשו לשאול שוב - שאלו,

שָׁם לִי לַחֲרָדָה - הפך ה' לחרדה גדולה (מהכתב שכתב המלאך בכותל ההיכל, חרד מאד על הכתב הוא כמו שכתוב: "אדין מלכא זיווהי שנוהי ורעיונוהי יבהלוניה וקטרי חרציה משתריין וארכובתיה דא לדא נקשין") ובלילה ההוא, נהרג בלשאצר ונכבשה בבל ומלך בה דריוש כמפורש בדניאל.

שָׁבוּ אֲתֵינוּ - שובו ובואו מחר לשאול שוב.

י.ג. מִשָּׂא בְּעֵרֵב - נבואה על אנשי ערב, (מבני קדר)

בִּיעֵר בְּעֵרֵב - תְּלִינוּ, אֲרָחוֹת דָּדָיִים - שיירות אנשי דדן, שהיו עוברים בערב, ילוננו ביער של ערב, כי אהליהם חרבו.

ה. עֲרֹךְ הַשְּׁלֶחַן, צַפֵּה הַצִּפִּית, אֲכוֹל שְׂתֵה - שבליל המשתה שעשו בלטשצר ושריו, העמידו שומרים לצפות, שלא באים עליהם מדי ופרס,

י.ד. לְקִרְאֵת צִמָּא - הֲתִיוּ מִיָּם - הביאו מים לפני אנשי ערב הגולים מקומם,

יִשְׁבִּי אֲרָץ תִּימָא, בְּלַחְמוֹ - קָדְמוּ נִדְד - אנשי תימא, קדמו בלחם, את פני גולי ערב.

קוֹמוּ הַשָּׂרִים, מִשְׁחוּ מִגֵּן - והיו אומרים לשרים: קומו לצחצח המגנים למלחמה.

טו. כִּי מִפְּנֵי חֲרָבוֹת - נִדְדוּ - כי נדדו מארצם מפני החרב שבאה עליהם,

מִפְּנֵי חֲרָב נְטוּשָׁה - מפני החרב שפשטה בארצם, **וּמִפְּנֵי קִשְׁת דְּרוּכָה** - ומפני קשתות האוייב הדרוכות ומוכנות לירי.

ו. כִּי כֹה אָמַר אֱלֹהֵי ה', יֵךְ הָעַמֵּד הַמִּצְפָּה אֲשֶׁר יִרְאֶה יִגִּיד - שהצופה שהעמידו, יגיד את אשר יראה.

וּמִפְּנֵי כְּבֹד מְלַחְמָה - ומפני המלחמה החזקה.

ז. וְרָאָה רֶכֶב - שבה עליהם.
צָמַד פְּרָשִׁים - זוג פרשים שרוכבים על הרכב.
רֶכֶב חֲמוֹר רֶכֶב גָּמַל - רוכבים על חמור וגמל, **וְהַקְּשִׁיב קֶשֶׁב - רֶב קֶשֶׁב** - הקשיב ברוב קשב, לשמוע את המון העם הבאים להלחם עליהם.

ח. וַיִּקְרָא אֲרִיָּה - הצופה יקרא: הגיע האריה, (מדי ופרס)

טז. כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהֵי, בְּעוֹד שָׁנָה פְּשָׁנֵי שְׂכִיר - בעוד שנה מזמן נבואתי זו, (כשני שכיר - זמן מדויק - כשכיר המדייק בזמן שכירותו)

עַל מִצְפָּה - שהאריה כאילו עומד על המצפה לראות היכן טרפו.

וְכָלָה - כָּל פְּבוֹד קָדָר - יכלו כל אנשי ערב, מבני קדר.

ה' אֲנֹכִי עֹמֵד תְּמִיד יוֹמָם וְעַל מִשְׁמֵרְתִּי אֲנֹכִי נֹצֵב כָּל הַלַּיְלוֹת - ביום ובלילה אני עומד ומצפה, מתי יבואו חיל מדי ופרס, ויחריבו את בבל - שהרעו לישראל.

יז. וּשְׂאָר - הַשְּׂאֲרִית,

ט. וְהִנֵּה זֶה בָּא, רֶכֶב אִישׁ, צָמַד פְּרָשִׁים - והנה, הגיע חיל האוייב,

מִסְפָּר קִשְׁת גְּבוּרֵי בְּנֵי קָדָר - יִמְעָטוּ - מספר בעלי הקשת בקדר - ילך ויתמעט,

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר: נִפְלָה נִפְלָה בְּבַל וְכָל פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהָ שֹׁבֵר לְאָרֶץ - וענה המלאך הדובר אל ישעיהו:

כִּי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל דָּבָר - וגזירה היא מלפניו!

י. מִדְּשֵׁתִי - בבל תהיה מדושתי - כתבואה שדשים אותה,

פָּרַק כֵּב

וְכֵן גְּרִנִּי - התבואה שבגורן, שדשים אותה.

א. מִשָּׂא גִיא חֲזִיוֹן - נבואה על הגיא שבו היה החזיון - מראה הנבואה, על ירושלים, (ירושלים נקראה גיא, משום שהושפלה וירדה מתפארתה)

ישעיהו

וּתְבַטּ בַּיּוֹם הַהוּא - אֶל נֶשֶׁק בַּיַּת הַיַּעַר - וּפְנוּ
 להביט אל המגנים, ששם שלמה בבית יער
 הלבנון. (ר"ל, שהתכוננו למלחמה, ולא לשוב בתשובה לה')
ט. וְאֵת בְּקִיעֵי עֵיר דָּוִד, רְאִיתֶם - כִּי רָבוּ - וְאֵת
 הפרצות שנפרצו בחומה, ראיתם שרבים הם,
וְתִקְבְּצוּ אֶת מֵי הַבְּרֵכָה הַתַּחְתּוֹנָה - אִסְפַּתֶם אֶת
 המים שהתפזרו מהבריכה התחתונה, להכין מהם
 טייט - לתקן פרצות החומה.
י. וְאֵת בְּתֵי יְרוּשָׁלַם - סִפְרֹתֶם - סִפְרַתֶם הַבְּתִים
 שלכל אחד מבני העיר,
וְתַתְּצוּ הַבְּתִים - לְבַצֵּר הַחוּמָה - וְהַבְּתִים
 המיותרים הרסתם, לתקן באבניהם את החומה.
יא. וּמִקּוֹה עֲשִׂיתֶם, בֵּין הַחֲמַתִּים - עֲשִׂיתֶם חֲרִיץ,
 בין החומות הכפולות של העיר, שיתאספו בו
 מים,
לְמֵי הַבְּרֵכָה הַיְשָׁנָה - וּמִשָּׁם נִמְשָׁכִים הַמִּים
 לבריכה הישנה,
וְלֹא הַבְּטַתֶם אֶל עֲשִׂיָה - וְלֹא הַבְּטַתֶם לְשׁוֹב אֵל ה'
 - שעשה ושמר על ירושלים עד עתה,
וַיִּצְרָה מִרְחוֹק - לֹא רְאִיתֶם - וְלֹא רְאִיתֶם לְשׁוֹב
 אל ה' - שעוד מרחוק, מזמן רב מאוד, יצר אותה
 להשכין בה שכינתו.
יב. וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא, לְבָכִי
וּלְמִסְפָּד וּלְקִרְחָה וּלְחִגּוֹר שָׁק - ה' קרא לבניי, עי"י
 הנביאים, לשוב בתשובה, לבכות ולהספיד,
 לקרוח קרחה (תלישת השיער - מצער), ולחגור שק,
יג. וְהָיָה שִׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה, הָרֵג בְּקֶרֶךְ, וְשָׁחַט צֹאן,
אָכַל בָּשָׂר, וְשָׁתוֹת יַיִן, אָכֹל וְשָׁתוֹ - כִּי מָחָר
נָמוֹת - ובניי לא דאגו מאזהרת הנביאים, ועוד
 לעגו לדבריהם ואמרו, בואו נאכל ונשתה, הרי
 הנביאים מבטיחים לנו כי מחר נמות עי"י האוייב.
 (ובזה חיללו את שם ה' ית')

יד. וְנִגְלָה בְּאָזְנֵי ה' צְבָאוֹת אִם יִכְפַּר הָעוֹן הַזֶּה
לְכֶם עַד תִּמְתּוֹן אָמַר ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת - ה'
 נשבע, שעוון זה שחללו את שם ה', לא יכופר
 בגלותם - עד שימותו.
טו. כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת לְךָ בֹּא אֶל הַסִּכּוֹן
הַזֶּה עַל שְׁבָנָא אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת - לְךָ אֵל שְׁבָנָא
 הממונה על אוצרות המלך חזקיהו, (שחשב, למסור את
 העיר ביד סנחריב מלך אשור)
טז. מִה לְךָ פֶּה וּמִי לְךָ פֶּה, כִּי חֲצַבְתָּ לְךָ פֶּה קָבֵר -
 מה יש לך פה בירושלים, ומי ממשפחתך נמצא
 כאן, שאתה חושב להכין לעצמך קבר בירושלים,
 (שחושב שיזכה להיקבר בירושלים),
חֲצַבִּי מְרוֹם קָבֵרוֹ - וְאֵתָה בּוֹטֵחַ בַּעֲצַמְךָ, כְּמִי
 שהכין לו קבר במקום גבוה - שלא מפחד
 שיורידוהו משם.

מה לך אפוא, כִּי עֲלִית פֶּלֶךְ - לַגָּנוֹת - מְדוּעַ עֲלוּ
 כולם לגגות, כדרך הנצורים העולים לגג - לצפות
 על האוייב.
ב. תִּשְׁאֲוֹת מְלָאָה - יְרוּשָׁלַם שֶׁהִיָּתָה מְלָאָה בְּקוֹל
 שאון - קול רעש המון העם,
עֵיר הַוּמְיָה, קָרְיָה עֲלִיזָה - מְלָאָה בְּרַעַשׁ,
 ובשמחת המון העם,
חֲלָלִיךָ - לֹא חֲלָלִי חָרֵב, וְלֹא - מִתֵּי מִלְחָמָה -
 החללים והמתים, לא בחרב נהרגו, אלא במיתת
 רעב הקשה ממנה.
ג. כָּל קְצִינֶיךָ נָדְדוּ יַחַד - כָּל הַקְּצִינִים וְהַשְּׂרִים
 ברחו יחד, (צדקיהו ושריו, שברחו מני"ג)
מִקְשֵׁת אֲסָרוּ - עַל יְדֵי בַעֲלֵי הַקְּשֵׁת, שֶׁרָדְפוּ
 אחריהם - נתפסו ונאסרו, (כי כאשר ברחו דרך המערה
 הזמין הקב"ה צבי אחד, שרץ על המערה ממעל, ורדפו אחריו
 רובי קשת, וכשבאו לפתח המערה מצאו את צדקיהו ושריו
 יוצאים - ותפשו ואסרום)
כָּל נִמְצָאֶיךָ - אֲסָרוּ יַחַד - כָּל הַנִּמְצָאִים בַּעֵיר,
 נאסרו יחד עי"י ני"ג.
מִרְחוֹק בָּרְחוּ - וְאִף אֲלוּ שֶׁבְּרָחוּ רְחוֹק - נִתְּפְסוּ.
ד. עַל כֵּן אָמַרְתִּי, שְׁעוּ מִנִּי - הֲרַפּוּ וְעֲזַבְוּנִי לְנַפְשִׁי,
אָמַרְתִּי בְּבָכִי - וְאִבַּכְתֶּם בְּמִרְרוֹת עַל עַמִּי,
אֶל תֵּאֲמָצוּ לְנַחֲמֵנִי - עַל שֵׁד בַּת עַמִּי - אֵל
 תתאמצו לנחמני, על השוד, שבא על עמי.
ה. כִּי יוֹם - מוֹכֵן מֵאֵת ה' עַל יְרוּשָׁלַם,
מִהוּמָה וּמִבוּסָה - יוֹם שֶׁל שֶׁבֶר, וְשֶׁל רְמִיסַת אֲנָשִׁי
 ירושלים,
וּמִבוּכָה לֵה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת בְּגִיא חֲזִיוֹן - וּמִבוּכָה
 - שלא ידעו אנשי ירושלים כיצד להנצל.
מִקְרָקֶר קֶר - יִהְרוֹס הָאוֹיִיב אֶת קִיר חוֹמוֹת
 ירושלים,

נְשׁוּעַ אֶל הָהָר - וְקוֹל הַבּוֹרְחִים מִהָעִיר, לְנוֹס אֶל
 ההרים.
ו. וְעֵילָם נִשְׂא אֶשְׁפָּה - בְּנֵי עֵילָם בָּאוּ לְעִזְרַת בָּבֶל,
 עם אשפה מלאה בחיצים,
בְּרָכָב אָדָם פְּרָשִׁים - בְּרַכְבִּים וְעֲלִיהֶם פְּרָשִׁים.
וְקִיר עָרָה - מִגֵּן - הָאוֹיִיב עִם הַמַּגְנִים שֶׁנִּשְׂאוּ,
 הגיע עד החומה. (ערה - מלשון לערות, להתחבר)
ז. וַיְהִי מִבְּחַר עֲמֻקִּיךָ מְלָאוּ רָכָב - הַעַמְמָקִים
 המובחרים והטובים יתמלאו ברכב האוייב,
וְהַפְּרָשִׁים - שֵׁת שְׁתוֹ הַשְּׁעָרָה - וְהַפְּרָשִׁים שֶׁמּוֹ
 פניהם לכיוון שערי העיר.
ח. וַיִּגַּל אֶת מִסְךְ יְהוּדָה - הָאוֹיִיב גִּילָה אֶת הַמִּסְךְ
 שהגן על אנשי יהודה, שהחריב את המקדש
 (שהמקדש, היה מגן ומסכך על ישראל).

ישעיהו

דָּבָר - תכרת ותיפול ממשלת שבנא, ויחד עימו כל הכלים שעל היתד הנישאים עליו - יפלו.
(שכל משפחתו ואנשיו - יושפלו מגדולתם.)

פרק כג'

א. מִשָּׂא צַר - נבואה על צור.
הִילִילוּ אֲנִיּוֹת תְּרָשִׁישׁ - תיללו אנשי הספינות ההולכות מתרשיש לצור- על שנחרבה צור,
כִּי שָׁדַד מִבַּיִת מִבּוֹא - כי נשדדה צור, ואין בה עוד בית - לבוא שם.
מֵאַרְץ פְּתִים נִגְלָה לָמוֹ - מארץ כיתים עלה ונגלה האוייב - על צור.
ב. דָּמוֹ יִשְׁבִּי אִי - יושבי האיים ליד צור, ישבו דוממים ואבלים, על חורבן צור,
סַחַר צִידוֹן עֵבֶר יָם מְלֹאֹף - הסוחרים העוברים בים עם הסחורה, שהיו ממלאים את העיר צור - ידמו על חורבן צור.
ג. וּבְמִים רַבִּים זָרַע שָׁחַר - וממצרים, היושבת על המים הרבים שבנילוס (שיחור), היו מביאים לצור, זרעים,
קִצִיר יְאוֹר תְּבוֹאָתָהּ - ותבואה, שקצרו במצרים - הביאו לצור,
וְתִהְיֶה סַחַר גּוֹיִם - שכל הגויים סחרו בעיר צור.
ד. בּוֹשֵׁי צִידוֹן - בושי צידון, שחרבה העיר השכנה לך - צור.
כִּי אָמַר יָם מְעוֹז הֵימָּן לְאָמַר - כאילו הים קונן על צור שהיתה חוזק לכל העמים שסביבה, ויאמר על צור:
לֹא חֲלַתִּי, וְלֹא יִלְדַתִּי, וְלֹא גִדְלַתִּי בַּחּוּרִים,
רוֹמְמַתִּי בַּתּוֹלוֹת - צור בחורבנה נראית, כאילו מעולם לא היה בה חיל (פחד) הלידה, ולא נולדו בה בחורים, ולא גדלו בה בתולות - (שהרי היא שוממה, וכולם נהרגו).

ה. כַּאֲשֶׁר שָׁמַע לְמִצְרַיִם - כאשר ישמעו מצרים על חורבן צור,
יְחִילוּ - כְּשָׁמַע צַר - יפחדו, כמו שפחדו צור כששמעו שהאוייב בא עליהם.
ו. עֲבְרוּ תְּרָשִׁישָׁה - עברו העמים, לסחור בעיר תרשיש.
הִילִילוּ - יִשְׁבִּי אִי - תיללו, אנשי האיים שסביבות צור - על חורבנה.
ז. הַזֹּאת לָכֵם עֲלִיזָה, מִיְמֵי קֶדֶם קִדְמָתָה - הזאת העיר צור, שהיתה עוד מימי קדם עליזה ושמחה על רוב עושרה וגדולתה,
יִבְלוּ רִגְלֶיהָ - מִרְחוֹק לְגוֹר - עתה, יובילו את אנשיה של צור ברגליהם - לגלות.

חֲקִיקֵי בַסֵּלַע מִשָּׁפֶן לוֹ - וכמי, שחקק מקומו במקום חזק כסלע - שחושב שישאר בירושלים.
יז. הִנֵּה ה' מְטַלְטֵלָךְ טַלְטְלָה גָּבֶר - לא כפי שאתה חושב, אלא ה' יטלטל אותך טלטלה חזקה- ותגלה מירושלים,
וְעֵטָף עֵטָה - יפריח אותך כעוף הפורח - לגלות.
יח. צָנוּף יִצְנַפֶּךָ - צָנְפָה - כמו המצנפת המקיפה את הראש, יקיפו אותך האוייבים,
כְּדוֹר אֶל אֶרֶץ רַחֲבַת יָדַיִם - ותושלך לגלות, ככדור המושלך למרחוק בארץ רחבת ידיים,
שָׁמָּה תָמוּת - בגלות תמות,
וְשָׁמָּה מִרְכָּבוֹת כְּבוֹדֶךָ - קִלּוֹן בֵּית אֲדֹנֶיךָ - המרכבות שהיית חושב שיתנו לך לכבוד, נתנו אותם לך לקלון. (שקשרו אותך בזנבי סוסייהו. כי כשיצא למלך אשור, שאלו אותו איה העם שקשרת עמהם, אמר להם חזרו בהם. נקבוהו בעקביו, וקשרוהו בזנבות סוסייהם, והיו מגררין אותו על הקוצים ועל הברקנים),
יט. וְהִדְפַתִּיךָ - מִמִּצְרָיִם - ה' יהדוף אותך, מהמצב בו עמדת בכבוד בירושלים,
וּמִמַּעַמְדֶךָ - יִהְרָסֶךָ - ויהרוס, את המעמד שהיה לך בירושלים.
כ. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא וְקָרָאתִי לְעַבְדֵי לְאֱלֹהִים בֶּן חֲלָקִיהוּ - לעמוד בתפקיד במקום שבנא.
כא. וְהִלַּבְשֵׁתִיו כְּתִנְתָּךְ וְאַבְנֵיטֶךָ אֶחְזֹקֵנוּ - אֱלֹהִים בֶּן חֲלָקִיהוּ, יולבש בכותנתך, ויחגור באבנט - להיות בגדולה שהיתה לך,
וּמִמְשַׁלְתֶךָ אֲתוֹן בְּיָדוֹ - ומחוזק בממשלה שהיתה בידך,
וְהָיָה לְאָב לְיוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וּלְבֵית יְהוּדָה - ויהיה למנהיג טוב ונאמן ליושבי ירושלים.
כב. וְנָתַתִּי מִפֶּתַח בֵּית דָּוִד עַל שְׁכֵמוֹ, וּפֶתַח וְאִין סִגְרִי, וְסִגְרִי וְאִין פֶּתַח - כל ענייני בית המלוכה יעשו על ידו. (וכשיפתח שערי הבית - לא יסגרו, וכשיסגור - לא יפתחו)
כג. וְתַקְעֵתִיו יְתַד בְּמָקוֹם נְאֻמָּן - ממשלתו תתקיים, כיתד חזק התקועה במקום נאמן וחזק.
וְהָיָה לְכֶסֶף כְּבוֹד לְבֵית אָבִיו - יהיה לכבוד - למשפחת בית אביו.
כד. וְתָלוּ עָלָיו כָּל כְּבוֹד בֵּית אָבִיו - "יתלו" על היתד (על אליקים בן חלקיהו) את כל בית אביו - שכל בית אביו יתכבדו בו,
הַצְּאֲצָאִים וְהַצְּפֻעוֹת - הבנים והבנות,
כָּל כְּלֵי הַקָּטָן - אפילו הכלים הקטנים, הבנים הקטנים - יתכבדו בו, (שגדולתו תהיה מפורסמת ביותר)
מִכְּלֵי הָאֲגָנוֹת וְעַד כָּל כְּלֵי הַנְּבָלִים - מכלי האגנות ועד הנבלים - כולם יתלו על היתד. (שכולם יתכבדו בגדולתו הרבה של אליקים)
כה. בַּיּוֹם הַהוּא נֹאֵם ה' צְבָאוֹת תָמוּשׁ הַיְתַד הַתְּקוּעָה בְּמָקוֹם נְאֻמָּן - תעקר ממוקומה, היתד שהיתה תקועה במקום נאמן וחזק (ממשלת שבנא)
וְנִגְדָעָה וְנִפְלָה וְנִכְרַת הַמִּשָּׂא אֲשֶׁר עָלֶיהָ כִּי ה'

ישעיהו

טו. וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא וְנִשְׁכַּחַת צַר שִׁבְעִים שָׁנָה -
 גדולת צור ועושרה הרב, תשכח 70 שנה (ששבעים
 שנה תהיה בחורבנה),
כִּימֵי מֶלֶךְ אֶחָד - הוא דוד המלך שחי - 70 שנה.
מִקֵּץ שִׁבְעִים שָׁנָה - ובסוף 70 שנות חורבנה,
יְהִי לְצַר כְּשִׁירַת הַזּוֹנָה - תרים צור את קולה
 בשיר - כזונה - לעורר הסוחרים לשוב אליה -
 למסחר. (כמו הזונה, כשלא באים אליה הזונים, מרימה קולה
 בשיר - לעורר הזונים לשוב אליה).
טז. קָחִי כְנוֹר סָבִי עִיר, זֹנָה נִשְׁכַּחָה - קחו אנשי
 צור כינור והסתובבו בעיר לנגן כזונה - לעורר
 הסוחרים לשוב אליכם,
הִיטִיבִי נַגֵּן הַרְבֵּי שִׁיר - למען תזכרי - נגנו היטב,
 הרבו שירים - כדי שתזכרו לפני הסוחרים - לשוב
 אליכם.
יז. וְהָיָה מִקֵּץ שִׁבְעִים שָׁנָה יִפְקֹד ה' אֶת צַר -
 בסוף 70 שנות החורבן, יזכור ה' את צור להשיבה
 לגדולתה,
וְשָׁבָה לְאַתְנֻנָּה - ותשוב צור לקחת אתנן כזונה,
 (שישבו הסוחרים - לסחור בצור)
וְזָנְתָה אֶת כָּל מַמְלַכּוֹת הָאָרֶץ עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה -
 שישבו כל ממלכות הארץ לסחור בצור.
יח. וְהָיָה סַחְרָה וְאַתְנֻנָּה קִדְּשׁ לָהּ - לעתיד לבוא,
 העושר מהמסחר בצור, יוקדש ממנו - לה'
לֹא יֵאָצֵר - לא ישמרו אותה בבית האוצר,
וְלֹא יִחְסֹן - לא ישמר, להיות החוסן והחוזק של
 צור, (שהרי יקדישו ממנו לה' - ולא לבית האוצר).
כִּי לִישָׁבִים לִפְנֵי ה' יְהִי סַחְרָה - שיתנו
 מעושרם הרב ינתן לכהנים, היושבים לפני ה'
 לשרתו,
לֶאֱכֹל לְשִׁבְעָה - שיאכלו ממנו עד שישבעו,
וְלִמְכֹּסָה עֲתִיק - וללבושים נאים.

ח. מִי יַעֲץ זֹאת, עַל צַר הַמַּעֲטִיָּה - מי הוא, שיעץ
 העיצה על צור, המפוארת ברוב עושר וכבוד -
 להחריבה ??
אֲשֶׁר סַחְרִיה - שָׁרִים, כְּנַעֲנִיָּה - נַכְבְּדֵי אֶרֶץ -
 אשר הסוחרים שבצור (כנענייה - סוחריה), היו
 מהשרים, ומהנכבדים שבארץ.
ט. ה' צְבָאוֹת יַעֲצֶה - ה' צבאות, הוא שיעץ על צור
 להחריבה !
לְחַלֵּל גְּאוֹן כָּל צְבִי - לחלל ולהשפיל את צור
 שהיתה מתגאה בעושרה וביופייה הרב,
לְהַקְלֵל כָּל נַכְבְּדֵי אֶרֶץ - לבזות ולהשפיל את נכבדי
 הארץ - שבצור.
י. עֲבְרֵי אֶרֶץ כְּנִזָּר - גלו מהר ממקומכם, כיאור
 המתפשט ויוצא במהירות ממקומו,
בַּת תְּרָשִׁישׁ - עברו לעיר תרשיש הסמוכה לצור,
אִין מִזַּח עוֹד - שאין לך עוד חוזק בארצכם.
יא. יָדוּ נָטָה עַל הַיָּם - ה' נטה את ידו, להכות את
 צור - היושבת ליד הים,
הַרְגִּיז מַמְלָכוֹת - העיר לב הממלכות לבוא
 להלחם בצור,
ה' צָוָה אֶל כְּנַעַן - ה' ציוה על השמדת צור - עיר
 המסחר,
לְשַׂמֵּד מַעֲזֵנֶיהָ - להשמיד, את עוזה וחוזקה של
 צור.
יב. וַיֹּאמֶר לֹא תוֹסִיפִי עוֹד לַעֲלוֹז - עוד זמן רב
 (70 שנה) לא תוסיפי צור - לעלוז ולשמוח,
הַמַּעֲשָׂקָה בְּתוֹלַת בַּת צִידוֹן - וגם את צידון,
 שנעשקת גם את - בנפילת צור,
כַּתִּים קוֹמֵי עֲבָרִי, גַּם שָׁם לֹא יִנוּחַ לָךְ - עֲבָרִי
 לכיתים, אך דעי, שגם שם לא תהיה לך המנוחה
 כמו שהיתה.
יג. הֵן אֶרֶץ פְּשָׁדִים זֶה הָעָם לֹא הָיָה - גם
 הכשדים מחריבי צור, בתחילה, לא היו בגבורתם
 הגדולה,

פרק כד'

א. הִנֵּה ה' בּוֹקֵק הָאָרֶץ - ה' מרוקן הארץ
 מיושביה, (גלות עשרת השבטים)
וּבּוֹלְקָה - ומחריבה.
וְעוֹה פְּנִיָּה - ויבהיל את חשובי הארץ,
וְהַפִּיץ יִשְׁבִּיָּה - יפזר יושביה - לגלות.
ב. וְהָיָה כָעֵם כְּפָהֵן, כְּעֶבֶד פְּאֲדָנִיו, כְּשִׁפְחָה
כְּגִבְרָתָהּ, כְּקוֹנָה כְּמוֹכָר, כְּמַלְוֵה כְּלוֹה, כְּנִשָּׂה
כְּאֲשֶׁר נִשָּׂא בּוֹ - כולם כאחד יוגלו מהארץ: המון
 העם כמו הכהן, העבד והשפחה כמו גם אדוניהם,
 הקונה כמו המוכר (שבדור"כ הקונה שמח והמוכר עצב),
 הלוח כמו גם המלווה (שבדור"כ המלווה מושל בלווה),
 הנשואה - (המלווה דבר אחר חוץ מכסף) כמו זה שנושים בו.
ג. הַבּוֹקֵק תִּבּוֹקֵק הָאָרֶץ - הארץ תתרוקן,

אֲשׁוּר יִסְדָּה לְצַיִים - הלא אשור, הוא זה שהביא
 לכשדים את גדולתם, ולמַדָּם להנהיג בים ציים -
 אוניות מפוארות,
הַקִּימוּ בַּחוּנָיו - וכעת, הכשדים הקימו על צור
 מגדלים להלחם עליה,
עוֹרְרוּ אַרְמְנוֹתֶיהָ - החריבו ארמנותיה של צור,
שָׁמָּה לְמַפְלָה - ושמו אותה למפלה - שתיפול
 מגדולתה, (שגדולת ונפילת צור, הכשדים וכל העמים, היא רק
 בגזירת ה' ית', ולא בזכות גבורתם !!)
יד. הִילִילוּ אֲנִיּוֹת תְּרָשִׁישׁ - תיללו, אנשי האוניות
 הבאות מתרשיש לצור,
כִּי שָׁדַד מַעֲזָכֶן - כי נשדדה צור, שהיתה חוזק
 ומרכז מסחרכם.

ישעיהו

וְהַבּוֹז תְּבוֹז - והאוייב יקח הביזה ממנה.
כִּי ה' דָּבַר אֶת הַדְּבָר הַזֶּה - וגזירה היא מלפניו.
ד. אֲבֵלָה - נשחתה הארץ,
נְבִלָה הָאָרֶץ - נפלה הארץ מכבודה,
אֲמַלְלָה נְבִלָה תֵּבֵל - תבל - הארץ, (כפל לשון)
אֲמַלְלוּ - מְרוֹם עִם הָאָרֶץ - נכרתו כל גדולי
 וחשובי הארץ.
ה. וְהָאָרֶץ חִנְפָה - שלא נתנה הארץ פירותיה,
 והיתה, כמי שמחניף בדיבורו - וליבו בל עימו,
 (שהיתה מוציאה עשב, אך לא נותנת תבואה)
תַּחַת יִשְׁבִּיָּהּ - בגלל עוון יושביה,
כִּי עֲבְרוּ תוֹרֹת, חֲלַפוּ חֹק - כי יושבי הארץ עברו
 על תורת ה', והחליפו את חוקי ה' בחוקים
 אחרים,
הִפְרוּ - בְּרִית עוֹלָם - בטלו את התורה, שקבלוה
 בברית לעולם לפני ה'.
ו. עַל כֵּן אֵלֶּה - אֲכַלְהָ אֶרֶץ - בגלל שבועת שווא
 שנשבעו לשקר כלתה הארץ ונחרבה.
וַיֵּאשְׁמוּ - יִשְׁבִּי בָהּ - ונהיתה שממה - מהיושבים
 בה.
עַל כֵּן חָרוּ יִשְׁבֵי אֶרֶץ - לכן, נשרפו יושבי הארץ,
וְנִשְׂאָר אֲנוֹשׁ מְזֵעַר - ונשארו אנשים מעט.
ז. אֲבַל תִּירוֹשׁ - נשחתו הענבים (לעשות מהם יין)
אֲמַלְלָה - גֶּפֶן - נשחתה הגפן,
נֶאֱחָזוּ - כָּל שְׂמַחֵי לֵב - נאנחו מצער, האנשים
 שתמיד שמח ליבם מהיין הטוב.
ח. שֶׁבֶת - מְשׁוֹשׁ תַּפִּים - התבטלה השמחה שהיו
 שמחים עם תיפוץ התופים.
חֲדַל - שְׂאוֹן עֲלִיזִים - הפסיקה קול השמחה של
 העליזים,
שֶׁבֶת - מְשׁוֹשׁ כְּנֹר - התבטלה השמחה שהיו
 שמחים עם ניגון הכינור.

יז. פָּחַד וּפְחַת וּפָח - ה' מביא על ישראל, פחד
 ופחת (בור) ופח (מלכות).
עֲלִידָה יוֹשֵׁב הָאָרֶץ - ישראל יושבי הארץ.
יח. וְהָיָה הַנֶּס מִקּוֹל הַפָּחַד - יפל אל הפחת,
וְהָעוֹלָה - מִתּוֹךְ הַפְּחַת - ילכד בפח -
 הבורח בגלל הפחד - יפול בפחת (בור), ומי שינצל
 ויעלה מהפחת, יפול בפח (מלכות).
כ. כִּי אֲרֵבּוֹת מְמָרוֹם - נפתחו - הגזירות והצרות,
 ירדו מארובות השמים שנפתחו, כמו הגשם,
וַיִּרְעֹשׂוּ - מוֹסְדֵי אֶרֶץ - ירעדו מפחד - יסודות
 הארץ.
יט. רַעַה הִתְרַעְעָה הָאָרֶץ - שבר - נשברה הארץ,
פֹּר הִתְפּוֹרְרָה אֶרֶץ - נשחתה לפרורים פרורים.
מוֹט הִתְמוֹטְטָה אֶרֶץ - הטיה, נטתה הארץ - ליפול.
כ. נֹעַ תְּנוּעַ אֶרֶץ פְּשָׁפֹר - הארץ כאילו תנוע מרוב
 הצרות - כשיכור המתנענע בשיכרותו,

ט. בְּשִׁיר - לֹא יִשְׁתּוּ יַיִן - לא ישתו עוד יין,
 להרבות השמחה בזמן השירה,
יִמַר שֹׁכֵר - לְשִׁתּוֹ - שמרוב הצרות, היין יהיה
 מר בפיהם.
י. נִשְׁפָּרָה קְרִית תְּהוּ - אחר שתשבר הקריה (העיר)
 - תקרא : קרית תהו - עיר שוממה.
סָגַר כָּל בַּיִת - מִבּוֹא - סוגרו הבתים (כי נחרבו) -
 ולא יבואו עוד בהם.
יא. צֹחָה עַל הַיַּיִן - בְּחוּצוֹת - יצעקו ברחובות על
 שחסר להם היין,
עֲרֵבָה - כָּל שְׂמֵחָה - כל שמחה, נהפכה להם
 לחושך וצרה. (ערבה - מלשון ערב וחושך)
גְּלָה - מְשׁוֹשׁ הָאָרֶץ - השמחה גלתה מהארץ.
יב. נִשְׂאָר בְּעִיר - שְׁמָה - רק השממה נשארה
 בעיר,

ישעיהו

מַחְסָה - **מָזָרִם** - יהיה לישראל מעוז - כמו מכסה - המגן מזרם המטר,
צַל - **מַחְרָב** - וכצל, בזמן היובש והחום,
כִּי רוּחַ עָרִיצִים - **כָּזְרָם קִיר** - יהיה לישראל מעוז - מפני רוח כעסם, של עריצי העמים - על בניי, שהיתה חזקה, כזרם מים - המפיל קיר.
ה. כַּחֲרָב בְּצִיּוֹן - כמו היובש, במקום ציה - במקום יבש ושומם, (שאין לאן להמלט מהחום)
שָׂאוֹן זָרִים - **תִּכְנִיעַ** - כך, הכנעת את קול שאון הגויים, שלא יהיה להם, מקום להנצל בו,
חָרָב בְּצַל עֵב - ולצדיקים תהיה - כצל הענן, בתוך החורב, היובש והחום,
זְמִיר עָרִיצִים - **יַעֲנֶה** - יכרתו העריצים - החזקים, ויכנעו.

ו. וַעֲשֵׂה ה' צְבָאוֹת לְכָל הָעַמִּים בְּהַר הַזֶּה - ה' יעשה לכל העמים, שיבואו עם גוג - להילחם על ירושלים, מפלה גדולה, שהיא היפך ממה שחשבו הם:

מִשְׁתַּה שְׂמָנִים - שהם חשבו, שיכבשו את ירושלים במהרה ובקלות כשמן (שתמיד - צף למעלה),
מִשְׁתַּה שְׂמָרִים - וה' יהפוך להם המשתה, למשתה של שמרים (השוקעים למטה בחבית היין) - הקשים לגוף, (נמשל : שיפלו בירושלים - במפלה עצומה)
שְׂמָנִים מִמַּחֲיִים - הם חשבו, שיכבשו את ירושלים במהרה ובקלות כשמן נוח, כמו העצמות (שהוא נקי וטוב)
שְׂמָרִים מְזַקְקִים - וה' יהפוך להם המשתה, למשתה של שמרים מזוקקין (מזוקקים ונקיים מכל משקה) - שהם ללא יין כלל, וקשים הם לגוף. (נמשל : שיפלו בירושלים - במפלה עצומה)

ז. וּבִלְע בְּהַר הַזֶּה פָּנֵי הַלוֹט הַלוֹט, עַל כָּל הָעַמִּים - ה' ישחית המכסה שמגן על כל העמים (גוג),
וְהַמַּסְכָּה הַנְּסוּכָה עַל כָּל הַגּוֹיִם - המסך המכסה ומגן על כל הגויים. (גוג)

ח. בִּלְע הַמְּוֹת לְנֶצַח - ישחית ויבטל המוות - מישראל, (שלא יוסיפו העמים - להרוג בישראל)
וּמַחָה ה' אֱלוֹהִים, דְּמָעָה - מַעַל כָּל פְּנִים - ולא ירדו עוד דמעות על פניהם של בניי, (שלא יוסיפו הגויים - להרע לישראל),
וְחָרְפַת עַמּוֹ יִסִּיר מַעַל כָּל הָאָרֶץ - ותוסר החרפה שהיתה לישראל, שהיו מפוזרים בין הגויים,
כִּי ה' דָּבָר :

ט. וְאָמַר בְּיוֹם הַהוּא - בניי, שיראו בגאולתם, **הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה, קוֹיֵנוּ לוֹ וַיּוֹשִׁיעֵנוּ, זֶה ה' קוֹיֵנוּ לוֹ** - הנה זה אלוקינו שקוינו לו - והושיענו מגלותנו,

וְהַתְנוּדָה - **כַּמְלוּנָה** - ותתנדנד הארץ כמלונה - כסוכת שומר שדה הקישואין - המתנדנדת ברוח.
וְכַבֵּד עֲלֶיהָ - **פִּשְׁעָה** - פשעיהם, כאילו יהיו כבדים על הארץ,
וְנִפְלָה - **וְלֹא תִסִּיף קוּם** - תיפול נפילה כזו, שלא תוסיף לקום ממנה.
כא. וְהָיָה בְּיוֹם הַהוּא יִפְקֹד ה' עַל צְבָא הַמְּרוֹם - בְּמְרוֹם - בזמן בא הגאולה, יפקוד ה' על המלאכים של אומות העולם, שהרעו לישראל,
וְעַל מַלְכֵי הָאָדָמָה - **עַל הָאָדָמָה** - ועל מלכי האומות שעל האדמה.
כב. וְאֶסְפוּ אֶסְפָּה אֲסִיר - **עַל בּוֹר** - יאספו כל המלכים האלו שבאו על בניי - להענישם, כמו שאוספים האסירים להורידם לבור,
וְסִגְרוּ עַל מִסְגְּרֵי - **וּיִסְגְּרוּ שָׁם בְּבוֹר** - על מסגר, מנעול.

וּמְרֹב יָמִים - **יִפְקְדוּ** - ויזכרו כל פשעיהם שעשו מימים רבים.

כג. וְחָפְרָה הַלְבָנָה - בעיני הגויים, תהיה הלבנה כמבויישת וחשוכה,
וּבּוֹשָׁה הַחֲמָה - וכן השמש - תהיה כמבויישת וחשוכה לפנייהם, (מגודל הפורענות שתבוא עליהם)
כִּי מַלְאָךְ ה' צְבָאוֹת בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם - כי תגלה מלכות ה' בארץ, כשיפרע מגוג,
וְנָגַד זְקִינוֹ - **כְּבוֹד** - וגילוי מלכותו זה - יהיה לזקני עמו - לכבוד ולתפארת.

פרק כה'

א. ה' אֱלֹהֵי אֲתָה, אֲרוּמְךָ - אוֹדָה שְׁמֶךָ - כשראה ישעיהו המשפט שיעשה ה' בגויים, פתח בשבח המקום,
כִּי עֲשִׂיתָ פְּלָא - על הנפלאות שעשית עמנו,

עֲצוֹת מְרוּחֹק, אֲמוּנָה אֲמֵן - העצות שאמרת עוד זמן רב, עיי הנביאים - התקיימו באמונה נאמנת, התקיימו - בקיום חזק ונאמן,

ב. כִּי שְׁמַת מַעִיר - **לְגַל** - כי את ערי הגויים - שמת להיות גל אבנים,
קָרְיָה בְּצוּרָה - **לְמַפְלָה** - ערים בצורות - למפילה.
אֲרָמוֹן זָרִים - **מַעִיר** - ארמונות העמים הזרים - שבתו - מלהיות ערים,
לְעוֹלָם לֹא יִבְנֶה - ולא יבנו עוד לעולם.

ג. עַל כֵּן יִכְבְּדוּךָ עִם עֵז - אפילו העזים שבעמים, יכבדו אותך, אחר שיראו מפלת גוג,

קָרְיַת גּוֹיִם עָרִיצִים - **יָרְאוּךָ** - הגויים החזקים שבערי הגויים - יפחדו ממך.

ד. כִּי הָיִיתָ מַעֲזוֹ - **לְדָל, מַעֲזוֹ** - **לְאַבְיוֹן, בְּצַר לוֹ** - כי היית לישראל הדלים והאביונים, לחוזק - בזמן צרתם,

ישעיהו

נגילה ונשמחה בישועתו - נגיל ונשמח בישועה שהושיע אותנו.
י. פי תנוח יד ה' בְּהַר הַזֶּה - יד ה', תנוח על הגויים שבירושלים - להכותם.
ונדוש מואב תחתינו - מואב יהיו נידושים ונכתשים במקומם,
כהדוש מתבן - במו מדמנה - כמו שנידוש התבן שבאשפה, ברגלי אדם ובהמה.
יא. ופרש ידיו בקרבו - ה' יפרוש את ידיו - להכות במואב,
כאשר יפרש השחה - לשחות - כמו השוחה במים, שפורש את ידיו בכל כוחו - לשחות, **והשפיל גאותו** - ה' ישפיל גאוותו של מואב, **עם ארבות ידיו** - תחת אצילי ידיו. (כמו: " שים נא בלואי הסחבות והמלחים, תחת אצלות ידך מתחת לחבלים" ירמיהו לח' יב' ; שהשוחה - משפיל המים שתחת אצילי ידיו)
יב. ומבצר משגב חומתיך - החומות החזקות שבמבצרי מואב,
השח השפיל, הגיע לארץ עד עפר - ינמיד וישפיל - עד עפר הארץ.

פרק כו'

א. ביום ההוא יושר השיר הזה, בארץ יהודה - בזמן בא הגאולה במפלת גוג, ישירו בארץ יהודה, **עיר - עז לנו** - ירושלים שהיתה לנו תמיד, לעוז ולחוזק,
ישועה ישית - ה' ישים לנו ישועה,
חומות וחל - בחומות ובחיל (חומה נמוכה שלפני החומה) שבירושלים, שלא יכבשו ע"י גוג.
ב. פתחו שערים - פתחו שערי ירושלים,

ויבא גוי צדיק - ויבואו בהם בני"י, שהם עם צדיק,

שמר אמנים - ששמר וציפה, לקיום הבטחות ה' - שישיבם לארצם מגלותם.
ג. יצר סמוך - החושבים בלבבם לסמוך על ה' ית' בכל ליבם,
תצר, שלום שלום - שמור אותם בשלום, **פי בך בטוח** - שהרי בך הם בוטחים.
ד. בטחו בה' עדי עד - בטחו בה' ית', עד עולם, **פי ביה ה' צור עולמים** - בה' ראוי לבטוח, כי הוא חזק כסלע - בכל עולמים, בכל הזמנים.
ה. פי השח ישבי מרום, קריה נשגבה - ה' שבטחתם בו, הוריד והשפיל הגויים, שישבו במקום גבוה ובערים חזקות,
ישפילנה ישפילה - עד ארץ, גיענה - עד עפר - ויוסיף להשפילם מטה עד עפר הארץ.
ו. תרמסנה רגל - ואחר שיפלו, עוד ירמסו אותם ברגל,

רגלי עני - פעמי דלים - רגלי בני"י, שהיו עניים ודלים, ירמסו אותם,
ז. ארח לצדיק - מישרים - אתה תתן לפני הצדיק, דרך ישרה,
ישר - תיישר, מעגל צדיק תפילס - ודרך הצדיק תיישר.
ח. אף ארח משפטיך ה' - אפילו כשבאה עלינו, דרך המשפט - כשהבאת עלינו יסורים, **קוינוך** - היינו מקווים אליך,
לשמך ולזכרך - תאות נפש - ותאוות נפשנו היתה, שהנביא בנבואותיו, יזכיר לנו את שמך.
ט. נפשי אויתיך בלילה - נפשי רצתה ובקשה אותך בלילה, (בזמן החושך והצרות)
אף רוחי בקרבי - אשחרך - כל עוד רוחי בקרבי - אדרוש ואבקש אותך,
פי כאשר משפטיך לארץ - גם כאשר באים אלינו דרכי המשפט - כשהבאת עלינו יסורים, נוסיף לדרוש ולבקש אותך,
צדק - למדו ישבי תבל - כי משפטים אלו, מלמדים את יושבי תבל - לעשות צדק.
י. יחן רשע בל למד צדק - וכי תנתן חנינה לרשע !! הלא לא למד לעשות צדק, אף אחר שקבל יסורים!
בארץ נכחות - יעול - אף שקבל יסורים, נכוחים וברורים בצדקתם, הוסיף לעשות עול.
ובל יראה - גאות ה' - ולא רואה את גאוות וגדולת ה' בעולם, אף שקבל היסורים הצודקים. (ורואה היסורים, כאילו במקרה באו עליו.)

יא. ה', רמה ידך - כשידך רמה - הורמה על הרשעים,
בל יחזיון - אינם רואים שידך היא שהכתה אותם, (אלא יד המקרה הוא)
יחזו ויבשו קנאת עם - אך כשתעשה הישועה הגדולה לעם ישראל, יראו בהכרח שיד ה' היא ש הלא מעטים מאוד, יגברו על כל העמים) - ויבושו ויכלמו,
אף אש - צריך תאכלם - אף יראו את האש שתאכל את צרי, אויבי ה'. (אויבי ישראל).
יב. ה' תשפת שלום - לנו - ה', תערוך לנו שלום, (כמו: "...שפת הסיר שפת וגם יצק בו מים"; יחזקאל כד' ג')
פי גם כל מעשינו פעלת לנו - כי הרי כל הפעולות והמעשים אתה הוא שפועל, א"כ שים לנו שלום.
יג. ה' אלהינו - אנא, זכור לנו, **בעלונו אדנים** - שאף בגלות, כשהיו העמים בעלים ואדונים עלינו,

ישעיהו

זולתך - חוץ מה' - שהנהגת ה', לא היתה בגלוי עלינו,
לבד בך - נזכיר שמך - בכל זאת, תמיד הזכרנו את מלכותך עלינו, ולך קוינו.
יד מתים - בל יחיו - העיז של הגויים הם כמתים - שלא יקומו ולא יחיו,
רפאים - בל יקמו - כמתים שלא יקומו,
לכן פקדת ותשמידם, ותאבד כל זכר למו - ולכן, זכרת להשמידם, ולאבד מהם כל זכר.
טו. יספת לגוי ה' - אף שהוספת לייסר את בניי, **יספת לגוי** - נכבדת - גם כשהתגברו הייסורים היו מקווים לגילוי כבודך,
רחקת כל קצוי ארץ - ואף שרחקת אותם בכל קצות הארץ - היו מקווים אליך.
טז. ה' בצר פקדוך - גם כשהיו בצרה - זכרו ודרשו אותך,
צקון לחש - שפכו תפילתם בלחש לפניך,
מוסרף למו - כאשר באו עליהם הייסורים.
יז. כמו הרה תקריב ללדת - כמו אשה הרה העומדת ללדת, שאז מתגברים חבלי הלידה מאוד,
תחיל, תזעק בחבליה - והיא מלאה פחד וזועקת בכאביה, (ובכל זאת, שמחה היא ביסורים, שהרי יודעת שסופם לידה)
כן היינו מפניך ה' - שאף בזמן תוקף וחוזק יסורי הגלות, גברה אהבתינו אליך, וציפינו לישועתך.
יח. הרינו חלנו - בניי התפללו לה' ואמרו: **אנו דומים לאשה הרה שיש לה חיל, פחד הלידה,**
כמו ילדנו רוח - אך, ילדנו רוח, שלא באה הלידה אחר רוב היסורים, (שהישועה שאחר היסורים - לא באה).

חבי כמעט רגע - התחבאו רגע מועט,
עד יעבר זעם - עד שיעבור זמן הזעם שבמלחמת גוג ומגוג.
כא. כי הנה ה' יצא ממקומו, לפקד עון ישב הארץ עליו - לזכור ולשם על עוונות יושבי הארץ, **וגלתה הארץ את דמיה** - הארץ תגלה את הדם הנקי שנשפך בה - שתבוא הנקמה משופכי הדם, **ולא תכסה עוד על הרוגיה** - ולא תכסה עוד, על הדם הנקי של ההרוגים - שנשפך בה.

פרק כז

א. ביום ההוא - במלחמת גוג ומגוג,
פקד ה' בחרבו הקשה והגדולה והחזקה - יזכור ה', להעניש בחרבו הקשה והגדולה והחזקה,
על לויתן נחש ברח - את מלכי העמים, שנמשלו ללויתן (נחש) בריח - שמבריח הים מקצה לקצה, (כמו בריח הדלת, שמגיע מקצה לקצה בדלת) הלויתן, הדג הגדול שבים, נקרא גם תנין - נחש; "ויברא ה' את התנינים הגדולים" - הלויתן, "וישלף אהרן את מטהו...ויהי לתנין" - לנחש.
ועל לויתן נחש עקלתון - וכן נמשלו ללויתן (נחש) עקלתון - המתפתל בין המכשולים שבים, (שמעשי מלכי העמים, היו עקומים ורעים)
והרג את התנין אשר בים - ויהרוג את מלכי העמים.
ב. ביום ההוא - כשתבוא הגאולה לישראל,
פרס חמר - ענו לה - יענו וישירו על בניי, שהם ככרם חמר - ככרם המוציא יין אדום ומשובח. (כמו: "...ודם ענב תשטה חמר", דברים לב' יד; וכמו: "...ויין חמר מלא מסך...", תהילים עה' ט')

ישועת בל נעשה ארץ - עדיין לא באה הישועה בארץ,
ובל יפלו ישבתי תבל - ולא נפלו עדיין אויבינו היושבים בארץ. (שבנפילתם - תבוא לנו הישועה)
יט. יחיו מתידך - התפלל לה', שיבוא היום, שיקומו המתים בתחיית המתים,
נבלתי יקומו - נבלת בניי - יקומו לתחייה, **הקיצו ורננו** - התעוררו ושבחו את ה',
שכני עפר - המתים ששכנו בעפר,
פי טל אורת - טלף - כמו הטל, המגדל את הירקות, כך יחיה המתים - עיי טל תחקה.
וארץ רפאים - תפיל - והארץ תפיל ותשלך המתים - מתוכה.
כ. לך עמי בא בחדריך, וסגר דלתך בעדך - לכו בניי להסתר בחדריך, וסגור הדלת בעדך, כשיתגברו היסורים, במלחמת גוג ומגוג, (נמשל: "הסתתרו" בתשובה ומעשים טובים - מפני הרעה)

ג. אני ה' נצרה - מעכשיו, ה' ישמור על הגפן, (ולא כמו שאמר: "הסר משוכתו והיה לבער...לעיל ה' ה')
לרגעים אשקנה - ובכל רגע אשקה מים את הגפן, (ולא כמו שאמר: "...ועל העבים אצוה - מהמטיר עלי מטר", לעיל ה' ו')
פן יפקד עליה - שמא יהיו חסרים בגפן מקצת מהעלים,
לילה ויום - אצרה - בלילה וביום - אשמור עליה, (נמשל: שה', ישפיע את רוחו על בניי, ותרבה נבואה ודעת אלוקים בישראל)
ד. חמה אין לי - לא נהגתי עם בניי בחמה וכעס,
מי יתנני שמיר שית במלחמה - שאם היו נותנים לי, בזמן שנלחמתי בישראל, את השמיר והשית (מיני קוצים) שגדלו בכרמי, (שהרי עשו עוונות רבים)
אפשעה בה - בפסיעה אחת, במכה אחת,
אציתנה יחד - הייתי מדליק ומכלה את כל הכרם, את כל בניי,
אך חמה - אין לי על בניי, ולכן, לא כליתי אותם לגמרי)
ה. או יחזק במעוזי - ואם היו מחזיקים במעוזי, בחוזקי - שהיא התורה הקדושה,

ישעיהו

יא. בִּיבֹשׁ קִצְיָהּ - תִּשְׁבְּרָנָה - כשיגיע לישראל זמן הפורענות, יהיו דומים לענף (קציר - ענף) שמרוב יבשותו - נשבר מעצמו, כך בני"י, כאילו ישברו מאליהם, **נְשִׂים בָּאוֹת - מְאִירוֹת אוֹתָהּ** - ואפילו עמים חלשים כנשים, יבואו, וידליקו האש בענפים שבורים אלו, **כִּי לֹא עִם בִּינֹת הוּא** - בני"י, אינם נוהגים כעם נבון, ואינם שבים בתשובה על רעתם, **עַל כֵּן לֹא יִרְחֲמֵנוּ - עֲשֵׂהוּ, וְיִצְרוּ - לֹא יִחַנְּנוּ** - לכן, ה' שעשה אותם, לא ירחם עליהם - מלהכותם, **יב. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא** - בזמן הגאולה, **יִחַבֵּט ה'** - יחבוט, יכה על עץ הזית להוריד הזיתים (בני"י) מהעץ, **מִשְׁבַּלַּת הַנְּהָר, עַד נַחַל מִצְרַיִם - וְ** - "עץ" זה נמצא, מחוזק הנהר, מקום שזורמים מי הנהר (נהר פרת) בחוזקה, ועד נחל מצרים, **וְאַתֶּם** - הזיתים (בני"י) שנפלו מהחבטות על העץ, **תִּלְקָטוּ לְאַחַד אֶחָד - בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** - ה' ילקט ויאסוף זית זית, אחד אחד מבני"י, אף הרחוקים ביותר - ויביא את כולם לא"י. (כמו: "וְלִקְחֵתִי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעֵיר וְשָׁנִים מִמִּשְׁפָּחָה וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן"; ירמיהו ג' יד')

יג. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל - ה' יתקע בשופר גדול - שכל הגויים ישמעו, וישלחו את בני"י לארצם, **וּבָאוּ הָאֲבֹדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר** - יבואו ארצה, כל אלו האבודים מעשרת השבטים - שבארץ אשור, **וְהַנְּדָחִים - בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם** - ואלו מהם, שנדחו עד ארץ מצרים, **וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לֵה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם :**

פרק כח'

א. הוּי עֲטַרְתַּת גְּאוֹת שְׂכָרֵי אֶפְרַיִם - הוּי, על עטרת (כתר) גאוותם של שיכורי אפרים (עשרת השבטים), שהיו מתגאים ברוב טובתם ומילוי תאוותם, **וְצִיץ נִבֵּל - צְבִי תִפְאָרְתּוֹ** - צבי ויופי תפארתם הוא כמו ציץ (תחילת הפרי), שהולך ונובל, **אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ גֵּיא שְׁמָנִים - הַלּוֹמֵי יָיִן** - שיושבים עשרת השבטים, מוכי היין (שיכורים), על הר (שומרון), שסביבו גיא מלא בשמן, (שהיו מרבים בתענוגות רבות, ובוה היו משתבחים ומתגאים), **ב. הִנֵּה חֲזַק וְאַמֵּץ לֵה', כְּזָרִם בְּרֹד** - ה' יביא על אפרים, רוח חזקה ואמיצה, (אוייב חזק - מלך אשור) כמו זרם של ברד,

יְעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי, שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה לִי - אז היה עושה שלום על בני"י, (אך ה', לא נהג בחמיה או בשלום, אלא האריך אפו - שהביא היסורים מעט מעט, כדי שלא יעשה בסופו של דבר - בחמיה) **ו. הַבָּאִים** - בימים הבאים, כשבני"י יגאלו, **יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב** - יוסיפו לתת בני"י שורשים, **יְצִיץ וּפְרַח יִשְׂרָאֵל** - יוציאו ציץ (תחילת הפרי), ויפריחו פרחים, (נמשל: שיעלו מעלה מעלה - ויצליחו) **וּמְלֵאוּ פְּנֵי תֵבֵל - תְּנוּבָה** - וימלאו וימשלו בעולם - כתנובה. (תנובה, הוצאת פירות רבים.) **ז. הַפְּמֶכֶת** - האם כמו המכה, **מִכְּהוּ** - שה' היכה את מכהו של בני"י, (את הגויים) **הִכְהוּ** - היכה את בני"י! **אִם כְּהָרֵג** - האם כמו שהרג ה', **הִרְגִּיו** - את הרוגי הגויים שהרג ה', **הָרֵג** - הרג את בני"י! **ח. בְּסִאסְאָה** - במידת ה- "סִאָה" (מידת נפח בדבר יבש), היה מעניש את בני"י, ולא היה מעניש את ישראל - בחמיה! **בְּשִׁלְחָה** - בשדה, היה ה' מכה את בני"י, ולא בגופם, **תְּרִיבְנָה** - היה רב עם בני"י, **הִגָּה** - הסיר ופגע בתבואה, **בְּרוּחוֹ הַקָּשָׁה, בַּיּוֹם קָדִים** - עיי רוח קשה ויבשה, הבאה ממזרח, ומקלקלת את התבואה. **וְחִמָּה** - אין לי!

ט. לִכֵּן - היות וחמיה - אין לי - בהנהגתי עם בני"י, **בְּזֹאת - יִכְפַּר עוֹן יַעֲקֹב** - בדבר זה, שתשובו בתשובה - יכופר עוון בני"י, **וְזֶה - בדרך זו של תשובה,** **כָּל פְּרִי - הָסֵר חֲטָאתוֹ** - הפרי של תשובתכם יהיה - שה' יסיר את חטאיכם, **בְּשׂוּמוֹ כָּל אֲבְנֵי מִזְבֵּחַ** - כשבני"י, ישימו את אבני מזבחות הע"ז שלהם, **כְּאֲבְנֵי גֵר מְנַפְצוֹת** - להיות - כאבני גיר, מנופצים וטחונים דק דק - לעשות מהם סיד, **לֹא יִקְמוּ אֲשֵׁרִים וְחֲמָנִים** - ולא יעשו יותר אשירה לע"ז, וחמנים. (ע"ז שעובדים לשמש) **י. כִּי עֵיר בְּצוּרָה - בְּדָד** - אך כעת, כשעובדים ישראל ע"ז, הערים בצורות שלהם - יהיו בדד - שיהיו שממה, **נֹה - מִשְׁלַח וְנִעְזָב - כְּמִדְבָּר** - הבית שלהם, יהיה משולח ונעזב מאנשים, ויהיה שומם - כמדבר. **שָׁם יִרְעָה עֵגֶל, וְשָׁם יִרְבֹּץ** - שם ירעו וירבצו עגלים, **וְכֻלָּה סַעֲפִיָה** - ויכלו את "ענפיי" הערים - הכפרים שסביבות הערים.

ישעיהו

שַׁעַר קָטָב - וכמו סערה שכורתת הכל - ברוב חוזקה.
כְּזָרָם מַיִם כְּבִירִים שְׁשׁוּטִפִים במרוצתם כל הנקרא בדרכם, **הַנִּיחַ לְאַרְץ - בְּיָד -** יפיל את כבודם עד לארץ - ביד חזקה.
ג. בְּרַגְלֵים תִּרְמָסֶנָּה, עֲטַרְתְּ גְּאוֹת שְׁכָרִים אֶפְרַיִם - ועוד אחר שתפול עטרת גאוותם של אפרים, יוסיפו וירמסו ברגליים,
ד. וְהִיְתָה צִיצֵת נִבְלַ צְבִי תִפְאֲרָתוֹ, אֲשֶׁר עַל רֹאשׁ גֵּיא שְׁמָנִים, כְּבִכּוּרָה בְּטָרִם קִיץ - תפארת גאוותם תהיה, כתאנה שמבכרת, לפני בא הקיץ (שיוצאת בכורה, ראשונה מבין פירות הקיץ),
אֲשֶׁר יִרְאֶה הָרְאָה אוֹתָהּ, בְּעוֹדָה בְּכַפּוֹ - יִבְלַעְנָה - שמיד כשרואים את הביכורה הזו, בולע אותה הרואה ברוב חפצו בה, עוד לפני שיתלוש אותה מןהעץ, (כך מלך אשור, ימהר להשפיל את הדר גאוותם של אפרים)
ה. בַּיּוֹם הַהוּא - ביום שיגלו עשרת השבטים, **יְהִיָּה ה' צְבָאוֹת לְעֲטַרְתְּ צְבִי -** יהיה ה', לכתר וכבוד לבני יהודה, שישארו אחר הניסים שיעשה ה' ליהודה,

וְאֵת מִי יִבִּין שְׁמוּעָה - ומי צריך להבין השמועה, שאני שומע בנבואתי ?
גְּמוּלֵי מַחְלָב, עֲתִיקֵי מִשְׁדִּים - וכי אני מלמד תינוקות, שרק כעת נגמלו ונעתקו, נפרדו, מחלב־שְׂדֵי אִימוֹתָם ?
י. כִּי צוֹ לְצוֹ, צוֹ לְצוֹ - שהרי אני מלמד אותם ציווי קל, ואחר כך, אני חוזר שוב ללמדם צו זה, שוב ושוב - ובכל זאת - אינם שומעים,
קוֹ לְקוֹ, קוֹ לְקוֹ - מלמד אותם קו וגבול לשמור המידה שציוה ה', שוב ושוב - ואינם שומעים,
זְעִיר שָׁם זְעִיר שָׁם - מעט במצוה זו, ומעט במצוה זו, ובכל זאת אינם שומעים.
יא. כִּי בִלְעָגִי שָׁפָה וּבִלְשׁוֹן אַחֲרַת יִדְבֵר אֶל הָעָם הַזֶּה - אך הם מחשיבים את דברי הנביא, כאילו מדבר בשפה עילגת, זרה שאינה מובנת, (כמו : " וְהִנֵּד לָהֶם כְּשִׁיר עֲגָבִים ... וְשָׁמְעוּ אֶת דְּבָרִיד, וְעִשִּׂים אֵינָם אוֹתָם ; " יחזקאל לג' לב')
יב. אֲשֶׁר אָמַר אֲלֵיהֶם - הנביא, **זֹאת הַמְּנוּחָה -** זאת המנוחה תבוא עליכם אם, **הַנִּיחוּ לְעֵינַי -** תתנו לעיניים - מנוחה (שתפסיקו לגזול אותם)
וְזֹאת הַמְּרֻגְעָה - וכך יבוא עליכם מרגוע, **וְלֹא אָבּוּא שְׁמוּעָה -** ולא רצו לשמוע.

וְלִצְפִירַת תִּפְאֲרָה - עטרת (כתר) תפארת - ליהודה, **לְשָׂאָר עַמּוֹ -** לבני יהודה שישארו, ולא יגלו ע"י אשור.
ו. וּלְרוּחַ מִשְׁפָּט, לְיוֹשֵׁב עַל הַמִּשְׁפָּט - וה' יתן, למלך היושב בדין - רוח של משפט צדק, (חזקיהו) **וְלִגְבוּרָה -** ורוח של גבורה לחיילי חזקיהו, **מְשִׁיבֵי מַלְחָמָה - שְׁעָרָה -** ששיבו מלחמה בשער העיר,
ז. וְגַם אֱלֹהֵ - וגם בני יהודה, **בֵּינָם שָׁגוּ, וּבִשְׂכָר תָּעוּ -** מרוב שתיית יין שגו ותעו מהדרך הישרה, **כִּהֵן וּנְבִיאֵ שָׁגוּ בִשְׂכָר -** וגם הכהנים והנביאי שקר, תעו מדרך ה' מרוב שתיית שכר, **נִבְלְעוּ מִן הַיַּיִן -** נשחתה דרכם, מרוב שתיית יין, **תָּעוּ מִן הַשְּׂכָר -** תעו מהדרך הישרה מרוב שכר, **שָׁגוּ בְּרָאָה -** שגו בדברי הנביאים **פָּקוּ -** נכשלו, **פְּלִילִיָּה -** במשפט.
ח. כִּי כָל שְׁלַחְנוֹת מְלָאוּ קִיא צָאָה - שולחנות משתייהם, היו מלאים בקיא צואה מרוב שתיית היין, **בְּלֵי מְקוֹם -** בלי מקום פנוי ונקי, (נמשל: שלא היה מקום פנוי - מעונות בני יהודה)
ט. אֵת מִי יוֹרֶה דְעָה - את מי אני מלמד דעה ?

יג. וְהִיָּה לָהֶם דְּבַר ה', צוֹ לְצוֹ צוֹ לְצוֹ קוֹ לְקוֹ קוֹ - **לְקוֹ, זְעִיר שָׁם זְעִיר שָׁם -** מידה זו שהלכו בה, שלא לשמוע לצו אחר צו, קו אחר קו, מעט מעט מכל מצוה - שמלמדם הנביא, היה להם למכשול ולעוון,
לְמַעַן יִלְכוּ וְכִשְׁלוּ אַחֲרָיו וְנִשְׁבְּרוּ - וכך, כשירצו ללכת, יכשלו, יפלו לאחור וישברו, **וְנִזְקְשׁוּ וְנִלְכְּדוּ -** יפלו במוקש ובמכשול - וילכדו ברעה.
יד. לִכֵּן שָׁמְעוּ דְבַר ה' אֲנָשִׁי לְצוֹן - הקשיבו, שרי יהודה, המתלוצצים על דבר הנביא, **מִשְׁלֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם -** במלכות אחז מלך יהודה.
טו. כִּי אָמַרְתֶּם - שרי יהודה הלועגים על דבר הנביא, אמרו בליצנותם :
כִּרְתָּנוּ בְּרִית אֵת מוֹת - אנחנו כרתנו ברית עם המוות - שלא נמות, ואין לנו מה לחשוש מנבואתך,
וְעַם שְׂאוֹל עָשִׂינוּ חֲזָה - ועם שאול, הקבר, עשינו חוזה, הסכם שלום - שלא נבוא שמה קודם זמננו, **שׁוֹט שׁוֹטָף כִּי יַעֲבֵר -** לא יבואנו - כשיעבור עלינו שוט (הרצועה שמכים בה הסוסים) האוייב - לא יבוא ויכה אותנו,
כִּי שָׁמְנוּ כְּזָב מַחְסָנוּ, וּבִשְׂקָר נִסְתַּרְנוּ - כי אנו נחסה ונסתתר, תחת ע"ז שלנו (שע"ז היא כזב ושקר).

ישעיהו

טז. לִכְן כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהִים, הִנְנִי יֹסֵד בְּצִיּוֹן אֲבָן
 - לכן, אני שם בירושלים אבן גדולה ליסוד בנין
 (רמז, לחזקיהו מלך יהודה שיבער רשעי ישראל מהעולם וישיב את
 העם בתשובה),
אֲבָן בַּחֹן - ואבן זו, תהיה כמבצר חזק לבני
 יהודה,
פִּנֶת יְקָרָת - כאבן יקרה, ששמים בפינת הבנין,
 (שתהיה נראית מכל צדדי הבנין),
מוֹסֵד מוֹסֵד - ותהיה אבן זו, יסוד מיוחד
 שביסודות,
הַמְאָמִין - לֹא יַחִישׁ - שבימי אחז, לא היו
 מאמינים לדברי נבואתו בדבר מפלת אשור
 ביהודה. ואמר שהמאמין לדברי - לא ימהר
 לראות התגשמות הנבואה, משום שתבוא רק
 לאחר זמן בימי חזקיהו.
יז. וְשִׁמְתִי מִשְׁפָּט - לְקוֹ - אתן יסורים לרשעים -
 לפי קו המשפט, (לפי חטאיהם),
וְצַדִּיקָה - לְמִשְׁקָלָת - ואעשה צדק לצדיקים - לפי
 משקל הצדקה שעשו, (שבימי חזקיהו, יכבוש סנחריב ערי
 הבצורות שביהודה, ויהרוג הרשעים והצדיקים ינצלו ויקבלו הטובה)
וַיַּעַה בְּרֹד - הַבְּרֵד (אשור) - יִטְאֲטֵא

וְהַמְסָכָה - צָרָה כְּהַתְּכִנֶּס - והכיסוי, שהשוכב
 מתכסה בו - יהיה צר מלכנוס בו את כל אבריו,
 (שהארץ תהיה צרה מלהכיל את רוב חיילי אשור).
כא. כִּי כָהֵר פְּרָצִים יָקוּם ה' - ה' יקום לעשות
 בבניי הרעה, כמו שעשה ה' פלאות בנצחון דוד,
 על פלישתים - בבעל פרצים,
כָּעֵמֶק בְּגִבְעוֹן - יִרְגֵז - האוייב, ירעיד ויחריד את
 בניי, ויעשה נפלאות, כמו הנפלאות שעשה ה'
 ליהושע - בגבעון ובעמק אילון.
לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂהוּ - זֶר מַעֲשֵׂהוּ - ה' ידמה להם לזר,
 אחר הפורענות הקשה שעשה לבניי,
וְלַעֲבֹד עֲבֹדָתוֹ, נִכְרְיָה עֲבֹדָתוֹ - העבודה שעשה
 להרע לבניי, תראה כמעשים זרים לבניי, (שבניי
 אינם רגילים, שה' מסייע לאוייב - להשמידם).
כב. וְעֵתָה אֵל תִּתְלוּצְצוּ - אל תוסיפו לעשות
 ליצנות, ("כי אמרתם בְּרִיתֵנוּ בְּרִית אֵת מוֹת..."; לעיל טו')
כֹּן יַחְזְקוּ מוֹסְרֵיכֶם - שמא היסורים יתחזקו
 עליכם,
כִּי כֹלָה וְנִחְרָצָה שְׁמַעְתִּי מֵאֵת ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת
עַל כָּל הָאָרֶץ - כי שמעתי שהכליון שה' יעשה,
 יהיה חרוץ, גמור ומוחלט,

מַחֲסֵה כָזָב - את הכזב (הע"ז; לעיל פס' טו') - שחסו
 בצילו,
יִסְתֵּר מִים - יִשְׁטְפוּ - והמים (אשור) - ישטפו את
 מסתור השקר (הע"ז; לעיל פס' טו') - שהסתתרו בו.
יח. וְכִפֵּר בְּרִיתְכֶם אֵת מוֹת - הברית שכרתתם עם
 המוות - תבוטל,
וְחִזוֹתְכֶם אֵת שְׂאוֹל - לֹא תִקוּם - החוזה -
 שעשיתם עם השאול, שלא יקח אתכם לפני
 זמנכם - יבוטל גם הוא - ותמותו,
שׁוֹט שׁוֹטֵף כִּי יַעֲבֹר, וְהִיִּיתֶם לוֹ - לְמַרְמָס - שוט
 האוייב שאמרתם: "לא יבואנו" - שלא יבוא
 עלינו, יבוא עליכם וירמוס אתכם.
יט. מִדֵּי עָבְרוּ - יִקַּח אֶתְכֶם - מתי שיעבור שוט
 האוייב - יכה, ויקח אתכם,
כִּי בִבְקֹר בִּבְקֹר יַעֲבֹר, בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה - בכל בוקר,
 ביום ובלילה, כשיעבור שוט האוייב על ערי יהודה
 - יכה ויקח אתכם,
וְהָיָה רַק זְעָה - הִבִּין שְׁמוּעָה - כשיבינו את
 השמועה, שהשמיע הנביא, דהיינו, כשתבוא
 הפורענות ("כמו: "וּבִבְאָה, הִנֵּה בָּאָה, וְיָדְעוּ כִּי נִבְיָא הָיָה
 בְּתוֹכְכֶם"; יחזקאל לג' לג'), אז, תאחוז בהם חרדה
 מגודל הזועה שתבוא.
כ. כִּי קָצַר הַמְצָע - מֵהַשְׁתַּרְעַע - המצע (הארץ) הוא
 הסדין שעליו השוכב - משתרע, פושט עליו את
 ידיו ורגליו. ואמר הנביא, שלא יהיה מקום בארץ,
 לחיילי האוייב הרבים,

כג. הֲאִזְנִינוּ וְשָׁמְעוּ קוֹלֵי הַקְּשִׁיבוּ וְשָׁמְעוּ אִמְרָתִי:
כד. הַכֹּל הַיּוֹם יַחְרֹשׁ הַחֲרָשׁ לְזֹרַע - האם כל היום
 יחרוש החורש את שדה, ולא יזרע !!
יפְתַח - וכי תמיד יפתח האדמה בְּאֵתִי החפירה,
 ולא יזרע !!
וַיִּשְׁדָּד אֲדָמָתוֹ - ויכתוש הגושים שבאדמה,
 ולא יזרע !!
כה. הֲלוֹא אִם שׁוּה פָּנֶיהָ - הָרִי, אחר החרישה,
 יִיָּשֶׁר אֵת פְּנֵי הָאֲדָמָה, ויזרע !
וְהַפִּיץ קֶצֶח - יפזר את זרעי הקצח,
וְכַמֵּן יִזְרַק - ויזרוק את זרעי הכמון,
וְשֵׁם חֲטָה, שׁוֹרָה - ישים זרעי חיטה ושבולת
 שועל,
וַיִּשְׁעֲרָה, נִסְמָן, וְכִסְמָת - זרעי שעורה, שיפון
 וכסמת, (ידו' חלה פ"א ה"א)
גִּבְלָתוֹ - כל מין בגבולו הראוי לו.
 (נמשל: כמו כשמגיע זמן הזריעה, כל מין ממניי הזרעים, נזרע לפי
 מקומו הראוי לו, כך אין תועלת בתוכחת הנביא לבד, אלא אחר
 שישמעו דברי הנביא - יתקנו מעשיהם וישובו בתשובה כפי הראוי
 לכ"א לפי חטאו.)
כו. וַיִּסְרוּ לְמִשְׁפָּט, אֲלֵהֵינוּ יוֹרְנוּ - אחר שלא
 ישמעו לדברי הנביאים, ה' מורה ומלמד את
 האדם לשוב בתשובה ע"י יסורים של משפט.
כז. כִּי לֹא בְּחָרוּץ - יוֹדֵשׁ קֶצֶח - הלא את הקצח,
 (מין זרע) לא דשים עם חרוץ, (חרוץ - לוח עץ הקבועות בו
 כמין אבנים קטנות בתחתיתו (או ברזלים) - לדוש התבואה.)
וְאוֹפֵן עֲגָלָה עַל פְּמֹן יוֹסֵב - ולא מסובבים את אופן
 העגלה לדוש בו את הכמון, (מין תבלין)

ישעיהו

כִּי בַמָּטָה יִחַבֵּט קֶצֶחַ, וְכַמֵּן - בְּשֶׁבֶט - כי את הקצח והכמון דשים ע"י חביטה במקל. (נמשל: כל אחד יקבל את יסורי המשפט הראויים לו: אדם שמספיק לו יסורים קלים חובטים עליו עם מקל, כפי שדשים את הכמון והקצח, אך אם לא יקח מוסר, ידושו אותו בחרוץ - כמו שדשים את התבואה הקשה.)

כַּח. לָחֵם יוֹדֵק - הלחם (גרעיני החיטה), מדיקים וכותשים היטב, ע"י כלי הדישה, **כִּי לֹא לִנְצַח אֲדוֹשׁ יְדוֹשְׁנוּ -** אך לא לעולם מוסיפים לדוש, (אחר שהופרדה הקליפה), **וְהַמֵּם גִּלְגַּל עֲגֻלָּתוֹ -** כי אם יוסיפו לדוש, גלגל העגלה (כלי הדישה) - ישבר, **וּפְרָשִׁיו לֹא יִדְקֶנוּ -** כְּלֵי הַדִּישָׁה - (פְּרָשִׁיו - שמפריש הקליפה מהגרעין) לא יצליח לטחון את גרעין התבואה הקשה. (שכדי לטחון הגרעין, יש צורך לטחון אותו במטחנה המתאימה לקושי הגרעינים) נמשל: אף שאת בני"י, "ידושו" הגויים הרבה זמן, כלי הדישה "שיענישו" את בני"י, הם ישברו - והמם גלגל עגלתו, ובני"י לא יכלו. **כֵּט. גַּם זֹאת מַעֲם ה' צְבָאוֹת יִצְאָה -** גם את המשל הנפלא הזה מה' אמרתי, **הַפְּלִיא עֲצָה, הַגְּדִיל תוֹשִׁיָה -** ויש במשל זה עיצה נפלאה וחכמה גדולה, שאם הייתם שומעים אחר עונש קל, לא היה מכה אתכם בעונש כבד, וגם אחר כל זאת - לא תכלו לגמרי !!

סיכום 4 המשלים: פס' כד' - כט'

1. החורש, לא יחרוש האדמה לעולם, אלא אחר החרישה - זורע ! { הנביא לא יוכיח העם לעולם, יש ללמוד מוסר מדבריו - ולשוב בתשובה. }
2. כל מין ממניי הזרעים והתבואה, נזרע במקום ובמידה הראויה לו, { כ"א ישוב בתשובה - כפי הראוי לו, (לפי חטאיו) }
3. אם לא ישובו בתשובה, ה' יכה אותם ביסורים (כלי הדישה השונים: חרוץ, מקל) כ"א כפי השיעור הראוי לו.
4. חסד מופלא של ה' ית' על בניו, שאף שידושו אותם הגויים בחרוץ, גרעיני החיטה, בני"י לא יטחנו דק דק - שלא יכלו לגמרי, אך החרוץ - ישבר.

פרק כט'

א. הוֹי אַרְיֵאל אַרְיֵאל, קְרִית חֲנָה דָּוִד - הוֹי, על המזבח שנמצא בעיר שחנה בה דוד המלך, **סָפוּ שָׁנָה עַל שָׁנָה -** שנה אחר שנה הוסיפו לחטוא לפני ה', **חֲגִים יִנְקֶפוּ -** ולכן קרבנות החגים - יכרתו ויפסיקו להקרב במזבח. (כמו: "כנוקף זית..."; לעיל ז' ו')

ב. וְהִצִּיקוֹתִי לְאַרְיֵאל - יבוא זמן שאציק לירושלים, (שבתוכה המזבח) **וְהִיתָה -** בירושלים, **תֵּאֲנִיָה וְאֲנִיָה -** ענין צער ואבילות, **וְהִיתָה לִי -** כְּאַרְיֵאל - ירושלים תהיה מוקפת סביבה בהמון הרוגי ערי יהודה שיהרוג מלך אשור, כפי שהמזבח מוקף בבהמות שחוטות לפני ההקטרה.

ג. וְחֲנִיתִי כְדוֹר עֲלֵיךְ - חיילי ה' (חיילי מלך אשור), יחנו מסביב ירושלים - ככדור, **וְצַרְתִּי עֲלֵיךְ -** מִצָּב - שסנחריב יעמיד מגדלים סמוך לעיר - לזרוק ממנו חיצים ואבנים.

וְהִקִּימְתִי עֲלֵיךְ - מִצֵּרֶת - יקים על ירושלים מצור.

ד. וְשִׁפְלַת, מֵאַרְץ תְּדַבְּרִי - שבניי יכנעו לפני ה' וישפילו קומתם, עד שכאילו הדיבור יוצא מהארץ, **וּמַעַפְר תִּשָּׁח אֲמַרְתֶּךָ -** אמרות בניי לפני ה', כאילו יהיו נמוכות יותר מהעפר שבארץ, **וְהִיָה פְּאוֹב מֵאַרְץ קוֹלֶךָ -** קולך ישמע, כמו הקול שיוצא - כששואלים באוב (שיוצא מהאדמה), **וּמַעַפְר -** אֲמַרְתֶּךָ תִּצְפָּצֵף - קול דק נקרא צפצוף. **ה. וְהִיָה פְּאֵבֶק דֶּק הַמּוֹן זְרִיךְ -** המון העמים הזרים - שסביב ירושלים, יוסרו מירושלים כמו אבק דק, שבנשיפה קלה - מתפזר. **וְכַמֵּץ עֲבַר הַמּוֹן עָרִיצִים -** והמון הרשעים, יוסרו מירושלים, כמו המוץ הנזרה ברוח, **וְהִיָה לְפַתַע פְּתָאִים -** שהנצחון על סנחריב יהיה בפתאומיות רבה. **ו. מַעֲם ה' צְבָאוֹת תִּפְקֹד -** ירושלים תזכר לפני ה' - להצילה מאשור, **בְּרַעַם וּבְרַעַשׁ וְקוֹל גְּדוֹל סוּפָה וְסַעְרָה וְלֶהֱבֵא אֵשׁ אוֹכְלָה -** בכל אלו - יכו את מחנה אשור. **ז. וְהִיָה פְּחִלוֹם חֲזוֹן לִילָה -** כמו חלום הנראה בלילה, **הַמּוֹן כָּל הַגּוֹיִם הַצְּבָאִים עַל אַרְיֵאל -** כך יהיה לכל המון העמים שהתקהלו על ירושלים - לכַּבֵּשָׁה, **וְכָל צְבִיָה -** ולכל הצובאים, המתקהלים ומתאספים על ירושלים, **וּמִצְדָּתָה -** ולכל האנשים המעמידים עליה - המצודות, **וְהִמְצִיקִים לָהּ -** ולכל אלו שיבואו להציק לירושלים, **ח. וְהִיָה פְּאֵשֶׁר יַחֲלֵם הָרַעֵב וְהִנֵּה אוֹכֵל -** הָרַעֵב, החולם בלילה שהוא אוכל, **וְהִקִּץ -** וְרִיקָה נִפְשׁוֹ - אך כשמתעורר - נפשו ריקה - שנשאר רעב, **וְכַאֲשֶׁר יַחֲלֵם הַצִּמְאָ וְהִנֵּה שֹׁתֶה -** הצמא, החולם בלילה שהוא שותה, **וְהִקִּץ -** וְהִנֵּה עֵינָי - אך כשמתעורר - נשאר בצמאונו, **וְנִפְשׁוֹ שׁוֹקֵקָה -** ונפשו נשארה בתאוותה, (כמו: ואלו תשוקתו) **כֵּן יִהְיֶה הַמּוֹן כָּל הַגּוֹיִם הַצְּבָאִים עַל הַר צִיּוֹן -** כך, כל הגויים הצובאים על ירושלים, ישארו בתאוותם לכבוש העיר - ולא יצליחו ! **ט. הִתְמַהְמְהוּ -** התעכבו לחשוב על דרכיכם, **וּתְמַהּוּ -** ותתמהו כיצד קלקלתם דרכיכם, **הַשְּׁתַּעֲשְׂעוּ -** כיצד נביאי השקר פתו את אנשי יהודה, להסיר עיניהם (כמו: "ועיניו השע"; לעיל ו' ו') - מלראות הטוב האמיתי

ישעיהו

וְשָׁעוּ - ובאמת הסיירו עיניהם מלראות.

שָׁכְרוּ וְלֹא יִין - איך קרה שאתם נראים במעשיכם כמו שיכורים, אך לא מין,

נָעוּ וְלֹא שָׁכַר - אתם נעים כשיכורים, אך לא משיכר.

י. כִּי נִסַּךְ עֲלֵיכֶם ה' - ה' כסה עליכם,

רוּחַ תְּרִדְמָה - רוח של תרדמה (שאתם כנרדמים לפני הנביאים הקוראים לכם - ואינכם שומעים)

וַיַּעֲצֹם אֶת עֵינֵיכֶם - עשה שענייכם יהיו כעצומות - מלראות הטובה.

אֶת הַנְּבִיאִים - עם נביאי השקר, שגם עיניהם "נעצמו".

וְאֶת רְאֲשֵׁיכֶם הַחֲזִים - **כֶּסֶה** - ואת נביאי השקר שהם ראשים עליכם - כיסה עיניהם מלראות הטוב.

י. וְתִהְיֶי לָכֶם חֲזוֹת הַפֶּל - היתה לכם כל נבואות נביאי ה',

כְּדַבְּרֵי הַסֵּפֶר הַחֲתוּם - כמו ספר סגור וחתום שאי אפשר לקרוא בו,

אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֹתוֹ אֶל יוֹדַע סֵפֶר לֵאמֹר: קָרָא נָא זֶה, וְאָמַר: לֹא אוֹכַל - **כִּי חֲתוּם הוּא** - שכאשר יתנו אותו למי שיודע לקרוא, יאמר שאינו יכול לקרוא הנבואה, משו שהספר סגור וחתום,

יב. וְנִתַּן הַסֵּפֶר עַל אֲשֶׁר לֹא יוֹדַע סֵפֶר לֵאמֹר: קָרָא נָא זֶה, וְאָמַר: לֹא יוֹדַעְתִּי סֵפֶר - וכאשר יתנו את הספר כשהוא פתוח, יאמר שאינו יודע לקרוא, (נמשל: שגם החכמים, לא רוצים לקרוא ולשמוע לדברי הנבואה, וגם הכסילים יטענו שאינם מבינים דברי הנבואה)

יג. וַיֹּאמֶר ה' יַעַן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה - כשנגש העם הזה (בניי) להתקרב לפני ה',

בִּפְּנֵי וּבִשְׂפָתָיו - **כְּבִדוֹנִי, וּלְבֹ** - **רַחֵק מִפְּנֵי** -

מתקרב לפני ה', רק כלפי חוץ - בפיו ובשפתו, אך בליבם - רחוקים הם מה',

וְתִהְיֶי יְרֻאָתָם אֹתִי מִצֹּת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה - וכל יראתם מה', היא רק כמצוה חיצונית הנעשית מתוך הרגל, ולא מתוך רצון והכנעה מלפני ה'.

יד. לָכֵן הִנְנִי יוֹסֵף לְהַפְלִיא אֶת הָעָם הַזֶּה הַפְּלֵא וּפְלֵא - לכן, אוסיף על בניי עוד פורענות גדולה, שתהיה מופלאה בגודל רעתה,

וְאֲבִדָה - **חֲכַמַת חֲכָמָיו, וּבִינַת נְבִיָּו** - **תִּסְתַּתֵּר** - שלא יוכלו החכמים והנבונים שבעם, למצוא עיצה להנצל מהרעה.

טו. הוּי הַמַּעֲמִיקִים מֵה' לְסִתֵּר עֲצָה - הוּי ! על אלו שמסתירים את מחשבתם העמוקה - מה',

(מחשבותיהם הנסתרות)

וְהִיָּה בְּמַחְשֵׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם, וַיֹּאמְרוּ מִי רֹאֲנוּ וּמִי יוֹדְעֵנוּ - וחושבים שה' לא רואה מעשיהם הרעים, כאילו שעושים אותם בחושך, וה' לא יכול לראות, ולדעת,

טז. הַפְּכֶכֶם - ומחשבה זו, היא הפך המחשבה הישרה:

אִם כָּחֲמָר הַיֵּצֵר יִחְשֹׁב, כִּי יֹאמֶר מַעֲשֵׂה-לַעֲשֵׂהוּ: לֹא עָשִׂנִי, וַיֵּצֵר אֹמֶר לִיצְרוֹ: לֹא הִבִּין - כמו

שהיוצר יודע ממה וכיצד עשה את הכלי, והכלי לא יוכל לאמר ליוצרו לא עשית אותי, והיצר לא יוכל לאמר ליוצרו - אתה אינך יודע את יצרי ומחשבותי הנסתרות, כך, ה' ית', יודע אף את מעשיכם הנעשים בחשך.

יז. הֲלֹא עוֹד מַעֲט מְזַעֵר - הרי עוד זמן מועט מאוד,

וְשָׁב לְבַנוֹן לְכַרְמֶל - עצי יער הלבנון הגבוהים, (הרשעים, שכעת מצליחים מאוד) יהיו כעצי הכרמל -

שהם עצים נמוכים ושפלים,

וְהַכַּרְמֶל - העצים הנמוכים והשפלים - שבשדות ובכרמים (משל לצדיקים),

לִיעֵר יִחְשֹׁב - ישובו להיות כעצי היער הגבוהים והנישאים.

יח. וְשָׁמְעוּ בַיּוֹם הַהוּא - ביום שיענשו בני יהודה, ויראו את קיום דבר ה', אז יבינו את דבר

הנבואה, (כמו: "וּבְבֹאָהּ, הִנֵּה בָּאָהּ, וַיִּדְעוּ כִּי נְבִיא הָיָה בְּתוֹכָם") **הַחֲרָשִׁים דְּבַרֵי סֵפֶר** - אלו שעשו עצמם כחרשים לפני הספר, (כמו לעיל פס' י' : "וְתִהְיֶי לָכֶם חֲזוֹת הַפֶּל כְּדַבְּרֵי הַסֵּפֶר הַחֲתוּם")

וּמֵאֲפֶל וּמֵחֹשֶׁךְ - ואז, בזמן החושך והפורענות הגדולה,

עֵינֵי עוֹרִים תִּרְאֶינָה - אף אלו שעשו עצמם כעוורים, יבינו היטב את דבר הנבואה.

יט. וַיִּסְפּוּ עֵינָיו בְּה' שְׂמָחָה - אך לצדיקים תרבה אז השמחה,

וְאֲבִיוֹנֵי אֲדָם - **בְּקִדּוֹשׁ יִשְׂרָאֵל יִגִּילוּ** - והצדיקים שהיו כאביונים - יגילו וישמחו בתשועה שעשה להם ה' ית'.

כ. כִּי אָפֶס עָרִיץ, וְכָלָה לֵץ - ישמחו הצדיקים בכליון העריצים (הרשעים החזקים), והלצים מְדַבְּרֵי ה'.

וְנִכְרְתוּ - **כָּל שְׂקָדֵי אֶזְרָא** - ובכריתת כל אלו הממהרים לעשות אֶזְרָא (דבר עבירה ופשע).

כא. מַחֲטִיאֵי אֲדָם בְּדַבְּרֵי - יכרתו נביאי השקר - שהחטיאו את בניי בדבריהם,

וְלַמּוֹכִיחַ בְּשַׁעַר - **יִקְשׁוּן** - ויכרתו, אלו שהיו שמים מוקשים, לפני הצדיקים שהיו מוכיחים בשער העיר את העם לשוב בתשובה,

וַיִּטּוּ בְּתֵהוּ צְדִיק - ויכרתו אלו שהיו מטים בשקר משפט הצדיקים.

כב. לָכֵן כֹּה אֹמֶר ה' אֶל בֵּית יַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אֲבָרְהָם - ה' שפדה את אברהם, אמר אל בית יעקב,

ישעיהו

לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו - עכשיו לא יתביישו, ולא יהיו עוד, פני בני יעקב חוורות מבושה - לפני אביהם,
כג. פי בראתו ילדיו מעשה ידי בקרבו יקדישו שמי והקדישו את קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו - כשיראה את ילדיו עושים רצון ה' ית' ומקדישים את שם ה', על הנס הגדול שעשה ה' במחנה אשור, לא יבוש יעקב עוד.
כד. וידעו תעני רוח - בינה - אלו שהיו תועים בדרכם - ידעו להבין את גדולת ה', ורוגנים - ילמדו לקח - אלו שתמיד רגילים להתלונן על דרך ה' - ילמדו לקח.

פרק ל'

**א. הוי בנים סוררים נאם ה' - הוי, על הבנים שסרים מדרך ה', לעשות עצה ולא מני - לעשות עיצות שאינם לפי רצון ה', ולנסך מסכה - ולא רוחי - לכסות עצמם בכיסוי שיגן עליהם מהאוייב (שבקשו עזרה ממצרים, ולא מה' ית') - שלא לפי רוח ורצון ה', למען, ספות חטאת על חטאת - ובכך, מוסיפים חטא, על שאר חטאיהם. (שאינם בוטחים בה')
ב. ההלכים לרדת מצרים, ופי - לא שאלו - שהולכים לרדת למצרים - שיעזרו להם, אך את פי ה' לא שאלו אם לרדת, לעוז - במקעוז פרעה - יורדים להתחזק, מחזקו של פרעה מלך מצרים, ולחסות בצל מצרים - "צל" המצרים (חזקם הרב) יכסה ויגן על בניי,
**ג. והיה לכם מעוז פרעה - לבשת - החוזק שחשבתם לקבל מפרעה - יהיה לכם לבושה ובזיון, (על שחשבתם מחשבה זו) והחסות בצל מצרים - לכלמה - ומה שחשבתם לחסות ולהסתר בצל המצרים - יהיה לכם לכלימה ובושה.
**ד. פי היו בצען - שריו - כי שרי יהודה השפילו עצמם, והגיעו עד לעיר צוען שבמצרים, ומלאכיו - חנס יגיעו - ושליחי יהודה הגיעו לתחנחם שבמצרים - לבקש עזרה, ה. כל הבאיש - סופכם שכולכם תתביישו, על עם לא יועילו למו - משום שאתם מבקשים עזרה, מעם שלא יועיל לכם ולא כלום, לא לעזר ולא להועיל - שהמצרים לא יועילו ולא יעזרו לכם,
פי לבשת וגם לחרפה - רק בושה וכלימה תהיה לכם, (משום, שאת ה', שבכוחו להועיל - עזבו בניי, ולעזרת מצרים השתדלו מאוד - ולא עזרו להם כלל !!)
ו. משא בהמות נגב - והכלימה תהיה, ששלחו משאות על בהמות - לנגב (למצרים שנמצאת בדרום א"י),******

**בארץ צרה וצוקה - ועברו בארץ מדבר שהוא מקום של צרה וצוקה, לבוא וליש מהם - ובין החיות: לביא וליש - שמות של אריה - הנמצא במדבר, אפעה - שם נחש ארסי, ושרף מעופף - שם נחש המדלג במהירות ממקום למקום ונראה כמעופף.
**ישאו על כתף עירים - חילהם - נשאו על כתפי החמורים - את עושרם - לתת למצרים, ועל דבשת גמלים - אוצרתם - ועל דבשת הגמלים - נשאו אוצרות למצרים, על עם לא יועילו - לעם שלא יכול להועיל להם, ז. ומצרים הבל וריק יעזרו - רק הבל וריק יכולים מצרים לעזור, לכן קראתי לזאת - לכן קראתי למצרים, רהב הם - שהם מתרהבים, מתגאים בדבר שאין להם. (שבאמת, לא יכולים לעזור)
**שבת - שהם בטלים מלעזור לכם. ח. עתה בוא כתבה על לוח אתם - כתוב נבואה זאת על לוח - שיהיה איתם (עם בניי) ועל ספר חקה - וגם תחקוק דבר הנבואה, על ספר, ותהי ליום אחרון לעד עד עולם - כדי, שדבר הנבואה ישמר ליום אחרון, וידעו שלא לחינם באה עליהם הפורענות,
**ט. פי עם מרי הוא - עם שמורד בה' הוא, בנים כחשים - בנים שמתכחשים שה' משגיח על מעשיהם, בנים לא אבו שמוע תורת ה' - שלא רצו לשמוע דבר ה', י. אשר אמרו לראים - לא תראו, ולחזים - לא תחזו לנו נכחות - שהיו אומרים לנביאי האמת (רואים, חוזים) - אל תראו נבואות לאמר לנו דברים נכוחים וישרים, דברו לנו דברי חלקות (שמחליקים את מעשינו הרעים) - ששלום יהיה לנו, חזו - מהתלות - נבואות שקר שמהתלים בשומעים,
(כמו: "אל יסוף פרעה התל לבלתי שלח את העם... שמות ח' כה'; הנביא קרא לנבואות אלו - מהתלות)
**יא. סורו מני דרך - סורו מן הדרך הזו, (להוסיף לנבא לנו נבואות קשות) הטו - מני ארץ - הטו עצמכם מן הדרך הזו, השפיתו מפנינו את קדוש ישראל - הפסיקו לנבא לפנינו, את דבר הנבואה מה' - שהוא קדוש ישראל.
יב. לכן כה אמר קדוש ישראל - לכן, כך אמר ה' - שהוא קדוש ישראל, יען מאסכם בדבר הזה - בגלל שמאסתם את דברי נביאים,**********

ישעיהו

וּתְבַטְחוּ בְעֵשֶׂק - ובטחתם בעושר שעשקתם, **וְנָלוּז** - ובליצנות ודברים מגונים, (" פָּתְנוּ בְרִית אֶת מְוֵת וְעַם שְׂאוֹל עֲשִׂינוּ חֲזָה "; שבטחתם במצרים שיצילו אתכם, ולא ב'ה' ית')

וְתִשְׁעֲנוּ עָלָיו - ובו (בעוֹשֶׂק וְנָלוּז) - אתם בוטחים ונשענים,

י.ג. לָכֵן יִהְיֶה לְכֶם הָעוֹן הַזֶּה - העוון, שאתם בוטחים במצרים יגרום לכם שתהיו,

כְּפָרָץ נֹפֵל - כמו חומה שנפרצה, נשברה ונפלה, **נִבְעָה** - בַּחוּמָה נִשְׁגָּבָה - וכמו מקום בְּקִיר חוּמָה חֹזְקָה (שחשבו את פרעה לחומה נשגבה), שהוא נפוח - כאבעבעות - ועומדת החומה - ליפול,

אֲשֶׁר פְּתָאם לִפְתַּע - יבוא שְׂבָרָה - שלפתע, יבוא מהנבעה - שבר גדול על החומה הנשגבה, כך פתאום, יבוא עליכם השבר

י.ד. וּשְׂבָרָה - ה' ישבור את החומה, שאתם בוטחים בה,

כְּשֶׁבֶר נִבֵּל יוֹצְרִים, פְּתוֹת - לא יחמל - כמו ששׁוֹבְרִים הַנִּבֵּל (כּלֵי הַחַרֶּס) שעשה היוצר, שכותשים אותו דק דק, ולא חומלים עליו, **וְלֹא יִמָּצֵא בְּמִכְתָּתוֹ** - וכל כך דק יִכְתָּת, עד שלא ימצאו בשברים הכתותים,

חָרַשׁ לַחֲתוֹת אֵשׁ - מִיְקוּד - שבר חרס לחתות (להוציא) גחל מהאש,

וְלַחֲשֹׁף מַיִם - מִגְּבֵא - לדלות מים - מבור המים, ע"י שבר חרס. (נמשל : שמפלתם, תהיה גמורה ועצומה)

טו. כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהִים קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל, בְּשׁוּבָה וְנַחַת תִּשְׁעוּן - ה' הבטיח לבנ"י, שישָׁעוּ וינצלו - כְּשִׁישְׁבוּ בְנַחַת בְּמִקּוֹמְכֶם,

בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטְחָה - תִּהְיֶה גְבוּרַתְכֶם - גבורתכם על אויביכם תהיה, כשתשבו בשקט ובבטחה בה',

וְלֹא אֲבִיתֶם - אך אתם לא רציתם לשמוע לי.

טז. וְתֹאמְרוּ לֹא - לא נשמע לדבר ה', **כִּי עַל סוּס נָנוּס** - אנו ננוס כשיבוא האוייב - על סוסים,

עַל כֵּן תִּנּוּסוּן - לכן באמת תנוסו מהאוייב - ולא אגן עליכם.

וְעַל קַל נִרְכַּב - ונרכב על סוסים שקלים ומהירים במרוצתם,

עַל כֵּן - יִקְלוּ רַדְפֵיכֶם - לכן אביא עליכם אויב שיהיה קל ומהיר במרוצתו יותר מכם,

יז. אֶלֶף אֶחָד - מִפְּנֵי גְעֵרַת אֶחָד - אלף אנשים מכם ינוסו - מגערה של אחד מחיילי האוייב, **מִפְּנֵי גְעֵרַת חֲמִשָּׁה - תִּנּוּסוּ** - ומפני גערת חמשה מחיילי האוייב - תנוסו כלכם.

עַד אִם נוֹתְרִתֶם - פְּתָרוֹן עַל רֹאשׁ הַהָר, וְכִנְס - עַל הַגְּבֻעָה - ותהיו כל כך מפוזרים, עד שישארו הנסכים בודדים, כמו התורן (עמוד גבוה לתלות המפרשים באניה) - בראש ההר, שהוא בודד בכל ההר, וכמו הנס שמורם בראש הגבעה.

יח. וְלָכֵן יִחְפָּה ה' לַחֲנֻכְכֶם - לכן, ה' יחכה עוד זמן רב עד שירחם עליכם,

וְלָכֵן יָרוּם לְרַחֲמֶכֶם - ולכן, מתרומם וירחק מכם - מלרחם עליכם,

כִּי אֱלֹהֵי מִשְׁפַּט ה' - שתחילה יפרע ה' במורדים וברשעים,

אֲשֶׁרֵי - כָּל חוֹכֵי לוֹ - אשרי כל מי שמקווה לה'.

יט. כִּי עַם, בְּצִיּוֹן יֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַם - כי הצדיקים ישבו בציון, בירושלים,

בָּכוּ - לֹא תִבְּקָה - לא יהיו צריכים לבכות אל ה', **חָנוּן יִחַדֵּךְ - לְקוֹל זַעֲקֶךָ** - מיד כשישמע את קול הזעקה - ירחם ויענה לך,

כְּשִׁמְעוּתוֹ - עֲנֶךָ - מיד כשישמע קולך - יענה לך.

כ. וְנָתַן לְכֶם ה' לַחֵם צָר וּמַיִם לַחֵץ - ולא תהיו נמשכים אחר ריבוי תענוגים, אלא תסתפקו בלחם ומים בצמצום,

וְלֹא יִכְנַף עוֹד - מוֹרִיךְ - לא יסתיר עוד ה' את פניו (יכנף - יסתיר פניו בכנף הבגד) - (מַבְנִי , (מוֹרִיךְ - שמוֹרָה לבנ"י הדרך ללכת בה),

וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹרִיךְ - ותראו בעיניכם את גילוי שכינתו (בבית המקדש).

כא. וְאֲזַנֶיךָ תִּשְׁמַעְנָה דְבַר מְאַחְרֶיךָ - תשמעו לדבר ה' אפילו שתשמעו אותו מאחור, (ולא כמו שאמרו: "... לְרֵאִים - לֹא תִרְאוּ, וְלִחֲזִים - לֹא תִחֲזוּ לָנוּ נִלְחוֹת, דְּבָרוֹ לָנוּ חֲלִקוֹת, חֲזוּ מִהֲתִלוֹת ")

לאמר זה הדרך לכו בו - תשמעו לדבר ה', **כִּי תֵאֱמִינוּ וְכִי תִשְׁמְאִילוּ** - גם כשתרצו ללכת לימין או לשמאל - תבקשו ותעשו את דבר ה'.

כב. וְטִמְאַתֶּם - יהיה מרוחק וטמא בעיניכם, **אֶת צְפוּי פְּסִילֵי כֶּסֶף** - ציפוי הפסלים מכסף, **וְאֶת אֶפְדֹת - מִסַּכַּת זָהָב** - (והבגד) (כמו מעיל האפוד) - שהיו מלבישים את הפסל שנסכו מזהב,

תִּזְרָם - כְּמוֹ דָּוָה - תפזרו הע"ז - עד מקום רחוק, כמו אשה דוה, גדה - הרחוקה מבעלה.

צא - תֹאמְרוּ לוֹ - " צא החוצה ", תאמר לפסלים !!

כג. וְנָתַן מִטֵּר זֶרְעֶךָ, אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת הָאֲדָמָה - ה' יתן מטר לזרעך, כאשר תזרע את האדמה,

וְלַחֵם תְּבוּאָת הָאֲדָמָה - ויתן לכם לחם מתבואת האדמה, (שהתבואה - לא תתקלקל ולא תאבד)

וְהָיָה דֶשֶׁן וְשִׁמֹן - והלחם יהיה דשן ושמן, **יִרְעָה מִקְנֵיךָ בַיּוֹם הַהוּא - פֶּר נֶרְחַב** - המרעה ירעו במקומות מרעה רחבים ורבים.

(כר - מקום המרעה).

כד. וְהָאֱלֹפִים - בַּקָּר, (שוורים) ד

וְהָעִירִים - חמורים קטנים,

עֲבָדֵי הָאֲדָמָה - שעובדים בהם את האדמה,

ישעיהו

כְּהוֹלֵךְ בְּחִלְלֵי לְבוֹא בְּהַר ה' אֶל צוּר יִשְׂרָאֵל - כמו השמחה, לעולים למקדש לשמוח ברגלים בחלילים.

ל. וְהִשְׁמִיעַ ה' אֶת הוֹד קוֹלוֹ - ה' ישמיע את יופי קולו הגדול,

וְנַחַת זְרוּעוֹ יִרְאֶה - בְּזַעַף אָף - ויראה איך ינחית זרועו - על אשור בכעס רב,

וְלֵהָב אֵשׁ אוֹכְלָה - להבת אש תאכל אותם,

נֶפֶץ וְזָרִם וְאָבֹן בְּרֹד - וקולות של ברקים ורעמים המנפצים, וזרם מטר, ואבני ברד,

לֹא. כִּי מִקּוֹל ה' יַחַת אֲשׁוּר - לב אשור, ישבר מפחד הקולות,

בְּשִׁבְטֵי יָכָה - ויכה אותם בשבט (במקל).

לב. וְהָיָה כָּל - כל העמים,

מַעֲבָר - שעבר וכבש אותם אשור - בדרכו לא"י,

מִטָּה מוֹסְדָה - אשור - שהיה כמקל חזק כמו

יסוד.

אֲשׁוּר יִנִּיחַ ה' עֲלָיו - שה' הניח ידו עליהם - להענישם, (את אשור)

בְּתַפְסִים וּבְכַנְרֹת - ישמחו עמים אלו בתופים וכינורות על מפלתם הגדולה,

וּבְמִלְחָמוֹת תְּנוּפָה - נִלְחַם בָּם - וישמחו שה' נלחם בהם (באשור), במלחמה חזקה, מונפת מעלה מעלה ברוב חוזקה.

לג. כִּי עָרוּץ מֵאֲתָמוֹל - תִּפְתָּה - עוד מאתמול ערוץ ומוכן הגהנום (הגיהנם נקרא תפתה, משום שכל

המתפתה ליצרו - נופל שם) - לאשור,

גַּם הָיָא - הגיהנם,

לְמִלְךְ הוֹכֵן - מוכן למלך אשור,

הָעֵמִיק הָרָחֵב - ה' הרחיב והעמיק הגיהנם לכל חיילי אשור הרבים,

מְדַרְתָּה אֵשׁ וְעֵצִים - הִרְבָּה - הרבו עצים במדורה שבגיהנם,

נִשְׁמַת ה' - רוח ה',

כְּנַחַל גְּפְרִית - בְּעֵרָה בָּה - כאילו בוער שם נחל של אש וגופרית.

פרק לא'

א. הוּי הַיְרֻדִים מִצְרַיִם לְעֵזְרָה - הוּי על אלו שיורדים לבקש עזרה ממצרים,

עַל סוּסִים - יִשְׁעֵנו - נשענים ובוטחים, בכוח הסוסים החזקים שיש במצרים,

וַיִּבְטְחוּ עַל רַכְבּ - כִּי רָב - ובוטחים בריבוי הרכב שיש במצרים,

וְעַל פְּרָשִׁים - כִּי עֲצָמוּ מְאֹד - ועל הריבוי העצום של הפרשים,

וְלֹא שָׁעוּ עַל קְדוּשַׁת יִשְׂרָאֵל - ולא פנו אל ה' ית',

בְּלִיל חֲמִיץ יֹאכְלוּ - יִבְלְלוּ בַתּוֹךְ מֵאֲכַלְס (מלבד

החציר) חֲמִיץ - תבואה נקיה ומבוררת, (מתוך ריבוי התבואה שיהיה.)

אֲשׁוּר זָרָה - בְּרַחַת וּבַמְזָרָה - שזורים אותם ברחת ובמזרה. (פְּלִי זָרִית התבואה)

כה. וְהָיָה עַל כָּל הַר גְּבָה, וְעַל כָּל גְּבֻעָה נִשְׂאָה - פְּלָגִים יִבְלִי מַיִם - מרוב הטובה ושפע המים, גם על ההרים הגבוהים והגבעות הנישאות, הגבוהות,

יהיו פלגי ונחלי מים,

בַּיּוֹם הָרֶג רָב - כשה' יעשה הרג רב באשור,

בְּנֶפֶל מַגְדָּלִים - כששרי אשור יפלו,

כו. וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה - פָּאוֹר הַחֲמָה - אור הלבנה, יאיר כמו אור השמש,

וְאוֹר הַחֲמָה יְהִיָּה שְׁבַעַתִּים - יאיר פי שבע,

פָּאוֹר שְׁבַעַת הַיָּמִים - כמו אור שמאיר במשך

שבעה ימים, (משל לריבוי הטובה העצום, אחר מפלת אשור)

בַּיּוֹם חֲבַשׁ ה' אֶת שֶׁבַר עַמּוֹ - וטובה זו תהיה, כשה' יחבוש את השבר של עמו;

וּמַחֵץ מִפְתּוֹ - יִרְפָּא - מכת המחץ (מכה חזקה ופוצעת) שנתן לבניי - ה' ירפא.

כז. הִנֵּה שֵׁם ה' בָּא מִמְרָחֵק - הנה ה' בא

מהשמים להלחם באשור, (ע"י המלאך)

בְּעֵר אָפוֹ - בוער אפו (כעסו) של ה', על אשור - לכלותם.

וְכַבֵּד מִשְׂאָה - המשא שנושא ה' על אשור כבד מאוד הוא. (עונש גדול וקשה, שלא יוכלו לשאת)

שִׁפְתָיו - מְלֹאוֹ זַעַם, וּלְשׁוֹנוֹ - פֶּאֶשׁ אֲכָלֶת - דברי ה', שדברו שפתי ולשונוות הנביאים - היו מלאים בזעם רב, שתאכל אותם כאש.

כח. וְרוּחוֹ - כְּנַחַל שׁוֹטֵף, עַד צְאוֹר יַחְצָה - רוח הנבואה הזו נמשלה, לנחל השוטף בחוזק - שחוצה את האדם בצווארו, ולא יוכל להנצל,

לְהַנְפֶּה גוֹיִם - בְּנִפְתַּי שָׂוָא - ירים את העמים גבוה גבוה, (שאשור יכבוש עמים רבים וכל ערי יהודה סביב ירושלים),

אך הנפה ורוממות זו, היא הנפה לשווא - שאין לה קיום - ונפול יפול,

וְרִסוֹן מִתְּעָה עַל לְחַיֵּי עַמִּים - הרסן שבלחיי אשור (ששמים בפי הבהמה, וע"י רצועות מכוונים את הבהמה בדרכה) - שמכוון אותם לגדולה ולתנופה - יתעה אותם - שהרי סופם כליון.

כט. הַשִּׁיר יְהִיָּה לְכֶם - השיר והשמחה שתהיה בזמן נפילת אשור,

פְּלִיל הַתְּקַדְּשׁ חָג - תהיה, כמו השמחה שבכניסת קדושת החג,

וְשִׁמְחַת לֵבָב - ושמחת הלב תהיה,

ישעיהו

וְאֵת ה' לֹא דָרְשׁוּ - לא בקשו כלל !
ב. וְגַם הוּא חָכֵם - גם ה' חכם - להפך מחשבתם הרעה,
וַיָּבֵא רָע - יביא עליהם דבר רע,
וְאֵת דְּבָרָיו - שנבאו הנביאים,
לֹא הִסִּיר - לא יסיר,
וְקָם עַל בֵּית מְרַעִים - יקום להעניש את בניי -
 שמעשיהם רעים,
וְעַל עֲזָרַת פְּעָלֵי אֱוֹן - ויביא הרעה גם על מצרים,
 שהם עוזרים לבניי, ובאמת, הם עושי שקר ולא מועילים לבניי כלל.

ג. וּמְצָרִים אָדָם - וְלֹא אֵל - הלא מצרים הם בני אדם ולא אלוקים, ומדוע תבטחו בהם ?
וְסוֹסִיָּהֶם בָּשָׂר וְלֹא רוּחַ - הסוסים שבמצרים הרי עשויים מבשר, ולא רוח - לא כמלאכים שיכולים להצילכם,
וְה' יִטֶּה יָדוֹ - להכות את המצרים,
וְכַשֵּׁל עוֹזְרוֹ, וְנִפְלַע עֵזְרוֹ - יכשלו העוזר (מצרים) וגם אלו שקיוו לעזרתם (בניי),
וַיַּחֲדוּ - כָּלָם יַכְלִיּוּ - וכולם יחד (העוזר והעזר) - יכלו.

ד. כִּי כֹה אָמַר ה' אֱלֹהֵי כְּנָעַן יְהוָה הָאָרֶזֶה וְהַכְּפִיר עַל טְרָפוֹ - כמו שהאריה שואג על הטרף,
אֲשֶׁר יִקְרָא עָלָיו, מַלְאֲא רַעִים - וכאשר יתאספו עליו אסיפה של רועים, (להציל את הטרף מהאריה)
מִקּוֹלָם - לֹא יַחַת - מקול שיקימו הרועים - לא יחת, לא ירד ויעזוב את טרפו,
וּמִהַמּוֹנֵם - לֹא יַעֲנֶה - ומהמון הרועים - לא יכנע,
 (כמו: "...זמיר עריצים יענה", לעיל כה', ה'; וכמו: "...עד מתי מאנת לענת מפניי..." שמות י', ג')
כֹּן יֵרֵד ה' צְבָאוֹת - לְצַבֵּא עַל הַר צִיּוֹן וְעַל גְּבַעְתָּה -
 כך ה' ירד על אשור שבא להלחם על ירושלים. ה.
כְּצַפְרִים עֹפוֹת כֹּן יִגֹּן ה' צְבָאוֹת עַל יְרוּשָׁלַם -
 כמו הצפרים הממהרות במעופם, כך ימהר ה' לבוא להגן על ירושלים.
גִּנּוֹן וְהִצִּיל - יגן ויציל, (את ירושלים)
פְּסוּחַ וְהִמְלִיט - ידלג ויציל, (שידלג מעל ירושלים ויצילה)
ו. שׁוּבוּ - שובו בתשובה !

לְאֲשֶׁר הֶעֱמִיקוּ סָרָה, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - אתם בניי שהעמקתם מחשבה, כיצד לסור מה' ית',
ז. כִּי בַיּוֹם הַהוּא - ביום מפלת אשור ביד ה',
יִמָּאֶסּוּ אִישׁ אֶלְיָוִי כְּסָפוֹ וְאֶלְיָוִי זָהָבוֹ - ימאסו את הבל הע"ז שמכסף ומזהב,
אֲשֶׁר עָשׂוּ לָכֶם יָדֵיכֶם - חֲטָא - הכירו בדעתכם, שהע"ז שעשו ידיכם - חטא וטעות הוא !!
 ומדוע לא תשובו כבר כעת על עוונותיכם ?
ח. וְנִפַל אֲשׁוּר - בַּחֲרָב לֹא אִישׁ, וְחָרַב לֹא אָדָם תֵּאֶכְלָנוּ - אשור לא יפול בחרב שביד איש, אלא בחרב שביד המלאך,
וְנָס לֹו מִפְּנֵי חָרָב - כשיראה מלך אשור המגיפה, ינוס מפניה - כמפני חרב,

וּבַחֲנוּרָיו - לְמַס יְהִיו - הנשארים בחיל אשור - ימס לבבם מפחד.
ט. וְסָלְעוּ - חוזק אשור,
מִמְּגוֹר - יַעֲבֹר - מרוב פחד - יעבור חוזק ליבו - ויחלש,
וְחֲתוּ מִנֶּס שָׂרָיו - שרי אשור ישבר ליבם מפחד, כמו הרואים את נס המלחמה,
נָאֵם ה', אֲשֶׁר אֹרֵל לֹו - בְּצִיּוֹן, וְתִנּוֹר לֹו -
בִּירוּשָׁלַם - דברי ה', שמוכן אצלו התנור והאש - לאכול את חיל אשור בירושלים.

פרק לב'

א. הֵן לְצַדִּיק יִמְלֹךְ מְלֹךְ - הלא כדי לעשות צדק מולך המלך. לכן, התשועה תבוא ליהודה, בזמן חזקיהו - שעשה צדק.
וּלְשָׂרִים - לְמִשְׁפַּט יִשְׂרוּ - וכן השרים ראויים להיות שרים, כשעושים משפט וצדק כמו בזמן חזקיהו.

ב. וְהָיָה אִישׁ כִּמְחַבֵּא רוּחַ - האיש חזקיהו יהיה לעמו, כמקום מסתור מפני רוח חזקה,
וְסִתֵּר זָרִם - וכמסתור מפני זרם מים חזק,
כְּפִלְגֵי מִים בְּצִיּוֹן - וישפיע עליהם טובה, כמו פלגי מים (נחלי מים) - בארץ ציה, יבשה ושוממה.
כְּצֵל סֶלַע כְּבֹד - בְּאֶרֶץ עֵינָפָה - וכמו צל של סלע כבד וגדול, בארץ צמאה (שהארץ מגולה לשמש; כמו: "ויבוא עשיו.... והוא עיף" בראשית כה' כט', וכמו: "...וְכִאֲשֶׁר יַחַלֵּם הַצִּמָּא וְהָנָה שְׁתֵּה וְהִקִּיץ וְהָנָה עֵינָיו..." לעיל כט' ח')

ג. וְלֹא תִשְׁעִינָה עֵינֵי רְאִים - אחר שישבים המלך בתשובה, לא ישעו (לא יסורו) עיני בניי - מה' ית', כמו שהם עתה(כמו שאמר: "השמן לב העם הזה ואֲזַנֵּי הַכְּבֹד וְעֵינֵינוּ הַשֵּׁע..." , לעיל ו' י')
וְאֲזַנֵּי שְׁמַעִים תִּקְשְׁבֶנָה - ואֲזַנֵּי בניי - ישמעו את דבר ה', (ולא יהיה: "ואֲזַנֵּי הַכְּבֹד")

ד. וּלְבַב נְמָהָרִים - יִבִּין לְדַעַת - לב הנמהרים והכסילים - יבין לדעת דבר ה',
וּלְשׁוֹן עֲלָגִים - תִּמְהַר לְדַבֵּר צָחוֹת - מי שהתייחסו לנביא, שמדבר בשפה עילגת, שאינה מובנת ("כִּי בְלַעְגֵי שִׁפָּה וּבְלִשׁוֹן אַחֲרֵת יְדַבֵּר אֵל הָעָם הַזֶּה" לעיל כח' יא') - ימהרו להבין הדברים הצחים (דברים זכים ובהירים - המתיישבים על הלב) של הנבואה,

ה. לֹא יִקְרָא עוֹד לְנָבֵל - נְדִיב - לא יקראו עוד לנבל - נדיב, איש חשוב ומכובד, (כמו: "הָאָמַר לְמֹלֶךְ בְּלִיעַל רִשְׁעָא לְנְדִיבִים" איוב לד' יח')
וּלְכִילִי - לֹא יֵאמַר שׁוֹע - ולכילי (נוכל), הרמאי - לא יקראו עוד שוע, איש חשוב.

ו. כִּי נָבֵל - נְבִלָה יְדַבֵּר - כי הלא הנבל מדבר דברי נבלה, דברים מגונים,
וְלָבוֹ - יַעֲשֶׂה אֱוֹן - ועושה את מחשבות האון, הרשע שבלבו.
לְעֲשׂוֹת חֲנָף - להתנהג בחנופה וברשע,

ישעיהו

וּלְדַבֵּר אֶל ה' תוֹעָה - ומדבר אל העם, דברים המתעים אותם מדרך ה' (שאומר שה' לא רואה ומשגיח), **לְהַרְיֵק נֶפֶשׁ רָעַב** - מרוקן וגוזל, מאכל העניים הרעבים, **וּמִשְׁקָה צָמָא** - יַחְסִיר - ומשקה, יַחְסֵר ויקח מהצמאים, **ז. וְכָלִי - פְּלִיו רָעִים** - והכילי, הרמאי, פְּלִי אומנותו - רעים - שמרמה במידותיהם, הוא זְמוּת יַעֲץ - חושב מחשבות מרמה, **לְחַבֵּל עֲנִיִּים** - בְּאִמְרֵי שֶׁקֶר - משחית ועושה רע לעניים - באמרי שקר, **וּבְדַבֵּר אֲבִיוֹן מִשֶּׁפֶט** - כשהאביון טוען טענותיו במשפט, בא הכילי, ובאמרי שקר - סותר את דבריו. **ח. וְנָדִיב - נְדִיבוֹת יַעֲץ** - ונדיב חושב תמיד לנדב ולהטיב לכולם, **וְהוּא - עַל נְדִיבוֹת יָקוּם** - בזכות נדיבותו - תקום ותתקיים מעלתו וגדולתו. **ט. נְשִׁים שְׂאֲנָנוֹת** - הערים הגדולות שביהודה, היושבים בשלווה, **קָמְנָה - שְׂמַעְנָה קוֹלִי** - קומו ושמעו קולי, **בְּנוֹת בְּטָחוֹת - הַאֲזַנָּה אֲמַרְתִּי** - הכפרים הקטנים סביב ערי יהודה, שיושבים בבטחה (שלא יפגעו מהאוייב) - האזינו לאמרת. **י. יָמִים עַל שָׁנָה - תִּתְגַּזְּנָה בְּטָחוֹת** - אתן היושבות בבטחה - עוד יבוא עליכן רוגז ופחד האוייב שנה אחר שנה, כשיעשה עליכם נ"נ המצור, **כִּי פָלָה בְּצִיר - אֶסֶף בְּלִי יְבוּא** - גם כשיכלה ויסתיים זמן הבציר - לא יבואו הענבים הנאספים - הביתה, (שהאוייב יקח אותם). **יא. חֲרָדוֹ שְׂאֲנָנוֹת, רָגְזָה בְּטָחוֹת** - עוד תהיו חרדים מהרעה, יושבי הערים השאננות והיושבות בבטחה - שלא יבוא האוייב, **פֶּשֶׁטָה וְעָרָה** - עוד תהיו מופשטים מבגדיכם, ותלכו בגילוי בשר, **וְחִגּוּרָה - עַל חֲלָצִים** - תשימו חגורה בלבד במתנים - לכסות בשר ערוה, **יב. עַל שְׂדֵים סִפְדִים** - יטפחו הנשים על השדיים, בדרך צער והספד, **עַל שְׂדֵי חָמֵד** - ויִסְפְּדוּ, על השדות החמודות (מרוב שהיו משובחות - היו חומדים וחפצים בהם) - שנאבדו, **עַל גֶּפֶן פְּרִיָּה** - ועל הגפנים שהיו מוציאים פירות רבים, ועתה נאבדו. **יג. עַל אֲדָמַת עַמִּי - קוֹץ שְׂמִיר תַּעֲלָה** - על אדמת א"י יספידו - שעלו בה קוץ ושמיר (מיני קוצים), **כִּי עַל כָּל בְּתֵי מְשׁוֹשׁ** - וכן יספדו על חורבן הבתים, שהיה בהם משוש ושמחה, **קָרְיָה עֲלִיזָה** - ועל הערים העליזות - שחרבו. **יד. כִּי אֲרָמוֹן נָטַשׁ** - ארמון המלך - נעזב,

הַמּוֹן עִיר - עֲזָב - המון העם שבערים - נעזבו וגלו ממקומם, **עַפְל וּבַחַן** - המגדלים חזקים, **הִיָּה בְעַד** - יהיו ל - **מַעְרוֹת** - למערות - מקום לחיות השדה, **עַד עוֹלָם** - לזמן רב מאוד, **מְשׁוֹשׁ פְּרָאִים** - שישמחו בהם (במערות) הפראים, החמור בר, **מְרַעָה עֲדָרִים** - וירעו שם עדרי הצאן.

טו. עַד יַעֲרָה עֲלֵינוּ רוּחַ מְמָרוֹם - וכל החורבן הזה יהיה, עד שה' ישפוך עלינו ברצונו, רוח רחמים ממרום, **וְהִיָּה מְדַבֵּר - לְפָרְמַל** - א"י, שהיתה שוממה כמדבר, תהיה ככרמל - מקום שדות וכרמים, (ברוב טובה וברכה) **וְהִפְרָמַל - לִיעַר יַחְשָׁב** - והעמים שהצליחו, והיו כ - "כרמל", יושפלו מגדולתם ויהיו נמשלים ליער, **טז. וְשִׁכַּן בְּמִדְבָּר - מִשְׁפָּט** - בירושלים שהיתה כמדבר - יִרְבֶּה המשפט והצדק, **וּצְדָקָה - בְּפָרְמַל תֵּשֵׁב** - ובכרמל, בא"י, תשב הצדקה - שירבו בה בעשיית צדקה. **יז. וְהִיָּה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה - שְׁלוֹם** - בזכות ריבוי הצדקה יהיה להם - שלום! **יח. וְעִבְדַת הַצְּדָקָה - הַשֶּׁקֶט וּבִטַח עַד עוֹלָם** - ובזכות עשיית הצדקה, יהיה להם שקט ובטחון עד עולם! **יח. וַיֵּשֶׁב עַמִּי בְּנֹה שְׁלוֹם, וּבְמִשְׁכַּנּוֹת מִבְּטָחִים, וּבְמִנוּחַת שְׂאֲנָנוֹת** - בני"י, יֵשְׁבוּ בבית מלא בשלום, בבטחון, במנוחה ובשלווה, **יט. וּבְרָד - יִרִידַת בֶּרֶד**, (רש"י; וּבְרָד, קִמֵץ וּפְתַח - מורה על פועל. כמו: הֶלֶד, יֵשֵׁב, עֲמֵד וְכֵדוּ) **בְּרִדַת הַיַּעַר** - ירידת הברד, תהיה על עצי היער, ולא בתוך העיר, (הפורענות תכה ברשעים - שנמשלו ליער; לעיל פס' טו') **וּבִשְׁפָלָה** - ובשפלות שהושפלו בני"י תמיד, **תִּשְׁפַל הָעִיר** - יושפלו ערי העמים. **כ. אֲשֶׁרִיכֶם** - אשריכם בני"י!

פרק לג

א. הוּי שׁוֹדֵד - הוּי, על מלך אשור - השודד, **וְאַתָּה לֹא שְׂדוּד** - אך אותך - עדיין לא שדדו,

ישעיהו

הַפֶּר בְּרִית - האוייב, ביטל את הברית שכרת עם ישראל,
מֵאֵס עָרִים - מאס בערי ישראל - להחריבם עד היסוד,
לֹא חָשַׁב אָנוּשׁ - לא החשיב האנשים, להתנהג עימם בכבוד וכבני אדם,

וּבֹגֵד, וְלֹא בָגְדוּ בּוֹ - אתה היית בוגד בעמים רבים, אך בך עדיין לא הצליחו לבגוד,
פְּהִתְמָךְ שׁוֹדֵד - תּוֹשֵׁד - כשיושלם זמנך להיות שודד - ישדדו אותך,
פְּנִלְתָּךְ לְבָגֵד - יִבְגְּדוּ בְּךָ - כשיכלה ויושלם זמנך לבגוד בעמים - יבגדו בך.
ב. ה' חֲנִנּוּ לְךָ קִוּיָּנוּ - ה', רחם עלינו כי לך אנו מקווים,

הֲיִה זְרַעַם לְבָקָרִים - הֲיִה לבנ"י, לכוח ולמגן כל בוקר ובוקר,
אֶף יְשׁוּעֵתָנוּ בְּעֵת צָרָה - ובודאי שיושיענו - בזמן צרה.

ג. מְקוֹל הַמּוֹן - מקול ההמָיָה (הרעש) שבמחנה אשור - כשיבוא עליהם המלאך,
נִדְדוּ עַמִּים - כל העמים, יברחו וינדדו לכל עבר,
מִרוֹמְמֵתְךָ - נִפְצוּ גוֹיִם - כשיִדְעוּ כי ה' מרוֹמֵם ונשגב עליהם (אחר מפלת אשור) - ינוסו ויפוצו הנשארים ממכת המלאך.

ד. וְאַסַּף שְׁלֵלְכֶם - השלל שתאספו ממחנה אשור, יאסף בקלות רבה,
אֶסַף הַחֲסִיל - כמו שאוספים את החסיל (הארבה) כשנח בשדות,

כְּמִשַּׁק גְּבִים שֶׁקֶב בּוֹ - וכמו קול המים השוקקים ומרעישים בבורות המים, כך ינהמו הבאים לשלול השלל,
ה. נִשְׁגַּב ה' פִּי שֶׁכֶן מְרוֹם - במפלת אשור יִשְׁגַּב ויתגדל שם ה' השוכן במרום,
מִלֵּא צִיּוֹן מִשְׁפַּט וְצִדְקָה - ה' ימלא את ציון משפט וצדקה.

ו. וְהִיָּה אֱמוּנַת עֲתִידְךָ - קיום הזמנים הטובים הללו,

חֶסֶן יְשׁוּעַת - וחוזק הישועות ימשיך ויתמיד,
חֲכָמַת וְדַעַת יִרְאֵת ה' הִיא אוֹצְרוֹ - אם תלכו ע"פ החכמה ודעת ה', ואת יראת האלוקים שבלבכם, תשמרו עליה באוצר - לגודל חשיבותה.

ז. הֵן אֲרֵאֵלֶם - הנה, השליחים ההולכים ממקום למקום,
צַעְקוּ חֲצָה - יצעקו בחוץ על גודל הרעה לישראל, (לפני מפלת אשור)

מִלֵּאכֵי שְׁלוֹם - מֵרַ יִבְכְּיוּ - המלאכים שנשלחים בזמן השלום, בעת ההיא יבכו במרירות רבה על רעת בנ"י,
ח. נִשְׁמוּ מִסְלוֹת - המסילה, הדרכים הסלולות, שוממות, (בגלל המלחמה)

שְׁבַת - עֲבַר אֲרַח - התבטלו מהדרכים (מהארח) כל עובר ושב,

ט. אָבֵל - נשחתה, **אֲמַלְלָה אֲרָץ** - ונכרתה הארץ,
הַחֲפִיר לְבָנוֹן - קָמַל - האוייב, "בִּיֵּשׁ" את היערות שבארץ, כי הכרית את כל העצים, וכל הארץ שוממה, (כמו: "...קָנָה וְסוּף - קָמַלוּ"; לעיל יט', ו')
הִיָּה הַשָּׁרוֹן - פְּעָרְבָה - השרון (מקום מרעה) היה כמו מדבר,

וְנִעַר - בְּשֵׁן וְכַרְמֵל - פירות העצים, בהרי הבשן והכרמל - "יִנְוְעָרוּ" ויפילו פירותיהן.
י. עֲתָה אֶקוּם יֹאמֵר ה', **עֲתָה אֲרוּמֶם עֲתָה אֲנִשָּׂא** - כעת, לפני החורבן הגמור של בנ"י, יקום ה' ירום וינשא על מלך אשור - להושיע את עמו.

יא. תִּהְיֶה חֲשֵׁשׁ, תִּלְדוּ קֶשׁ - מחשבתם לכבוש את ירושלים, נמשלה להריון ולידה של חשש וקש, (חשש-דק יותר מהקש)
רוּחְכֶם - אֵשׁ תֹּאכְלֶכֶם - מחשבתכם זו, תגרום שתשרפו באש.

יב. וְהִיוּ עַמִּים מִשְׁרָפוֹת שִׂיד - העמים שבאו על ירושלים, ישרפו כאבנים - השורפים לסיד,
קוֹצִים פְּסוּחִים - בָּאֵשׁ יִצְתּוּ - וכמו קוצים פְּרוּתִים (שהם יבשים מאוד) - ונשרפים במהירות.

יג. שְׁמַעוּ רְחוּקִים אֲשֶׁר עֲשִׂיתִי - הרחוקים מירושלים, יִשְׁמַעוּ את שעשה ה' במחנה אשור, **וְדַעוּ קְרוֹבִים גְּבוּרָתִי** - והקרובים שהיו במחנה אשור, יִדְעוּ את גבורת ה' שראו!

יד. פְּחָדוּ בְּצִיּוֹן חֲטָאִים - כשבא מלך אשור על ירושלים, החוטאים (שבנא וסיעתו) פחדו מפניו, **אֲחִזָּה רַעְדָה - חֲנִפִּים** - ואת הרשעים - אחזה רעדה,

מִי יְגוּר לָנוּ אֵשׁ אוֹכְלָה - מי יעמוד להלחם לנו מול האש הגדולה הזו, האוכלת את כל העמים?
מִי יְגוּר לָנוּ מוֹקְדֵי עוֹלָם - מי ילחם ויעמוד בשבילנו, מול מלך אשור ששרף עמים בכל העולם,

טו. הֲלֵךְ צִדְקוֹת וְדַבֵּר מִיִּשְׁרָיִם - המלך חזקיהו, שהולך בדרך של צדק, ודיבורו תמיד ביושר ובלא

ישעיהו

מרמה, **מֵאֵס בְּבַצֵּעַ מַעֲשֵׂקוֹת** - שמואס בממון עשוק, **נֶעַר כְּפִיו - מִתְמַד בְּשֹׁחַד** - שידיו מואסות מלקחת שוחד, **אֵטֶם אָזְנוֹ - מִשְׁמַע דְּמַיִם** - שאוטס את אזניו מלשמוע דברים הגורמים לשפוך דם נקיים, **וְעֵצִים עֵינָיו - מִרְאוֹת בָּרַע** - ושעוצם את עיניו מלראות דברים אסורים. ובזכות צדקותו - תנצל ירושלים, (תשובה על: "מי יגור לנו...")

טז. הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֵּן - הוא ישכון במקום גבוה, ולא תשיגנו "הָאֵשׁ אוֹכְלָה" (האוייב),

מִצְדוֹת סְלַעִים - מִשְׁגָּבוֹ - גדולתו וחוזקו יהיה, כמבצר שבתוך סלעים, **לְחֻמוֹ - נִתָּן, מִיָּמָיו - נֶאֱמָנִים** - מהשמים ינתן לו לחם, והמים יהיו נאמנים וקיימים אצלו, (שאף במצור ארוך, יוכל לשרוד)

יז. מִלֶּךְ בִּיָּפוֹ - תִּחְזִינָה עֵינֶיךָ - עיניך יראו, את יופיו וגדולתו של חזקיהו, **תִּרְאִינָה אֶרֶץ מִרְחֻקִים** - במקום שהיו ראות עד עתה, את גדולת מלך אשור שבא מארץ רחוקה, **יח. לִבְךָ יִהְיֶה אֵימָה** - לבכם היה תמיד חושב בפחד, **אֵיֶה סִפְרֵךָ** - היכן סופר מלך אשור, הכותב את סכום המס המוטל עלינו, **אֵיֶה שְׁקֶל** - היכן השוקל את כסף המס - למלך, **אֵיֶה סִפְרֵךָ אֶת הַמְּגִדְלִים** - היכן הממונה, לספור את המגדלים והבתים הגבוהים, (שלפי המספר - יטיל עלינו את שיעור המס)

יט. אֵת עֵם נוֹעַז - לֹא תִרְאֶה - אך כעת (אחר מפלת אשור), לא תראו יותר את העם החזק הזה, **עִם עֲמֻקֵי שְׁפָה מִשְׁמוֹעַ** - את העם, ששפתו היתה "עמוקה" - מכדי שתוכלו לשמוע, להבין, **נִלְעַג לְשׁוֹן, אֵין בִּינָה** - שלשונו היתה בעיניכם עילגת, לא מובנת, **כ. חֲזֵה צִיּוֹן** - תראו את גדולת ציון, **קִרְיַת מוֹעֲדָנוֹ** - העיר שאנו נועדים לבוא שמה, (ברגלים)

עֵינֶיךָ תִּרְאִינָה יְרוּשָׁלַם - נוֹה שְׁאֲנָן - עינכם יראו את ירושלים כמקום שקט ושלום, **אֶהֱל בַל יִצְעֹן** - האהלים (הבתים) שבירושלים, לא יתפרקו עוד, **בַּל יִסַּע יִתְדֹתָיו לְנֹצַח** - ויתדות האוהל עוד זמן רב, לא יעקרו ויסעו ממקומם, **וְכָל חֲבָלָיו בַּל יִנְתְּקוּ** - החבלים הקשורים ביתדות - לא יתנתקו מהיתדות.

כא. כִּי אִם שָׁם אֲדִיר ה' לָנוּ - כי באמת, ה' יהיה לנו לאדיר, לחוזק גדול,

מְקוֹם נְהָרִים יֵאָרִים רְחֵבֵי יָדָיִם - ויגן על ירושלים, כאילו נהרים ויאורים רחבים וגדולים, מסובבים סביב העיר, להגן מפני האוייבים, **בַּל תִּלְךָ בּוֹ אָנִי שְׂיִט** - שלא תוכל לעבור בהם אניה השטה במשוטים, **וְצִי אֲדִיר לֹא יַעֲבֹרֶנּוּ** - ואניה גדולה לא תוכל לעבור בזרם הנהר הגדול, **כב. כִּי ה' שִׁפְטָנוּ** - ה' יעשה לנו משפט - מאשור, **ה' מַחֲקֵקֵנוּ** - והוא מושל בנו (המושל מחוקק חוקים לעמו)

ה' מִלְכָּנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ - הוא מלכנו והוא יושיענו. **כג. נָטְשׂוּ חֲבָלֶיךָ** - החבלים של מִפְרָשֵׁי "האניה" של אשור - נעזבו מִיָּדֵי מְכוֹנְנֵי הַמִּפְרָשׁ, **בַּל יִחְזְקוּ כֶן - תִּרְנָם** - לא יוכלו לחזק את התורן (שעליו קשורים המפרשים) כֶן - באופן חזק וראוי לו, **בַּל פֶּרְשׁוּ נֵס** - ולא יוכלו לפרוש את המפרשים שעל התורן, **אִז חֲלַק עַד שָׁלַל - מִרְבָּה** - אז יחלקו את השלל הרב שתעזבו, ("...שָׁלַל - מִרְבָּה...")

פִּסְחִים - בָּזְזוּ בָז - אפילו הפסחים שמאחרים לבוא אחר כולם מחמת מומם - יספיקו לבזז הביזה של אשור, (שלל מרבה)

כד. וּבַל יֹאמְרוּ שְׁכֵן חֲלִיתִי - השוכן בירושלים לא יאמר נהיית חולה מרוב צרות, **הָעַם הַיֹּשֵׁב בָּהּ - נִשְׂא עֹון** - כי העם שישב בירושלים, יהיה נשוא עון - מכופר מעוונות.

פרק לד'

א. קָרְבוֹ גוֹיִם לְשִׁמְעַ, וְלֹאֲמִים הִקְשִׁיבוּ - את דבר ה', **תִּשְׁמַע הָאָרֶץ וּמִלְאָהּ, תִּבֵּל וְכָל צֹאֲצְאֶיהָ** - תשמעו יושבי תבל, וכל בניה, כל יושביה,

ב. כִּי קֶצֶף לֵה' עַל כָּל הַגּוֹיִם, וְחִמָּה עַל כָּל צְבָאִם - כי כעס וחימה יש לה' על כל הגויים וצבאותיהם, **הַחֲרִימָם, נִתְּנָם לְטַבַּח** - החרים אותם לטבח, לשחיטה והריגה.

ג. וְחֲלִלֵיהֶם יִשְׁלְכוּ - שלא יקברו את המתים, **וּפְגִרֵיהֶם - יַעֲלֶה בְּאֲשָׁם** - ומתוך שלא יקברו, יעלה ריח רע מהפגרים המושלכים. (כמו: "ובאש היאור) **וְנִמְסוּ הָרִים מִדָּמָם** - ההרים, ימסו כביכול, מרוב דם ההרוגים.

ד. וְנִמְקוּ כָּל צְבָא הַשָּׁמַיִם - ימסו, יכלו ויעלמו כל צבא השמים בעיני הגויים, (שמרוב הצרות, יראה להם כאילו חִשְׁכוּ מאורות השמים) **וְנִגְלוּ כִסְפֵךָ - הַשָּׁמַיִם** - השמים כביכול - יגללו, ובתוכם, יגללו המאורות - לגויים.

וְכָל צְבָאִם - יָבוּל - וכל המאורות שבשמים - יבלו (יחשכו), **כְּנִבֵּל עֵלָה מִגִּפְן** - כמו העלה הנובל בעץ הגפן, **וּכְנִבְלַת מִתְאֲנָה** - וכמו התאנה, שנובלת בעץ התאנה.

ישעיהו

ה. **כִּי רוּתָהּ בְּשָׂמִים - חֲרָבִי** - חרב ה' שבשמים, תִּרְוָה מְרֹבב דָּם הַהֲרוּגִים, הִנֵּה עַל אָדוֹם תֵּרֹד - ותרד להרוג את אדום, וְעַל עַם חֲרָמִי - לְמִשְׁפָּט - ועל העם שאני מחרים - תעשה בו משפט.
ו. **חֲרַב לָהּ - מְלֵאָה דָם** - חרב ה', תתמלא בדם ההרוגים באדום, הַדְּשָׁנָה - מְחַלֵּב - והחרב, כביכול תַּעֲשֶׂה דשנה ושמנה, מְרֹבב חֲלֵב בֶּשֶׂר הַהֲרוּגִים, מְדָם פְּרִים וְעֵתוּדִים - ומרוב דם הכבשים והעתודים, (עייזים זכרים) מְחַלֵּב פְּלוֹיֹת אֵילִים - ומרוב חֲלֵב של כליות האילים, (משל על גודל החורבן שבאדום) כִּי זָבַח לָהּ בְּבַצְרָה, וְטָבַח גְּדוֹל בְּאַרְצָה אֲדוֹם - כי ה', עומד לעשות זבח וטבח גדול בעיר בצרה ובאדום כולה.
ז. וַיִּרְדּוּ רְאֵמִים עִמָּם, וּפְרִים עִם אַבְיָרִים - יחד עם הכרים, העתודים והאילים, יכרתו גם הרְאֵמִים והפְּרִים עם כל הגיבורים, (משל, לנפילת כל גיבורי אדום) וְרוּתָהּ אֲרָצָם - מְדָם - ארץ אדום תרוה מרוב דם ההרוגים, וְעַפְרָם - מְחַלֵּב יְדָשֶׁן - ועפר הארץ - יהיה דשן ושמן מרובב בשר ההרוגים.
ח. כִּי יוֹם נִקְם לָהּ - מוכן לנקמה באדום, שְׁנַת שְׁלוֹמִים - לְרִיב צִיּוֹן - שנה עומדת ומוכנה, לשלם על הריב, שהיו רבים על ציון.
ט. וְנִהַפְּכוּ נְחָלֶיהָ - לְזֹפֶת - מי הנחלים - יהפכו לזפת, וְעַפְרָה - לְגַפְרִית - ועפר הארץ יהפך לגופרית, וְהִיתָה אֲרָצָה - לְזֹפֶת בְּעָרָה - וארצם תהיה לַבְּעִירָה של זפת, (שדולק בחוּזָקָה) י. לֵילָה וַיּוֹמֵם לֹא תִכְבֶּה, לְעוֹלָם יַעֲלֶה עֲשָׂנָה - לילה ויום לא תכבה האש, לזמן רב יעלה העשן, מְדוֹר לְדוֹר תִּחַרְבַּב - מאותו דור ועד דור אחרון, תהיה חֲרָבָה, לְנֹצַח נְצָחִים אֵין עֹבֵר בָּהּ - ולנצח לא יעבור שם אדם, מְגוֹדֵל הַשְּׂמֵמָה שתהיה.
יא. וַיִּרְשׁוּהָ - קָאֵת, וּקְפֹד, וַיִּנְשׁוּף, וְעָרַב - יִשְׁפְּנוּ בָּהּ - מיני עופות אלו ישכנו בה, מְגוֹדֵל הַשְּׂמֵמָה, וְנִטָּה עֲלֶיהָ קוֹ תֵהוּ - ה' יטה עליהם קו "שימדוד" ריקנות שבארץ (במקום קו הבנין - ליישר קיר הבנין, יטה עליהם קו, למדוד את גבול ומידת הריקנות והשממה) וְאַבְנֵי בֵהוּ - והאבן של הקו, "תמדוד" את מקום וגודל השממה (במקום האבן, שקושרים בקצה קו הבנין, כדי שהקו יפול ביושר לארץ - ליישר בנין הקיר) יב. חֲרִיָּה - השרים, וְאֵין שָׁם מְלוּכָה יִקְרָאוּ - ואין שם אחד מהם, שקורא על עצמו שהוא שר ומלך, וְכָל שָׂרִיָּה - יִהְיוּ אַפְסִי - וכל השרים יכלו, ויהיו כאפס. (שהלא כולם יגלו או ימותו)

יג. וְעֲלֵתָה אֲרַמְנֹתֶיהָ סִיָּרִים - בארמונות יעלו קוצים, (מְרֹבב הַשְּׂמֵמָה) קְמוֹשׁ וְחוּחַ - בְּמִבְצָרֶיהָ - ובמבצרים יעלו קמוש וְחוּחַ (מיני קוצים) וְהִיתָה - נוֹה תַנִּים - ותהיה אדום בית לתנים - הגרים במקום שומם מישוב, חֲצִיר - לְבָנוֹת יַעֲנָה - וחצר - לבנות יענה. (שם עוף) יד. וּפְגָשׁוּ צִיִּים וְאֵיִם, וְשָׁעִירִים (מִיַּן שָׂדִים, הַנִּמְצָאִים במקום שִׂמְמָה), יפגשו שם אלו את אלו, אֲדָ שָׁם, הַרְגִיעָה לִילִית, וּמְצָאָה לָהּ מְנוּחַ - שם הלילית(שם שִׂדָה), תצמא לה מקום ברוגע ובמנוחה.
טו. שָׂמָה קִנְנָה קַפּוּז - שם תעשה הקיפוד את הקן, וְתִמְלִיט - ותמליט, ותלד את הביצים. וּבִקְעָה - ויבקעו הביצים ויצאו האפרוחים, וְדָגְרָה בְּצֵלָה - ותאסוף האפרוחים לחסות בצילה, אֲדָ שָׁם נִקְבְּצוּ דֵיּוֹת - שם נקבצו הדיות, (הדיה - שם עוף) אֲשֶׁה רְעוּתָהּ - אחת עם חברתה, טז. דָּרְשׁוּ מֵעַל סִפְרָהּ - וּקְרָאוּ - קראו בכל ספר ה', (ספר ישעיהו) אַחַת מֵהֵנָּה לֹא נַעֲדָרָה, אֲשֶׁה רְעוּתָהּ לֹא פָקְדוּ - אחת מהחיות המזכרות בספר זה - לא יעדרו, אחת עם חברתה לא יפקדו, לא יחסרו מארץ אדום בשממותה, כִּי פִי הוּא צִוָּה - כי פי ה' ציוה על חורבן זה, וְרוּחוֹ - הוּא קִבְּצָן - רוח של פי ה' - קבץ את החיות האלו לאדום. יז. וְהוּא הִפִּיל לָהֶן גּוֹרֵל, וַיִּדּוּ חִלְקָתָהּ לָהֶם בָּקוּ - ה' יפיל להם בגורל ויחלק את ארץ אדום לחיות - בקו המידה, עַד עוֹלָם יִירְשׁוּהָ, לְדוֹר וָדוֹר יִשְׁפְּנוּ בָּהּ - החיות.

פרק לה'

א. יִשְׁשׂוּם מְדַבֵּר וְצִיָּה - יושבי א"י, שנמשלה למדבר וציה(שממה), יִשׁוּשׁוּ וַיִּשְׁמַחוּ בַמַּפְלַת אדום, וְתִגַּל עֲרֵבָה - ותגל משמחה, א"י שהיתה כערבה, כמדבר, וְתִפְרַח כְּחִבְצֵלַת - ותעלה פרחים כפרח החבצלת. (הַרְדָּ) ב. פִּרְחַת תִּפְרַח - וְתִגַּל, אֵף גִּילַת וְרִגְוֹן - תפרח א"י ותגל ותרנן בשמחה, כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן נִתַּן לָהּ - ותרבה בשמחה, על יופי עצי לבנון - שישוב וינתן בא"י, הַדָּר הַפְּרָמֵל וְהַשְּׂרוּן - ועל היופי שישוב להיות בא"י מיופי הכרמל ומטוב השרון. הִמָּה - יושבי א"י,

ישעיהו

וְשִׁמַּחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים - שמחה תמידית - שלא תפסק, תהיה על ראש השבים, שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יְשִׁיגוּ - בניי בארץ, וְנִסּוּ - יָגוֹן וְאַנְחָה - ינוסו מהם, כל היגון והאנחות שהיו לבניי בגלות.

פרק לו'

א. וַיְהִי בְּאַרְבַּע עָשָׂר שָׁנָה לְמַלְכּוֹת חִזְקִיָּהוּ, עָלָה סִנְחַרִּיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל כָּל עַרְי יְהוּדָה הַבְּצֻרֹת וַיִּתְּפָשִׂים - בשנה ה - 14 לחזקיהו, כבש סנחריב את כל ערי יהודה הבצורות.
 ב. וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת רַב־שָׂקָה מֶלְכִישׁ יְרוּשָׁלַיִם, אֶל הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ - סנחריב שלח את רבשקה (אחד השרים), מלכיש (עיר ביהודה) אל חזקיהו שבירושלים, בְּחִיל כְּבֹד - בְּלִוּוֵי חַיִּילִים רַבִּים, וַיַּעֲמֵד בַּתְּעַלְת הַבְּרִכָּה הָעֲלִיּוֹנָה - בתעלה, שיוצאת מהבריכה העליונה, בְּמַסְלַת - שְׂדֵה כּוֹבֵס - בדרך הנקראת: "שְׂדֵה כּוֹבֵס". (ששם היו מכבסים הבגדים).
 ג. וַיֵּצֵא אֵלָיו אֱלִיקִים בֶּן חֶלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר עַל הַבַּיִת - הממונה על בית המלך, וְשִׁבְנָא הַסֹּפֵר, וַיּוֹאֲח בֶן אֶסָף - הַמְזַכֵּיר - הממונה על ספר הזכרונות.
 ד. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַב־שָׂקָה: אֲמַרוּ נָא אֵל חִזְקִיָּהוּ כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר מֶה הַבְּטָחוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר בְּטַחַתְּ - במה אתה בוטח, שאתה מורד בי ?
 ה. אֲמַרְתִּי אֵךְ דָּבָר שִׁפְתַיִם - עד כעת אמרתי, שמרידתך בי, היא רק בפיך ובשפתיך, אך שתראה שאבוא עליך למלחמה - תכנע לפני, עֲצָה וַיְבֹרָה לְמַלְחָמָה - או שתכין עצמך בעיצות ובגבטורות להלחם עימי, עֲתָה, עַל מִי בְּטַחַתְּ כִּי מְרֻדָתְּ בִּי - אך כעת, שאתה לא נכנע, וגם לא מכין עצמך למלחמה, על מי אתה בוטח ??
 ו. הִנֵּה בְּטַחַתְּ עַל מַשְׁעֲנֵת הַקֶּנֶה הַרְצוּץ הַזֶּה עַל מִצְרַיִם, אֲשֶׁר יִסְמְךָ אִישׁ עָלָיו וּבֹא בְּכַפּוֹ וּנְקָבָה - הנה, אתה בוטח על מצרים שדומים לקנה שבור - שהנשען עליו יחתוך את ידו !
 כֹּן פְּרָעָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְכָל הַבְּטָחִים עָלָיו - שכל הבוטח בו - לא יקבל ממנו עזרה, ויפול במלחמה !
 ז. וְכִי תֹאמַר אֵלֵי אֵל ה' אֱלֹהֵינוּ בְּטַחְנוּ - ואם תאמר שאתה בוטח בה' ית', הַלּוֹא הוּא - הלא הוא ה', אֲשֶׁר הִסִּיר חִזְקִיָּהוּ אֶת בְּמַתְיוֹ וְאֶת מִזְבְּחֹתָיו - שחזקיהו הסיר את הבמות והמזבחות שבנו בכל הארץ לשם ה', (משום איסור במות)

יָרְאוּ כְבוֹד ה' הַדָּר אֱלֹהֵינוּ - יופי והדר כבוד ה' שיתגלה בארץ.
 ג. חֲזָקוּ יַדַיִם רְפוּת - חזקו בניי, איש את אחיו שידין רפות, חלשות באמונת גאולת ישראל, וּבְרַפְּיִם כַּשְׁלוֹת אֲמַצוּ - וברכיים נכשלות (שלא עומדות בחוזק, לצפות לישועת ה' המתמהמת מלבוא) - חֲזָקוּ.
 ד. אֲמַרוּ לְנַמְהָרֵי לֵב - אמרו לאלו שליבם ממהר לראות הגאולה, ונחלשים מכך שמתאחרת לבוא, חֲזָקוּ אֶל תִּירְאוּ - אל תחששו מרוב צרות הגויים, הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם - נֶקֶם יָבוֹא - בגויים, גְּמוּל אֱלֹהִים הוּא יָבוֹא וַיִּשְׁעֲכֶם - להוציאכם מהגלות.
 ה. אַז - בזמן ישועת הגאולה, תִּפְקַחְנָה עֵינֵי עוֹרִים וְאֲזַנֵי חֲרָשִׁים תִּפְתַּחְנָה - יפקחו עיני העורים, ואזני החרשים - שלא רצו לשמוע דבר ה' - יראו ויבינו את אמיתות נבואת ה',
 ו. אִזּו יִדְלַג כְּאֵיל - פֶּסֶח - בניי, שהיו חלשים כפסחים - ידלגו במהירות כמו האיל, וְתָרוּ - לְשׁוֹן אֵלִים - בניי, שהיו כאלמים מפחד הגויים - ירננו וישבחו את ה' על ישועתו, כִּי נִבְקְעוּ בַמַּדְבָּר - מִיָּם, וּנְחָלִים - בְּעַרְבָה - ויהללו את ה', שבדרך כשישובו לארצם, יִבְקַע הַמַּדְבָּר - וַיֵּצְאוּ מִיָּם חַיִּים, ונחלים - יֵצְאוּ בַעֲרָבָה.
 ז. וְהָיָה הַשָּׂרֵב - לְאֵגֶם - השרב, החום הגדול - יהפך לשבים ארצה - לאגם של מים, וְצִמְאֹון - לְמַבּוּעֵי מַיִם - ומקום של צמאון - יהפך למקופם שנובעים בו מי מעיינות.
 בְּנוֹה תַנִּים - רַבְצָה - במקום שהיו בו התנים - ירבצו שם הצאן,
 חֲצִיר - לְקִנְיָה וְגִמְאָה - ומקום התנים, יהפך לחצר (כמו: "...חציר - לבנות יענה..."; לעיל לד' ג') - שיגדלו שם קנה וגמא - הגדלים ליד המים.
 ח. וְהָיָה שֵׁם - מַסְלוּל וְדָרְךְ - שם במדבר (בדרך לא"י) יהיה דרך סלולה לשבים, וְדָרְךְ הַקֹּדֶשׁ יִקְרָא לָהּ - לדרך שישוּבוּ בה לא"י, לֹא יַעֲבְרֵנוּ טָמֵא - שהגויים לא יעברו בדרך זו, וְהוּא לָמוּ - ודרך זו - רק להם, (לשבים לציון) הַלֶּךְ דָּרְךְ, וְאֹוִלִים - לֹא יִתְעוּ - גם הרגיל להיות הולך דרך, וגם האוילים (בענייני הליכה בדרכים) - לא יתעו בה. (שהדרך תהיה קלה וישרה)
 ט. לֹא יְהִיָה שֵׁם - בדרך זו, אַרְיָה, וּפְרִיץ חַיּוֹת - בַּל יַעֲלֶנָה - האריה וחיות רעות ואכזריות - לא יעלו בדרך זו, לֹא תִמְצָא שֵׁם - כל חיה, וְהִלְכּוּ גְאוּלִים - הגאולים בלבד ילכו בדרך זו.
 י. וּפְדוּיֵי ה' יִשְׁבוּן - הפדויים שה' יִפְדֶּה - ישוּבוּ לא"י, וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה,

ישעיהו

ויאמר ליהודה ולירושלם: לפני המזבח הזה תשתחו - ואמר לכל ישראל לבוא רק לפני ה' בירושלים!

וא"כ כיצד יעזור ה' לחזקיהו שמיעט הקרבת קרבנות לפניו??

ח. ועתה התערב נא את אדני המלך אשור - בא ותעשה "התערבות" עם מלך אשור,

ואתנה לך אלפים סוסים אם תוכל לתת לך רכבים עליהם - אם יתן לך מלך אשור 2000

סוסים, האם תוכל למצוא רוכבים שירכבו עליהם?! הלא אפילו חיילים אין לך!!

ט. ואיך תשיב את פני פחת אחד עבדי אדני הקטנים - ואיך תוכל להשיב פניך להלחם, אפילו עם אחד מהשרים הקטנים של אדוני סנחריב, (שלכל שר קטן, יש 2000 סוסים ורכבים)

ותבטח לך על מצרים לרכב ולפרשים - ואתה בוטח במצרים שיעזרו לך ברכב ופרשים?

י. ועתה המבלעדי ה' עליתי על הארץ הזאת להשחיתה - ועתה, האם חושב אתה שמבלי

רשות מהי עליתי על א"י להשחיתה?

ה' אמר אלי עלה אל הארץ הזאת והשחיתה - ה' אמר לי לעלות להשחית את הארץ!

(ובאמת ישעיהו ניבא: "...ישא את חיל דמשק ואת שלל שמרון לפני מלך אשור", לעיל ח' ד'; אך אשור התגאה, שכמו שכבש את שומרון - יכבוש גם את ירושלים: "הלא פאשר עשיתי לשמרון ולגליליה, כן אעשה לירושלם ולעצמיה", לעיל י' יא')

יא. ויאמר אליקים, ושבנא, ויואח אל רבשקה, דבר נא אל עבדיך ארמית, כי שמעים אנחנו -

דבר אלינו בלשון ארמית שאנו מבינים אותה, ואל תדבר אלינו יהודית, באזני העם אשר על

החומה - ואל תדבר בלשון יהודית, שלא יבינו האנשים שעל החומה, (שלא יחלשו מדברי הגאווה של

רבשקה)

יב. ויאמר רבשקה האל אדניך ואליך שלחני אדני לדבר את הדברים האלה - האם אליכם

שלח אותי המלך?

הלא על האנשים הישבים על החומה - הלא אל האנשים שעל החומה שלח אותי לדבר!

לאכל את צואתם, ולשתות את מימי רגליהם עמכם - שהלא אם לא תשמעו לי, יאלצו לאכול

את צואתם, ולשתות את מימי רגליהם יחד עמכם - מרוב רעב שיהיה .

יג. ויעמד רבשקה ויקרא בקול גדול יהודית, ויאמר: שמעו את דברי המלך הגדול מלך אשור:

יד. כה אמר המלך: אל ישא לכם חזקיהו - אל תתפתו לדברי חזקיהו שיציל אתכם,

כי לא יוכל להציל אתכם:

טו. ואל יבטח אתכם חזקיהו אל ה' לאמר: הציל יצילנו ה', לא תנתן העיר הזאת ביד מלך אשור -

ואל תתפתו שיאמר לכם שה' יציל אתכם, והעיר לא תכבש ביד מלך אשור,

טז. אל תשמעו אל חזקיהו,

כי כה אמר המלך אשור:

עשו אתי ברכה, וצאו אלי - עשו איתי שלום, צאו אלי ותברכו אותי,

ואכלו איש גפנו ואיש תאנתו ושתו איש מי בורו - וכל אחד מכם ימשיך את חייו כרגיל.

יז. עד באי ולקחתי אתכם אל ארץ - כארצכם - עד שאשוב ואקח אתכם אל ארץ טובה - כמו

ארצכם,

ארץ דגן ותירוש, ארץ לחם וכרמים - ככל לשון יח. פן יסית אתכם חזקיהו לאמר: ה' יצילנו -

השמרו, שמא יסית ויפתה אתכם חזקיהו, שה' יציל אתכם,

ההצילו אלהי הגוים איש את ארצו מיד מלך אשור - האם הצילו כל הע"ז של העמים את

ארצותם מפני סנחריב?

יט. איה אלהי חמת וארפד איה אלהי ספרונים וכי הצילו את שמרון מידי - היכן האלוהים של

חמת, ארפד וספרונים, שהרי שומרון עבדו אותם, ולא הצילו הע"ז האלו את ערי שומרון!

כ. מי בכל אלהי הארצות האלה אשר הצילו את ארצם מידי, כי יציל ה' את ירושלם מידי - הלא

כל האלוהים לא הצילו את העמים, א"כ כיצד יציל ה' אלוקיכם אתכם??

כא. ויחרישו ולא ענו אתו דבר, כי מצות המלך היא לאמר לא תענהו - על פי ציווי חזקיהו לא

ענו לרבשקה דבר!

כב. ויבא אליקים בן חלקיהו אשר על הבית

ושבנא הסופר ויואח בן אסף המזכיר אל חזקיהו קרועי בגדים - מרוב צער, על דברי הגידופים של

רבשקה,

ויגידו לו את דברי רבשקה:

פרק לז'

א. ויהי כשמע המלך חזקיהו - את דברי הכפירה של רבשקה,

ויקרע את בגדיו ויתפס בשק ויבא בית ה':

ב. וישלח את אליקים אשר על הבית - הממונה על בית המלך,

ואת שבנא הסופר ואת זקני הכהנים, מתפסים בשקים אל ישעיהו בן אמוץ הנביא:

ג. ויאמרו אליו כה אמר חזקיהו,

יום צרה - יום של צרה בא לישראל,

ותזכחה - יום שהאוייב מתווכח בגאוותו כנגד הבורא ית',

ונאצה היום הזה - שביזה את ה' ית', (שמשווה ר"ל, את הע"ז לה' ית')

כי באו בנים עד משבר - הגיעו הכאבים של

הבנים (של בני'), לכאבים של היולדת היושבת על המשבר, (משבר - מקום שהיולת יושבת בשעת לידה)

ישעיהו

את גִּזְזוֹן וְאֵת חֲרוֹן וְרֹצֵף וּבְנֵי עֵדֵן אֲשֶׁר בְּתֵלְשָׁר -
שמות מקומות שכבשו מלכי אשור,

וְכַח אֵין לְלָדָה - אך אין כוח לסבול את יסורי
הלידה.

יג. אֵיךְ מִלֶּךְ חֶמֶת וּמִלֶּךְ אַרְפָּד - היכן מלך חמת
וארפד? האם נצלו מידי?

וּמִלֶּךְ לְעִיר סַפְרֻיִם - והיכן מלך העיר הגדולה -
סַפְרֻיִם?

הַנֶּעַ וְעוֹה - ומלך הנע ועוה, (שמות מקומות - רד"ק במלכים)
יז. וַיִּקַּח חֲזַקְיָהוּ אֶת הַסְּפָרִים מִיַּד הַמְּלָאכִים
וַיִּקְרָאֵהוּ - קרא את הספרים ששלח סנחריב.
וַיַּעַל בֵּית ה' וַיִּפְרֹשֶׁהוּ חֲזַקְיָהוּ לִפְנֵי ה' - פתח את
הספרים, שִׁירָאוּ דְבַרֵי הַבְּזִיוֹן הַכְּתוּבִים שָׁם, בגלוי
בבית ה'.

טו. וַיִּתְפַּלֵּל חֲזַקְיָהוּ אֶל ה' לֵאמֹר:

טז. ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, יֹשֵׁב הַכְּרִבִּים -
השוכן בין הכרובים בקה"ק,

אֲתָהּ הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדָּךְ לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ
אֲתָהּ עֹשֵׂת אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

יז. הֲטָה ה' אֲזַנְךָ וּשְׁמֹעַ - הטה ה' את אזנך -
לשמוע את דברי סנחריב,

פָּקַח ה' עֵינֶיךָ וּרְאֵה - פקח את עיניך לראות את
דברי הגדופים שבספרים שפתחת,

וּשְׁמַע אֶת כָּל דְּבַרֵי סַנְחַרִּיב אֲשֶׁר שָׁלַח לְחַרֵּף
אֱלֹהִים חֵי:

יח. אֲמַנָּם ה' - באמת ה',

הַחֲרִיבוּ מַלְכֵי אֲשׁוּר אֶת כָּל הָאֲרָצוֹת - החריבו
את הערים הגדולות בארצות הגויים,

וְאֶת אֲרָצָם - וגם העיירות הקטנות, שמסביב
הערים הגדולות.

יט. וְנָתַן אֶת אֱלֹהֵיהֶם בְּאֵשׁ, כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה -
כִּי אִם מַעֲשֵׂה יָדַי אָדָם עֵץ וְאֶבֶן - וַיִּאֲבָדוּם -
ושרפו את העי"ז שלהם באש, שהלא מעשה ידי
אדם הם - ולכן יכלו לאבד אותם מן העולם.

כ. וַעֲתָה ה' אֱלֹהֵינוּ הוֹשִׁיעֵנוּ מִיָּדוֹ - מיד סנחריב,
וַיִּדְעוּ כָּל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ כִּי אֲתָהּ ה' לְבַדָּךְ - מושל
ושולט בעולם!

כא. וַיִּשְׁלַח יִשְׁעִיָהוּ בֶן אֲמוּץ אֶל חֲזַקְיָהוּ לֵאמֹר:

כב. ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ אֵלַי אֶל
סַנְחַרִּיב מֶלֶךְ אֲשׁוּר - כה אמר ה' בדבר תפילתך
על מלך אשור.

כג. זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר דָּבַר ה' עֲלָיו - על סנחריב,
בְּזֶה לְךָ לַעֲגָה לְךָ בְּתוֹלַת בֵּית צִיּוֹן - תבוז ותלעג
עליך, בתולת בית ציון,

אֲחֵרִיף - ראש הניעה - אחר מפלתך, תניע את
ראשה בזילזול,

בֵּית יְרוּשָׁלַם:

כד. אֶת מִי חֲרַפְתָּ וְגִדַּפְתָּ וְעַל מִי הֲרִימוּתָהּ קוֹל,
וְתִשָּׂא מְרוֹם עֵינֶיךָ אֶל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

ד. אוֹלֵי - הלוואי,

יִשְׁמַע ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת דְּבַרֵי רַב־שָׁקָה אֲשֶׁר שָׁלַח
מֶלֶךְ אֲשׁוּר אֲדַנְיָו - לְחַרֵּף אֱלֹהִים חֵי - שישמע את
דברי החרוף וגידוף של רבשקה נגד ה',

וְהוֹכִיחַ בְּדַבְרֵים - והוכיח רבשקה, "בהוכחות" -
שינצחו במלחמה,

אֲשֶׁר שָׁמַע ה' אֱלֹהֶיךָ - כמו ששמע ה' ית' דברי
הבזיון הללו,

וַיִּשְׁאַתְּ תַּפְלָה בְּעַד הַשְּׂאֲרִית הַנִּמְצָאָה - התפלל
נא בעבור אנשי ירושלים.

ה. וַיָּבֵאוּ עִבְדֵי הַמֶּלֶךְ חֲזַקְיָהוּ אֶל יִשְׁעִיָהוּ:

ו. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יִשְׁעִיָהוּ כֹה תֹאמְרוּן אֶל אֲדַנְיָכֶם:
כֹּה אָמַר ה': אֵל תִּירָא מִפְּנֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
שָׁמַעְתָּ, אֲשֶׁר גָּדַפוּ נְעָרֵי מֶלֶךְ אֲשׁוּר אוֹתִי - מה
ששמעת בשם רבשקה - שגדף את ה',

ז. הַנְּנִי נוֹתֵן בּוֹ רוּחַ, וּשְׁמַע שְׁמוּעָה - כשישמע
השמועה על תרהקה מלך כוש אתן בסנחריב רצון
- ללכת להלחם עמו, ואמנם אח"כ, ישוב להלחם
על ירושלים,

וְשָׁב אֶל אֲרָצוֹ וְהַפְּלַתִּיו בְּחָרֵב בְּאֲרָצוֹ - אך ישוב
לארצו, וימות שם בחרב. (לקמן פס' לז' - לח')

ח. וַיִּשָּׁב רַב־שָׁקָה - אל סנחריב ששלח אותו,
וַיִּמְצָא אֶת מֶלֶךְ אֲשׁוּר נֹלְחָם עַל לְבָנָה - ומצא
אותו בלבנה,

כִּי שָׁמַע כִּי נָסַע מֶלְכֵי־שׁ - כי עזב סנחריב את
לכיש, והלך להלחם ללבנה.

ט. וַיִּשְׁמַע - סנחריב,

עַל תּוֹרַהֲקָה מֶלֶךְ כּוּשׁ לֵאמֹר: יֵצֵא לְהִלָּחֵם אֲתָךְ -
שתרהקה מלך כוש יצא להלחם עימו,

וַיִּשְׁמַע - את דברי רבשקה על שליחותו
בירושלים,

וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל חֲזַקְיָהוּ לֵאמֹר - שלח שוב
שליחים לחזקיהו בירושלים,

י. כֹּה תֹאמְרוּן אֶל חֲזַקְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר:
אֵל יִשְׂאֵף אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אֲתָהּ בּוֹטֵחַ בּוֹ לֵאמֹר: לֹא
תִּנָּתֵן יְרוּשָׁלַם בְּיַד מֶלֶךְ אֲשׁוּר - אל יפתה אותך ה'
שירושלים לא תנתן ביד מלך אשור,

יא. הִנֵּה אֲתָהּ שְׁמַעְתָּ אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי אֲשׁוּר לְכָל
הָאֲרָצוֹת - לְהַחְרִימָם - הלא שמעת מה עשו מלכי
אשור לכל הארצות - שהחרמו אותם!

וְאֲתָהּ תִּנְצַל - ואתה חושב שתנצל מידי!?

יב. הַהֲצִילוּ אוֹתָם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם, אֲשֶׁר הִשְׁחִיתוּ
אֲבוֹתַי - האם הצילו העי"ז של העמים שאבותי
המלכים השחיתו!?

ישעיהו

כד. בַּיַד עֲבָדֶיךָ חֲרַפְתָּ - ה' - ביד עבדיך (רבשקה)
חרפת את ה' ית',

וְהַשִּׁיבְתִּיךָ בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר בָּאתָ בָּהּ - שישוב לארצו
אחר מפלתו.

וְתֹאמַר בְּרַב רֶכְבֵּי - בזכות רכבי המלחמה הרבים
שברשותי,

אֲנִי עָלִיתִי מְרוֹם הָרִים - לירושלים - שבראש
ההרים,

יִרְפְּתֵי לְבָנוֹן - בית המקדש,

וְאַכְרוֹת קוֹמַת אַרְזֵיו מְבַחֵר בְּרִשְׁוֹ - כל הארזים
והברושים המובחרים (הגיבורים) - אכרות !

וְאֲבֹא מְרוֹם קָצוֹ - בית המקדש, שהוא המקום
הרם, וקץ וסוף לכל פאר ויופי.

יַעַר פְּרָמְלוֹ - חוזק יופיו.

כה. אֲנִי קָרְתִּי וְשִׁתִּיתִי מִיָּם - אני חפרתי -

ומצאתי מקור מים. (תמיד הצלחתי בכל מעשי ובמלחמותי)
וְאֶחָרָב בְּכַף פַּעֲמַי - וייבשתי, כשדרכו כפות רגלי
חיילי במים,

כָּל יַאֲרֵי מְצוֹר - כל היאורים העמוקים.

כו. הֲלוֹא שָׁמַעַתְ לְמִרְחֹק אוֹתָהּ עֲשִׂיתִי, מִיָּמִי

קָדָם - ויצרתיה, עתה - הַבְּאִתִּיהָ - האם לא

שמעת מלך אשור שעוד מזמן רב נבאתי על דבר
זה, וכעת הבאתי הרעה על בניי, (ומפלתם תהיה, לא

בזכות גבורתך, אלא בגזירת ה')

וַתֵּהִי לְהַשְׁאֹת - ותהיה לשממה, (שִׁאֵה - שממה)

גְּלִילִים נְצִים - עָרִים בְּצוּרוֹת - הערים שהיו בצורות,
יהיו לגלי חרבות ושוממות (ארץ ציה)

כז. וַיִּשְׁבִּיהֶן - קֶצְרֵי יָד - ויושבי הערים שסביבות
ירושלים, (לפני מפלת אשור), היו חלשים, שידיהם היו

קצרות מלהושיע,

חַתּוֹ וּבְשׁוֹ - נשבר ליבם מפחד, ומתביישים

במפלתם,

הָיוּ עֹשְׂבֵי שָׂדֵה, וִירֵק דְּשָׁא - וחולשתם נמשלה

לעשב השדה ולדשא ירוק,

חֲצִיר גִּגּוֹת - ולחציר (מאכל בהמה) הגדל על הגגות -
שחלש מאוד.

וּשְׂדָמָה לַפְּנֵי קָמָה - ולתבואה שנשדפה (שדמה -
כמו שדפה) לפני שהיתה - "קמה" - תבואה מבושלת

לפני הקציר.

כח. וְשִׁבְתֶּךָ וְצִאתֶךָ וּבֹאֶךָ יִדְעֵתִי - וידעתי

מחשבותיך, כשישבת ותכננת לצאת מארץך,
ולבוא על ירושלים

וְאֵת הַתְּרַגְּזֶךָ אֲלֵי - וידעתי, את רוגזך על ה',
ברצונך לכבוש את ירושלים.

כט. יַעַן הַתְּרַגְּזֶךָ אֲלֵי - בגלל רוגזך כלפי ה' ת',
וְשִׁאֲנַנְךָ - עָלָה בְּאָזְנֵי - וקול השאון, הרעש

שהקמת - שעלה באזני,

וְשִׁמְתִי חֲחִי בְּאַפֶּךָ - חח, היא הטבעת ששמים
בלחי הבהמה,

וּמִתְגִּי - בְּשִׁפְתֶיךָ - כרסן השמים בפי הבהמה,

ל. וְזֶה לְךָ הָאוֹת - מפלת אשור תהיה לך לאות על
הבטחה אחרת,

אֲכֹל הַשָּׁנָה - סְפִיחַ - השנה (בזמן המצור) תתספקו
בספיחי התבואה למאכלכם, (ספיחים - תבואה שגדלה

מעצמה, מגרעינים שנפלו בזמן הקציר)

וּבַשָּׁנָה הַשְּׁנִית - שְׁחִיס - ספיחי ספיחים, (ספיחים
מהספיחים של שנה קודמת.)

וּבַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית, זָרְעוּ וְקָצְרוּ וְנָטְעוּ כֶרְמִים

וְאָכְלוּ פְרִיָם - ובשנה השלישית, תאכלו

מהתבואה שתצמח.

לא. וַיִּסְפְּהָ פְּלִיטַת בַּיִת יְהוּדָה הַנְּשֹׂאָרָה -

בירושלים,

שָׂרֵשׁ לְמַטָּה, וְעֵשֶׂה פְרִי לְמַעְלָה - יוסיפו שרשים
למטה, ועל ידי כן, ירבו למעלה הפירות הטובים.

(נמשל: שיהיו מלאים בכל טובה וברכה)

לב. כִּי מִירוּשָׁלַם תֵּצֵא שְׂאֲרִית, וּפְלִיטָה מֵהַר צִיּוֹן

- שבירושלים תשאר השארית - שתנצל מסנחריב.

קִנְיַת ה' צְבָאוֹת - נקמת ה' צבאות,

תַּעֲשֶׂה זֵאת - את מפלת אשור.

לג. לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֵל מֶלֶךְ אֲשׁוּר, לֹא יָבֹא אֵל

הָעִיר הַזֹּאת, וְלֹא יוֹרָה שָׁם חָץ - ואפילו לא ישליך
עליה - חיצים,

וְלֹא יִקְדָּמָנָה מֶגֶן - לא יערוך המגינים לפני העיר,

וְלֹא יִשְׁפֹךְ עָלֶיהָ סֶלֶלָה - לא ישפוך לפני החומה -

עפר, לעלות עליו - לכבוש העיר.

לד. בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר בָּא - בדרך שהגיע,

בָּהּ - יָשׁוּב - בה ישוב,

וְאֵל הָעִיר הַזֹּאת - ירושלים,

לֹא יָבֹא נָאִם ה' :

לה. וּגְנוֹתַי - אגן,

עַל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָה - להצילה,

לְמַעַנִי, וּלְמַעַן דָּוִד עֲבָדִי :

לו. וַיֵּצֵא מֶלֶךְ ה' וַיִּכֶּה בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר מֵאָה

וּשְׂמָנִים וַחֲמִשָּׁה אֲלָף, וַיִּשְׁכַּיְמוּ בַּבֶּקֶר,

וַהֲנִיחַ כָּל־ם - כל מחנה אשור,

פְּגָרִים מֵתִים :

לז. וַיִּסַּע וַיֵּלֶךְ, וַיֵּשֶׁב סְנַחְרִיב מֶלֶךְ אֲשׁוּר וַיֵּשֶׁב

בְּנִינוּה :

לח. וַיְהִי הוּא מִשְׁתַּחֲוֶה בַּיִת נִסְרֹךְ אֱלֹהָיו,

וְאֲדַרְמֶלֶךְ וּשְׂרָאֶצֶר בְּנָיו - הִכְהוּ בַּחֲרָב, וְהִמָּה

נִמְלְטוּ אֶרֶץ אַרְרָט, וַיִּמְלְךְ אֶסֶר חֲדָן בְּנוֹ תַּחְתָּיו :

פרק לח

א. בַּיָּמִים הֵהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לְמוֹת - לפני מפדת
אשור (3 ימים) חלה חולי מסוכן,

וַיָּבֹא אֵלָיו יִשְׁעִיָּהוּ בֶן אֲמוּץ הַנְּבִיא, וַיֹּאמֶר אֵלָיו

ישעיהו

כָּה אָמַר ה' צוֹ לְבִיתְךָ - צוּה צוֹאתְךָ לְאֲנָשֵׁי בֵיתְךָ,
כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תַחֲיֶה:
ב. וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר - סוֹבֵב פָּנָיו אֶל
הַקִּיר,
וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה':
ג. וַיֹּאמֶר אָנֹכָה ה' זָכַר נָא אֶת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי
לִפְנֵיךָ בְּאֵמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם, וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי,
וַיִּבֶךְ חִזְקִיָּהוּ בְּכִי גָדוֹל:
ד. וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יִשְׁעִיָּהוּ לֵאמֹר:
ה. הַלֹּחַד וְאַמְרֹתָ אֶל חִזְקִיָּהוּ כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי דָוִד
אָבִיךָ שְׁמַעְתִּי אֶת תְּפִלָּתְךָ רְאִיתִי אֶת דְּמַעְתְּךָ הַנְּנִי
יוֹסֵף עַל יָמֶיךָ חֲמֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה:
ו. וּמִכַּף מַלְךְ אֲשׁוּר אֲצִילְךָ - (מִכַּאן, שֶׁמַּחֲלָתוֹ הִיטָה לִפְנֵי
מַפְלַת אֲשׁוּר).
וְאֵת הָעִיר הַזֹּאת - אֲצִיל,
וְגִנּוּתֵי עַל הָעִיר הַזֹּאת - אֲגַן עֲלֶיךָ מִפְּנֵי סַנְחַרִּיב.
ז. וְזֶה לְךָ הָאֹת - שֶׁתִּתְרַפֵּא,
מֵאֵת ה', אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה ה' אֶת הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבַּר
- וַיּוֹסִיף לְךָ 15 שָׁנָה,
ח. הַנְּנִי מְשִׁיב אֶת צַל הַמַּעֲלֹת, אֲשֶׁר יֵרְדֶה
בְּמַעֲלֹת אַחַז בְּשִׁמְשׁ אַחֲרֵינִית עֶשֶׂר מַעֲלֹת - אֲנִי
מַחֲזִיר אֶת הַצֶּל, שְׁמוּצַל מִהַשְּׁמֶשׁ - עַל הַמְּדַרְגּוֹת
שֶׁעָשָׂה הַמֶּלֶךְ אַחַז, עֶשֶׂר מְדַרְגּוֹת לְאַחֹר,
וְתֹשֵׁב הַשָּׁמַשׁ - עֶשֶׂר מַעֲלֹת, בְּמַעֲלֹת אֲשֶׁר יֵרְדֶה
- בְּמַעֲלֹת שִׁירְדָה הַשְּׁמֶשׁ (וְהַצֶּל), שְׂבָה וְעִלְתָה
חֲזָרָה.
ט. מִכְּתָב לְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה - מִכְּתָב הוֹדָאָה
לֵה', שֶׁכְּתָב חִזְקִיָּהוּ,
בְּחֻלְתּוֹ, וַיְחִי מְחֻלָּיו - עַל שֶׁהִתְרַפֵּא מִמַּחֲלָתוֹ.
י. אֲנִי אֲמַרְתִּי - חֲשַׁבְתִּי בְזִמּוֹן מַחֲלָתִי,
בְּדַמֵּי יָמַי - בְּכַרִּיתַת יָמַי, (מִלְשׁוֹן נְדָמָה - נִכְרַת)
אַלְכָה - אֲלַךְ אֶל הַקִּבֶּר,
בְּשַׁעְרֵי שָׂאוֹל - אֶל שַׁעְרֵי הַקִּבֶּר,
פְּקַדְתִּי, יָתַר שְׁנוֹתַי - נַחֲסָרוּ - שְׁאַר שְׁנוֹתַי.
(חִזְקִיָּהוּ הִיָּה בֶן 39 בְּמַחֲלָתוֹ)
יא. אֲמַרְתִּי, לֹא אֲרָאֶה יְהוָה, יְהוָה בְּאֶרֶץ הַחַיִּים -
אֲמַרְתִּי בְזִמּוֹן מַחֲלָתִי, שֶׁלֹּא אֲזַכֶּה לִרְאוֹת אֶת
גְּדוּלַת ה' בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלִהְיוֹדוֹת לִפְנָיו,
לֹא אֲבִיט אֶדָם עוֹד - לֹא אֲבִיט עִם שָׂרֵי בְנֵי
הָאָדָם,
עִם יוֹשְׁבֵי חֶדֶל - עִם יוֹשְׁבֵי חֶדֶל, יוֹשְׁבֵי חֶדֶל,
יוֹשְׁבֵי הָעוֹלָם.
יב. דוּרִי - מִקּוֹם שֶׁאֲנִי גֵר בּוֹ, (הָעוֹלָם הַזֶּה)
נִסַּע וְנִגְלָה מִנִּי - נִסַּע וְגָלָה מִמּוֹנִי,
כָּאֵהָל רַעִי - כְּמוֹ אֵהָל הָרוּעָה, הַנוֹסַע, מִמִּקּוֹם
לְמִקּוֹם,
קִפְדֵתִי כְּאֶרֶג חַיִּי - כְּרַתַּתִּי אֶת חַיִּי, כְּמוֹ הָאוֹרֵג
הַחוֹתֵךְ אֶת הִירִיעָה לְפִי הַצּוֹרֵךְ,
מִדְּלָה - יִבְצַעְנִי - מִמַּחֲלָתִי זֶה, ה' יַחְתּוֹךְ אֶת חַיִּי.

מִיּוֹם עַד לַיְלָה - תִּשְׁלִימְנִי - מְרֹב חוּזֵק מַחֲלָתוֹ,
בְּתַחֲלִיל הַיּוֹם חֲשַׁב, שְׁעַד הַלַּיְלָה - יוֹשְׁלָמוּ
וַיִּסְתַּיְימוּ שְׁנוֹת חַיָּיו.
יג. שְׁוִיתִי עַד בֶּקֶר - וְכִשְׁבָּא הַלַּיְלָה, שְׁמַתִּי בַדְעַתִּי
שְׁסוּפִי יְבוֹא בְּבוֹקֵר לְמַחֲרָת,
כָּאֲרִי, כִּן יִשְׁבֵּר כָּל עֲצָמוֹתַי - שְׁבִזְמֹן מַחֲלָתוֹ,
הַרְגִישׁ כְּאִילוֹ כֹּל עֲצָמוֹתָיו נִשְׁבְּרוּ כְּטָרֵף הָאֲרִיָּה,
מִיּוֹם עַד לַיְלָה תִּשְׁלִימְנִי - וּבְבוֹקֵר הִבָּא חֲשַׁב,
שְׁבַלַּיְלָה הִבָּא יוֹשְׁלָמוּ שְׁנוֹתָיו.
יד. כְּסוֹס עָגוּר - כִּן אֲצַפְצֵף - כְּמוֹ הָעוֹפּוֹת סִיס
וְעָגוּר - אֲצַפְצֵף בְּכַאֲבִי, (כְּמוֹ: "...וַתֵּר וְסִיס וְעָגוּר שְׁמָרוּ
אֵת עַת בְּאֵנָה..."), יִרְמִיָּהוּ ח', ז'
אֶהְיֶה כְּפִינָה - וְאֶהְיֶה, אֲשִׁמִּיעַ קוֹל בְּכַאֲבִי - כִּיּוֹנָה,
דְּלֹ עֵינַי - לְמָרוֹם - הוֹרְמוּ עֵינַי לְמָרוֹם, בְּתַפִּילָה
לְעֹזְרֶתְךָ,
ה' ! עֲשֵׂקָה לִי - עֲשׂוֹק מִמִּנִּי הַמּוֹת,
עֲרִבְנִי - תִּהְיֶה עֵרֵב לִי שֶׁלֹּא אֲמוֹת.
טו. מָה אֲדַבֵּר וְאָמַר לִי וְהוּא עֹשֶׂה - מָה אוֹכַל
לִשְׁבַח אֶת ה', הֲלֹא מָה שֶׁאֲמַר וַיִּנְחַם אוֹתִי - עֹשֶׂה !
שֶׁהָרִי רִיפָא אוֹתִי מִמַּחֲלָתִי !
אֲדַדֶּה - אֲנַעֲנֶה רֵאשִׁי כְּדָרְךָ אָדָם שֶׁנִּזְכַּר בְּצַרְתּוֹ,
כָּל שְׁנוֹתַי עַל מַר נַפְשִׁי - כֹּל הַשָּׁנִים שִׁוּסִיף לִי,
אֲנַעֲנֶה בְּרֵאשִׁי עַל מְרִירוֹת נַפְשִׁי, שֶׁנִּצְלַתִּי מִמֶּנָּה.
טז. ה' עָלִיָּהֶם יַחֲיוּ - ה' גֹּזֵר עַל כָּל הַמֵּתִים שִׁיחִיו,
וְלִכְּלֹ בָהֶן - חַיֵּי רוּחֵי - וְהִרְאִישׁוֹן שֶׁהִיָּה מֵהֶם,
הִיטָה רוּחֵי שְׁלִי,
וְתַחֲלִימְנִי וְהַחֲיֵנִי - וְאוֹתִי רִפֵּאת וְהַחֲיִית.
יז. הִנֵּה לְשָׁלוֹם - בְּזִמּוֹן מַחֲלָתִי - כִּשְׁצִיפִיתִי לְשָׁלוֹם,
מַר לִי מַר - כְּאֲבִי הָיוּ מְרִים מְאוֹד,
וְאַתָּה חֲשַׁקְתָּ נַפְשִׁי - מִשְׁחַת בְּלִי - אַךְ אַתָּה ה',
חֲשַׁקְתָּ בְּטוֹבֵךְ לְהוֹצִיא אֶת נַפְשִׁי מִהַקִּבֶּר שְׁבוּ הַגּוֹף
מִתְבַּלָּה וְנִשְׁחַת,
כִּי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרַי גּוֹךְ - כָּל חֲטָאִי - וְאֵת חֲטָאִי
הִשְׁלַכְתָּ ה' מֵאַחֲרַי גּוֹפוֹ כְּבִיכּוֹל, שֶׁלֹּא יִרְאֶה אוֹתָם.
יח. כִּי לֹא שָׂאוֹל - תוֹדֵךְ - כִּי בְּקִבְרִי, אֵין מִקּוֹם
לְהוֹדוֹת לְךָ עַל חֲסִדְךָ הַרְבִּים,
מָוֶת - יִהְלַךְ - וּבְמוֹתַי, אֵין מִקּוֹם לְשַׁבַּח אֶת ה',
לֹא יִשְׁבְּרוּ יוֹרְדֵי בּוֹר - אֶל אֲמַתְךָ - לֹא יִקּוּוּ וַיִּצְפוּ
לִרְאוֹת אֶת קִיּוֹם הַבֶּטְחֶךָ,
(אַךְ כַּעַת, אוֹכַל לְהוֹדוֹת לְךָ עַל קִיּוֹם הַבֶּטְחֶתְךָ בְּמַפְלַת אֲשׁוּר)
יט. חַי חַי - כֹּל אָדָם חַי,
הוּא יוֹדֵךְ כְּמוֹנֵי הַיּוֹם - הוּא יוֹכַל לְהוֹדוֹת לְךָ
כְּמוֹנֵי הַיּוֹם - שֶׁאֲנִי חַי,
אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ אֶל אֲמַתְךָ - כֹּל אֲבִי יוֹדִיעַ אֶת
בְּנָיו, אֲמִיתוֹת אֲמוֹנַת ה', (כִּךְ אֲנִי כְּשֶׁאוֹלִיד בְּנִים, אוֹדִיעַ
אֶת אֲמַתְךָ)
כ. ה' לְהוֹשִׁיעֵנִי - ה' אֲמַר שִׁיּוֹשִׁיעַ אוֹתִי מִמַּחֲלָתִי,

ישעיהו

וּנְגִינוֹתַי נִגְנָן כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ עַל בֵּית ה' - נגינת שבח והודאה לה' אנגן, כל ימי חיי בבית ה'.

ח. וַיֹּאמֶר חֲזַקִּיהוּ אֶל יִשְׁעֵיהוּ טוֹב דְּבַר ה' אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ, וַיֹּאמֶר כִּי יִהְיֶה שְׁלוֹם וְאַמֶּת בְּיָמַי - טוב הדבר, שעכ"פ בימי - יהיה שלום,

פרק מ'

א. נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי, יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם - נחמו הנביאים את עמי, בנבואות נחמה שישובו לארצם.

ב. דַּבְּרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם - דברו נבואות נחמה, על ליבות אנשי ירושלים, (דברים המתקבלים על הלב) וְקִרְאוּ אֵלַיָּה - וקראו אליה נבואות נחמה זו, כִּי מְלֶאכֶה צְבָאָה - כי מלאו ונשלמו, אוסף ימי הגלות,

כִּי נִרְצָה - עֹנָה - כי התכפר עוון ירושלים, כִּי לִקְחָה מִיַּד ה' - כַּפְּלִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ - כי קבלה כבר פי שניים מהעונש המגיע לה.

ג. קוֹל קוֹרָא בְּמִדְבָּר - כאילו קול קורא במדבר, בדרך לא"י,

פִּנּוּ דֶרֶךְ ה' - פנו ממכשול, את הדרך שישובו בה בני"י לארץ,

יִשְׂרוּ בְּעֶרְבָה - מִסְלָה לְאַלְהֵינוּ - ישרו וכבשו דרך סלולה לבנים של ה' אלוקינו.

ד. כָּל גֵּיא - יִנְשָׂא - כל עמק נמוך - ינשא מעלה, (לישר את דרך השבים ארצה),

וְכָל הַר וְגִבְעָה - יִשְׁפְּלוּ - ומקום גבוה כהר וגבעה - יושפל ויונמד,

וְהָיָה הָעֵקֶב - לְמִישׁוֹר - כל דרך עקומה ומעוותת - תהיה מישור,

וְהָרְכָסִים - לְבִקְעָה - רכסי ההרים - יהיו לבקעה (נמוכה). רכסים - חִיבוּךְ שְׂרֵשֶׁת הַרִים, כמו: " וירכסו את החוּשׁוֹן... ", שמות כח' כח' ; וכמו: "... מִרְכָּסֵי אִישׁ - תִּצְפְּנֵם... ", תהילים לא' כא')

ה. וְנִגְלָה כְבוֹד ה' - כשישיב את בני"י לארצם ביד רמה ובריבוי טובה, יתגלה כבוד ה' בעולם בקיום הבטחותיו לישראל,

וְרָאוּ כָּל בָּשָׂר יַחְדָּו - כִּי פִי ה' דִּבַּר - וכל הנחמות - התקיימו.

ו. קוֹל אָמַר - קָרָא - קול אומר לנביא קרא את דבר הנבואה !

וַאֲמַר, מֶה אֶקְרָא - ושואל הנביא : מה אקרא ? כָּל הַבָּשָׂר - חָצִיר - כל הבשר, הגויים שיבואו עם גוג על ירושלים, ינבלו ויטייבשו במהירות כמו החציר, (שימותו רובם במלחמה),

וְכָל חֶסְדוֹ - כַּצִּיץ הַשָּׂדֶה - וכל החסדים המעטים שעשו, לא יועילו להם, ויפלו הגויים, כמו הציץ (ציץ - הפרח) - שנופל ברוח קלה.

ז. יָבֵשׁ חָצִיר - דרך החציר - שמתייבש, נִבֵּל צִיץ - ודרך הציץ - לנבול.

כא. וַיֹּאמֶר יִשְׁעֵיהוּ, יִשְׂאוּ דְבַלַּת תְּאַנִּים - יקחו תאנים דרוסות,

וַיִּמְרְחוּ עַל הַשָּׁחִין - וַיַּחֲי - וימרחו על השחין בגופו של חזקיהו - וירפא .

כב. וַיֹּאמֶר חֲזַקִּיהוּ מֶה אֹת, כִּי אַעֲלֶה בֵּית ה' - אות הזזת השמש עשר מעלות אחורנית (לעיל בפסוק

ז'), היתה על פי בקשת חזקיהו, (ומפורש במלכים: "ויאמר חזקיהו אל ישעיהו, מה אות כי ירפא ה' לי, ועליתי ביום השלישי בית ה'". ויאמר ישעיהו, זה לך האות מאת ה' כי יעשה ה' את הדבר אשר דבר, הלך הצל עשר מעלות אם ישוב עשר מעלות... מלכים ב' כ' פסוקים ח' - ט')

פרק לט'

א. בַּעַת הַהוּא - אחר שהתרפא חזקיהו,

שָׁלַח מִרְדָּךְ בְּלֶאֱדוֹן, בֶּן בְּלֶאֱדוֹן מֶלֶךְ בָּבֶל, סְפָרִים וּמִנְחָה אֶל חֲזַקִּיהוּ - אגרת ומתנה אל חזקיהו, וַיִּשְׁמַע כִּי חָלָה וַיַּחֲזֶק - שחלה והתרפא.

(שִׁמְדָד בְּלֶאֱדוֹן, היה רגיל לאכול בשלש שעות ביום, וישן עד ט' שעות, משום שחזרה השמש לחזקיהו. כשקם משנתו בט' שעות, מצא שהוא שחירית. בקש להרוג את כל עבדיו. אמר : הנחתם אותי ישן יומם ולילה - עד הבקר ? אמרו לו גלגל חמה - הוא שחזר. אמר להם : ומי החזירו ? אמרו לו : האלוקים של חזקיהו וכו' רש"י מתנחומא ופסיקתא)

ב. וַיִּשְׁמַח עֲלֵיהֶם חֲזַקִּיהוּ - שמח בבואם,

וַיִּרְאֵם אֶת בֵּית נְכַתּוֹ - בית אוצרותיו,

אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הַזָּהָב וְאֶת הַבְּשָׂמִים,

וְאֶת הַשָּׁמֶן הַטוֹב - שמן המשחה,

וְאֵת כָּל בֵּית כְּלָיו וְאֵת כָּל אֲשֶׁר נִמְצָא בְּאוֹצְרֹתָיו, לֹא הָיָה דְבַר אֲשֶׁר לֹא הָרְאִים חֲזַקִּיהוּ בְּבֵיתוֹ וּבְכָל מִמְשַׁלְתּוֹ:

ג. וַיָּבֵא יִשְׁעֵיהוּ הַנְּבִיא אֶל הַמֶּלֶךְ חֲזַקִּיהוּ,

וַיֹּאמֶר אֵלָיו: מֶה אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה, וַיִּמְאִין יָבֹאוּ אֵלָיָךְ,

וַיֹּאמֶר חֲזַקִּיהוּ: מֵאֲרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ אֵלַי - מִבָּבֶל: ד. וַיֹּאמֶר מֶה רָאוּ בְּבֵיתְךָ,

וַיֹּאמֶר חֲזַקִּיהוּ: אֵת כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ לֹא הָיָה דְבַר אֲשֶׁר לֹא הָרְאִיתִים - בְּאוֹצְרֹתַי:

ה. וַיֹּאמֶר יִשְׁעֵיהוּ אֶל חֲזַקִּיהוּ שְׁמַע דְּבַר ה' צְבָאוֹת:

ו. הֲנֵה יָמִים בָּאִים, וְנִשְׂא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתְךָ, וְאֲשֶׁר אָצְרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה - בָּבֶל - יֵשֵׂא וַיִּקַּח הָאוֹיֵב, אֶת כָּל אוצרות בית המלך - לבבל,

לֹא יוֹתֵר דְּבַר אָמַר ה' - לא ישאר דבר באוצרותיך,

ז. וּמִבְּנֵיךָ אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמֶּךָ, אֲשֶׁר תּוֹלִיד, יִקַּחוּ וְהָיוּ סְרִיסִים בְּהִיכַל מֶלֶךְ בָּבֶל - הם דניאל חנניה

מישאל ועזריה, (כמפורש בדניאל)

שעציהו

וְאִישׁ עֲצָתוֹ - יוֹדִיעֵנוּ - האם יש אדם, שה' הודיע לו את עצתו ומחשבתו?!
יֵד. אֶת מִי נוֹעֵץ - וַיְבִינֵהוּ - האם יש אדם שנתן עיצה ובינה - לה', לברוא את העולם?!
וַיִּלְמְדוּהוּ בְּאֵרֶחַ מִשְׁפָּט - ולימד את ה' את דרך המשפט בבריאת העולם?!
וַיִּלְמְדוּהוּ דַעַת - ולימד דעת את ה',
וְדָרְךְ תְּבוֹנוֹת - יוֹדִיעֵנוּ - והודיע לה' דרך תבונה בבריאת עולמו?!
טו. הֵן גּוֹיִם - כְּמֹר מְדָלִי - הלא כל הגויים חשובים נגד ה', כטיפה מרה הנוטפת מהמים הנשאבים בדלי (דלי - הכלי שבו דולים, שואבים מים),
וּכְשֶׁחַק מֵאֲזָנִים - נַחֲשָׁבוּ - וכמו האבק הדק, הנשאר בכפות המאזניים-נחשבים הגויים לפניו!
הֵן אֵיִים - פְּדַק יְטוֹל - הלא את איי הים, יכול ה' ליטול ולהשליך לים - כאבק דק!
 (וא"כ, איך יעמדו מול ה', ברצונו לגאול את בניו?)
טז. וּלְבַנּוֹן - אם יקחו הגויים, את כל עצי הלבנון,
אֵין דִּי בָעַר - לא יספיקו העצים והאש, לכמות הקרבנות הדרושה לכפרתם,
וְחִיתוֹ - אֵין דִּי עוֹלָה - ואת כל החיות שבלבנון, להקריב על המזבח, לא יכפרו על עוון הגויים!
 (שכופרים ביכולת ה', לגאול את עמו!)
יז. כָּל הַגּוֹיִם - כְּאֵין נִגְדוֹ - הלא כל הגויים, הם כאין (כלא כלום), נגד ה',
מֵאֲפֶס וְתָהוּ - נַחֲשָׁבוּ לוֹ - כל הגויים נחשבים, פחות מאפס ומהריקנות הגמורה, נגד ה' ית'!
יח. וְאֵל מִי, תִּדְמִיוֹן אֵל - את מי תוכלו לדמות, לה' ית'?!
יט. וְיִמָּה דָמוֹת - תַּעֲרְכוּ לוֹ - ואיזה דבר ידמה בערכו, לה' ית'?!
יט. הַפֶּסֶל - נִסְדַּךְ חֲרָשׁ - הלא הפסל, האומן התיך ממתכת,
וְצִרְף - בְּזָהָב יִרְקָעוּ - והצורף, מרדד על הפסל זהב - ליפותו,
וְיִתְקוֹת פֶּסֶף - צִרְף - ושרשראות מכסף, עושה הצורף לפסל - להרים אותו בהם,
 (היתכן לדמותו - לבורא ית'?!)
כ. הַמִּסְכָּן - ואם עני הוא, ואין בידו לעשות פסל מכסף וזהב, (מִסְכָּן - עני, כמו: "אַרְץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכָּנָהּ" (בעניות) תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם..."),
דְּבָרִים ח' ט')
תְּרוּמָה - יתרום מעצים, לעשות מהם - פסל, עץ לֹא יִרְקֵב - יבחר - יבחר עץ חזק שלא ירקב,
חֲרָשׁ חֲכָם - יִבְקֵשׁ לוֹ - יבקש אומן חכם,
לְהַכִּין פֶּסֶל - לֹא יִמוּט - שיכין לו פסל, שלא יפול.
כא. הָלוֹא תִדְעוּ - הלא מדעתכם לבד, תוכלו להבין מי ברא ומנהיג את העולם,
הָלוֹא תִשְׁמְעוּ - או שתוכלו לשמוע, ממי שמבין מדעתו,
הָלוֹא הִגֵּד מְרֹאשׁ לָכֶם - הלא מראש, מדורות קודמים, נודע דבר זה!

כִּי רוּחַ ה' נִשְׁבָּה בּוֹ - כי רוח מאת ה', נשבה - והפילה אותו, (את החציר והציץ - העמים שעם גוג)
אֲכֹן, חֲצִיר הָעָם - באמת, יהיו הגויים שעם גוג - כחציר.
ח. יָבֵשׁ חֲצִיר, נִבֵּל צִיץ - החציר והציץ - מתייבש ונובל,
וְדָבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם - אך דבר ה', שדבר ע"י הנביאים - יתקיים לעולם,
ט. עַל הַר גְּבֵה עָלֵי לָךְ - מִבְּשָׂרְתְּ צִיּוֹן - על הר גבוה, עלו הנביאים, המבשרים על גאולת ציון וירושלים, (שתשמע ותתפרסם נבואתכם)
הָרִימִי בַּפֶּח - קוֹלְךָ, מִבְּשָׂרְתְּ יְרוּשָׁלַם - הרימו בכוח ובקול גדול נבואתכם, הנביאים המבשרים על גאולת ציון וירושלים,
הָרִימִי - אֵל תִּירָאִי - הרימו קולכם, ואל תפחדו, (הרי: "...וְדָבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם"),
אֲמַרְי לְעַרְי יְהוּדָה - הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם - אמרו ליושבי ערי יהודה: הנה אלוקיכם, בא לגאול אתכם,
י. הִנֵּה ה' אֱלוֹהֵים - בְּחִזְקֵךְ יָבוֹא - הנה ה' יבוא בחוזקה - להעניש את הגויים,
וְזָרְעוּ - מִשְׁלָה לוֹ - ובזרעו - ימשול בגויים - להכותם,
הִנֵּה שָׁכְרוּ אֹתוֹ - ויתן שכר טוב לצדיקים,
וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו - ופעולת כל אחד ואחד, גלויה לפניו לתת שכר או עונש.
יא. פְּרַעַה עָדְרוּ - יִרְעָה - כמו הרועה, שרועה את צאנו,
בְּזָרְעוֹ - יִקְבֹּץ טְלָאִים, וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא - שאת הטלאים הקטנים, אוסף משאר העדר, כדי לשאת אותם בחיקו,
עֲלוֹת יִנְהַל - ואת הצאן המניקות (כמו: "...וְהַצֹּאן וְהַבָּקָר עֲלוֹת עָלָיו..."),
 (בראשית לג' יג'), מנהיג אותם בנחת, (כך ה', ינהיג בנחת את בניו - בשוכם לארץ)
יב. מִי מִדָּד בְּשַׁעֲלוֹ - מִים - מי יכול למדוד באגרופי ידיו, את המים בכל מקום בעולם?
וְשָׁמַיִם - בְּזָרְתְּ תִבְּן - ואת השמים הפרושים - למדוד במידת הזרת (חצי אמה)?
וְכָל - ולמדוד, בְּשִׁלֵּשׁ - במידת ה - "שליש",
עֵפֶר הָאָרֶץ - את עפר הארץ,
וְשָׁקַל בְּפָלֶס - הָרִים - ולשקול בפלס (מקל באמצע המאזניים, המראה את המשקל המסומן) את משקל ההרים,
וּגְבֻעוֹת - בְּמֵאֲזָנִים - ואת משקל הגבעות במאזניים?
 (ואם את העולם המופלא, יצר ה' ית' במידה מכוונת, ודאי שיוכל לעשות הפלאות הללו - לישראל!!)

יג. מִי תִבְּן - האם יש אדם שהכין,
אֶת רוּחַ ה' - את רצון ה' כשעשה העולם!?

ישעיהו

הָלוֹא הִבִּינְתֶם - מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ - הלא תבינו, מי הוא זה ששם את יסודות העולם!
כִּב. הַיֵּשֶׁב עַל חוּג הָאָרֶץ - הלא ה', הוא היושב בשמים הסובבים את הארץ, ומנהיג אותה!
וַיִּשְׁבֶּיָהּ - פְּחָגְבִים - ויושבי הארץ לפניו - קטנים כחגבים לפניו,
הַנוֹטָה כְּדָק - שְׁמַיִם - הלא ה', פורש את השמים מסביב הארץ, כמו שבקלות פורשים יריעה,
וַיִּמְתַּחֵם כְּאֶהֱל - לְשֶׁבֶת - ומתח את השמים מעל הארץ, כמו שפורשים את יריעות האוהל לשבת בו,
כִּג. הַנוֹתֵן רוּזְזִים - לְאֵין - הלא ה', הוא שעושה רוזנים, שרים וגיבורים - לְאֵין (כלא כלום)
שְׁפִטֵי אָרֶץ - פְּתֵהוּ עֶשֶׂה - ואת כל שופטי העמים - עושה לתוהו וריק,
כִּד. אֵף בַּל נִטְעוּ, אֵף בַּל זָרְעוּ, אֵף בַּל שָׂרַשׁ בְּאָרֶץ גִּזְעִים - הלא כשיעקור ויכרות ה' את הרוזנים, לא ישאר כל רושם מגדולתם, כאילו מעולם לא נטעו ולא נזרעו באדמה, וכאילו מעולם לא נשרש באדמה, גזע העץ!!
וְגַם נִשְׁף בָּהֶם - וַיִּבְשׂוּ - ויעקרו במהירות, כמו שנשיפה אחת חזקה - תייבש העלים!
 (כמו: "...נִשְׁפַת בְּרוּחַדָּךְ פָּסְמוּ יָם", שמות טו' י')
וַיִּסְעָרָה - פִּקֵּשׁ תִּשְׂאֵם - וכמו קש, הנישא במהירות ברוח סערה!
כֵּה. וְאֵל מִי תִדְמִינִי וְאִשׁוּהָ, יֹאמֶר קְדוֹשׁ - ואל מי תדמו אותי - שישווה אלי, יאמר ה'!
כֹּו. שָׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם, וְרֹאוּ, מִי בָרָא אֱלֹהֵ - הרימו עיניכם לשמים, וראו מי ברא את אלה השמים?
הַמוּצִיא בְּמִסְפָּר - צְבָאִים - ומוציא ויודע את מספר צבא השמים, (כוכבי השמים)
לְכֻלָּם - בְּשֵׁם יִקְרָא - ולכל כוכב, קרא בשם מיוחד!
מֵרֵב אוֹנִים, וְאַמִּיץ כַּח - מרוב כוחו של ה',
אִישׁ לֹא נִעְדָּר - אפילו כוכב אחד, לא יעדר ויחסר מהעולם! (שכל הכוכבים, מתקיימים לעולם!).
כִּז. לָמָּה תֹאמַר יַעֲקֹב וַתִּדְבַר יִשְׂרָאֵל - למה תאמרו ישראל, (בזמן הגלות)
נִסְתָּרָה דְרָכֵי - מֵה' - שה' הסתיר עיניו מדרכנו הטובה,
וּמֵאֱלֹהֵי - מִשְׁפָּטֵי יַעֲבֹר - ועבר מלתת לנו טובה, כפי קו המשפט,

אֱלֹהֵי עוֹלָם ה' - ה' הוא האלוקים שמושל בעולם,
בּוֹרָא - קְצוֹת הָאָרֶץ - בורא אף את קצות הארץ,
לֹא יִיעֵף, וְלֹא יִיגַע - אין עייפות ויגיעה לפניו!
 וא"כ, האם ה' לא ישלם לכם כפעלכם!?
אֵין חֶקֶר - לַתְּבוּנָתוֹ - הלא אי אפשר, לחקור את גודל תבונתו, ונאמן הוא לשלם שכר פעולתכם,
כֻט. נִתֵּן לַיַעֲף - כַּח - עוד יתן לכם, העייפים מקושי הגלות - כוח,
וְלֵאֵין אוֹנִים - עֲצָמָה יִרְבֶּה - ולחסרי כוח מצרות הגלות, עוד יתן חוזק ועוצמה רבה,
ל. וַיַּעֲפּוּ נְעָרִים - וַיִּגְעוּ - והגויים, שנמשלים כעת בהצלחתם - לנערים חזקים, עוד יתעייפו ויתייגעו, מגודל הפורענות שתבוא עליהם,
וּבַחֲוָרִים - פְּשׁוּל יִפְשְׁלוּ - והבחורים (הגויים), עוד יכשלו במכשולות!
לֹא. וְקוּזֵי ה' - ובנ"י, שמקווים לישועת ה',
יִחְלִיפוּ כַח - יחליפו ויחדשו את כוחם,
יַעֲלוּ אֲבָר - פְּנִשְׁרִים - יגדלו כנפיים - כמו הנשרים!
יִרְצוּ - בשובם לארץ ישראל,
וְלֹא יִיגְעוּ - ולא יתעייפו,
יִלְכוּ - וְלֹא יִיעֲפוּ - ולא יתעייפו בדרך הליכתם!

פרק מא'

א. הַחֲרִישׁוּ אֵלַי - שתקו, והקשיבו אלי,
אֵיִים - אומות העולם, (השוכנים בא"י הים)
וּלְאֲמִיִּם - יִחְלִיפוּ כַח - יחדשו כוחם מלכויות העמים, כדי לבוא להתווכח, על אמיתות אמונת ה', וקיום הבטחתו להציל את בני מידם.
יִגְשׁוּ אֲזֵי יַדְבְּרוּ - יגשו אלי ויאמרו טענותיהם, יִחָדְדוּ - אני והגויים,
לְמִשְׁפָּט נִקְרְבָה - להווכח עם מי הדין.
ב. מִי הָעִיר - מִמְּזֹרַח - מי העיר את ליבו של אברהם, לבוא לא"י ממזרח, ולעזוב את פסילי ארצו,
צָדֵק - יִקְרָאָהוּ לְרָגְלוֹ - בכל מקום שדרכה כף רגלו, קרא ללכת אחר הצדק ולעזוב הפסילים.
יִתֵּן לְפָנָיו - גּוֹיִם, וּמַלְכִים - יִרְדָּ - ומי נתן לפניו גויים (כדלעמר והמלכים שעימו), ושינצח וימשול במלכים!?! (הלא אני ה'!!)
יִתֵּן פֶּעֶפֶר - חֲרִבוֹ - יתן הרוגים רבים - כעפר, שיפלו בחרבו של אברהם,
פִּקֵּשׁ נִדְף - קִשְׁתּוֹ - ויפלו בקשתו בקלות רבה, כקש הנדחף ברוח.
ג. יִרְדְּפֶם - רדף אחרי המלכים, ("...וַיִּרְדְּפֶם עַד חוּבָה, אֲשֶׁר מִשְׁמָאל לְדַמְשֶׁק", בראשית יד' טו')
יַעֲבֹר שָׁלוֹם - ועבר המלחמה עם נערי - בשלום,
אֲרַח בְּרָגְלָיו - לֹא יָבֹא - ואפילו שמעולם, לא בא ברגליו בדרך זו. (ובכל זאת נצח)

ישעיהו

יב. תִּבְקָשׁוּ וְלֹא תִמְצְאוּ, אֲנָשֵׁי מִצְרָתְךָ - אפילו אם תבקשו את הגויים שנלחמו בכם, לא תמצאו אותם,
יְהִיו כְּאֵין וְכִאֲפֹס - מפני שיהיו לאין ואפס ויִכְלוּ לַגְמֵרִי,
אֲנָשֵׁי מִלְחֲמַתְךָ - האנשים שנלחמו בכם.
יג. כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ מִחֲזִיק יְמִינְךָ - אני ה' שמחזיק את יד ימינך - שלא תיפול,
הָאֵמַר לְךָ אֵל תִּירָא אֲנִי עֲזָרְתִּיךָ - ואני האומר לך אל תירא, אני אעזור לך.
יד. אֵל תִּירָאִי תוֹלַעַת יַעֲקֹב - אל תפחדו בני יעקב, החלשים כמו תולעת,
מִתִּי יִשְׂרָאֵל - אנשי ישראל,
אֲנִי עֲזָרְתִּיךָ נָאִם ה' וְגֹאֲלְךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:
טו. הִנֵּה שְׂמַתִּיךָ לְמוֹרֵג חֲרוֹץ חֲדָשׁ - הנה שמתי אתכם, כמוֹרֵג (כלי הדישה) עם חריצים מחודדים וחדשים, (שמחתך התבואה היטב היטב)
בַּעַל פִּיפִּיּוֹת - והמורג, עשוי עם פיות רבים לדישה,
תְּדוֹשׁ הָרִים - וְתִדְק - אתה ישראל, תדוש הרים - עד דק, (משל למלכים ולשרים, שישראל יגברו עליהם)
וְיִגְבְּעוֹת - כַּמָּץ תְּשִׂים - והגבעות (משל למלכים ולשרים) יהיו חלשים וקלים להתפזר - כמו המוץ.
טז. תִּזְרַם, וְרוּחַ תִּשָּׂא, וְסִעְרָה - תִּפְיֵץ אוֹתָם - יתפזרו ע"י הרוח והסערה,
וְאַתָּה תִּגְיַל בָּה' - ואתה ישראל, תשמח בישועת ה',
בְּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל - תתהלל שבטחת בָּה' שהוא קדוש ישראל.
יז. הֲעֲנִיִּים וְהֶאֱבִיּוֹנִים - בניי, שהיו בגלות כעניים ואביונים,
מִבְּקָשִׁים מִים - וְאֵין - יבקשו מים בדרך שובם לארץ, ולא ימצאו.
לְשׁוֹנָם - בְּצִמָּא נִשְׁתָּה - והלשון יבשה מרוב צמא,
אֲנִי ה' אֱלֹהִים, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֶעֱזָבָם - אני ה' אענה להם ולא אעזבם בצמא.
יח. אֶפְתַּח עַל שְׂפֵיִים - נְהָרוֹת - אפתח אפילו במקומות הגבוהים נהרות - להשקותם,
וּבִתְוֹךְ בְּקָעוֹת - מַעֲיֵנוֹת - ובבקעה, אפתח מעיינות,
אֲשֵׁים מְדַבֵּר - לְאָגָם מִים - המקום שהיה מדבר, יהיה בו אגם מים,

ד. מִי פֶעַל וְעִשָּׂה - מי עשה ניסים עצומים אלו לאברהם,
קְרָא הַדְּרוֹת מְרֹאשׁ - ה' ית', שקורא על כל דור ודור מעשיו - קודם שיבוא, (וידע מראש, על גדולת זרעו של אברהם)
אֲנִי ה' רֹאשׁוֹן, וְאֶת אַחֲרָנִים - אֲנִי הוּא - אני ה' הייתי ראשון, ועד כל הדורות האחרונים, (וכמו שעזרתי לאברהם, כך בכל זמן - אעזור לְבְנֵי)
ה. רָאוּ אֵיִם - ראו הגויים, הנס שעשיתי לאברהם,
וַיִּירָאוּ, קְצוֹת הָאָרֶץ - יַחְרְדוּ - אפילו העמים שבקצה הארץ - פחדו ונחרדו,
קָרְבוּ וַיִּאֲתָיוּ - אך בכל זאת קרבו כולם יחד, ובאו להלחם עם ה' וישראל,
ו. אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ יַעֲזֹרוּ, וְלֹאֲחִיו יֹאמְרוּ חֶזֶק - העמים עוזרים ומחזקים אחד את השני, בבטחון בפסיליהם ובמלחמתם עם ה',
ז. וַיַּחֲזֵק חֲרָשׁ אֶת צִרְף - האומן (מנסך הפסל), מחזק את הצורף (מרקע את ציפוי הזהב בפסל) - ביצירת הפסל,
מִחֲלִיק פְּטִישׁ - המכה בפטיש קטן להחליק את טסי הזהב המרודד, מחזק,
אֶת הוֹלֵם פַּעַם - את המכה בחוזקה על הטס בתחילת רידודו,
אֵמַר לְדַבֵּק: טוֹב הוּא - אומר על הדבק שמדביק את ציפוי הפסל - טוב הוא,
וַיַּחֲזִקְהוּ בְּמַסְמְרִים - לא ימוט - ועוד מחזק הציפוי במסמרים, שלא יפול מהפסל.
ח. וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחֲרַתִּיךָ זָרַע אֲבָרָהִם אֲהִי - ואתם ישראל, בני אברהם אוהבי, אל תיראו מהם,
ט. אֲשֶׁר הִחֲזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ - שלקחתי מקצות הארץ, וּמֵאֲצִילֶיהָ - קְרָאתִיךָ - ומכל גדולי וחשובי הארץ, בחרתי בך,
וְאֵמַר לְךָ עַבְדֵי אֶתָּה בְּחֲרַתִּיךָ וְלֹא מֵאֲסִתִּיךָ - ולך אמרתי: בחרתיך, ולא אמאס אותך אף בגלות.
י. אֵל תִּירָא כִּי עִמָּךְ אֲנִי - להצילך,
אֵל תִּשְׁתַּע, כִּי אֲנִי אֱלֹהֶיךָ - אל ישבר לך, כי אני אלוֹקֶיךָ,
אֲמַצְתִּיךָ - אני אחזק אותך,
אֶף עֲזָרְתִּיךָ - ואעזור לך,
אֶף תִּמְכַתִּיךָ בְּיַמִּין צְדָקִי - אתמוך בך מפני אויביך, ביד ימין שלי - שעושה צדק.

יא. הוּא יִבְשׁוּ וַיִּכְלְמוּ, כָּל הַנְּחָרִים בְּךָ - הלא כל הגויים שכעסו עליכם, יתביישו ויִכְלְמוּ,
יְהִיו כְּאֵין, וַיֵּאבְדוּ - אֲנָשֵׁי רִיבְךָ - יהיו כאין ואפס, הרבים ונלחמים בכם.

יא. הוּא יִבְשׁוּ וַיִּכְלְמוּ, כָּל הַנְּחָרִים בְּךָ - הלא כל הגויים שכעסו עליכם, יתביישו ויִכְלְמוּ,
יְהִיו כְּאֵין, וַיֵּאבְדוּ - אֲנָשֵׁי רִיבְךָ - יהיו כאין ואפס, הרבים ונלחמים בכם.

ישעיהו

כו. מי הגיד מראש - ונדעה - מי מהפסילים, אמר מראש את מה שיקרא - ונדע שהוא אלוקים, **ומלפנים - ונאמר צדיק -** ואמר מלפנים, קודם שקרא את מה שיקרא - ונאמר שצדקו דבריו, **אף אין מגיד, אף אין משמיע, אף אין שמיע אמריכם -** אך באמת, אין בכס כלל, מי שמשמיע עתידות. **כו. ראשון לציון - הנה הנם -** אך נביאי ה' נבאו בשם ה', שהנה הראשון שיבוא לציון מהגלות, יבשר ויאמר: הנה באה הגאולה ומיד, הנה הם בניי יבואו כולם, **ולירושלים - מבשר אתן -** ולירושלים אביא מבשר, על מהירות הגאולה. **כח. וארא - ואין איש -** וראיתי ואין נביא אחד מנביאי הבעל, שיאמר עתידות שיבואו, **ומאילה -** מהפסילים, **ואין יועץ -** אין מי מהפסילים, שיועץ לעבדיו מה לעשות, **ואשאלם - וישיבו דבר -** ואין מי מהפסילים, שאוכל לשאול אותם, ויגידו משהו. **כט. הן כלם -** הפסילים ועובדיהם, **און אפס מעשיהם -** כל מעשיהם אפס, דבר שאין בו ממש, **רוח ותהו - נספיהם -** כרוח ותוהו הפסילים הנעשים מנסיכת החרש.

פרק מב'

א. הן עבדי, אתמך בן - בעבדי - מלך המשיח, אתמוך בו, **בחיירי - רצתה נפשי -** במלך המשיח שבחרתי - יהיה רצוי לפני, **נתתי רוחי עליו -** אתן לו הנבואה, **משפט לגוים יוציא -** ולכל הגויים, יוציא המשפט, (כמו: "והלכו עמים רבים ואמרו... וירנו מדרכיו..." , לעיל ב' ג') **ב. לא יצעק, ולא ישא -** לא יגביה קולו, להכריח לקבל משפטו, **ולא ישמיע בחוץ קולו -** לא ישמיע קולו בקול רם, משום שכולם יבקשו את משפטו.

ג. קנה רצוץ - לא ישבור - לא יטה את משפט העניים (שהם קלים להשבר כקנה רצוץ, שבור) **ופשתה כהה - לא יכבנה -** פשתה כהה, לחה, שעושה אור חלש בדליקתה, (משל לחולשת העניים) - לא יכבה, (שלא יטה את משפטם) **לאמת - יוציא משפט -** יוציא משפט אמת.

אשים בערבה - במדבר, **ברוש, תדהר, ותאשור - יחדו -** מיני עצים, שכולם יחד יגדלו במקום הליכתם במדבר. **כ. למען יראו וידעו וישימו וישפילו יחדו, כי יד ה' עשתה זאת -** ואעשה את כל הפלאות האלו לעמי, כדי שיראו ויבינו כל הגויים, שיד ה', היא שגאלה את ישראל מתוכם, **וקדוש ישראל בראה -** וה', שהוא קדוש ישראל, ברא גאולה זו להם. **כא. קרבו ריבכם יאמר ה' -** קרבו את הריב שלכם נגד ה', בדבר אמיתות עבודת הפסילים, **הגישו עצמותיכם -** הגישו את הטענות העצומות שלכם, **יאמר מלך יעקב:** **כב. יגישו ויגידו לנו -** יגישו לפנינו ויגידו הפסילים ונביאי הבעל, **את אשר תקרינה -** את אשר יקרא באחרית הימים, **הראשנות - מה הנה -** מה יהיה במאורעות שכבר התחילו, **הגידו ונשימה לפנינו -** הגידו, ונשים ליבנו לבדוק אמיתות דבריהם, **ונדעה אחריתן -** ונשמע ונדע, מה יהיה באחרית מאורעות אלו, **או הבאות השמיענו -** או את מה שיבוא בעתיד הרחוק, **כג. הגידו האתיות -** הגידו את מה שעומד לבוא, **לאחור -** באחרית הימים, **ונדעה - פי אלהים אתם -** ואז נדע שאתם אלוקים, **אף תיטיבו ותרעו -** ושאתם יכולים לעשות טובה או רעה, **ונשתעה -** ונספר כולנו את נבואותיכם, **ונראה יחדו -** את קיום דבריכם. **כד. הן אתם מאין -** אך אתם, הרי עשויים מאפס, ומדבר שאין בו ממש, **ופעלכם - מאפע -** ופעולות הפסילים, חשובים פחות מאפס. (אפע - אפס) **תועבה - יבחר בכם -** רק איש מתועב, בוחר לעבוד אתכם.

כה. העירותי מצפון - ויאת - אך הבורא ית', מעיר מלך (נינ), שיבוא על ירושלים, **ממזרח שמש - יקרא בשמי -** ואח"כ יבוא מלך ממזרח (כורש מלך פרס), יקרא בשם ה', ויתן רשות לשוב ולבנות את ביהמ"ק, **ויבא סגנים -** ויבוא כורש, וירמוס את שרי בבל, **כמו חמר, וכמו יוצר - ירמס טיט -** כמו שרומסים חומר, והיוצר רומס הטיט.

ישעיהו

ד. לא יִכְהֶה וְלֹא יָרוּץ - לא יחלש ולא ישבר, מלך המשיח,
 עַד יָשִׁים בְּאַרְץ מְשֻׁפֵּט - משפט אמת,
 וּלְתוֹרָתוֹ - אֵינִים יִיַּחֲלוּ - ולתורתו יצפו ויקוו כל הגויים, אף היושבים באיים הרחוקים.
 ה. כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָּהֶם - ה', שברא את השמים ופרש אותם מעל הארץ - כאהל,
 לְקַע הָאָרֶץ, וְצִאֲצָאֶיהָ - רדד ופרש את הארץ והוציא עליה כל הצמחים,
 נָתַן נֶשְׁמָה - לְעַם עֲלֵיהָ, וְרוּחַ לְהִלְכִים בָּהּ - נתן נשמה ורוח, לעם שבארץ ולכל ההולכים בה.
 ו. אֲנִי ה' - קָרָאתִיךָ בְּצֶדֶק - אני ה', בצדק קראתי לך ישעיהו - לנבא,
 וְאַחֲזֶק בְּיָדְךָ - אחזיק בידך, ואעזור לך בשליחותך,
 וְאַצְרֶךָ - ואשמור עליך, שלא ירעו לך, וְאַתְּנָה לְבְרִית עִם - אתן אותך, לחזק את בריתי עם עמי, (שישמרו תורתי)
 לְאֹר גּוֹיִם - ולהאיר את דרכי הגויים - בדרך ה',
 ז. לְפַקֵּחַ עֵינַיִם עֹרֹת - לפקוח את עיני ישראל, לשוב אל ה',
 לְהוֹצִיא מִמִּסְגָּר - אֲסִיר, מִבַּיִת פְּלֵא - יֹשְׁבֵי חֹשֶׁךְ - ואחר שישבו בתשובה, אוציא אותם מהגלות להשיבם לארצם.
 ח. אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי - אני ה' אדון הכל, וְכַבֹּדִי - לְאַחַר לֹא אֶתֵּן, וְתַהֲלֹתַי - לְפִסְיִלִים - וכדי שתראה מלכותי בעולם, לא אתן לאלוהים אחרים, לע"ז, מקום לכבוד ולתהילה.
 ט. הָרֵאשֻׁנוֹת - הִנֵּה בָאוּ - נבואת גאולת מצרים, (שנאמרה לאברהם) הנה התקיימה,
 וְחֲדָשׁוֹת - אֲנִי מַגִּיד - וכעת, אגיד נבואה על גאולת ישראל בגלות השנייה,
 בְּטָרִם תִּצְמַחְנָה - אֲשַׁמֵּעַ אֶתְכֶם - לפני שבאו, אשמיע את נבואת הגאולה.
 י. שִׁירוּ לַה' שִׁיר חֲדָשׁ, תַּהֲלֹתוֹ - מִקְצֵה הָאָרֶץ - שירו והללו את ה', על גאולת ישראל המופלאה, כל הגויים מקצה הארץ,
 יוֹרְדֵי הַיָּם וּמְלֹאוּ - האנשים היורדים וממלאים את הים,
 אֵינִים וַיִּשְׁבִּיָּהֶם - האיים (בדרך מליצה) ויושביהם,
 יא. יִשְׂאוּ מִדְּבַר וְעָרְיוּ - ישאו קולם בשיר לה', אנשי ערי המדבר,
 חֲצִרִים, תִּשָּׁב קֶדֶר - וכן, יושבי קדר, היושבים באהלים, (ערי החצרים - בלי חומה) (עיין: "משא בערב, בערב בערב תלינו, ארחות דדנים", שיושבי ערב שהיו מבני קדר, ישבו באהלים, לעיל כא', יג')
 יָרְנוּ - יֹשְׁבֵי סֻלַּע - ירננו את ה', היושבים במגדלים בין הסלעים,
 מִרֵּאשׁ הָרִים - יִצְוָחוּ - ויושבי ראשי ההרים, יצווחו ויצעקו בשבח לה'.

יב. יְשִׁימוּ לַה' - כְּבוֹד, וְתַהֲלֹתוֹ - בְּאֵינִים יַגִּידוּ - יתנו העמים כבוד ותהילה לה'.
 יג. ה' כְּגִבּוֹר יֵצֵא - להושיע את בני"י,
 כְּאִישׁ מִלְחָמוֹת - יַעֲרֵר קְנָאָה - וכאיש הרגיל המלחמות, יתעורר לנקום נקמת ישראל בגויים,
 יָרִיעַ אֶף יִצְרִיחַ - ישמיע תרועת מלחמה, (יצריח - יריע),
 עַל אֵיבָיו - יִתְגַּבֵּר:
 יד. הַחֲשִׁיתִי מְעוֹלָם, אַחֲרֵי־שׁ אֶתְאַפֵּק - זמן רב אני שותק ומתאפק מלהעניש את בגויים שמריעים לישראל,
 פִּיּוֹלָדָה - אֶפְעָה - אך כעת, אפעא, ארים עליהם קולי להכותם, כיולדה, המרימה קולה בכאביה,
 אֲשֶׁם - אעשה אותם שממה,
 וְאַשְׂאֵף יַחַד - ואשחית את כולם יחד.
 טו. אַחֲרֵיב הָרִים וּגְבְעוֹת - אחריב הרים וגבעות, את מלכי העמים,
 וְכָל עֵשְׂבִים - אוֹבִישׁ - את העשב שבהרים - אייבש,
 וְשָׁמְתִי נְהָרוֹת - לְאֵינִים, וְאֶגְמִים - אוֹבִישׁ - אשים הנהרות והאגמים למקום יבשה.
 (העשב, הנהרות והאגמים, משל לטובה של העמים)
 טז. וְהוֹלַכְתִּי עוֹרִים - בְּדֶרֶךְ לֹא יָדְעוּ - אך את ישראל, שהם כעוֹרִים בדרכים, (שלא רגילים בדרך זו), אוליך אותם בדרכם לא"י,
 בְּנִתִּיבוֹת לֹא יָדְעוּ - אֲדַרְיֶכֶם - בדרכים שלא הכירו - אדריך אותם,
 אֲשִׁים מִחֹשֶׁךְ לְפִנְיָהֶם - לְאֹר - הדרכים שהם כחשוכות לפניהם - אאיר להם,
 וּמִעֲקָשִׁים - לְמִישׁוֹר - ודרכים עקומות - אשים למישור.
 אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים עֲשִׂיתֶם וְלֹא עֲזַבְתֶּם - אלה הדברים, אעשה ולא אעזוב אותם.
 יז. נִסְגּוּ אַחֹר, יִבְשׁוּ בִשֶׁת, הַבְּטָחִים בַּפֶּסֶל - אז, יבושו ויחזרו אחור מדרכם, כל הבוטחים בפסילים,
 הַאֲמָרִים לְמַסְכָּה - אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ:
 יח. הַחֲרָשִׁים - שְׁמַעוּ, וְהַעוֹרִים - הַבִּיטוּ לְרֵאוֹת - מוכיח את הנביאים, שהיו כחרשים ועוֹרִים בתוכחה שהוכיחו את ישראל,
 יט. מִי עוֹר - פִּי אִם עֶבְדִּי - מי עוֹר יותר מעבְדִּי הצדיקים,
 וְחָרָשׁ - כְּמִלְאָכֵי אֲשֶׁלַח - ומי יותר חרש מהנביא ששלחתי,
 מִי עוֹר - כְּמִשְׁלָם - מי עוֹר יותר מהאדם השלם בדרכיו,
 וְעוֹר כְּעֶבֶד ה' - ומי עוֹר יותר מעבד ה',

ישעיהו

כ. ראות רבות - הלא אתם הצדיקים, יכולים לראות דרכים רבות, לתקן את ישראל, **ולא תשמרו** - ולא שמרתם לבכם, לראות לתקן דרכי בניי, **פקוח אזנים** - הייתם צריכים לפקוח אזניכם להבין מצוות ה', ולהוכיח את ישראל על חטאיהם, **ולא ישמעו** - ולא שמעתם לעשות כן. **כא. ה' חפץ למען צדקו** - ה' רוצה, שתשיבו ישראל בתשובה, לעשות צדק, **יגדיל תורה ויאדיר** - ולכך הגדיל לכם תורה, ללמד את כל בניי את דרך ה', **כב. והוא עם בוזו ופסויו** - ומשום שלא עשיתם כך, בניי נבוזו ונרמסו, **הפח בחורים - פלם** - וכל בחורי ישראל, נמצאים במצב של מפח נפש וצער, **ובבתי כלאים - החבאו** - וכאילו נחבאים בגלות, **היו לבז - ואין מציל** - בוזו אותם, ואין מי שיציל רכושם, **משסה - ואין אמר השב** - נרמסו, ואין מי שאומר השב אותם למקומם. **כג. מי בכם יאזין זאת, יקשב וישמע לאחור** - מי יאזין וישמע לדברי הנביא בנבואותיו, על אחרית הימים, **כד. מי נתן למשסה - יעקב, וישראל - לבזים, הלוא ה'** - וגם אחר שבאו הצרות, לא נתן איש את לבו, שה' הוא שנתן את בניי למשיסה ולבוזים, **זו חטאנו לו** - הלא זה שחטאנו לו, גרם שנתן את יעקב למשיסה וישראל לבוזים, **ולא אבו בדרךיו - הלוח, ולא שמעו בתורתו: כה. וישפך עליו חמה אפו** - שפך על ישראל את גודל כעסו, **ועוזו מלחמה** - וחוזק המלחמה, **ותלהטו מסביב** - בערה בו אש המלחמה, **ולא ידע** - לתת אל ליבו, לשוב בתשובה, **ותבער בו, ולא ישים על לב** - לשוב בתשובה.

פי תלך במו אש - לא תפוח, ולהבה - לא תבער **בך** - האש והלהבה, לא יעשו בך פניה ודלקה, (שלא יזיקו לך הגויים). **ג. כי אני ה' אלהיך, קדוש ישראל מושיעך** - כי אני ה', קדוש ישראל - מושיע אותך, **נתתי כפרך - מצרים, כוש וסבא - תחתיך** - שמצרים, כוש וסבא, נתנו ככופר תחת בניי, **ד. מאשר יקרת בעיני, נכבדת, ואני אהבתיך, ואתן אדם תחתיך ולאמים תחת נפשך** - ונתנו מלכויות אלו תחתיד ככופר, משום שהיית יקר ונכבד בעיני, ואותך אהבתי מכל משפחות האדמה, **ה. אל תירא כי אתך אני, ממזרח - אביא זרעך, וממערב אקבצך** - מכל הגלויות, ממזרח וממערב, אקבץ אותך - ארצה. **ו. אמר לצפון - תני** - כאילו יאמר לפאת צפון: תני את בני שישבו לארצם, **ולתימן - אל תכלאי** - ולפאת דרום: אל תשאירי את בני כלואים, **הביאי בני מרחוק, ובנותי מקצה הארץ** - אף הבנים הרחוקים, ושבקצה הארץ. **ז. כל הנקרא בשמי** - כל ישראל, הנקראים בשמי, (הנקראים: עם ה'), **ולכבודי בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו** - בראתי, יצרתי ועשיתי להם את כל צרכי גאולתם, וכל זה לכבוד ה'! (שהלא עם ה' הם, ובתיקונם, מתכבד כבוד ה' בעולם) **ח. הוציא עם עור - ועינים יש** - הכנתי דרכם של בניי שהיו כעורים בגלות, מלראות מעשי ה' איתם, ואף שעיניים יש להם, (אך עיניים להם ולא ראו) **וחרשים - ואזנים למו** - ושהיו כחרשים בגלות, מלשמוע דבר ה', ואף שהיה להם אזניים, (אך אזניים להם, ולא ישמעו) **ט. כל הגוים נקבצו יחדו, ויאספו לאמים** - אף אם כל הגויים והמלכויות יתאספו יחד,

מי בהם יגיד זאת - מי מהם יוכל לאמר את עתידות כאלו?
וראשנות ישמיענו - או שיאמרו על הראשונות שהיו, שכבר אמרנו בעבר שהם יהיו,
יתנו עדיהם - יביאו עדים שאמרו כך לפני שהיה, **ויצדקו** - ונאמר עליהם שצדקו בדבריהם, **וישמעו - ויאמרו אמת** - ואם לא יכולים להביא עדות על כך, ישמעו דברי נביא ה' - ויודו ויאמרו: אמת הוא!
פרק מג
א. ועתה, כה אמר ה' בראך יעקב ויצרך ישראל, אל תירא פי גאלתיך - אל תפחד, שהלא עוד אגאל אותך מן הגלות, **קראתי בשמך - לי אתה** - וקראתי בשמך, ששלי אתה!
ב. פי תעבר במים - אתך אני, ובנהרות לא ישטפו - גם שתעבור בנהרות עצומים (כשתעבור בדרך מהגלות בין העמים) - לא ישטפו אותך,

מי מהם יוכל לאמר את עתידות כאלו?
 וראשנות ישמיענו - או שיאמרו על הראשונות שהיו, שכבר אמרנו בעבר שהם יהיו,
 יתנו עדיהם - יביאו עדים שאמרו כך לפני שהיה, ויצדקו - ונאמר עליהם שצדקו בדבריהם, וישמעו - ויאמרו אמת - ואם לא יכולים להביא עדות על כך, ישמעו דברי נביא ה' - ויודו ויאמרו: אמת הוא!

פי תעבר במים - אתך אני, ובנהרות לא ישטפו - גם שתעבור בנהרות עצומים (כשתעבור בדרך מהגלות בין העמים) - לא ישטפו אותך,

ישעיהו

הנה ימים באים... ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון... ירמיהו טז יד' - טו'

יט. הנני עשה חדשה - עתה תצמח - הנה אני עושה, פלא שלא היה עוד כמוהו,

עתה תצמח - בזמן קרוב תהיה, אם תשמעו בקולי,

הלא תדעוה - הלא תדעו אותה, שהרי כתובה

בתורה, ("ושב ה' אלקיך את שבותך ורחמך, ושב וקבצך מפל העמים אשר הפיצך ה' אלקיך שמה", דברים ל', ג')

אף אשים במדבר - דרך - ועוד, אסלול במדבר דרך לשבים לארץ,

בישמון - נהרות - ובשממת המדבר, אתן מי נהרות - להשקות צמאון השבים.

כ. תכבדני חית השדה, תנים, ובנות יענה, כי נתתי במדבר - מים, נהרות - בישמון - כאילו

חיות השדה, התנים ובנות היענה השוכנים במדבר, יכבדו ויהללו את ה', שנתן מים במדבר,

להשקות - עמי בחירי - להשקות את עמי, שבחרתי מכל העמים.

כא. עם זו יצאתי לי - יצאתי שיהיו לי לעם, **תהלתי יספרו -** והם, יספרו ויהללו אותי, על הנפלאות שעשיתי.

כב. ולא אתי קראת יעקב - ואתה ישראל, לא קראת לי בזמן צרתך, (שהלא פנו לע"ז)

כי יגעתי בי ישראל - אלא, היית כגיע בעבודתי, ופנית ממנה לע"ז.

כג. לא הביאת לי - שיה עליך, וזבחיך - **לא כבדתני -** לא כבדת את ה' בקרבנות, אלא את הע"ז,

לא העבדתיך - במנחה - אף שלא הטלתי עליך עבודה גדולה בהבאת קרבן מנחה, (שרק הקומץ עולה)

ולא הוגעתיך - בלבונה - ובלי יגיעה מרובה, תקיים את מצוות נתינת מעט לבונה במנחה.

י. אתם עדי נאם ה', ועבדי אשר בחרתי - אך אתם בניי, והנביא, עדים על כך, שמפלת סנחריב נבאתי לפני שהיתה !

למען תדעו, ותאמינו לי, ותבינו, כי אני הוא - ומתוך שהתקיימה נבואתי זו, תדעו, תאמינו ותבינו שאני הוא אלוקים אמת, וכל נבואותי עתידות להתקיים,

לפני לא נוצר אל, ואחרי לא יהיה - ואין עוד מלבדי !

יא. אנכי אנכי ה', ואין מבלעדי מושיע:

יב. אנכי הגדתי - והושעתי - לפני כל ישועה שהושעתי אתכם, הודעתי על כך ע"י הנביאים, **והשמעתי - ואין בכם זר -** לא היה בכם אדם, שנבואות אלו היו זרות לו,

(שכולם שמעו את דבר הנביאים)

ואתם עדי נאם ה', ואני אל - ואתם עדים על כך, ואני לבדי הוא האלוקים השולט.

יג. גם מיום - אני הוא - גם קודם שהיה יום, (לפני שנברא העולם), אני הוא ה',

ואין מנדי מציל - אין אדם שיכול להציל מידי, **אפעל - ומי ישיבנה -** מה שאני פועל, אין מי שיכול להשיב הדבר לקדמותו - נגד רצוני.

יד. פה אמר ה', גאלכם קדוש ישראל, למענכם - שלחתי בבלה - למענכם בניי (למען גאולתכם), שלחתי את כורש על בבל,

והורדתי בריחים פלם - והורדתי את כל בני בבל, באניות עם משוטים (בריחים - משוטים), כשיצאו לגלות,

וכשדים - באניות רנתם - והכשדים, באניות ישמיעו צעקתם, בדרכם לגלות,

(כמו: "קומי רני בלילה..." ; איכה ב' יט')

טו. אני ה' קדושכם - אני ה', שישאל מקדישים שמי בעולם, (בכך שעושים רצוני)

בורא ישראל מלפכם:

כד. לא קנית לי בכסף - קנה - לא הייתם צריכים לקנות קנה מארץ רחוקה, שהיה גדל בארצכם,

וחלב זבחיך - לא הרויתני - ולא "השבעתם" אותי בחלב הזבחים, (שהקריבו לע"ז)

אך העבדתני - בחטאותיך, הוגעתני - בעונתיך - ואתם, העבדתם ועייפתם אותי, בנשיאת חטאיכם ועוונותיכם הרבים,

כה. אנכי אנכי הוא, מלח פשעיך - אנכי הוא שסולח ומוחק פשעיכם,

למעני - שלא יהיה חילול ה' בעולם,

וחטאתיך - לא אזכר - וחטאיכם ימחקו כך, שלא יזכרו כלל.

כו. הזכירני - אדרבה, הזכירו צדקותיכם שעשיתם,

טז. פה אמר ה', הנותן בים - דרך, ובמים עזים - נתיבה - אני ה' שנתתי לכם דרך בים סוף, ונתיב, דרך במים העזים שבים.

יז. המוציא - אני שגרמתי למצרים להוציא, **רכב וסוס, חיל ועוז -** סוסים ורוכביהם, כל חוזק חיל פרעה,

יח. יחדו ישפנו - בל יקומו - כולם יחד שכבו (שטבעו ומתו), ולא יקומו עוד,

יט. כפשתה כבו - כמו האש האוחזת בפשתה, שמיד דועכת, קופצת, לפני שנכבית, כך מצרים, טבעו בים במהירות.

יח. אל תזכרו ראשונות, וקדמניות - אל תתבנו - בגאולה העתידה, לא תזכרו ותתבוננו עוד בניסים העצומים שעשיתי, (שגאולה זו, תהיה נפלאה ממנה ; כמו: "לכן

ישעיהו

נְשַׁפְטָה יַחַד - נגש למשפט, האם הכיתי אתכם כפי ריבוי חטאיכם, או שמחקתי אותם, **סִפְרֵ אֱתָהּ** - למען תצדק - ספרו אתם ראשונה צדקותיכם, למען תצדקו במשפט, (כלומר: אפילו אם תספרו אתם ראשונים - לא תצדקו בדין)
כֹּז. אָבִיךָ הָרָאוּשׁוֹן - חָטָא - אפילו אביך הראשון, הוא אדם הראשון, חטא נגדי,
וּמְלִיצִיךָ - פָּשְׁעוּ בִי - וכן השרים והנכבדים - פשעו בי.
כח. וְאֶחְלַל שְׂרֵי קֹדֶשׁ - שרי ישראל המקודשים, לְנַתְנוּ ויחוללו ביד האוייבים, (משום "מליצד" - שפשעו בי, וכל הרשעים שבעם, חוללו גם שרי קדש שבישראל ביד האוייב)
וְאֶתְנָה לַחֲרָם יַעֲקֹב - להריגה,
וְיִשְׂרָאֵל - לְגִדּוּפִים - שיהיו בניי לחרפה בגויים.

פרק מד'

א. וְעַתָּה שְׁמַע יַעֲקֹב עַבְדֵי וְיִשְׂרָאֵל בְּחַרְתִּי בּוֹ - עמי ישראל שבכם בחרתי, שמעו הנחמה והטובה, העתידה לבוא עליכם.
ב. כֹּה אָמַר ה' עֹשֶׂךָ - שעשה אותך, **וַיִּצְרְךָ מִבְּטֹן**, יַעֲזָרְךָ - ועזר לך, משיצאת מבטן, מעת שנהיית לעם,
אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב,
וַיִּשְׁרוּן - בְּחַרְתִּי בּוֹ - וישראל שבו בחרתי.
ג. כִּי אֶצְק מִיָּם - **עַל צִמָּא, וְנוֹזְלִים** - **עַל יַבְשָׁה** - כמו שאני יוצק מים על ארץ יבשה וצמאה,
אֶצְק רוּחִי - **עַל זָרְעֶךָ, וּבִרְכָתִי** - **עַל צִאֲצָאֶיךָ** - כד, אצוק את רצוני וברכתי על זרעך.
ד. וְצִמְחוּ בְּבֵין חֲצִיר - כמו החציר הגדל במהירות, כך, ימהרו בניי לצמוח ולרבות.
פְּעֻרְבִים - **עַל יַבְלֵי מִיָּם** - ותתקיים גדילתם בחוזק, כערבה הגדלה על פלגי מים.

ה. זֶה יֹאמַר - **לֵה' אֲנִי, וְזֶה, יִקְרָא בְשֵׁם יַעֲקֹב, וְזֶה יִכְתֹּב יְדוֹ לֵה'** - הנשארים מישראל בזמן הגאולה, צדיקים יהיו "וְזֶה הַנְּשֹׂאֵר בְּצִיּוֹן, וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם, קְדוֹשׁ יֹאמֵר לוֹ... ", לעיל ד' ג', ולכן הנקבצים מכל המקומות יאמרו: אני לה', ואף יכתוב, כי הוא לה',
וּבְשֵׁם יִשְׂרָאֵל יִכְנֶה - ואף את שמו יקרא:
 "ישראל אני".

ו. כֹּה אָמַר ה', מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְגֹאֲלוֹ ה' צְבָאוֹת, אֲנִי רָאוּשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן, וּמְבַלְעֵדֵי אֵין אֱלֹהִים:
ז. וְמִי כְמוֹנִי יִקְרָא - ומי הוא שיקרא על עצמו ויאמר שהוא כמוני,
וַיִּגִּדֶה, וַיַּעֲרֹכֶה לִי, מְשׁוּמֵי עִם עוֹלָם - יגיד ויסדר, כל שהיה ועתיד עוד לבוא, מאז ששמתי עמים בעולם (מבריאת העולם),
וְאֶתִיּוֹת, וְאֶשֶׁר תְּבִאֲנָה - ואשר עתיד לבוא בעולם,

וַיִּגִּדוּ לְמוֹ - ויגידו להם,
ח. אֵל תִּפְחָדוּ, וְאֵל תִּרְהוּ - אל תפחדו מאלוהים אחרים,
הֲלֹא מָאֵז, הַשְּׁמַעְתִּיךָ, וְהַגִּדְתִּי - הרי מאז, עוד מזמן רב, השמעתי לכם העתידות ע"י הנביאים,
וְאֶתֶם עַדֵי - ואתם עדים, שהנבואות באו והתקיימו,
הַיֵּשׁ אֱלֹהֵי מְבַלְעֵדֵי - האם יש מלבדי, אלוקים ששולט בעולם? (כמו שאמר משה: "...או הנסה אלהים לבא לקחת גוי מקרב גוי...")
וְאֵין צוּר - **בֵּל יִדְעֵתִי** - ואין דבר חזק בעולם, שאני לא ידעתי ונתתי לו את כוחו.
ט. יִצְרִי פֶסֶל כָּלֶם - **תְּהוּ** - כל יוצרי הפסלים, הם תוהו, (משום שהפסלים שעושים, הם תוהו וריק)
וְחַמּוּדֵיהֶם - **בֵּל יוֹעִילוּ** - והפסילים שהם חומדים, לא מועילים דבר,
וְעֵדֵיהֶם הֶמָּה, בֵּל יִרְאוּ וּבֵל יִדְעוּ - והפסילים עצמם מעידים על כך, שהלא הם עצמם לא רואים ויודעים דבר, וכיצד יועילו לאחרים?
לְמַעַן יִבְשׁוּ - יבושו העובדים להם.
י. מִי יִצַּר אֵל, וּפֶסֶל נִסָּךְ, לְבַלְתִּי הוֹעִיל - מי הוא שעושה דבר הבל כזה, ליצור ולנסך מסכת פסל שלא מועילה דבר!?
יא. הֵן כָּל חֲבֵרָיו - **יִבְשׁוּ** - הרי כל חבריו של היוצר, כולם יחד יבושו מהפסל שעשו,
וְחַרְשֵׁים הֶמָּה מַאֲדָם - והאמנים עצמם - אדם הם, ואיך יעשה אדם אלוקים?

יִתְקַבְּצוּ כָּלֶם יַעֲמָדוּ, יִפְחָדוּ, יִבְשׁוּ יַחַד - כל העובדים לפסילים, כשיעמדו ויתבוננו בדבר זה, יפחדו מהי ויתביישו בע"ז.
יב. חֲרֹשׁ בְּרוּזֹל - אומן הברזל,
מַעֲצָד - עושה הפסל במעצד, (שם כלי)
וּפְעֵל בְּפָחֶם - מחמם הברזל בפחמים, (לעשות ממנו צורה)
וּבְמִקְבּוֹת - **יִצְרֵהוּ** - ובהכאת המִקְבָּת, הפטיש, יוצר צורת הפסל,
וַיִּפְעֵלֵהוּ - **בְּזֹרֹעַ פָּחוּ** - ובכוח זרועו - יוצר אותו, **גַּם רָעֵב** - **וְאֵין פֶּחַ, לֹא שְׁתֵּה מִיָּם** - וַיִּיעֵף - ומרוב שמשתוקק לעשות פסלו, גם שיהיה רעב, צמא ועיף, לא מפסיק מעבודתו.
יג. חֲרֹשׁ עֲצִים - אומן העץ,
נְטֵה קוֹ - יטה את קו המידה - על העץ, לחותכו על פי המידה הראויה,
יִתְאַרְהוּ בְּשֶׁרֶד - יסמן גבול צורת הפסל - בְּשֶׁרֶד (שם צבע),

ישעיהו

יעשהו במקצעות - ועל פי סימון זה, יחליק העץ - במקצוע, (כלי של חרש עץ)
ובמחוגה - יתארהו - ובמחוגה מצייר עיגולים - ליפות הפסל,
ויעשהו - כתבנית איש, כתפארת אדם - ויעשה צורת הפסל כצורת אדם, (שצורת אדם, נאה ומפוארת משאר צורות)
לשבת בית - ויושיב הפסל בביתו, (שהרי לא יכול לזוז ממקומו)
יד. לכרת לו ארזים - ועוד יש מי שהולך בעצמו, לכרות ביער ארז משובח וחזק, לעשות ממנו פסל, **ויקח תרזה ואלון** - ויש הכורת תרזה טואלון, שיפים הם יותר,
ויאמץ לו - בעצי יער - ויחזק אותם (שתרזה ואלון אינם חזקים כעץ ארז), במסמרים מעצי היער,
נטע ארון, וגשם יגדל - ויש מי שבעצמו נוטע עץ אורן (שנוה לעשות בו מלאכה), ואחר שגדל במי הגשמים (שנתן ה' ית'), יעשה מהם הפסל,
טו. והיה לאדם - לבער - מקצת מאותו העץ, יקח האדם להבעיר בו אש,
ויקח מהם - ויחם - להתחמם בו,
אף ישיק, ואפה לחם - יסיק בו התנור, לאפות לחם,
אף יפעל אל - וישתחו - יפעל, יעשה ממנו אלוהים, וישתחוה לו,
עשהו פסל - ויסגד למו - יעשה ממנו פסל, וישתחוה לו.

ולא דעת ולא תבונה לאמר, חציו - שרפתי במו אש, ואף אפיתי על גחליו - לחם, אצלה בשר - ואכל - ואין בהם דעת ותבונה, להבין שהדבר ששימש אותו לשריפה, לאפות לחמו, ולצלות בשרו, משמש אותו לאלוהים!
ויתרו - לתועבה אעשה, לבול עץ - אסגוד - ומיתר העץ הנשאר, עושה פסל מתועב, ומשתחוה לענף עץ.
כ. רעה אפר - הפסל, שסופו (אחר ששרף) איפר, הוא הרועה ומדריך את העובד לו,
לב הותל - הטהו - ליבו, היטל בו, והיטה אותו לעבוד אותו.
ולא יציל את נפשו, ולא יאמר הלוא שקר בימיני - ולא יציל את נפשו כשיבין, שהלא ימיני יצרה פסל זה, ושקר הוא.
כא. זכר אלה יעקב, וישראל פי עבדי אתה - אך אתה ישראל זכור דברים אלו,
יצרתיך עבד לי אתה - הלא אתה נוצרת להיות לי עבד,
ישראל לא תנשני - ישראל, אל תשכחני.
כב. מחיתי כעב - פשעיך, וכענן - חטאותיך - כמו עב, ענן החולף ונעלם, כך מחקתי פשעיכם וחטואתיכם,
שובה אלי, כי גאלתיך - שובו בתשובה, כי עתיד אני לגאול אתכם.

כג. רנו שמים - כאילו גם השמים, ישמחו שמחה רבה,
כי עשה ה' - גאולה לישראל,
הריעו - תרועת שמחה,
תחתיות ארץ - מרכז כדור הארץ, (מעומק הארץ, תצא תרועת השמחה על גאולת ישראל),
פצחו הרים רנה - פתחו ההרים פיכם - ברינה,
יער וכל עץ בו - וכל עצי היער,
כי גאל ה' יעקב,
ובישראל יתפאר - על שהתפאר שם ה', בגאולת עמו ישראל.
כד. כה אמר ה' גאלך - שגאל אותך,
ויצרך מבטן - ושיצר אותך להיות לו לעם, משיצאת מבטן, (מאז שנהיית לעם),
אנכי ה' עשה כל - שכל הנעשה בעולם - אני עושה,
נטה שמים - לבדי - אני לבדי נטיתי השמים,
רקע הארץ - מאתי - וממני היתה פריסת השמים.

טז. חציו - שרף במו אש - חלק מהעץ, שרף בתוך האש,
על חציו - בשר יאכל, יצלה צלי וישבע - ועל מקצת העצים, יצלה צלי בשר וישבע,
אף יחם, ויאמר - האח - אף יחמם עצמו בעצים שמבעיר, ויאמר: "האח", (לשון שמחה),
חמותי, ראיתי אור - ועוד ישמח בכך, שגם גופו נהנה מהאש, מהחום ומהאור שמאירה.
יז. וישאריתו - לאל עשה לפסלו - ומה שנשאר מהעץ, יעשה לפסל,
יסגד לו וישתחו, ויתפלל אליו, ויאמר - הצילני, **כי אלי אתה** - ישתחוה ויתפלל אליו, שיציל אותו מצרותיו.
יח. לא ידעו ולא בינו - את הבל הפסילים,
כי טח מראות - עיניהם, מהשפיל - לבתם - כי עיניהם וליבם, מכוסים בטיח (היצר הרע), ואינם רואים ומבינים האמת.
יט. ולא ישיב אל לבו - לא משיב הדבר אל ליבו, לשוב ולהתבונן בו,

ישעיהו

ג. ונתתי לך אוצרות חשך, ומטמני מסתרים - אוצרות האויב, שהטמינו במקום חושך ומסתור, אתן לך, למען תדע כי אני ה' - ומדבר מופלא זה תלמד, כי אני ה' שנתתי בידך כוח זה, הקורא בשמך אלהי ישראל - שעוד לפני שנולדת קראתי בשמו של כורש, לכבוש את בבל, ויתן רשות לשוב ולבנות את ביהמ"ק, ד. למען עבדי יעקב, וישראל - בחירי - וכל גדולתך תבוא, למען גאולת ישראל שבהם בחרתי, ואקרא לך בשמך - עוד לפני שנולדת קראתי בשמך, אכנף - ופעמים, אני מכנה אותך, אך לא בשמך כורש, ולא ידעתני - ולא ידעת כלל, שאתה מיועד להחריב את בבל, (שהנבואות נאמרו עוד לפני שנולד) ה. אני ה' ואין עוד, זולתי אין אלהים, אאזרך, ולא ידעתני - שמתי אזור במתניך (ענין חוזק וזירוז), עוד לפני שידעת אותי (שעדיין לא נולד) ו. למען ידעו ממזרח שמש, וממערבה - והודעת נבואות אלו מראש, למען ידעו ממזרח וממרב העולם, כי אפס בלעדי - אין דבר עוד מלבד הבורא ית', אני ה' ואין עוד: ז. יוצר אור ובורא חשך, עשה שלום, ובורא רע, אני ה' עשה כל אלה: ח. הרעיפו שמים - ממעל - הורידו השמים מלמעלה,

כה. מפר אתות בדים - מבטל את האותות שנותנים חכמי העמים, החוזים בכוכבים, (בדים - שדבריהם מלאים כזב ומרמה) וקסמים - יהולל - יעשה את דעת הקוסמים, כהוללים ומשוגעים. משׁיב חכמים - אָחור, וְדַעְתֶּם - יִסְכַּל - נו. מקים דבר עבדו, ועצת מלאכיו - ישלים - מקיים ומשלים (שנעשים דבריהם בשלימות), דבר עבדו ישעיהו, ושאר שליחיו הנביאים, האמר לירושלם - תושב - שתהיה מיושבת באנשים, ולערי יהודה - תבנינה, וחרבותיה - אקומם - וערי יהודה שיבנו, וחרובות הערים - יקים ויבנה. כז. האמר לצולה - אומר לבבל, שנמשלה למצולה, (מקום מים רבים - ענין חוזק ומלאה בטובה) חרבי - התייבשי, (שתאבד ממנה כל טובה, ע"י כורש) ונהרתך - אוביש - ונהרות בבל - יתייבשו. כח. האמר לכורש - רעי - אומר על כורש, שהוא מלך שלי, שעושה רצוני, וכל חפצי נשלם - והוא ישלים את רצוני בחורבן בבל, ובשיבת ישראל, ולאמר לירושלם - תבנה - שיצווה לבנות את ירושלים, והיכל - תוֹסֵד - וליסד, את יסודות היכל ה' (ביהמ"ק).

פרק מה'

ושחקים - יזלו צדק - והשחקים, השמים, יורידו צדקות לישראל, תפתח ארץ - ויפרו ישע, וצדקה - תצמיח יחד - מפתחי הארץ שמוציאים עצים, תוציא הארץ ישועות וצדקות שיצמחו בארץ יחד, (משל לריבוי טובה), אני ה' בראתנו - אני ה', שהכנתי לישראל הישועה והצדקה. ט. הוי רב את יצרו - הוי, על בלשאצר מלך בבל, שהיה עושה מריבה עם ה' יוצרו, (שהיה מתנשא נגד ה', והשתמש בכלי בית המקדש). חרש, את חרשי אדמה - ונמשל לחרס, בין שאר חרסי האדמה, המתנפצים לרסיסים, (כך ינופץ מלך בבל, הגאה ככלי חרס) היאמר חמר ליצרו מה תעשה - היתכן שהחומר לאמר ליוצרו מה יעשה, (וכיצד מתגאה בלטשצר על ה' ית') ופעלך - אין ידיים לו - ויאמר ליוצרו, שהמעשה שעשה, לא עשו אותו ידיים, (סאין לה' שליטה בעולם, ולא יענישני כשאשתמש בכלי המקדש) י. הוי אמר לאב מה תוליד - הוי, על מלך בבל, שדומה לבן, האומר לאביו מדוע הולדת ולדות,

א. כה אמר ה' למשיחו לכורש - על משיחו (ענין גדולה וחשיבות ד; כמו: "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי... לך נתתים למשקה...") במדבר יח' ה', על כורש, אשר החזקתי בימינו - שנתתי כוח בידו, לרד לפניו גוים - לשטוח (מלשון לרדד) הגויים - תחת רגליו, ומתני מלכים - אפתח - אפתח לפניו החגור, שבמתני המלכים, (חגירת האזור - משל לחיזוק וזירוז, ופתיחתו - משל לחולשה וכניעה) לפתח לפניו דלתים, ושערים - לא יסגרו - דלתות ושערי ערי העמים - יפתחו לפניו. (שיכבוש את בבל ושאר הגויים) ב. אני לפניך אלף - ה' ילך לפניו, שיצליח במלחמותיו, והדורים - אישר - הדרכים העקומות והקשות - יישר לפניו, (שלא ישל במכשול, בדרך כיבושו) דלתות נחושה - אשפר - דלתות חזקות מנחושת - אשבור לפניו, ובריחי ברזל - אגדע - ובריחי הברזל שבדלתות - אכרית ואחתוך לפניו.

ישעיהו

וְלֹא־שָׁה - מִהַ תַּחֲלִילִין - וְלֹאמוּ, מְדוּעַ תַּפְחֵדִי
 מִהַלִּידָה, (שְׂמֵתָגָה בְּדַבְרֵי הַבַּל, עַל אֲבִיו וְאִמּוֹ, כַּד מֶלֶךְ בָּבֶל, מֵתָגָה עַל יוֹצְרוֹ)
י.א. כֹּה אָמַר ה' קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וַיּוֹצְרוּ - כַּד אָמַר ה' יוֹצֵר יִשְׂרָאֵל, לְגוֹיִים,
הָאֲתִיּוֹת - שְׂאֲלוֹנֵי - שָׂאוּ אוֹתִי, עַל מַה שֶּׁעֲתִיד אֲנִי לְהַבִּיא עַל בְּנֵי, **עַל בְּנֵי וְעַל פְּעַל יָדֵי -** עַל בְּנֵי שֶׁהֵם פּוֹעֵל יָדֵי, **תְּצוֹנֵי -** תִּצְווּ אֶת הַנְּבִיאִים, שִׁיגִידוּ לָכֶם בְּשֵׁמִי, מַה עֲתִיד אֲנִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם.
י.ב. אֲנֹכִי עֲשִׂיתִי אֲרָץ, וְאָדָם - עָלֶיהָ בְּרֵאתִי, אֲנִי יָדֵי - נָטוּ שָׁמַיִם, וְכָל צְבָאָם - צְוִיתִי - הֲלֹא אֲנִי בְּרֵאתִי אֲרָץ וְאָדָם, נִטִּיתִי הַשָּׁמַיִם, וְצִוִּיתִי עַל בְּרֵיאַת צְבָא הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ,
י.ג. אֲנֹכִי, הֶעִירְתֵהוּ בְּצַדֵּק - וְכֹמוֹ כֵּן, אֲנִי הוּא שִׁמְעִיר אֶת כּוֹרֵשׁ, שִׁיעֵשָׂה צַדֵּק לְיִשְׂרָאֵל, בְּכַד שִׁישִׁיבֵם לְאַרְצָם,
וְכָל דְרָכָיו - אֲיֹשֶׁר - וְכָל דְרָכָיו שִׁלַּךְ בָּהֶם - אֲיֹשֶׁר לְפָנָיו, (שִׁיִּצְלִיחַ בְּדַרְכּוֹ מְאוֹד)
הוּא יִבְנֶה עִירֵי - הוּא שִׁיתֵן כֶּסֶף לְבִנוֹת אֶת הָעִיר יְרוּשָׁלַיִם,
וְגִלּוֹתֵי יִשְׁלַח - וַיִּשְׁלַח אֶת גְּלוֹת יִשְׂרָאֵל חֲזָרָה לְאַרְצָם,
לֹא בְמַחִיר וְלֹא בְשַׂחַד אָמַר ה' צְבָאוֹת - וְלֹא יַעֲשֶׂה כֵּן מִפְּנֵי מַחִיר וְשׁוּחַד שִׁיקְבַּל, אֲלֵא לַעֲשׂוֹת רְצוֹנִי, (**"כֹּה אָמַר כְּרֶשׁ... כָּל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא פָקַד עָלַי לְבָנוֹת לוֹ בֵּית בִּירוּשָׁלַם..."**, עֲזַרָא א' ב')
י.ד. כֹּה אָמַר ה' - נְבוּאָה עַל מִפְּלַת סַנְחַרִּיב, **יָגִיעַ מִצְרַיִם -** רְכוּשֵׁם הָרַב שֶׁל מִצְרַיִם, שִׁיגְעוּ לְאַסּוּף אוֹתוֹ,
וְסַחַר פּוֹשׁ וְסַבָּאִים, אֲנָשֵׁי מְדָה - וְהַסְחָרוֹת שֶׁל כּוֹשׁ וְסַבָּא שֶׁהֵיוּ אֲנָשֵׁי מִידָה, גְּבוּהִים בְּקוֹמָתָם, **עָלֶיךָ יַעֲבֹרוּ, וְלֹךְ יִהְיוּ -** כִּי כִשְׁבַשׁ סַנְחַרִּיב מֵעַל תִּרְהַקֶּה מֶלֶךְ כּוֹשׁ, לְבוֹא לְיְרוּשָׁלַם לְמַלְחָמָה, הֵבִיא עִמּוֹ הָאוּצְרוֹת, שֶׁשָּׁלַל מִכּוֹשׁ, מִמִּצְרַיִם וּמִסַּבָּא (שַׁעֲזָרוּ לְכוֹשׁ), וּמֵאֲנָשִׁיהֶם הֵבִיא עִמּוֹ אֲסוּרִים בְּשִׁלְשָׁלוֹת. כִּשְׁנֵפֶל סַנְחַרִּיב סַבִּיב יְרוּשָׁלַם, בְּזֹזוֹ חֲזָקִיהוּ וְעִמּוֹ הָאוּצְרוֹת, וּפְטָרוּ אֶת הָאֲסוּרִים מִמֵּאֲסָרָם, וְלֹזָה אָמַר, שֶׁהַעוֹשֵׁר שֶׁל מִצְרַיִם וְהַסְחָרוֹת שֶׁל כּוֹשׁ וְסַבָּא גְּבַהִי הַקּוֹמָה, יַעֲבֹרוּ עֲלֶיךָ, בְּאַרְצֶךָ, וַיִּשְׁאָרוּ לָךְ.
אֲחֲרֶיךָ יִלְכוּ - לֹאֲנִי יִלְכוּ, **בְּזִיקִים יַעֲבֹרוּ -** בְּאֲזִיקִים וּשְׂרָשָׁרוֹת, יַעֲבִיר אוֹתָם סַנְחַרִּיב בְּאַרְצָם,
וְאַלְיָךְ יִשְׁתַּחֲווּ - שִׁיִּהְיוּ כְּנוֹעִים לְפָנֶיכֶם, (אַחַר מִפְּלַת אֲשׁוּר)
אֲלֶיךָ יִתְפַּלְלוּ - שִׁיתִירוּ אוֹתָם מִמֵּאֲסָר הַזִּיקִים,

אֲךָ בְּךָ אֵל, וְאִין עוֹד, אֶפְסֵי אֱלֹהִים - שְׂרָאוּ נֹס מִפְּלַת אֲשׁוּר, אָמְרוּ: רַק בְּבִנְיָאִי אֱלֹקֵי אִמְתִּי, וְאִין עוֹד.
טו. אֲכַן אֶתָּה אֵל מְסִתֵּתָר - בְּאִמְתִּי אֶתָּה נֹסְתָר מֵעֵינַי, (שֶׁלֹּא כְּמוֹ הַפְּסִילִים)
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ - וְאֶת יִשְׂרָאֵל אֶתָּה מוֹשִׁיעַ.
טז. בּוֹשׁוּ וְגַם נִכְלְמוּ כָּלֶם - וְכָל הַגּוֹיִים יְבוֹשׁוּ וַיִּכְלְמוּ בַּהֶבֶל הָעִזִּי,
יח. הֲלָכוּ בְּכַלְמָה - בְּבוֹשָׁה שֶׁעֲבָדוּ לְהַבֵּל, **חֲרָשֵׁי צִירִים -** הָאֲמָנִים שֶׁעוֹשִׂים הַפְּסִילִים, (פְּסִילִים נִקְרָאוּ צִירִים, שֶׁמְבִיאִים חֲבָלִים וְכַאֲבִים לְעוֹבְדֵיהֶם; וְכֵן נִקְרָאוּ עֲצָבִים, שֶׁמְעַצִּיבִים אֶת עוֹבְדֵיהֶם)
יז. יִשְׂרָאֵל נוֹשַׁע בְּה' תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים - וּבִנְיָאִי יִשְׁעוּ יִשׁוּעָה לְעוֹלָם,
לֹא תִבְשׁוּ וְלֹא תִפְלְמוּ עַד עוֹלָמֵי עַד - שֶׁהִישׁוּעָה תִתְקַיֵּם לְעוֹלָם.
יח. כִּי כֹה אָמַר ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יִצֵּר הָאָרֶץ - וְלֹא הַכּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת וְשָׂאֵר עִזִּי, וְעָשָׂה - שֶׁעָשָׂה אֶת הָאָרֶץ,
הוּא כּוֹנֵנָה - וְהוּא לְבַדּוֹ הִכִּין אֶת הָאָרֶץ, לְכָל צָרְכֵי בְנֵי־אָדָם,
לֹא תִהְיוּ בְרָאָה, לְשִׁבְתָּ - יִצְרָה - לֹא בְרָא אֶת הָאָרֶץ לְתַוְהוֹ לְרִיק, אֲלֵא הִכִּין אוֹתָהּ לְכָל צָרְכֵי בְנֵי־אָדָם הַיּוֹשְׁבִים בָּהּ,
אֲנִי ה' וְאִין עוֹד:
יט. לֹא בִסְתֵר דְּבִרְתִּי, בְּמִקּוֹם אֲרָץ חֲשֵׁךְ - לֹא בְּמִקּוֹם מְסֻתָּר וְחוֹשֵׁךְ, דְּבִרְתִּי דְּבָרִי עַל הַר סִינַי לְהוֹדִיעַ מַלְכוּתִי בְּעוֹלָם, (וּבּוֹדָאֵי יַדְעוּ כָּל הַגּוֹיִים אֶת כָּל עֲנִין הַמַּעֲמֵד הַנּוֹרָא הַהוּא)

לא אֲמַרְתִּי לְזָרַע יַעֲקֹב - תִּהְיוּ בְּקִשׁוֹנֵי - וְלֹא אֲמַרְתִּי לְבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל מִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה - לְרִיק וְלַחֲנִינִם, אֲלֵא לְקַבֵּל שִׁכְרַ גְּדוֹל, (וְאֲנִי, גַם הַגּוֹיִים חִיִּיבִים לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם מַלְכוּת ה', וְלַעֲזוֹב הָעִזִּי)
אֲנִי ה' דָּבַר צַדֵּק, מִגִּיד מִיִּשְׂרָאֵל - כָּל דְּבָרֵי לְבִנְיָאִי, צוֹדֵקִים וְיֹשְׁרִים הֵם.
כ. הַקְּבָצוּ וְבֹאוּ, הַתְּנַגְּשׁוּ יַחְדָּו - פְּלִיטֵי הַגּוֹיִם - הַתְּקַבְּצוּ וְגִשׁוּ אֵלַי, פְּלִיטֵי הַגּוֹיִים שֶׁנִּצְלְמוּ מִחַרְבַּ נִינְי, **לֹא יָדְעוּ, הַנְּשָׂאִים אֶת עֵץ פְּסָלִים, וּמִתְפַּלְלִים אֶל אֵל -** לֹא יוֹשִׁיעַ - הַגּוֹיִים, הַנּוֹשָׂאִים בְּיָדָם אֱלֹהִים מֵעַץ, וּמִתְפַּלְלִים לְאֱלֹהִים שֶׁלֹּא יוֹכְלוּ לְהוֹשִׁיעַ, לֹא יָדְעוּ וְלֹא יִבְיֵנו - לְתַקֵּן מַעֲשֵׂיהֶם.
כא. הִגִּידוּ וְהִגִּישׁוּ - הִגִּידוּ וְהִגִּישׁוּ טַעֲנוֹתֵיכֶם, **אֲפִי יַעֲצוּ יַחְדָּו -** וְאֲפִי תִתְעַצְצוּ יַחְדָּו, כִּי־צַד לְחֹזֶק דְּבִרְיִכֶם,
מִי הַשָּׁמַיִם זֹאת מִקְּדָם - מִי מִהַפְּסִילִים, הַשָּׁמַיִם דְּבָרֵי עַל מִפְּלַת אֲשׁוּר וּבָבֶל - לְפָנַי מִפְּלַתְכֶם, **מֵאֲזַ הִגִּידָה -** וּמֵאֲזַ, עוֹד לְפָנַי שֶׁנִּפְּלוּ, הַשָּׁמַיִם דְּבַר מִפְּלַתְכֶם,

ישעיהו

ג. שִׁמְעוּ אֵלַי בֵּית יַעֲקֹב, וְכָל שְׂאֵרֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל, הַעֲמִסִּים - מִנִּי בְּטוֹן - הַטְּעוֹנִים עֲלַי כַּמְשָׂא, עוֹד מַעַת לִידְתֶּם, (מַעַת שֶׁהָיוּ לַעֲמִ) הַנְּשָׂאִים - מִנִּי רְחֵם - שֶׁאֲנִי נוֹשֵׂא אוֹתָם, עוֹד מֵאֵז, שִׁיבְּאוּ מֵהֶרְחָם. (מַעַת שֶׁהָיוּ לַעֲמִ).
 ד. וְעַד זִקְנָה אֲנִי הוּא, וְעַד שִׁיבָה אֲנִי אֶסְבֵּל - וְעַד יְמֵי הַזְּקֵנָה וְהַשִּׁיבָה שֶׁל בְּנֵי, אֲשֶׁר וְאֶסְבֹּל אֶת מִשָּׂא בְּנֵי עָלַי, (שֶׁאֲוֹסִיף לַעֲזוֹר לְבְנֵי לַעֲלוֹם) אֲנִי עֹשֵׂתִי, וְאֲנִי אֲשָׂא, וְאֲנִי אֶסְבֵּל, וְאֲמַלֵּט - אֲנִי עֹשֵׂתִי אֶת יִשְׂרָאֵל, וְאֲנִי אֲשָׂא, אֶסְבֹּל וְאֶצִּיל אוֹתָם מֵאוֹיְבֵיהֶם. (שֶׁלֹּא כְּמוֹ הַפְּסִילִים, שֶׁהָאוֹמְנִים עֹשׂוּ וְנוֹשְׂאִים אוֹתָם, וְאִם אֶת עֲצָמָם לֹא יִכְוִלִים לְהַצִּיל)
 ה. לְמִי תִדְמִינִי וְתִשׁוּוּ - אֵל מִי תִדְמוּ וְתִשׁוּוּ אוֹתִי אֵלֶיךָ, וְתִמְשְׁלוּנִי וְנִדְמָה - וּמִי דוֹמָה לִי אִם כַּמְשָׁל.
 ו. הַזֵּלִים זָהָב מִכִּיס - אֶתֶם הַגּוֹיִים, הַשׁוֹפְכִים זָהָב מֵהַכִּיס, (לַעֲשׂוֹת הַפְּסִילִים) וְכֶסֶף - בִּקְנָה יִשְׁקְלוּ - וְשׁוֹקֵלִים כֶּסֶף בַּקְנָה הַמְזַנִּים, לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ הַפְּסֵל, וְשִׁכְרוּ צוֹרֵף - יִשְׁכְּרוּ אֶת הַצּוֹרֵף שִׁיבְּרוֹף הַכֶּסֶף, וְיַעֲשֶׂהוּ אֵל - וְיַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ אֱלֹהִים, וְיִסְגְּדוּ אֵף יִשְׁתַּחֲוּוּ - וְלַפְּסֵל הַהוּא - עוֹבְדִים וּמִשְׁתַּחֲוִים.
 ז. יִשְׁאַהוּ, עַל כְּתָף יִסְבְּלֶהוּ - וְאַחַר שֶׁהִכִּין הַפְּסֵל, יִשְׂאוּ אוֹתוֹ וְיִסְבְּלוּ מִשָּׂאוֹ עֲלֵיהֶם, (שֶׁהָיוּ בִּגְלוּיֵי-לֹא יִלְדוּ) וְיִנְיַחֲהוּ תַחְתָּיו - וְיַעֲמֵד, מִמְּקוֹמוֹ - לֹא יִמִּישׁ - וְהִיכֵן שִׁינִיחַ אוֹתוֹ, שֶׁם יַעֲמוֹד וְלֹא יִזוֹז מִמְּקוֹמוֹ, אִם יִצְעַק אֵלָיו - וְלֹא יַעֲנֶה, מִצָּרְתוֹ - לֹא יוֹשִׁיעֵנּוּ - גַּם אִם יִצְעַק אֵלָיו - לֹא יַעֲנֶה לְהוֹשִׁיעַ אוֹתוֹ מִצָּרְתוֹ.
 ח. זְכְרוּ זֹאת - וְהִתְאַשְׁשׁוּ - זְכְרוּ הַבַּל הַעִיז, וְהִתְחַזְּקוּ בַּה'!
 ט. הַשִּׁיבּוֹ פּוֹשְׁעִים עַל לֵב - הַשִּׁיבּוֹ הַפּוֹשְׁעִים, דְּבַר זֶה עַל לְבַבְכֶם, וְשׁוּבוּ אֵלַי.
 י. זְכְרוּ רֵאשֹׁנוֹת מַעֲלוֹם - זְכְרוּ בְּלִבְכֶם, הַנִּפְלְאוֹת הַרְאשׁוֹנוֹת שֶׁעֲשִׂיתִי מִיְמֹת עוֹלָם, כִּי אֲנִי אֵל וְאֵין עוֹד, אֱלֹהִים - וְאֶפְסָ כְּמוֹנִי - שֶׁאֲנִי אֱלֹהִים וְאֵין עוֹד מִלְּבַדִּי וְכַמּוֹתִי.
 יא. מִגִּיד מְרֵאשִׁית - אַחֲרִית - אוֹמֵר מֵרֵאשִׁית, אַחֲרִית הַדְּבָרִים (עִי"י הַנְּבִיאִים), וּמִקֶּדֶם - אֲשֶׁר לֹא נַעֲשׂוּ - וְקוֹדֵם שֶׁנַּעֲשׂוּ הַדְּבָרִים, יִנְבְּאוּ אַחֲרֵיתָם, אִמֵּר - עֲצָתִי תִקּוּם - מֵה שֶׁאֲנִי אוֹמֵר, מִחֲשַׁבְתִּי שֶׁאֲמַרְתִּי הִיא תִתְקַיֵּם, וְכָל חֲפְצִי - אַעֲשֶׂה - וְכָל רְצוֹנִי אַעֲשֶׂה.
 יב. קְרָא מִמְּזֶרֶח - עֵיט - קְרָא לְכוֹרֶשׁ, שִׁיבּוֹא מִמְּזֶרֶח עַל בָּבֶל, בְּמַהִירוֹת רַבָּה כְּעֵיט (שֶׁם עוֹף) מֵאֲרָץ מִרְחָק - אִישׁ עֲצָתִי - מֵאֲרָץ רְחוֹקָה קְרָאתִי לְכוֹרֶשׁ, שִׁיַּעֲשֶׂה מִחֲשַׁבְתִּי, (עַל בָּבֶל)

הָלוֹא אֲנִי ה', וְאֵין עוֹד אֱלֹהִים מִלְּבַדִּי - הֲלֹא רַק אֲנִי ה', שֶׁאֵין מִלְּבַדִּי עוֹד כּוֹחַ שׁוֹלֵט בְּעוֹלָם, הַשְּׁמַעְתִּי עִי"י נְבִיאִי, עַל נִפְיִלְת עַמִּים עֲצוּמִים אֵלּוּ, אֵל צַדִּיק וּמוֹשִׁיעַ - רַק אֲנִי ה', אֵל צַדִּיק וְנֹאמֵן, לְהוֹשִׁיעַ וּלְקַיֵּם דְּבַרֵי נְבִיאִיו, אֵין - זִלְתִּי - וְאֵין עוֹד מִלְּבַדִּי.
 כב. פְּנֹ אֵלִי - פְּנֹ אֵלִי, וְלֹא לַפְּסִילִים, וְהוֹשִׁיעוּ - וְאֵז אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם, כָּל אֶפְסֵי אֲרָץ - כָּל הָעַמִּים מִכָּל קְצוֹת הָאָרֶץ, כִּי אֲנִי אֲדוֹן הַכָּל, וְאֵין עוֹד מוֹשִׁיעַ מִלְּבַדִּי.
 כג. בִּי נִשְׁבַּעְתִּי - ה' נִשְׁבַּע בְּשֵׁמוֹ, יִצָּא מִפִּי צַדִּיקָה, דְּבַר וְלֹא יָשׁוּב - יִצָּאָה מִפִּי ה', צַדִּיקָה, לְקַבֵּל כָּל הַשְּׁבִים אֵלָיו, וְלֹא יָשׁוּב ה' לְאַחֵר - מִשְׁבֹּעָה זֹאת, כִּי לִי תִכְרַע כָּל בְּרֵךְ, תִּשְׁבַּע כָּל לְשׁוֹן - שֶׁכָּל הָעַמִּים יִכְרַעוּ לִפְנֵי, יִשְׁבַּעוּ בְּשֵׁמִי, (וְלֹא בְּשֵׁם עִי"י), וְאֲנִי - אֶקְבַּל תְּשׁוּבָתְכֶם. ("כִּי אֵז אֶהְפֹּךְ אֵל עַמִּים שֶׁפָּה בְּרוּךְ לְקִרְא כָּלֵם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שֶׁכֶם אַחֲדִי", צַפְנִיָה ג' ט')
 כד. אֵךְ בְּה' - הַנְּבִיא נִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה', לִי אֲמַר, צַדִּיקוֹת וְעוֹ - לִי, לְיִשְׂרָאֵל, ה' יִתֵּן צַדִּיקוֹת וְחוֹזֵק, רַבּוֹת יוֹתֵר מִכָּל הָעַמִּים, (אִם אַחֵר שִׁיכְרוּ בַה') עֲדִיו - אֵלֶיךָ, (אֵל בְּנֵי)
 יבוא - יבואו הַגּוֹיִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנִם, וְיִבְשׁוּ - כָּל הַנְּחָרִים בּוֹ - וְיִתְבַּיִשוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם, כָּל הַגּוֹיִים שֶׁהָיוּ כּוֹעֲסִים וּמְרַעִים לְיִשְׂרָאֵל.
 כה. בְּה' - אֵךְ בְּנֵי לֹא יִתְבַּיִשוּ כְּמוֹ הַגּוֹיִים, שֶׁאִם בְּגוֹלְתֶם דְּבַקוּ בַה', וְצַדִּיקוֹ וְיִתְהַלְּלוּ כָּל זֶרַע יִשְׂרָאֵל - וּמִשֵּׁם כֵךְ, יִצַּדִּיקוּ וְיִהְלְלוּ כּוֹלָם, אֶת זֶרַע יִשְׂרָאֵל.
פְּרָק מו'
 א. פָּרַע בַּל - בְּנִפְיִלְת בָּבֶל, נִשְׁבַּר וְכָרַע, בַּל אֱלֹהֵי הַבְּבֵלִים - עַל בְּרַכְיוֹ, וְאִם אֶת עֲצָמוֹ לֹא הִצִּיל, קָרַס נְבוֹ - וְאִם נְבוֹ אֱלֹהֵי הַבְּבֵלִים, קָרַס וּנְפַל, הָיוּ עֲצָבֵיהֶם - לַחֲיָה וְלַפְּהֵמָה - שֶׁנִּשְׂאוּ אֶת שְׁבָרֵי אֱלֹהֵיהֶם עַל הַחַיּוֹת וְהַבְּהֵמוֹת, וְשִׂאֲתֵיהֶם - עֲמוּסוֹת - הַבְּהֵמוֹת הָיוּ עֲמוּסוֹת בְּמִשָּׂא רֵב עֲלֵיהֶם, מִשָּׂא לַעֲיָפָה - וְהַמְשָׂא, כְּבֵד לְבַהֲמוֹת הָעֵיפּוֹת.
 ב. קָרַסוּ כָרְעוּ - יַחְדוֹ - קָרַסוּ, נִפְלוּ, וְכָרַעוּ יַחַד עַל בְּרַכְיֶיהֶם, לֹא יָכְלוּ - מִלֵּט מִשָּׂא - לֹא יָכְלוּ לְהַצִּיל אֶת עֲצָמָם, שֶׁלֹּא יִנְשְׂאוּ עִי"י הַבְּהֵמוֹת, וְנִפְּשָׁם - בְּשִׁבְי הֶלְכָה - הֵם עֲצָמָם, (הַעִי"י) הִלְכוּ וְגָלוּ, (וְכ"ש עוֹבְדֵיהֶם).

ישעיהו

והכבדתם עליו את עול השעבוד, ולכן אביא עליכם ענשים גדולים אלו.

ז. ותאמרי, לעולם אהיה גברת - ואת אמרת בגאוותך, שלעולם תהיו כגברת בגדולתך, עד לא שמת אלה על לבך - עד כדי כך, שמעולם לא שמת את לבך על נבואות אלו, שיבואו עליך, לא זכרת אחריתה - ולא זכרת, שבסופך תקבלי העונש על הרעות שעשית.

ח. ועתה שמעי זאת עדינה - שמעו בני בבל, המפונקים, היושבת לבטח - היושבת בבטחה, האמרה בלבבה, אני - ואפסי עוד - אני בגדולה, ואין עוד כמוני, לא אשב אלמנה ולא אדע שכול - לעולם לא אהיה אלמנה במיתת הבעל (במיתת המלך נחשבים בני העם לאלמנה), ושכולה מבני, ט. ותבאנה לך שתי אלה רגע, ביום אחד, שכול ואלמן - ושתי רעות אלו (שתי שכולה ואלמנה, שהמלך ובני עמו ימותו) יבואו עליך בפתאומיות וברגע אחד, (כי מיד כשנהרג בלשאצר, נלכדה העיר וגלו בני בבל), כתמם - באו עליך - כל הרעות באו עליך בשלימות, ברב כשפיך - על אף רוב הכשפים שיש בבל, לא יצליחו להנצל ממדי ופרס.

בעצמת חבריך מאד - ועל אף חוזק ותוקף חוברי חבר (חובר חבר - ממיני הכשפים) שבבבל, י. ותבטחי ברעתך - בטחת בכשפים, הרעים בעיני ה', אמרת, אין ראני - שעשו הכשפים בסתר, חכמתך ודעתך - היא שובבתך - החכמה ורוב הדעת שבכם, גרמו למרידתכם בה', ותאמרי בלבך אני ואפסי עוד - אנו בעעלי החכמה ואין עוד כמונו, יא. ובא עליך רעה, לא תדעי - שחרה - תבוא עליך הרעה, ולא תדעי ממי לדרוש עזרה, ותפל עליך הנה - ויפול ויבוא עליך שבר, לא תוכלי כפרה - לא תוכלי להסיר אותה מעליכם, ותבא עליך פתאם שואה, לא תדעי - ותבוא עליך בפתאומיות הרעה והחושך, ולא תדעי להשמר ממנה.

יב. עמדי נא - עמדו להתחזק, בחבריך, וברב כשפיך, באשר יגעת מנעוריך - עם חוברי חבר, ובשאר כשפים שבכם מזמן נעורייך, (שהיו רגילים בהם תמיד) אולי תוכלי הזעיל - אולי יוכלו להועיל לכם, אולי תערוצי - אולי תתחזקו נגד הרעות. יג. נלאית - ברב עצתך - התיגעת והתעייפת בעיצות רבות כיצד להנצל,

אף דברתי, אף אביאנה, יצרתי, אף אעשנה - אני דברתי, הבאתי, יצרתי ועשיתי את מפלת בבל.

יב. שמעו אלי אפירי לב - שמעו אלי אבירי הלב שבאנשי בבל, הרחוקים מצדקה - הרחוקים מלעשות צדקה וחסד, יג. קרבתי צדקתי - לא תרחק, ותשועתי - לא תאחר - הצדקה והישועה לישראל, קרובה ולא תתאחר לבוא, ונתתי בציון תשועה, לישראל - תפארת - ואתן ישועה בציון, לבניי שבהם אני מתפאר.

פרק מז'

א. רדי ושבי על עפר, בתולת בת בבל - רדי בת בבל ושבי על עפר הארץ, (בתולת בת בבל - שלא נכבשה מעולם) שבי לארץ אין פסא, בת כשדים - שלא תשבי עוד, על כסא המלוכה, פי לא תוסיפי יקראו לך - רפה וענגה - שלא תוסיפו לשבת בתענוגים.

ב. קחי רחים - וטחני קמח - קחו רחיים וטחנו בהם קמח, כדרך השבויים שעובדים במלאכות קשות, גלי צמתך - צמות שערות הנשים, יתגלו בבזיון בדרכם לגלות, חשפי שבל - וכן רגליהן יחשפו ויתגלו בדרכם, גלי שוק - עברי נהרות - וכשיעברו בנהרות אף השוק תתגלה,

ג. תגל ערותך - גם תראה חרפתך - ערות אנשי בבל, תתגלה, וגם תראה בבזיונה לכל העמים, נקם אקח - על הרעות שעשו לישראל, ולא אפגע אדם - לא אקבל בקשת כל אדם, להניח לבלב.

ד. גאלנו, ה' צבאות שמו קדוש ישראל - ה', שהוא קדוש ישראל, הוא שיגאל אותנו מידם. ה. שבי דומם - שבו בשתיקה כדך האבלים, ובאי בחשך בת כשדים - והסתתרי במקום חושך, פי לא תוסיפי יקראו לך - גברת ממלכות - כי לא יקראו לך עוד : גברת ממלכות, החשובה שבממלכות, ו. קצפתי על עמי - כשכעסתי על עמי ישראל, חללתי נחלתי, ואתנם בידך - וחללתי את קדושת א"י, למסור אותה בידכם, לא שמת להם רחמים, על זקן הכבדת עליך מאד - ואתם הבבלים, אפילו על זקן לא רחמתם,

ישעיהו

בְּטָרִם תְּבוֹא - הַשְּׁמַעְתִּיךָ - לפני שתבוא הישועה, השמעתני הנבואה על בואה.
פֶּן תֵּאמַר - עֲצָבִי עֵשָׂם - שמא תאמר, הפסילים - (הפסילים נקראו עצבים, שמעציבים את עובדיהם) - עשו לי הישועה,
וּפְסִילֵי וְנִסְפֵי - צוּם - ופסילי העץ והמתכת, ציוו הישועה לבוא.
וְשָׁמַעַתְּ חֲזָה כְּלָה - שמעתם נבואתי על מפלת סנחריב וראיתם שכולה התקיימה,
וְאַתֶּם הֲלוֹא תִגִּידוּ - שנבואת אמת היתה,
הַשְּׁמַעְתִּיךָ חֲדָשׁוֹת מַעֲתָה - ועתה, אשמיע לכם נבואות חדשות על נפילת בבל,
וּנְצֻרוֹת - ולא ידעתם - ונבואות השמורות עמדי, שלא ידעתם אותם.
ז. עֲתָה נִבְרָאוּ - רק כעת בזמן השמעת הנבואה נבראו חדשות אלו,
וְלֹא מֵאִז - ולא מאיזה זמן קודם,
וְלִפְנֵי יוֹם - אפילו לא יום אחד, קודם השמעת הנבואה מפי,
וְלֹא שָׁמַעְתֶּם - ולא שמעתם אותה מעולם,
פֶּן תֵּאמַר הִנֵּה יִדְעִיתִן - ולא תוכלו לאמר, ידענו דבר נבואה זו,
ח. גַּם לֹא שָׁמַעַתְּ, גַּם לֹא יִדְעַתְּ - ואפילו שידעת, שרק נביאי ה' אומרים נבואות על העתיד לבוא,
לֹא שְׁמַעְתֶּם לְדַבְרֵי הַנְּבִיאִים, וְלֹא יִדְעַתֶּם אֶת ה',
גַּם מֵאִז - לֹא פִתְחָה אֲזָנֶיךָ - עוד מאז, מזמן רב לא פתחת אזניך לשמוע ולקבל נבואותי,
כִּי יִדְעִיתִי - בְּגוֹד תִּבְגְּדוּ - יודע אני שאתם בוגדים בי,
וּפִשֵׁעַ - מִבֶּטֶן קָרָא לָךְ - ומזמן שיצאת מהרחם (שנהיית לעם) נקרא שמך פושע בה'.
ט. לְמַעַן שְׁמִי אֲאָרִיךָ אֲפִי - למען שם ה' שנקרא על בניי, אאריך אפי מעליכם,
וְתִהְיֶינָה לְךָ - אֲחֻטָּם לָךְ - ולמען תהיה לי תהילה בעולם, אאריך חוטמי, אפי - מעליכם,
לְבַלְתִּי הַכְרִיתֶךָ - כדי שלא אכרית אתכם בכעסי.
י. הִנֵּה צִרְפְּתִיךָ - ביסורים של עניות,
וְלֹא בְּכֶסֶף - אך לא כצורף כסף, ששם הכסף בחוזק האש לנקות הסיגים,
בְּחִרְתִּיךָ - בְּכוֹר עֵנִי - אלא שמתי אתכם, בְּכוֹר של עניות, במקום כור הכסף הנצרף באש.
יא. לְמַעַנִי לְמַעַנֵי אַעֲשֶׂה - למעני בלבד אעשה היסורים בהארכת אף,
כִּי אֵיךְ יִחַל - כי איך אוכל לכלותכם, ולחלל שמי בעמים,
וּכְבוֹדִי - לְאַחַר לֹא אֶתֵּן - ולא אתן, שיפארו ויכבדו הגויים אלוהים אחרים, בנצחונם על ישראל.

יַעֲמְדוּ נָא וְיוֹשִׁיעֶךָ, הַבְּרִי שְׁמִים - הַחֲזִים
בְּכּוֹכְבִים - יעמדו ויושיעו אותך, הצופים וחוזים בכוכבים בשמים,
מוֹדְעִים לְחֲדָשִׁים - מֵאֲשֶׁר נִבְאוּ עֲלֶיךָ - המודיעים לך בעת חידוש הלבנה בכל חודש, מה יבוא עליך.
י. הִנֵּה הָיוּ כִקֶּשׁ, אֵשׁ שָׂרְפָתֶם - הנה החוזים יהיו כקש - שישרפו בקלות באש הפורענות,
לֹא יִצִּילוּ אֶת נַפְשָׁם מִיַּד לְהָבָה - אף את עצמם לא יצילו מלהבות אש הפורענות,
אֵין גְּחֻלַּת - לְחַמָּם - לא ישאר מהם, אפילו גחלת (כמו הקש שלא נשאר ממנו אחר השריפה דבר) להתחמם כנגדה,
אוֹר - לְשִׁבְתֵּי נִגְדוּ - ויכבו בהירות, שגם מאור האש לא יוכלו להנות.
טו. פֶּן - כך החוזים בכוכבים,
הָיוּ לָךְ - יהיו לך, (כקש הנשרף באש),
אֲשֶׁר יִגְעַת - שיגעתם לאסוף אותם בבל,
סַחְרִיךָ מִנְּעוֹרֶיךָ - אשר כסוחרים שלמתם להם כסף עבור חכמתם,
אִישׁ לְעֵבְרוֹ תָּעוּ - ילכו לתעות (ילכו לנדוד ממקום למקום) לכל עבר,
אֵין מוֹשִׁיעֶךָ - ולא יושיעו אותך.

פרק מח'

א. שָׁמְעוּ זֹאת בֵּית יַעֲקֹב - שמעו זאת שבטי יהודה ובנימין,
הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל - שבנימין נקרא בשם "ישראל",
וּמִמֵּי יְהוּדָה יֵצְאוּ - מזרע יהודה יצאו,
הַנִּשְׁבָּעִים בְּשֵׁם ה' וּבֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִזְכִּירוּ,
לֹא בְּאֵמַת וְלֹא בְּצַדִּיקָה - כשנשבעים בשם ה', נשבעים לא באמת אלא בשקר, ולא בצדקה, שאינם עושים מצוותיו.
ב. כִּי מַעִיר הַקֹּדֶשׁ נִקְרָאוּ - בזמן חזקיהו, שהיו ישראל נקראים אנשי עיר הקדש (ירושלים),
וְעַל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נִסְמְכוּ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ - והיו סומכים על ה' צבאות, נעשו להם ניסים ולא גלו,
ג. הָרֵאשׁוֹנוֹת - מֵאִז הִגְדַּתִּי, וּמִפִּי יֵצְאוּ וְאֲשַׁמִּיעֶם -
- הָרֵאשׁוֹנוֹת (מפלת סנחריב) עוד מזמן אמרתי
והשמעתני מפי (ע"י הנביאים),
פְּתָאֵם עֲשִׂיתִי - וּתְבַאֲנָה - והישועה באה פתאום.
ד. מִדְּעִתִּי כִּי קִשָּׂה אֶתָּה - והשמעתני הנבואות מראש, בגלל שידעתני, כי עם קשה אתה, (שאם לא הייתי מודיע דבר הישועה מראש, לא הייתם תולים הישועה בה'),
וְגִיד בְּרָזֶל - עָרְפֶךָ - וערפכם, קשה כמו גיד עשוי מברזל,
וּמִצְחֶךָ - נְחוּשָׁה - ומצחכם כנחושת - שלא מתבלישים, (שמעזיזים פניהם במצח נחושה)
ה. וְאֶגִּיד לָךְ - את דבר הישועה,
מֵאִז - עוד מזמן רב, לפני שתבוא הישועה,

ישעיהו

וְלֹא יִשְׁמַד שְׁמוֹ מִלְפָּנַי - ולא היה מושמד שם
 ישראל מלפני ה' ית'.
כ. צֹאוּ מִבְּבֶל, בְּרָחוּ מִפְּשָׁדִים בְּקוֹל רִנָּה - ועל אף
 שכבר גליתם, שמעו הנבואה על היציאה המהירה
 מבבל, ובקול גילה ושמחה,
הַגִּידוּ הַשְּׂמִיעוּ זֹאת - דבר השיבה מגלות בבל,
הוֹצִיאוּהָ עַד קֶצֶה הָאָרֶץ - פרסמו הנבואה עד
 קצה הארץ,
אָמְרוּ : גֹּאֵל ה' עֲבָדוֹ יַעֲקֹב :
כא. וְלֹא צָמְאוּ בְּחַרְבוֹת הוֹלִיכֵם - ועוד דעו, שלא
 בצמא תלכו במקומות היבשים ממים,
מִים מִצוּר - הִזְיֵל לָמוֹ - יוציא לכם מים מהסלע,
וַיִּבְקַע צוּר - וַיִּזְבּוּ מַיִם - יבקע הסלע ויצאו ממנו
 מים.
כב. אֵין שְׁלוֹם אָמַר ה' לְרָשָׁעִים - אך לבבלים לא
 יהיה שלום !

פרק מט'

א. שְׂמַעוּ אֵינִים אֵלַי וְהִקְשִׁיבוּ לְאֲמִים מְרְחוּקִים -
 הקשיבו הגויים שבאיים, ומלכויות הרחוקות,
ה' מִבְּטֶן קְרָאֲנִי - מזמן שהייתי בבטן אמי, זימן
 אותי לנבואה,
מִמַּעֵי אֲמִי הַזְּכִיר שְׁמִי - עוד שהייתי במעי אמי,
 קרא שמי ישעיהו, שמורה על הישועות שאנבא.
ב. וַיִּשֶׁם פִּי - כְּחֶרֶב חֲדָה - שם נבואות הפורענות
 על הרשעים שבפי, כחרב חדה, נבואות חדות,
 ובלי פחד אנבא אותם,
בְּצֶל יָדוֹ - הַחֲבִיאֲנִי - ויחביא אותי מפניהם, בצל
 ידו - כחרב שביד,

יב. שְׂמַע אֵלַי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל מִקְרָאֵי - יעקב, שאני
 קראתיו ישראל,
אֲנִי הוּא - אלוקים בהווה,
אֲנִי רֵאשׁוֹן - בעבר,
אֲף אֲנִי אַחֲרוֹן - בעתיד.
יג. אֲף יָדִי - יִסְדָּה אֶרֶץ - שמה את יסודות הארץ,
וַיִּמְיֵנִי - טִפְחָה שָׁמַיִם - העמיד השמים בטפח ידו
 הימנית,
קָרָא אֲנִי אֵלֵיהֶם יַעֲמָדוּ יַחְדָּו - במאמר פי בלבד,
 עומדים שניהם יחד.
יד. הִקְבְּצוּ כָלְכֶם וּשְׂמַעוּ - הקבצו בניי ושמעו,
מִי בָהֶם הַגִּיד אֶת אֱלֹהֵהוּ - מי בכל הע"ז, יכול
 להגיד העתידות שאומר לכם,
ה' אֶהְיֶה, יַעֲשֶׂה חֲפָצוֹ בְּבָבֶל וְזָרְעוּ פְּשָׁדִים - ה'
 אוהב את כורש שיעשה את חפץ ה' בבבל, ויכה
 בחוזק זרועו בכשדים.
טו. אֲנִי אֲנִי דְבַרְתִּי - על מפלת בבל,
אֲף קְרָאתִיו הִבִּיאֲתִיו וְהִצְלִיחַ דְרָכּוֹ - קראתי
 והבאתי את כורש על בבל, והצליח דרכו
 במלחמתו איתם.
טז. קָרְבוּ אֵלַי שְׂמַעוּ זֹאת - את דבר נבואה זו,
לֹא מְרֹאשׁ בְּסִתְרֵי דְבַרְתִּי - הנבואה על מפלת
 סנחריב, שהיתה כבר, לא נאמרה בסתר, אלא
 בפרסום רב,
מַעַת הַיּוֹתָה - שֵׁם אֲנִי - מאז היות הנבואה
 בעולם, שם הייתי לקבל הנבואה, ונבאתי עליה
 בפניכם,
וַעֲתָה ה' אֱלֹהִים שְׁלַחְנִי וְרוּחוֹ - וכעת, נשלחתי
 ברוח הנבואה, לנבא על מפלת בבל.

יז. כֹּה אָמַר ה' גֹּאֲלֶךָ, קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל, אֲנִי ה'
אֱלֹהֶיךָ מִלְמַדְךָ לְהוֹעִיל - מלמד אתכם ללכת
 בדרך טובה להועיל לכם שלא תגלו כלל,
מִדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ תִּלְךָ - מלמד אתכם באיזו דרך
 ללכת,
יח. לֹוא הִקְשַׁבְתָּ לְמִצּוֹתַי - לו הייתם מקשיבים
 למצוות ה',
וַיְהִי כְנֶהֱרַ - שְׁלוֹמְךָ - היה לכם שלום רב כמי
 הנהר,
וַצְדַקְתְּךָ - כְּגַלֵּי הַיָּם - והייתם מקבלים רוב
 צדקה - כגלי הים הרבים.
יט. וַיְהִי כְחוֹל זְרָעְךָ - זרע ישראל היה רב כחול
 הים,
וַצֹּאצְאֵי מַעֵיד - כְּמַעוֹתַי - וצאצאי היו רבים,
 כדגים שבמעיי הים (בתוכי הים)
לֹא יִפְרֹת - לא היה נכרת עם ישראל,

וַיְשִׁימֵנִי לַחֵץ בְּרוּר - וכן נתן אותי, כמו חץ ברור,
 נקי וחד,
בְּאִשְׁפָּתוֹ הַסְתִּירְנִי - ויסתיר אותי מפניהם,
 באשפת החיצים,
ג. וַיֹּאמֶר לִי עֲבָדִי אֲתָה - ומזומן אתה לשליחות,
יִשְׂרָאֵל - אֲשֶׁר בָּדָ אֶתְפָּאֵר - וישראל אתה, שאני
 מתפאר בהם מכל העמים.
ד. וַאֲנִי אָמַרְתִּי, לְרִיק יִגְעַתִּי - ואני חשבת
 שלריק אני מוכיח את ישראל, (שאינם שבים בתשובה),
לְתַהוֹ וְהָבֵל - כַּחֲסֵי כְלִיתִי - כיליתי את כוחי, לריק
 ולהבל,
אֲכֹן - אך באמת,
מִשְׁפָּטִי אֶת ה' וּפְעֻלָּתִי אֶת אֱלֹהֵי - משפטי
 ופעולתי, הינם לפני ה', וגלוי לפניו שאני את
 שליחותי עשיתי, (אף שבניי לא שמעו אלי)
ה. וַעֲתָה אָמַר ה', יוֹצְרֵי מִבְּטֶן לַעֲבָד לּוֹ - ה' שיצר
 אותי עוד מבטן, להיות לו לעבד לנבא נבואותיו,

ישעיהו

כ. כי מרחמם ינהגם, ועל מבועי מים ינהלם - כי ה'
 שמרחם עליהם - ינהיג וינהל אותם בדרכם,
 ויפתח להם נביעות מים להרוות צמאונם.
יא. ושמתי כל הרי - לדרך - כל ההרים יהפכו
 לדרך ישרה,
יב. וימסלתי - ירמון - והדרכים העמוקות - ארים
 ואיישר לפניהם.
יג. הנה אלה - מקצת מבניי השבים,
מרחוק יבאו - ממקום רחוק במזרח,
והנה אלה - ומקצת מבניי השבים,
מצפון ומים - מהצפון וממערב,
ואלה - ומקצת מבניי השבים,
מארץ סיני - מדרום.
יד. ונו שמים וגילי ארץ - שבחו את ה' ושמחו
 השמים והארץ,
ויפצחו הרים רנה - הרימו קולכם ברינה על
 גאולת ישראל,
כי נחם ה' עמו, וענינו ירחם - כשה' ינחם את
 עמו, וירחם על בניי העניים,
יד. ותאמר ציון עזבני ה', וה' שכחני - כביכול,
 ציון מתאוננת, שמאורך הגלות, נראה כאילו ה'
 עזב ושכח אותה.
טו. התישכח אשה עולה - האם אשה תשכח את
 העולל, התינוק שלה !?
מרחם - בן בטנה - האם אשה תחדל מלרחם על
 בנה !?
גם אלה תשפחנה - וגם אם תהיה אשה, שתשכח
 את בנה,
ואנכי לא אשפחך - אני ה', לעולם לא אשכח את
 ציון !
טז. הן על פפים חקתיך - הרי על ידי חקתי
 אותך, שלא תשכחי לפני,
חומתיך נגדי תמיד - חומות העיר עומדות נגדי
 תמיד.
יז. מהרו בניך - עוד ימהרו בני ציון לשוב אל ה',
מהרסיך ומחרביך ממה צאו - והרשעים,
 שבמעשיהם הרסו והחריבו אותך - יצאו ממך
 לעולם - ויכלו.
יח. שאי סביב עיניך - וראי - הרימי ציון את
 עיניך וראי,
כלם נקבצו באו לך - כל בניך, נאספו מהגלות
 ובאו חזרה אליך,
חי אני נאם ה' - לשון שבועה,
כי כלם פעדי תלבשי, ותקשרים כפלה - כי עוד
 יבוא זמן שתתלבשי בכל בניך שישובו, כתכשיט
 (עדי - תכשיט) ותקשרי אותם בשערך לקישוט -
 ככלה.
יט. כי חרבתיך ושממתיך וארץ הרסתיך - כי
 החורבות והשממה שבארצך ההרוסה,
כי עתה - כי בזמן שישובו,

לשוב יעקב אליו - להשיב אליו את בניי,
וישראל - לו יאסף - ולאסוף את ישראל לעבדו,
ואפבד בעיני ה' - ואז כשאעשה שליחותי, אהיה
 מכובד בעיני ה', (גם אם לא ישמעו לי)
ואלהי ה' עזי - והוא יהיה חוזקי כנגד הרשעים,
ו. ויאמר נקל מהיותך לי עבד, להקים את שבטי
יעקב ויצורי ישראל להשיב - שליחות זו, להקים
 את בניי באמונת ה' ולהשיבם אלי, וישראל
 הנתונים במצור היצר הרע, להשיב אותם
 בתשובה, קלה היא בעיני שליחות זו, ועוד אתן לך
 שליחות גדולה מזו,
ונתתיך לאור גוים - שתנבא על ישראל שיהיו
 לעתיד לבוא, אור לכל הגויים,
להיות ישועתי עד קצה הארץ - ושתהיה ישועתי
 עד קצה הארץ.
ז. כה אמר ה' גאל ישראל קדושו, לבזה נפש -
 כה אמר ה' על בניי שכולם מבזים אותם,
למתעב גוי - שכל הגויים מתעבים אותם,
לעבד משלים - לעם, שהוא עבד לגויים שמושלים
 עליו,
מלכים יראו - וקמו - מלכי העמים יראו את
 ישראל, ויקומו בפניהם,
שרים וישתחוו - ושרים ישתחוו לפניו,
למען ה' אשר נאמן - וכל זה יעשו לכבוד ה',
 שנאמן להבטחתו על גאולת ישראל,
קדש ישראל - ויבחרך - ולכבוד ה' שהוא קדוש
 ישראל, שבחר בישראל.
ח. כה אמר ה', בעת רצון - עניתיך - בזמן
 שתעשו רצוני - אענה לתפילתכם,
וביום ישועה - עזרתיך - ובזמן שתבקשו ישועתי
 - אעזור לכם,
ואצרך - ואשמור עליכם,
ואתנדך לברית עם - להיות לעם בריתי,
להקים ארץ - להקים את הארץ החרבה,
להנחיל נחלות שממות - להנחיל לך הנחלות
 שהיו שוממות.
ט. לאמר לאסורים - צאו - לאמר לבניי, שהם
 אסורים בגלות - צאו ממקומכם ושובו לארץ,
לאשר בחשך - הגלו - לישראל, שהיו מסתתרים
 מפחד האוייב - לכו בגלוי ובלא פחד,
על דרכים ירעו - ואף בדרככם לארץ, תרעו את
 צאנכם, (שלא כדרך הגולים בדרכים ובהרים)
ובכל שפיים מרעיתם - ובכל המקומות
 הגבוהים, ירעו את בהמתם.
י. לא ירעבו ולא יצמאו - לא יהיו רעבים וצמאים
 בדרך,
ולא יפם שרב ושמש - ולא יכה בהם בדרכם
 החום החזק והשמש,

ישעיהו

תצרי מיושב - עוד תהיה ציון צרה מלהכיל את כל היושבים בה, **ורחקו מבלעיך** - והמשחיתים - ירחקו מציון. **כ. עוד יאמרו באזניך בני שפליך** - עוד יאמרו הבנים ששכלת כשהלכו לגלות, וכעת שבו אליך, **צור לי המקום** - המקום צר מלהכיל את כולנו, **גשה לי** - **ואשבה** - גש הלאה ממני (התרחק קצת), שאוכל לשבת. **כא. ואמרת בלבבך** - ציון תאמר בליבה, **מי ילד לי את אלה** - מהיכן באו כל אלה הבנים, **ואני שכולה** - שכולה מהבנים, (שכולם הרי גלוי) **וגלמודה** - ויושבת בודדה, **גלה וסורה** - הלא כולם גלו וסרו ממני, **ואלה מי גדל** - וא"כ, מי גדל את בני אלה !! **הן אני נשארתי לבדי, אלה איפה הם** - הלא נשארתי לבדי, ומהיכן ואיפוא באו אלה ? **כב. כה אמר אדני ה', הנה אשא אל גוים ידי** - ארים את ידי לגויים, לשחרר את בני מהגלות, **ואל עמים ארים נסי** - ארים נס, לאסוף את כולם, **והביאו בניך** - **בחצון** - ויביאו את בני ציון בזרועם, (בכבוד רב) **ובנתתך** - **על כתף תנשאנה** - ואת הבנות ישאו בכתף.

ואת יריבך - **אנכי אריב** - הרבים איתך - אני אריב איתם, **ואת בניך** - **אנכי אושיע** - ואת בניך, בניי - אני אושיע. **כו. והאכלתי את מוניך** - **את בשרם** - אאכיל את החיות מבשר מוניך, מבשר אלו שצערו אותך, **וכעסיס** - **דמם ישפרון** - וישתו עד שישתכרו, את דם מוניך, כמו ששותים יין (עסיס) **וידעו כל בשר פי אני ה' מושיעך** - וידעו כל בשר האדם שאני ה' שמושיע אותך, **וגאלך** - **אביר יעקב** - וה', שהוא חוזקו של יעקב גאל אותך.

פרק ג'

א. כה אמר ה', אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה - היכן ספר הכריתות (הגט) שנתתי לכם ? וכי נתתי לבניי, גט כריתות !! (שאמנם שלחתי אתכם לגלות, אך לא כגט כריתות לעולם) **או מי מנוושי, אשר מכרתי אתכם לו** - האם יש לי נושים, בעלי חובות (התובעים ממני בחוזה את החוב), שהוכרתי למכור אתכם להם כפרעון החוב !! (ר"ל, שלא תשובו אלי עוד !!) **הן בעוונתיכם נמפרתם, ובפשעיכם שלחה אמכם** - הלא רק מפני עוונותיכם ופשעיכם נמכרתם ונשלחם לגלות. (וא"כ, כשתשובו בתשובה, אשיב אתכם אלי)

כג. והיו מלכים - **אמניך** - מלכי העמים, יהיו מגדלים התינוקות, **ישרותיהם** - **מיניקותיך** - שרות המלכים יהיו המניקות (שיטפלו בתינוקות) **אפיים ארץ** - **ישתחוו לך** - ישתחוו על הארץ לפני ישראל, **ועפר רגליך ילחנו** - ישתחוו כך, שיראה כאילו מלחכים את עפר הארץ, **וידעת כי אני ה', אשר לא יבשו קני** - אז תדעי שאני ה', וכל המקווים לי - לא יבושו. **כד. היקח מגבור** - **מלקוח** - ואם תשאלו: וכי אפשר לקחת מגיבורי הגויים את מה שלקחו מבניי !! **ואם שבי צדיק** - **ימלט** - וכי בניי הצדיקים שבשבי הגויים, יוכלו להמלט משבבים !! **כה. כי כה אמר ה', גם שבי גבור יקח, ומלקוח עריץ** - **ימלט** - השבוים שבידי הגיבורים, ומה שלקחו העריצים (עריץ - חזק) מבניי, ה' ימלט ויציל מידם !

ב. מדוע באתי - **ואין איש, קראתי** - **ואין עונה** - ומדוע א"כ, באתי וקראתי אליכם בתוכחות, ואתם לא עונים ושבים בתשובה, **הקצור קצרה ידי** - **מפדות** - וכי ידי קצרה מלהציל אתכם !! **ואם אין בי כח** - **להציל** - וכי אין בי כוח להציל אתכם !! **הן פגעתי** - **אחריב ים** - הלא בכוח גערה בלבד, ובשתי ים (ים סוף), **אשים נהרות** - **מדבר** - והנהרות אשים להיות לבשים כמדבר, **תבאש דגתם** - **מאין מים, ותמת** - **בצמא** - הדגה שבנהרות תסריח ותמות מצמא. **ג. אלביש שמים** - **קדרות** - הלא ברצוני אלביש את השמים לגויים - בחושך, **ושק** - **אשים פסותם** - וברצוני, אכסה אותם בכסות חשוכה של שק, (וא"כ: "מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה...") **ד. ה' אלוהים נתן לי לשון למודים** - ה' נתן לי לשון הראויה ללמד,

ישעיהו

לְדַעַת לְעוֹת אֶת יַעֲרֵף דְּבָר - ולדעת את העת, (הזמן), שבו יוכלו העלייפים, (הצמאים לשמוע), לקבל את דברי, **יַעֲרֵר בְּבִקָּר בְּבִקָּר -** בכל יום ויום, היה מעיר אותי ללכת לנבא, **יַעֲרֵר לִי אֶזְנִי, לְשָׁמַע פְּלִמוּדִים -** היה מעיר את אזני, בדברים המתקבלים על הלומדים את נבואתי, **ה'. ה' אלוהים פתח לי אֶזְנִי -** לשמוע הנבואות, וְאֶנְכִּי לֹא מְרִיתִי, אַחֲזֹר - לֹא נְסוּגְתִי - ואני לא סרבתי לשליחות ולא נסוגתי אחור מלנבא, **ו. גוי - נתתי למִכְּסִים -** לא נמנעתי מלנבא, אפילו שהיו מכים את גופי, **וּלְחַיֵּי לְמֹרְטִים -** ומורטים את שערות הלחיים, **פְּנֵי - לֹא הִסְתַּרְתִּי, מִפְּלִמוֹת וָרֶק -** ואת פני לא הסתרתי מבזיונות ויריקות. **ז. וְה' אלוהים יַעֲזֹר לִי, עַל כֵּן לֹא נִכְלַמְתִּי -** אך ה' ית' היה בְּעֶזְרִי, לכן לא בושתי, לאמר ברבים את נבואתי, **עַל כֵּן שָׁמְתִי פְּנֵי - פְּחֻלְמִישׁ, וְאָדַע כִּי לֹא אֲבוֹשׁ -** לכן שמתי את פני כסלע חזק, ובטחתי בה' שלא אבוא לידי בושה מהם. **ח. קְרוֹב מִצְדִּיקִי -** קרוב הזמן, שיתבררו נבואתי כצודקות ונאמנות, **מִי יִרִיב אֵתִי, נַעֲמְדָה יַחַד, מִי בַעַל מִשְׁפָּטִי, יִגַּשׁ אֵלַי -** מי יבוא להתווכח על אמיתות נבואתי, נעמוד יחד למשפט ולניכוח, **ט. הֵן ה' אלוהים יַעֲזֹר לִי -** הרי ה' ית' בְּעֶזְרִי, וכל נבואתי יתקיימו, **מִי הוּא יִרְשָׁעֵנִי -** מי הוא שיוכל להרשיע אותי, ולכפור באמיתות הנבואות, **הֵן פְּלִם - פְּבַגְד יִבְלוּ -** הלא כל הרשעים, העומדים נגדי, יִבְלוּ כבגד (שפלה מרוב שימוש), **עֵשׂ - יֹאכְלִם -** ויִכְלוּ כבגד, שנאכל ע"י עש, (עש - תולעת). **אך נבואתי, אמת הן ונאמנות להתקיים !** **י. מִי בָכֶם יֵרָא ה' שָׁמַע בְּקוֹל עֲבָדוֹ -** מי בכם ירא מהאלוקים, ושומע לנבואות עבדו, (לישעיהו) **אֲשֶׁר הִלֵּךְ חֲשָׁכִים, וְאִין נֶגְהָ לוֹ -** שגם בזמן חושך בלא אור כלל, (בזמן הסתר פנים גמור, ובריבוי הצרות) **יְבַטַח בְּשֵׁם ה', וַיִּשְׁעַן בְּאַלְהֵיו -** שם בטחונו בשם ה' (אדון הכל), ונשען על האלוקים שיביא הישועה. **יא. הֵן פְּלִם -** אך אתם הרשעים, שכופרים באמיתות נבואתי, **קִדְחִי אֵשׁ -** מבעירים ומרבים, את אש כעסו של ה' עליכם,

מֵאַזְרֵי זֵיקוֹת - מחזקים ומזרזים, את ניצוצות האש (את כעס ה') - להדליקה, (לשים אזור, עניינו לחזק ולזרז הדבר) **לָכוּ בְּאוֹר אֲשֶׁכֶם, וּבְזִיקוֹת בְּעֶרְתֶּם -** האש והניצוצות שהבערתם, (העוונות שעשיתם), הם יביאו עליכם העונש, **מִיַּדִּי הִיְתָה זֵאת לָכֶם, לְמַעַצְבָּה -** תִּשְׁכַּבּוּן - מיד ה' נענשתם, ובעצבון תהיו עד שתמותו.

פרק נא'

א. שָׁמַעוּ אֵלַי רִדְפֵי צֶדֶק מִבְּקִשֵׁי ה' - שמעו אלי יראי ה', הרודפים לעשות צדק, ומבקשים את ה', (גם בזמן החושך והסתר הפנים), **הַבִּיטוּ אֶל צוֹר חֲצַבְתֶּם -** הביטו לראות את הסלע, שממנו חצבו אתכם, **וְאֵל מִקְבַּת בּוֹר -** נִקְרַתֶם - ואל נקב הבור, שממנו יצאתם, **ב. הַבִּיטוּ אֶל אֲבְרָהָם אֲבִיכֶם -** הביטו אל אברהם, (הוא הצור, הסלע שממנו יצאו בניי), **וְאֵל שָׂרָה תַחֲוֹלְלֶכֶם -** ואל שרה שילדה אתכם, (היא נקב הבור, שמִרְחֵמָה יצאו בניי), **כִּי אֶחָד קָרָאתִיו, וְאֲבָרְכֵהוּ וְאַרְבֵּהוּ -** כי אף שהיה יחידי כשקראתי לו, ללכת ארצה כנען, ברכתי והרבתי את זרעו, כך אתם יראי ה', ארבה אתכם ואתן לכם רוב טובה. **ג. כִּי נַחֵם ה' צִיּוֹן, נַחֵם כָּל חֲרִבְתֶּיהָ -** כי ה', ינחם את ציון, ויקים את החורבות שבה, **וַיִּשֶׂם מִדְּבָרָהּ כַּעֲדוֹ, וְעֲרִבְתָּהּ כְּגֹן ה' -** ויהפוך את השממה שבא"י (מדבר, ערבה = מקום שממה), להיות כגן ה' שבעדן, **שָׁשׂוֹן וְשִׂמְחָה יִמְצָא בָּהּ -** קול ששון ושמחה יהיה מצוי בציון, **תוֹדָה וְקוֹל זְמִרָה -** קול הודאה וזמרה, על ישועת ה'. **ד. הַקְּשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי, וְלֹאֲוִמֵי אֵלַי הֲאֲזִינוּ, כִּי תוֹרָה מֵאֵתִי תִצָּא, וּמִשְׁפָּטִי לְאוֹר עַמִּים אֲרַגִּיעַ -** הקשיבו אלי עמי, כי מציון תצא ותאיר תורה, הוראה ומשפט - לכל העמים, וכך, יבוא על האומות מרגוע ושלווה, (כמו: "...וְכָתְתוּ חֲרִבוֹתֶיךָ לְאֵתִים... לא יִשָּׂא גוֹי אֶל גוֹי חֲרִב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלַּחְמָה"; לעיל ב' ד') **ה. קְרוֹב צֶדֶקִי -** גילוי הצדק בעולם - קרוב לבוא, **צָא יִשְׁעֵי -** יצאה מאתי הישועה - וקרובה לבוא, **וְזָרְעֵי עַמִּים יִשְׁפְּטוּ -** ובזרועי אשפוט ואעניש את העמים כפי הראוי להם, **אֵלַי אֵיִים יִקּוּ -** ושאר העמים יקוו ויבטחו בה', **וְאֵל זָרְעֵי יִיחַלּוּן -** ואל זרוע ה' יקוו ויבטחו. **ו. שָׂאוּ לְשִׁמְיִם עֵינֵיכֶם -** שאו עיניכם אל שרי האומות שבשמים, **וְהַבִּיטוּ אֶל הָאָרֶץ מִתַּחַת -** והביטו אל מלכי האומות שבארץ,

ישעיהו

יב. אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם - אני הוא, שאנחם אתכם מצרותיכם,
מִי אֶת וְתִירָאִי - מאנוש ימות - מי את, שתפחדו מאדם שסופו למות,
וּמִבֶּן אָדָם - חציר ינתן - ומבן אדם שנתון למיתה, כחציר הנתון ליובש והולך וכלה.
 (הלא אני הוא שיושיע אתכם, ומדוע תראו מאדם !!)
יג. וְתִשְׂכַּח ה' עֲשָׂךְ - אך אתם, שכחתם את ה' שעשה אותך,
נוֹטָה שָׁמַיִם וַיִּסַּד אֲרֶץ - אשר נטה ופרש את השמים, ושם את יסודות הארץ,
וְתִפְחַד תְּמִיד כָּל הַיּוֹם - ומפני כך, כל הימים היית מפוחד,
מִפְּנֵי חֲמַת הַמַּצִּיק - מכעס העמים המציקים לכם,
כַּאֲשֶׁר כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית - כאשר התכווננו להשחית אתכם,
וְאַיֶּה חֲמַת הַמַּצִּיק - והיכן הוא כעס המציקים !!
 (ומדוע תפחד תמיד כל היום !!)
יד. מִהַר צִעָה - להפתח - הנה, הצועים, הגולים,)
 כמו: " ושלחתי לו צעים - וצעהו... " ; נבואה על מואב בירמיהו מח' יב')
וְלֹא יָמוּת לַשְּׁחַת - ולא ימותו וירדו לשחת, לקבר,
וְלֹא יִחְסַר לְחֵמוֹ - ואפילו לחם ומזון, לא יחסר להם בדרכם.
טו. וְאַנְכִי ה' אֶלְהִיךָ, רִגַע הַיָּם וַיִּהְיוּ גִלְיוֹ - הלא אני ה' אלוקיכם, שבקע את הים, אע"פ שגליו המו וגעשו,
ה' צְבָאוֹת שָׁמוֹ - ששמו מורה על כך, שהוא אדון כל הצבאות,
טז. וְאַשְׁמֵי דְבְרֵי בְּפִיךָ - שמתי את דברי התורה בפִיךָ, שתלמד ותעסוק בהם,
וּבְצֶל יָדַי כְּסִיתִיךָ - ובזכות התורה שבפִיךָ, צל ידִי, כסתה אותך כמגן, מפני האוייבים הקמים עליך,
לְנוֹטַע שָׁמַיִם וַיִּסַּד אֲרֶץ - אתם בני"י, הנמשלים לכוכבים הרבים שבשמים, ולעפר הארץ, אטע ואייסד אתכם מחדש בארצכם,
וְלֹאמַר לְצִיּוֹן - עמי אֲתָה - ואומר לכם בני ציון, עמי אתם כבראשונה, לפני גלותכם.
יז. הַתְּעוֹרְרֵי הַתְּעוֹרְרֵי קוֹמֵי יְרוּשָׁלַם - התעוררי ירושלים וקומי מחורבנדך,
אֲשֶׁר שָׁתִית מִיַּד ה' אֶת כּוֹס חֲמָתוֹ - אשר שתית את כוס היין, (הפורענות), מיד ה',
אֶת קַבְעַת כּוֹס הַתְּרַעְלָה - וגם את השמרים, שמקומם קבוע בתחתית החבית, של יין התרעלה, (שמרעיל הגוף בפורענות שבה לעל ירושלים),
שְׁתִית מְצִית - שתית היין, ואף מצצת את כוס היין - עד תום.

כִּי שָׁמַיִם - פֶּעֶשֶׂן נִמְלָחוּ - ראו ששרי האומות בשמים, יושחתו כעשן שפלה ונעלם,
וְהָאָרֶץ - כְּבָגַד תְּבֻלָּה - ומלכי האומות שבארץ, יבלו ויושחתו כבגד הבלה (שפלה מרוב שימוש),
וַיִּשְׁבִּיָּהּ - וכמו מלכי השמים והארץ, גם שאר יושבי הארץ,
כְּמוֹ כֵן יָמוּתוּן - ימותו,
וַיִּשְׁוּעֵתִי - לְעוֹלָם תִּהְיֶה, וַצְדָקְתִּי - לא תחת - אך הישועה והצדקה שהבטחתי לבני"י, בא תבוא, תתקיים לעולם ולא תשבר.
ז. שָׁמְעוּ אֵלַי יְדַעֵי צְדָק - שמעו אלי בני"י, היודעים לעשות צדקות,
עִם תּוֹרַתִּי בְלִבָּם - עם ששומרים את תורת בליבם - לעשותה,
אֶל תִּירָאוּ חֲרַפַּת אֲנוֹשׁ, וּמִגְדַּפְתֶּם אֶל תִּחַתּוּ - אל תפחדו ותשִׁבְרוּ בְלִבְכֶם, מהחרפות ומהגידופים שמבזים אתכם כל אנשי האומות,
ח. כִּי כְּבָגַד - יֵאכְלֶם עֵשׂ - כי יכלו העמים, כמו הבגד שנאכל ע"י העש (מין תולעת),
וְכֶצֶמֶר - יֵאכְלֶם סָס - וכמו הצמר שנאכל ופִּלָּה ע"י הסס, (מין תולעת),
וַצְדָקְתִּי - לְעוֹלָם תִּהְיֶה, וַיִּשְׁוּעֵתִי - לְדוֹר דּוֹרִים - והצדקות והישועות שאביא לכם בני"י, לעולם יתקיימו עד סוף כל הדורות. (ולא תרדו מגדולתכם)
ט. עוֹרֵי עוֹרֵי לְבָשִׁי עוֹז זְרוּעַ ה' - מתפלל ישעיהו על זרוע וחוזק ה' בעולם, שתתעורר ותִּתְרָאָה ברוב עוֹז, (לבשי עוז - שתִּתְרָאָה בגלוי, כבגד, הנראה כלפי חוץ)
עוֹרֵי - כִּימֵי קֶדֶם, דוֹרוֹת עוֹלָמִים - התעוררי, כמו שהיתה נגלית בעולם, מימי קדם ובדורות שעברו עוד מזמן רב, (כגון במצרים)
הַלּוֹא אֲתָה הִיא - הַמְּחַצֶּבֶת רֶהֱב - הלוא את היא הזרוע שחצבת וכרתת את מצרים (רהב - מצרים, כמו: " לָכֵן קָרָאתִי לָזֹאת (למצרים), רֶהֱב הִם - שהם מתרחבים, מתגאים בדבר שאין להם ; לעיל ל' ז')
מְחוֹלְלַת תַּנְיִן - וּשְׁמַת חֲלַחְלָה וּפְחַד בַּפְּרָעָה - הנמשל לתנין. (כמו: " וְאַתָּה פְתַנְיִם בְּיָמַי... " ; יחזקאל לב' ב')
י. הַלּוֹא אֲתָה הִיא הַמְּחַרְבֶּת יָם, מִי - תִּהְיוּם רֶבָה - הלא את היא, שייבִּשֶׁת את מי התהומות הגדולים שבים סוף לפני בני"י,
הַשְּׁמָה מְעַמְקֵי יָם - דָּרָךְ לְעֵבֶר גְּאוּלִּים - ושמת את מי עומק הים, לדרך שיעברו בה בני"י שנגאלו ממצרים.
יא. וּפְדוּיֵי ה' - יִשׁוּבוּן - התעוררי, ותיפדי את בני"י וישבו לארצם,
וּבָאוּ צִיּוֹן - בְּרָנָה - בשמחה ושבח לה',
וְשִׁמַּחַת עוֹלָם - עַל רֵאשִׁים - ושמחה תמידית, תהיה מתנוססת על ראשם,
שָׁשׂוֹן וְשִׁמְחָה - יִשְׂגוּן - הששון והשמחה, תשיג וְתִשְׁרָה על בני"י,
נְסוּ - יְגוֹן וְאַנְחָה - והיגון והאנחות, ינוסו ויברחו מהם.

ישעיהו

יח. אין מנהל לה - לא היה לה (לגולים מירושלים) מנהיג ומלך בגלות, מפל בנים ילדה - מכל הבנים שילדה בגלות, ואין מחזיק בידה, מפל בנים גדלה - ומכל הבנים שגדלה בגלות, לא היה מי שיחזיק בידה, שלא יפלו, יט. שתים הנה קראתיך - שתי רעות גדולות נקראו ובאו עליך, לפני צאתכם לגלות, מי ינווד לך - ואין מי שינווד לך בראשו על רעתך, (שכולם, באו עלייך להכותך) השד והשבר, והרעב והחרב - (א) השוד - שהרגו אתכם בחרב, (ב) השבר - הרעב, מי אנהמך - מי עבר צרות כאלו, שיוכל לנחם אותך, כ. בניך, עלפו שכבו, בראש כל חוצות - בני ירושלים, שכבו מעולפים ברחובות, פתוא מכמר - כמו התאו (כמו: "איל וצבי ויחמור ואקו ודישן ותאו וזמר"; דברים יד' ה'), שנלכד ברשת, (מכמר, מכמורת = רשת) וממתין בפרד לשחיתה, המלאים חמת ה', גערות אלהיך - והיו מלאים בכעס ה' ובגערותו עליהם, כא. לכן, שמעי נא זאת עניה - כעת, שמעו בני ציון, העניים ברוב צרותם, ושכרת - ולא מין - שיכורה אך לא מין, אלא מרוב הפורענות, כב. כה אמר אדניך ה' - כה אמר האדון שלך, שהוא אדון כל העולם, ואלהיך יריב עמו - האלוקים, שיריב את המריבה שלך עם הגויים, הנה לקחתי מידך את כוס התרעלה, את קבעת כוס חמתי - לקחתי מידך את כוס יין התרעלה עם השמרים הקבועים בתחיתתה, לא תוסיפי לשותותה עוד - ולא תוסיפי עוד לשותות ממנה. כג. ושמתיך - אשים את הכוס, ביד מוגיך - ביד אלו שצערו אותך, אשר אמרו לנפשך: שחי ונעברה - אשר היו מבזים ומשפילים אותך, ואמרו שחי, התכופפי ונעבור עלייך, ותשימי כארץ - גוד, וכחוץ - לעברים - ודרכו על גופך, כאילו היה כארץ, וכחוצות שעוברים עליהם.

פרק נב'

א. עורי עורי, לבשי עזך ציון - התעוררי ירושלים מחורבנד, לבשי את החוזה שהיה לך בראשונה,

לבשי בגדי תפארתך, ירושלים עיר הקדש - לבשי הבגדים המפוארים שהיו לך, (שישובו בני ציון מהגלות) כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא - שלא יוסיפו למשול בתוכך עוד, הגויים הערלים והטמאים. ב. התנערי מעפר - נערי עצמך מהעפר, שדבק בך בחורבנד, קומי שבי ירושלים - קומי מהארץ, ושבי על כסא ירושלים, התפתחי מוסרי צוארך, שביה בת ציון - פתחי והתירי את המוסרות (המחברים עול הבהמה - לעגלה) מעלייך שבויי בני ציון. ג. כי כה אמר ה', חנם נמפרתם - הגויים לא נתנו כסף תמורת בניי שהיגלו, ולא בכסף תגאלו - ולא תמורת כסף תגאלו מהגלות, (אלא בתשובה) ד. כי כה אמר ה' אלוהים, מצרים ירד עמי בראשנה - לגור שם - מצרים שעבדו את ישראל, בחינם וללא סיבה שהלא לגור בארץ מצרים באו, ואשור - באפס עשקו - וכן אשור בחינם עשק את עשרת השבטים, ה. ועתה, מה לי פה נאם ה' - וכעת בגלות השלישית, מדוע אני מתמהמה מלגאול אתכם, כי לקח עמי חנם - הלא עמי בחינם וללא סיבה משועבד בגלותו, משליו יהלילו נאם ה' - המושלים, מהללים ומשבחים עצמם נגד ה', ותמיד כל היום שמי מנאץ - שם ה' מבוזה. ו. לכן - בגלל שחינם לוקחתם לגלות, (מצד הגויים), ושמי המבוזה בין הגויים, כשאגאל אתכם, ידע עמי - שמי - ידעו בניי את שם ה', שהוא השולט והמושל בעולם, לכן ביום ההוא - בזמן הגאולה, כי אני הוא המדבר - הנני - ידעו, כי אני ה' שדברתי על גאולת ה', והנני מקיים הבטחתי. ז. מה נאוו על ההרים - מה מאוד, (עד כמה) נאים על ההרים, רגלי מבשר - פסיעות רגליו, של המבשר על גאולת ישראל, משמיע שלום - שמשמיע על השלום שבא, מבשר טוב משמיע ישועה - מבשר על הטוב והישועה שבאה, אמר לציון - מלך אלהיך - שיאמר לבני ציון: הראה וגילה ה', את מלכותו ושלטונו בעולם! ח. קול צפיתך - קול הצופים השומרים על החומה, נשאו קול, יחדו ירננו - ירימו קול, בשבח לה' ית', על בא הגאולה, כי עין בעין יראו, בשוב ה' ציון - כי יראו בעיניהם, באופן ברור וללא ספק, ששב ה' ציון - להשרות שכינתו.

ישעיהו

פרק נג'

א. **מי האמין לשמענתנו** - מי היה מאמין, לשמועה הגדולה הזו, ששמענו על כבוד ישראל שעלה כל כך ?
וזרוע ה' - על מי נגלתה - ועבור איזה עם, התגלתה זרועו וחוזקו של ה', כל כך, (כמו שנתגלתה, במלחמתנו עם הגויים עבור ישראל)
 ב. **ויעל פיונק - לפניו, וכשרש - מארץ ציה** - בניי עלו לגדולה בארצם לפני ה', כיונק, כענף, וכשורש, שעולים דרך פלא - בארץ ציה (בארץ יבשה ושוממה),
לא תאר לו ולא הדר - כשהיו בניי בגלות, לא היה להם, לא תואר ולא הדר (ענין יופי ופאר)
ונראהו - ולא מראה ונחמדהו - וכשראינו אותם בשפלות הגלות, לא היה מראהו יפה, ולכן לא חמדנו בהם.
 ג. **נבזה** - היו בעינינו מבוזים,
ונחל אישים - חדל עם ישראל, מלהקרא איש, (מרוב שפלותם)
איש מכאבות וידוע חלי - היו ידועים כבעלי כאבים ומחלות (מרוב הצרות),

ט. **פצחו, רננו יחדו, חרבות ירושלם, פי נחם ה'** עמו, **גאל ירושלם** - "פתחו פה" ברינה, חורבות ירושלים, על הנחמה שניחם את בניי, וגאל ירושלים,
 י. **חשף ה' את זרוע קדשו, לעיני כל הגוים** - בזרוע חשופה יכה ה' בעמים ויגאל את עמו, (שגאלת בניי, תהיה בגלוי, כזרוע החשופה וגלויה לעין כל),
וראו כל אפסי ארץ, את ישועת אלהינו - ובכל קצות הארץ, יראו את ישועת ה' לבניי.
 יא. **סורו סורו, צאו משם** - סורו וצאו במהירות מהגלות,
טמא, אל תגעו - השמרו מלגעת בכל טמא, **צאו מתוכה** - מהגלות,
הברו - הטהרו,
נשאי פלי ה' - הכהנים הלוויים, נושאי כלי בית ה'.
 יב. **פי לא בחפזון תצאו** - לא תצאו בחפזון ובבהלה, (אף שיצאו במהירות)
ובמנוסה לא תלכוו - ולא תנוסו בפחד מהגויים,
פי הלך לפניכם ה', ומאספכם - אלהי ישראל - כי ה' יתי' הולך לפניכם, ואף מאסף הוא אחריכם.

יג. **הנה ישפיל עבדי** - בזמן גאולת ישראל, יצליחו בניי מאוד,
ירום, ונשא, וגבה מאד - יהיו רמים, נישאים, וגבוהים בהצלחתם מאוד.
 יד. **כאשר שממו עליך רבים** - כפי השיעור, שהיו תמהים גויים רבים, על שפלות בניי,
כן משחת מאיש - מראהו - ובאמת, מראה בניי, מושחת ומושפל מפני כל אנשי העולם,
ותארו - מבני אדם - ותואר פניהם, מושחת יותר מכל בני האדם.
 טו. **כן** - כך, בשיעור הבזיון הזה, יגדל כבוד ישראל,
יזה גוים רבים - וה' יתי', יתיז וישפוך דם גויים רבים,
עליו - על כבוד בניי שגדל מאוד,
יקפצו מלכים - פיהם - יסגרו פיותיהם מרוב תמהון,
פי אשר לא ספר להם - ראוי, ואשר לא שמעו - התבוננו - מעולם, לא סופר ונשמע על עם בעולם, שזכה לכבוד וגדולה, כפי שרואים ומתבוננים כעת בישראל.
יכמסתר פנים ממנו - מרוב בושה היה מסתיר פניו מאיתנו.
נבזה, ולא חשבנהו - בזויים עד שלא החשבנו אותו כלל.
 ד. **אכן** - אולם, יסוריו אינם בגלל שהוא באמת עם בזוי ושנוא לפני ה',
חלינו - הוא נשא, ומכאבינו - סבלם - אלא החוליים והמכאובים שסבל, הם בגלל פשעינו ועוונותינו, (ואנחנו היינו צריכים לקבל, החוליים והמכאובים)
ואנחנו חשבנהו, נגוע, מפה אלהים ומענה - ואנחנו חשבנו שהוא עם נגוע (חלש), מוכה, ומעונה ביסורים, משום שהוא עם שפל ושנוא לפני ה',
ה. והוא מחלל - מפשענו - ובאמת, בניי נפלו חללים, בגלל פשעינו אנו,
מדכא - מעונתינו - שבור, בגלל העוונות שלנו,
מוסר שלומנו - עליו - היסורים שבאו עליו, הם הביאו לנו השלום והשלווה,
ובחברתו - נרפא לנו - ובזכות החבורות והמכות שקבל, באה לנו רפואה.
 ו. **פלנו - פצאן תעינו** - אך כעת, כשעלו בניי לכבודם הראוי להם, התגלה, שכולנו תעינו מדרך הטוב, כצאן המתפזר - ללא הרועה.

יג. **הנה ישפיל עבדי** - בזמן גאולת ישראל, יצליחו בניי מאוד,
ירום, ונשא, וגבה מאד - יהיו רמים, נישאים, וגבוהים בהצלחתם מאוד.
 יד. **כאשר שממו עליך רבים** - כפי השיעור, שהיו תמהים גויים רבים, על שפלות בניי,
כן משחת מאיש - מראהו - ובאמת, מראה בניי, מושחת ומושפל מפני כל אנשי העולם,
ותארו - מבני אדם - ותואר פניהם, מושחת יותר מכל בני האדם.
 טו. **כן** - כך, בשיעור הבזיון הזה, יגדל כבוד ישראל,
יזה גוים רבים - וה' יתי', יתיז וישפוך דם גויים רבים,
עליו - על כבוד בניי שגדל מאוד,
יקפצו מלכים - פיהם - יסגרו פיותיהם מרוב תמהון,
פי אשר לא ספר להם - ראוי, ואשר לא שמעו - התבוננו - מעולם, לא סופר ונשמע על עם בעולם, שזכה לכבוד וגדולה, כפי שרואים ומתבוננים כעת בישראל.
יכמסתר פנים ממנו - מרוב בושה היה מסתיר פניו מאיתנו.
נבזה, ולא חשבנהו - בזויים עד שלא החשבנו אותו כלל.
 ד. **אכן** - אולם, יסוריו אינם בגלל שהוא באמת עם בזוי ושנוא לפני ה',
חלינו - הוא נשא, ומכאבינו - סבלם - אלא החוליים והמכאובים שסבל, הם בגלל פשעינו ועוונותינו, (ואנחנו היינו צריכים לקבל, החוליים והמכאובים)
ואנחנו חשבנהו, נגוע, מפה אלהים ומענה - ואנחנו חשבנו שהוא עם נגוע (חלש), מוכה, ומעונה ביסורים, משום שהוא עם שפל ושנוא לפני ה',
ה. והוא מחלל - מפשענו - ובאמת, בניי נפלו חללים, בגלל פשעינו אנו,
מדכא - מעונתינו - שבור, בגלל העוונות שלנו,
מוסר שלומנו - עליו - היסורים שבאו עליו, הם הביאו לנו השלום והשלווה,
ובחברתו - נרפא לנו - ובזכות החבורות והמכות שקבל, באה לנו רפואה.
 ו. **פלנו - פצאן תעינו** - אך כעת, כשעלו בניי לכבודם הראוי להם, התגלה, שכולנו תעינו מדרך הטוב, כצאן המתפזר - ללא הרועה.

ישעיהו

אִישׁ לְדַרְפוֹ - פְּנִינוּ - כל אחד מאתנו פנה לדרכו בלא מנהיג שיורנו הדרך הטובה.
וְהָ הַפְּגִיעַ בּוֹ - אֶת עֵוֹן פְּלָנוּ - ואת עוון כולנו, ה' הביא על בניי.
ז. נָגַשׁ - בניי היו נגשים לפנינו (נלחצים על ידינו בגזילת ממון)
וְהוּא נִעְנָה, וְלֹא יִפְתַּח פִּיו - היו מעונים על ידינו, ולא פתחו פיהם להתנגד,
פְּשָׁה - לְטַבַּח יוֹבֵל, וּכְרַחֵל - לְפָנַי גִּזְזִיהַ נְאֻלְמָה, וְלֹא יִפְתַּח פִּיו - כמו השה, המובל לשחיטה ולא פותח פיו, וכמו רחל (נקבת האיל) שנאלמת מלדבר, בעת שגוזזים את הצמר ממנה.
ח. מַעְצָר וּמִמְשַׁפֵּט - לִקַּח - כשה', יקח את בניי מגלותם, שהיו עצורים ונשפטים שם - ע"י הגויים, וְאֶת דְּוָרוֹ - ואת הגדולה והטובה, שתהיה לדור הגאולה לעתיד לבוא,
מִי יִשׁוּחַח - מי יוכל לספר,
כִּי נִגְזַר מֵאֶרֶץ חַיִּים - כי בניי נעקרו מא"י,
מִפְּשַׁע עַמִּי - נִגַּע לָמוֹ - בגלל פשעינו (של הגויים) באו עליהם (על בניי) כל הנגעים והמכות הללו.

ט. וַיִּתֵּן אֶת רְשָׁעִים - קָבְרוּ - בניי נתנו עצמם להקבר כרשעים, ובלבד שיחזיקו באמונתם,
וְאֶת עֹשִׂיר - בְּמִתְיוֹ - ונתנו עצמם למיתות שונות, שהמיתו אותם המושלים העשירים, ובלבד שלא יעזבו אמונתם,
עַל לֹא חָמַס עָשָׂה, וְלֹא מָרְמָה בְּפִיו - אף שלא עשו חמס וגזל, ולא דברו דברי מרמה.
י. וְהָ חִפְץ דָּפְאוֹ - ובאמת, אומר הנביא, ה' רצה לדכא, לשבור אותו, כנסיון אם יחזיק באמונתו, הַחֲלִי - לכן הביא עליו כל המחלות והכאבים,
אִם תְּשִׁים אֲשָׁם - נִפְשׁוֹ - אם ישים ויראה את היסורים הבאים על נפשו, כמו קרבן אשם - לכפרה על עוונותיו, (ולא יעזוב אמונתו בה')
יָרָאָה זָרַע, יֶאֱרִיף יָמִים - יראו בניי את זרעם מתרבה, ויאריכו ימים,
וְחִפְץ ה' - בְּיָדוֹ יַצְלַח - וחפצו, רצונו, של ה', לתקן העולם במלכותו ית', יבוא על ידו (של עם ישראל),
יא. מַעֲמַל נִפְשׁוֹ - מהעמל שסבלו בניי בגלות, יָרָאָה יִשְׁבַּע - יראה וישבע רוב טובה,
בְּדַעְתּוֹ - בדעת שתרבה לעתיד לבוא ('כי מלאה הארץ דעה את ה'...')
יְצַדִּיק צַדִּיק, עַבְדֵי לְרַבִּים - עבדי (מלך המשיח), יצדיק בדין, את הצדיקים שבכל העמים הרבים,
וְעוֹנֵתִם - הוא יִסְבֵּל - ויסבול בצדקותו, בגלל עוונותם.
יב. לָכֵן - לכן, בגלל שנשאו ישראל את עוון הגויים,

אֶחְלַק לוֹ - בְּרַבִּים - אחלק לו את שלל עמים רבים, (עמים רבים, שיבואו עליו עם גוג)
וְאֶת עֲצוּמִים - יַחְלַק שָׁלַל - ואת השלל של עמים עצומים,
תַּחַת, אֲשֶׁר הָעֵרָה לְמוֹת - נִפְשׁוֹ - בזכות, ששפך את עצמו (שמסר נפשו), ליסורים ומיתות משונות על עוונות הגויים,
וְאֶת פְּשָׁעִים - נִמְנָה - ונענש, כאילו הוא נִמְנָה ונספר עם כל הרשעים,
וְהוּא, חֲטָא רַבִּים נִשָּׂא - והוא באמת, נשא על עצמו חטאי עמים רבים, (ולא מרוב רשעותו)
וְלִפְשָׁעִים - יִפְגִּיעַ - ועל העמים הפושעים, בקש והתפלל לפני ה' - ונָצְלוּ בזכותו.

פרק נד'
א. רְנִי עֲקָרָה - לֹא יִלְדָה - רְנִי (לשון רינה) ושבחי ירושלים את ה', שהיית כאשה עקרה שלא ילדה, (בזמן שגלו ממנה בני ציון)
פָּצְחִי רִנָּה - פתחי פיך ברינה לה',
וְצַהֲלִי - ותצהלי ותשמחי, על גאולת ישראל,
לֹא חָלָה - ירושלים, שזמן רב לא היה לה, חיל ופחד לידה, (משום שהייתה כעקרה)
כִּי רַבִּים בָּנִי שׁוֹמְמָה - כי בזמן הגאולה, יהיו רבים בנייך, בני ציון השוממה,
מִבְּנֵי בְעוֹלָה אָמַר ה' - מבנים של אשה, היושבת עם בעלה בשלווה.
ב. הִרְחִיבִי מְקוֹם אֶהְלֶךְ - הרחיבי את מקום האהלים (בתי ירושלים), לרוב הבנים שישובו אלייך, וִירִיעוֹת מְשַׁכְּנוֹתֶיךָ - יִטּוּ - ואת היריעות של הבתים, הטי ותפרסי למרחוק,
אֶל תַּחֲשֹׁכִי - אל תחשכי במקום,
הָאֲרִיכִי - מֵיַתְרֶיךָ - האריכי את מיתרי האהלים הגדולים (המחברים בין האוהל ליתדות),
וַיִּתְדַתְּךָ - חֲזָקִי - וחזקי את היתדות, לאוהלים הגדולים.
ג. כִּי יִמִּין וּשְׂמֹאל - תִּפְרָצִי - כי עוד תתחזקי ותתרחבי לימין ולשמאל,
וְזָרְעֶךָ - גוֹיִם יִירָשׁ - זרע ישראל, עוד יִרְשׁוּ ארצות הגויים, (שגם א"י כולה תתרחב)
וְעָרִים נְשֻׁמוֹת - יוֹשִׁיבוּ - וישבו בערים שהיו שוממות.
ד. אֶל תִּירָאִי, כִּי לֹא תִבוֹשִׁי, וְאֶל תִּפְלָמִי, כִּי לֹא תַחְפְּרִי - אל תפחדי ותתביישי להרים ראשך, שגלות זו - אחרונה היא, ולא כשאר גלויות שהיו, כִּי בִשְׁתַּ עֲלוּמֶיךָ - תִּשְׁכַּחִי - כי הבושה שהיתה בזמן נעורייך, (בגלויות קודמות) - תשכחי ולא ישובו, וְחִרְפַּת אֲלֻמְנוֹתֶיךָ - לֹא תִזְכְּרִי עוֹד - והבושה שהיתה לך כאשה אלמנה, לא תזכרי עוד בגאולתך.

ישעיהו

יב. וְשִׁמְתִי כְדָכָד - שְׁמִשְׁתִּיךְ - אשים בחלונות, שמשות כְּדָכָד (זכוכית, הצבועה במיני צבעים),
וְשַׁעְרֶיךָ - ואבני שערי העיר,
לְאֲבָנֵי אֶקְדָּח - מאבנים הזוהרות כאש,
 (אקדח - מלשון קדחי אש, בעירה של אש ; כמו: "... הן כלכם קדחי אש מאזרי זיקות..." ; לעיל נ' יא')
וְכָל גְּבוּלֶיךָ - לְאֲבָנֵי חֶפֶץ - ובכל גבול א"י, יהיו
 אבנים יקרות לרוב. (אבנים, שכולם חפצים בהם)
יג. וְכָל בְּנֵיךָ - לְמוֹדֵי ה' - וכל בניי, ילמדו לדעת את ה',
וְרַב שְׁלוֹם - בְּנֵיךָ - וירבה השלום אצל בנייך.
יד. בְּצַדִּיקָה - תִּפְוֹנְנִי - בזכות הצדקה שתעשי, תהיי נכונה בגדולה לעולם,
 (תפונני - תהיי עומדת בַּנֶּדֶךְ, בבסיסך, בחוזק ולעולם)
רַחֲמֵי מַעֲשֶׂיךָ - כִּי לֹא תִירָאֵי - תהיי רחוקה, ולא תפחד מעושיך הגויים,
וּמִמַּחְתָּה - כִּי לֹא תִקְרַב אֵלֶיךָ - ותהיי רחוקה ומוגנת, מכל שוד ושבר .
טו. הֵן גּוֹר יְגוֹר - הנה, יבוא גוג ויתאסף עליכם למלחמה,
אֶפְסָ מְאוֹתַי - אולם, לא יבואו גויים אלו, במצוות ה' כדי להעניש את ישראל, (כמו שנחריב ונ"י, אלא ה' עשה ש: "... יַעֲלֹוּ דְבָרִים עַל לִבְכֶם (על גוג) וְחִשְׁבַת מַחֲשַׁבֶת רָעָה..." ; יחזקאל לח' י' , וכל זה, כדי לנקום בהם נקמת ישראל)

ה. כִּי בַעֲלִיךָ - עֲשִׂיךָ, ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ - כי ה', שהוא הבעלים שלך, אדון כל הצבאות הוא, וברצונו יעשה כל חפצו,
וְגֹאֲלֶיךָ - קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל, אֱלֹהֵי כָל הָאָרֶץ יִקְרָא - והגואל אותך, הוא קדוש ישראל, ששולט בכל הארץ, וברצונו יגאֵלךָ.
ו. כִּי כֹאשָׁה עֲזוּבָה וְעֲצוּבַת רוּחַ - קְרָאָךָ ה' - כי דומה את לאשה עצובת רוח, שבעלה עזב אותה, (ולא כאלמנה או גרושה שלא תחזור לבעלה ; כמו: "...אֵי זֶה סֵפֶר קְרִיתוֹת אִמְכֶם אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיהָ..." ; לעיל נ' א')
וְאַשְׁתֵּי נְעוּרִים - כִּי תִמָּאֵס אִמְרוּ אֱלֹהֶיךָ - וכמו אשת נעורים, שגם אם תִּמָּאֵס לזמן מה, ישיב אותה בעלה אליו.
ז. בְּרַגַע קִטֹן עֲזַבְתִּיךָ, וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים - אֶקְבְּצֶיךָ - הזמן שהיית עזובה מלפני, יחשב בעינייך לרגע קטן, כנגד גודל הרחמים בזמן קיבוץ בנייך,
ח. בְּשִׂצְף קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי כִּי רָגַע מִמֶּךָ, וּבַחֲסֵד עוֹלָם רַחַמְתִּיךָ, אִמְרוּ גֹאֲלֶיךָ ה' - זמן ההסתר פנים יהיה נחשב בעינייך, כְּמַעֲט קֶצֶף (כעס), וכרגע, כנגד החסד הנצחי, שאביא עלייך בזמן הרחמים.

ט. כִּי מִי נַח - כמו השבועה, על מי המבול בזמן נח,
זאת לי - כך אני נשבע, על זאת הגאולה,
אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי מֵעַבְרֵי מִי נַח עוֹד עַל הָאָרֶץ - שנשבעתי שלא יעבור עוד מבול על הארץ,
כִּן נִשְׁבַּעְתִּי, מִקֶּצֶף עֲלֶיךָ וּמִגֶּעֶר בָּךְ - כך אני נשבע, שלא אקצוף ולא אגער בך עוד - לעולם.
י. כִּי הִהָרִים יִמוּשׁוּ - גם אם ההרים יזוּזוּ ממקומם,
וְהַגְּבְעוֹת תִּמְוֹטְיָנָה - והגבעות, יטו ויזוּזוּ ממקומם,
וְחֲסֵדִי מֵאֲתָךְ - לא ימוּשׁ - החסד שאעשה איתך לא יזוז ממקומו ולא יפסק,
וּבְרִית שְׁלוֹמִי - לא תִּמוּט - וברית השלום שכרתתי עמכם - לא תפול לעולם,
אִמְרוּ מְרַחֲמֶךָ ה' - אמר ה', המרחם עליכם.
יא. עֲנִיָּה סַעְרָה - ירושלים, דומה לעניה, שליבה סוער מרוב הצרות שעברו עליה,
לֹא נַחֲמָה - ועדיין לא התנחמה מצרותיה,
הִנֵּה אֲנֹכִי מְרַבֵּץ בְּפֹךְ - אֲבַנֶיךָ - הנה, בזמן גאולתך, אושיב ואניח אבני נופך (אבן יקרה) - ברצפתך, (עוד אתן בך, רוב יופי והדר)
וְיִסְדְּתִיךָ - בְּסִפְרִים - ואבנה את יסודות העיר - באבני ספיר (אבן יקרה).

מי גר אֲתָךְ - עֲלֶיךָ יפול - ומי שיבוא להתאסף עליכם למלחמה - יפול בארצכם.
טז. הִנֵּה אֲנֹכִי בְּרֵאתִי חֶרֶשׁ - אני הוא, שבראתי את האומן, היוצר כלים,
נִפְחַ בְּאֵשׁ פְּחָם, וּמוֹצִיא כְּלֵי לְמַעֲשָׂהוּ - שנופח רוח בפחמים - להבעיר האש, ליצור הכלים, (למעשהו - כל כלי - לפי עניינו, לפי הצורך שלו)
וְאֲנֹכִי, בְּרֵאתִי מִשְׁחִית - לְחַבֵּל - וכמו כן, אני בראתי גם את המשחית, שיחבל ויקלקל את הכלי. { נמשל: אני בראתי והבאתי עליכם אויבים - להרוג בכם (שנחריב, נ"י), ואני אביא על אויביכם (על גוג) משחית, שיהרוג וישמיד אותם. }
יז. כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ - לא יִצְלַח - כל כְּלֵי מלחמה, שיצור האוייב כדי לפגוע בכם, לא יצליח להרע לכם,
וְכָל לְשׁוֹן תִּקְוֹם אֲתָךְ לְמִשְׁפָּט - תְּרַשְׁיַעֲנִי - וכל לשון (כל עם) שתקום לעשות איתך משפט, תוֹרְשַׁע בדין.
זאת - זאת הנבואה הטובה,
נְחִלַת עַבְדֵי ה' - תהיה הנחלה לבניי, עבדי ה',
וְצַדִּיקְתֶּם, מֵאֲתֵי נָאִם ה' - וזו הצדקה שאעשה להם בגאולתם.

פרק נה'

א. הוֹי - לשון קריאה והתאספות,

ישעיהו

כָּל צְמָא לְכוּ לַמַּיִם - כל אדם הצמא למים
 (מים משל לתורה, שאי אפשר לעולם בלא מים, בלא תורה), ילך למים להרוות צמאונו ,
וְאִשֶּׁר אֵין לוֹ כֶּסֶף - וגם מי שאין בידו כסף, ילך
 לשתות, (שניתנים לכל בחינם),
לְכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ - לכו קנו אוכל - ואכלו,
וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוּא כֶּסֶף וּבְלוּא מַחִיר יֵין וְחֶלֶב - לכו
 קנו בחינם, יין וחלב. (יין וחלב גם משל לתורה. יין- כמו היין שמשמח לבב אנוש, כך התורה: פיקודי ה' ישירים משמחי לב, חלב - כמו החלב מקיים התינוק ומגדלו, כך דברי תורה מקיימים הנשמה ; וכמו שניבא עמוס: "הֲנָה יָמִים בָּאִים...וְהִשְׁלַחְתִּי רֶעֶב בְּאֶרֶץ, לֹא רֶעֶב לֶחֶם, וְלֹא צְמָא לַמַּיִם, כִּי אִם לְשִׁמֵּעַ אֶת דְּבָרֵי ה' "; עמוס ח' יא')
ב. לָמָּה תִשְׁקְלוּ כֶּסֶף בְּלוּא לֶחֶם וַיִּגְיעְכֶם בְּלוּא לְשִׁבְעָה - מדוע אתם שוקלים כסף, ונותנים לגויים את הרכוש שיגעתם עליו, בעבור חכמות הגויים שלא ישביעו אתכם כלל !? (במקום שתודפו אחר התורה, הניתנת בחינם, ומשביע את לומדיה !!)
שִׁמְעוּ שְׁמוֹעַ אֲלֵי, וְאָכְלוּ טוֹב - שמעו בקול ה'
 ללמוד התורה, "ותאכלו" דבר טוב (את דברי התורה),
וְתִתְעַנְּגוּ בְּדִשְׁוֹן נִפְשֵׁכֶם - ואז תתענג נפשכם, ברוב טובה ותענוגים !

ג. הֲטוּ אֲזַנְכֶם וּלְכוּ אֲלֵי - הטו את אזניכם, לשמוע ולקבל את דברי,
שְׁמָעוּ - וּתְחִי נַפְשְׁכֶם - שמעו לדברי, ואז תחיה נפשכם ברוב טובה,
וְאֶכְרַתְהָ לְכֶם בְּרִית עוֹלָם - ואכרות לכם ברית שלא תפסק לעולם,
חֲסָדֵי דָוִד הַנְּאֻמָּנִים - כמו הטובה והחסד הנאמן (קיים לעולם), שהבטחתי לדוד, שלא תופסק מזרעו המלוכה.
ד. הֵן עַד לְאוֹמִים נִתְּתִיו - הנה, כעד המעיד ומזהיר לכל העמים,
נְגִיד - שר ומושל,
וּמְצוּהָ לְאֻמִּים - ומצווה על כל המלכויות, לעשות הטוב והישר.
ה. הֵן גּוֹי לֹא תִדַע - תִּקְרָא - הנה, עם שלא תדע ותכיר (שיושב בארץ רחוקה), תקרא לו - ויבוא לפניך לשמש אותך,
וְגוֹי לֹא יִדְעוּךָ - אֲלֵיךָ יְרוּצוּ - ועם רחוק, שלא הכיר אותך, ירוץ לעשות רצונך,
לְמַעַן ה' אֱלֹהֶיךָ, וּלְקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל - כִּי פִּאֲרָךְ - בגלל ה' ית', השוכן בתוך בניי, ונתן לך כל הפאר והכבוד הזה.
ו. דָּרְשׁוּ ה' - בְּהַמְצָאוֹ, קְרָאֵהוּ - בְּהִיּוֹתוֹ קְרוֹב - בקשו וקראו אל ה' ית', כשעדיין קרוב ונמצא בתוכם, לפני בא הפורענות,
ז. יַעֲזֹב רָשָׁע - דָּרְכּוֹ - יעזוב הרשע את דרכו הרעה,

וְאִישׁ אָוֹן - מַחְשְׁבֹתָיו - ואיש שקר ועוון, יעזוב מחשבותיו הרעות,
וַיֵּשֶׁב אֶל ה' - וִירְחַמְהוּ, וְאֵל אֱלֹהֵינוּ - כִּי יִרְבֶּה לְסִלּוֹחַ - וישוב בתשובה, כי ה' מרבה לסלוח לחוטאים, ואף אם חטא הרבה, ירחם עליו ה', ויקבל תשובתו.
ח. כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי - מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם, וְלֹא דַרְכֵיכֶם - דַּרְכֵי, נְאֻם ה' - כי אין מחשבות האדם, ודרך הנהגתו, כמו מחשבת ה' ודרך הנהגתו. ה' ית' מקבל בתשובה, גם אדם שחטא הרבה מאוד, ואפילו אם רק בסוף ימיו חזר - מקבלו באהבה. (לכן: " יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֹן מַחְשְׁבֹתָיו וַיֵּשֶׁב אֶל ה'....")
ט. כִּי נִגְבְּהוּ שָׁמַיִם מְאֹרֶץ, כִּן נִגְבְּהוּ דַרְכֵי מַדְרְכֵיכֶם, וּמַחְשְׁבֹתַי מִמַּחְשְׁבֹתֵיכֶם - כי כמו שגבהו השמים ורחוקים מעל הארץ, כך, רחוקים דרכי ומחשבותי מכם. (שאין דרך האדם לסלוח כל כך, כבורא ית"ש)
י. כִּי פִּאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהִשְׁלַג מִן הַשָּׁמַיִם - כי כמו הגשם והשלג, היורדים מן השמים, וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב, כִּי אִם הִרְוָה אֶת הָאֶרֶץ - ולא ישוב לשמים (כשמתאדה ממי היס), לפני שמרווה את האדמה,
וְהוֹלִידָה וְהִצְמִיחָה - ומולידה ומצמיחה,
וְנִתְּנוּ זֵרַע לְזֵרַע וּלְחֶם לְאֹכֵל - תבואה וזרעים - לזורעים, ולחם - לבני האדם לאכול,
יא. כִּן יִהְיֶה דְבָרֵי אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי - כִּד יִהְיוּ, כֵּל הַבְּטָחוֹתַי שִׁיֵּצְאוּ מִפִּי, לֹא יָשׁוּב אֲלֵי רִיקָם, כִּי אִם עָשָׂה אֶת אֲשֶׁר חִפְצָתִי וְהִצְלִיחַ אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּיו - ויתקיימו הבטחותי, שנתתי ביד הנביאים, להטיב רוב טובה לשומעים לי !
יב. כִּי בְּשִׂמְחָה תֵּצְאוּ - כי בשמחה גדולה תצאו מהגלות, כפי הבטחתי,
וּבְשָׁלוֹם תּוּבְלוּן - ובשלום תהיו מובלים ארצה,
הַהָרִים וְהַגְּבְעוֹת יִפְצְחוּ לִפְנֵיכֶם - רְנָה - יפתחו "פיהם" - ברינה ושבח לה',
וְכָל עֵצֵי הַשָּׁדָה - יִמְחֲאוּ כַף - לכבוד ה', שגאל את עמו.
יג. תַּחַת הַנְּעֻצוֹץ - בַּמִּקּוֹם הַקּוֹצִים, הַגְּדִלִים בַּמְּדַבְּרִיּוֹת, יַעֲלֶה בְּרוֹשׁ - יעלה ויצמחו עצי ברוש נאים,
וְתַחַת הַסְּרַפָּד - יַעֲלֶה הַדָּס - ובמקום הסרפד (מין קוצ), יעלו ויצמחו עצי הדס,
וְהָיָה לַה' לְשֵׁם - וּפְלֵא זֶה, יִהְיֶה לְפַרְסוֹם שֵׁם ה' בְּעוֹלָם,
לְאוֹת עוֹלָם - לאות לעולם, על אהבת ה' לעמו,
לֹא יִפְרָת - ולעולם לא יפסק אות זה .

פרק נו'

א. כֹּה אָמַר ה', שְׁמְרוּ מִשְׁפָּט וַעֲשׂוּ צְדָקָה - שמרו לעשות משפט צדק, ועשו צדקות,

ישעיהו

כ. כִּי בִיתִי בֵּית תַּפְלָה יִקְרָא לְכָל הָעַמִּים - כי בית ה' הוא בית תפילה, לא רק להם, אלא אפילו לכל העמים.

ח. נֶאֱמַר ה' אֱלֹקִים מְקַבֵּץ נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל, עוֹד אֶקְבֹּץ עֲלָיו - לְנִקְבְּצָיו - עוד אקבץ גרים, שיתאספו ויתחברו לבניי בארצם. (עליו - על ישראל)

ט. כָּל חַיְתוֹ שְׂדֵי - כל חיות השדה, אֲתִיו - בואו,

לְאֶלֶל - כָּל חַיְתוֹ בַּיַּעַר - את חיות היער החזקות (את מחנה גוג ומגוג; כמו שני בא יחזקאל: "...אָמַר לְצַפּוֹר כָּל כָּנָף וְלִכְלַל חַיַּת הַשָּׂדֶה הַקְּבֹצוּ וּבֵאוּ...עַל זְבָחִי אֲשֶׁר אֲנִי זֹבֵחַ לָכֶם זֶבַח גְּדוֹל...וְאֶכְלֶתֶם בָּשָׂר וְשִׁתִּיתֶם דָּם", יחזקאל לט' יז')

י. צַפְּיוֹ - הצופים שעל החומה (משל, לשרי העם והמנהיגים), המזהירים את העם מאוייבים,

עוֹרִים כְּלָם, לֹא יִדְעוּ - עוֹרִים הֵם, ועושים את עצמם, כאילו אינם יודעים על פשעי העם, ועל בא הרעה,

כָּלֶם כְּלָבִים אֱלָמִים, לֹא יוֹכְלוּ לְנַבֵּחַ - כל המנהיגים דומים, לכלבים אֱלָמִים - שאינם נובחים, (שאינם מזהירים את העם)

הַזֵּים שֹׁכְבִים - נרדמים ושוכבים בתרדמתם, אֲהַבִּי לָנוּם - אוהבים לישון.

יא. וְהַכְּלָבִים - עֲזִי נֶפֶשׁ - והכלבים, המנהיגים, חזקים ברצון תאוותם לאכול,

לֹא יִדְעוּ שְׂבָעָה - ולא שבעים לעולם מתאוותם, וְהִמָּה רַעִים - לֹא יִדְעוּ הַבֵּין - וכך הרועים, לא רוצים להבין את העומד לבוא על העם,

כָּלֶם לְדֶרֶס פָּנוּ, אִישׁ לְבַצְעוּ - כל אחד פונה לדרכו ולרדוף אחר ממון,

מְקַצְהוּ - כל המנהיגים, מקצה - לקצה.

יב. אֲתִיו - בואו,

אֶקְחָה יַיִן, וְנִסְבַּאתָ שִׁכָּר - נשתה יין, עד שנהיה סובאים (שיכרות) בשיכר,

וְהָיָה כִּזָּה - יוֹם מָחָר - וכמו שעשינו היום, נעשה גם מחר,

גְּדוֹל יִתֵּר מְאֹד - ומחר, עוד נשתה הרבה יותר מהיום.

פרק נז'

א. הַצַּדִּיק אָבָד, וְאִין אִישׁ שָׁם עַל לֵב - הצדיק אבד מהעולם, ואין איש, ששם אל ליבו - להתבונן בדבר,

וְאִנְשֵׁי חֶסֶד - נֶאֱסָפִים - נאספים מן העולם, בְּאִין מִבֵּין - ואין מי שמבין,

כִּי מִפְּנֵי הָרָעָה - נֶאֱסַף הַצַּדִּיק - שהצדיק נאסף מן העולם, כדי שלא יראה הרעה שתבוא,

ב. יָבוֹא שְׁלוֹם, יִנּוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם - יבוא הצדיק לנוח בשלום על משכבותם,

הַלֵּךְ נִכְחוּ - הצדיקים, שהיו הולכים בדרך נכוחה וישרה.

כִּי קְרוּבָה יְשׁוּעָתִי - לְבוֹא, וְצַדִּיקְתִּי - להגלות - ואם כך תעשו, קרובים לבוא עליכם, הישועות והצדקות, שאעשה לכם בגאולתכם.

ב. אֲשֶׁרִי אֲנוֹשׁ - יַעֲשֶׂה זֹאת, וּבֶן אָדָם - יַחֲזִיק בָּהּ - אשרי האיש ובן אדם שיעשה ויחזיק (תמיד) - במצוותי,

שְׁמֵר שֶׁבֶת - מַחְלָלוּ - ישמור את קדושת יום השבת - מלחלל אותו, (מלעשות אותו כיום חול)

וְשִׁמֵּר יָדוֹ - מַעֲשׂוֹת כָּל רָע - וישמור את ידו מלעשות כל דבר רע.

ג. וְאֵל יֹאמֶר בֶּן הַנֶּכֶר, הַנְּלוּהוּ אֵל ה' לֵאמֹר - ולא יאמר, בן הנכר (מהגויים הבאים להתגייר), המתחבר אל ה' להאמין בו,

הַבְּדִיל יַבְדִּילֵנִי ה' מֵעַל עַמּוֹ - ה' יבדיל אותי מבניי, ולא אזכה בטובה יחד עימם,

וְאֵל יֹאמֶר הַסְּרִיס - הוּא אֲנִי עֵץ יָבֵשׁ - ואל יאמר הסריס (אדם, שלא יכול להוליד בנים; כמו אשה עקרה שלא יכולה ללדת), הנה אני, כמו עץ יבש, (שלא מצמיח פירות),

ולשם מה אעשה רצון ה', אחר שאין לי בנים שיִרְשׁוּ הטובה שאקבל,

ד. כִּי כֹה אָמַר ה', לְסַרְיִסִים, אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שֶׁבֶתוֹתַי, וּבִחְרוּ בְּאֲשֶׁר חָפְצָתִי - כי כה אמר ה' לסריסים, שישמרו את קדושת השבת, ויבחרו לעשות את רצון ה',

וּמְחַזְיָקִים - בְּבְרִיתִי - ומחזיקים תמיד בתורה, (הכרותה בברית),

ה. וְנִתַּתִּי לָהֶם בְּבֵיתִי וּבְחוּמֹתַי - אתן להם בבית המקדש, ובתוך חומות הר הבית, (ששם יושבים הסנהדרין),

יָד - מקום, (מעמד) חשוב וכבד,

וְשֵׁם - ומשם יתפרסם שם,

טוב - מִבְּנִים וּמִבְּנוֹת - ושם זה שינתן להם, יהיה טוב להם, יותר מבנים ובנות,

שֵׁם עוֹלָם אֶתֶן לוֹ, אֲשֶׁר לֹא יִכָּרֵת - שם יתפרסם, ולא יכרת - לעולם.

ו. וּבְנֵי הַנֶּכֶר, הַנְּלוּיִם עַל ה' לְשָׂרְתוֹ - המתגיירים, המתחברים אל ה' - לשרת אותו,

וְלֹאֲהַבָּה אֶת שֵׁם ה', לְהִיּוֹת לוֹ לְעַבְדִּים - ולאהוב את ה', ולהיות לו לעבדים,

כָּל שְׁמֵר שֶׁבֶת מַחְלָלוּ - השומרים את קדושת השבת - מלחללה,

וּמְחַזְיָקִים - בְּבְרִיתִי - ומחזיקים תמיד בברית שמירת התורה ומצוותיה,

ז. וְהַבִּיאוֹתִים אֵל הַר קְדֹשִׁי, וְשִׁמְחֹתִים - בְּבֵית תַּפְלָתִי - גם את כל הגרים, אביא ואשמח בבית המקדש, יחד עם כל ישראל,

עוֹלְתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם - לְרַצּוֹן עַל מִזְבְּחִי - קרבנותיהם יהיו לרצון לפני,

ישעיהו

וְתִשְׁלַח צִירֶיךָ - עַד מְרַחֵק - שְׁלַחַת שְׁלִיחִים
 לְמַלְכֵי הַגּוֹיִים, עַד לְמַרְחֹק,
 וְתִשְׁפְּלֵי - עַד שְׂאוֹל - וְהִשְׁפַּלְתָּ אֶת עַצְמְךָ עַד
 שְׂאוֹל, (בַּהֲכַנְעָה מְרֻבָּה).
 י. בְּרַב דְּרָפֶךְ - יִגְעַת - בְּדַרְכֵי רַבּוֹת, הַתִּיַּיְגַּעַת,
 לְבַקֵּשׁ עֲזַרַת הַגּוֹיִים,
 לֹא אֲמַרְתָּ - נוֹאֵשׁ - וְלֹא הַתִּיַּיַּאֲשַׁת, מִלְּשׁוֹב
 וְלְבַקֵּשׁ עֲזַרְתָּם,
 חֵיַת יָדְךָ - מִצָּאֵת - וְרַדִּיפַת עֲזַרַת הַגּוֹיִים, הִיָּה
 עֶרֶב וְנַעִים לְךָ, וְהִיָּה נֹרָאָה שְׂמִצָּאֵת אֶת כּוֹחַ יָדְךָ,
 (שְׂמִצָּאֵת דְּבַר הַמְּשַׁמָּח, וְהַנּוֹתֵן בְּךָ כּוֹחַ)
 עַל כֵּן - לֹא חָלִית - לְכֹן, לֹא נְהִיַּית חוֹלָה, מִטּוֹרַח
 זֶה.
 יא. וְאֵת מִי דְאַגַּת, וְתִירָאִי - כִּי תִכְזָּבִי - מִמִּי
 דֹּאגַת וּפְחַדַת, שְׂפִזְבַּת וְעֹזְבַת אֶת ה',
 וְאוֹתִי לֹא זְכַרְתָּ, לֹא שְׁמַתָּ עַל לִבְךָ - וְאֵת לֹא זְכַרְתָּ
 אוֹתִי, וְלֹא שְׁמַתָּ עַל לִיבְךָ לְבִטּוּחַ בִּי,
 הֲלֹא אֲנִי מַחְשָׁה וּמַעֲלָם - הֲלֹא אֲנִי, בְּכֹל הַדּוֹרוֹת,
 הַחֲשִׁיתִי, הַשְׁתַּקַּתִּי, אֶת הַקְּמִים עֲלֵיכֶם,
 וְאוֹתִי, לֹא תִירָאִי - וּמִמִּנִּי, לֹא תִפְחַדִּי !!

יב. אֲנִי אֲגִיד - צְדָקָתְךָ - אֲנִי אוֹמֵר לְכֶם
 (עֵינֵי הַנְּבִיאִים), מַה תַּעֲשׂוּ כַּדִּי שֶׁהַצְּדָקוֹת יִבּוֹאוּ
 עֲלֵיכֶם,
 וְאֵת מַעֲשֵׂיךָ - וּמַה לַעֲשׂוֹת לְהַטִּיב דְּרַכֵּיכֶם,
 וְלֹא יוֹעִילוּךָ - וְלֹא מוֹעִילִים כָּל תּוֹכְחוֹת הַנְּבִיאִים.
 (שְׂאִינְכֶם שׁוֹמְעִים לָהֶם)
 יג. בְּזַעַקְךָ - וְכִי כִשְׁתַּזַּעַקִּי בְּשַׁעַת הַצָּרָה,
 יִצְלִיךָ קִבּוּצֵיךָ - יִצְלִלוּ אוֹתְךָ כָּל הַמְּלָכִים שֶׁקִּבְּצַת
 לְעֹזְרֶתְךָ !!
 וְאֵת כָּלֶם - יִשָּׂא רוּחַ, יִקַּח הֶבֶל - הֲלֹא אֵת כּוֹלֶם,
 תִּשָּׂא הַרוּחַ וְהַהֶבֶל יִקַּח ! (שְׂכּוֹלֶם יִכְלוּ - בְּרַגַּע !)
 וְהַחוּסָה בִּי - הַמִּסְתַּתֵּר וְהַבּוֹטַח בְּה',
 יִנְחַל אֶרֶץ, וְיִירֶשׁ - הַר קְדְשִׁי - יִנְחַל אֶת אֵינִי,
 וְאֵת הַר קְדְשִׁי. (יְרוּשָׁלַיִם).
 יד. וְאָמַר - אֵל הַבּוֹטַח בְּה',
 סִלּוּ סִלּוּ, פָּנּוּ דְרָךְ - תִּסְלְלוּ וְתִכְבְּשׁוּ דְרָךְ, וּפְנּוּ
 הַמְּכַשּׁוֹלוֹת מִמִּנֵּה, (פָּנּוּ אֶת דְּרָךְ ה', מִכָּל מְכַשּׁוֹלוֹת יִצַר הָרַע)
 הַרִימוּ מְכַשּׁוֹל - מִדְּרָךְ עִמִּי - הַרִימוּ וְתוֹצִיאוּ
 מִהַדְּרָךְ, אֶת הַאֲבָנִים שְׁעִמִּי נִכְשַׁל בָּהֶם.
 טו. כִּי כֹה אָמַר, רָם וְנִשְׂא - כֹּה אָמַר ה', שֶׁהוּא
 רָם וְנִשְׂא,
 שְׂכֵן עַד - הַשּׁוֹכֵן לְעוֹלָם,
 וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ - וְשִׁמוֹ קָדוֹשׁ וּמוֹבְדֵל מִכָּל הָאֱלֹהִים,
 מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשַׁכֵּן - אֲמַנֶם, אֲנִי שׁוֹכֵן בְּמִקְוֶם
 מְרוֹמִם וּמְקוֹדֵשׁ,
 וְאֵת דְּכָא וּשְׁפַל רוּחַ - אֵדְךָ אֲנִי שׁוֹכֵן גַּם בְּאֶרֶץ, עִם
 הַנְּדַכָּאִים וְשְׁפַלֵי הַרוּחַ,

ג. וְאַתֶּם קָרְבוּ הִנֵּה, בְּנֵי עֲנָה - וְאַתֶּם בְּנֵי, בְּנִים
 שֶׁל מְעוֹנָנִים הַעוֹסְקִים בְּכִישׁוּפִים, קָרְבוּ לְשִׁמוֹעַ
 דְּבָרִי,
 זָרַע מִנְּאֵף - בְּנִים שֶׁל מִנְּאֵפִים,
 וְתִזְנֶה - וְשֶׁל נְשִׁים הַזּוֹנוֹת תַּחַת בַּעֲלֵיהֶם.
 ד. עַל מִי תִתְעַנְּגוּ - עַל מִי אַתֶּם בּוֹטְחִים, שְׂאֵתֶם
 יוֹשְׁבִים בְּתַעֲנוּגוֹתֵיכֶם !?
 עַל מִי תִרְחִיבוּ פֶה, תִּאְרִיכוּ לְשׁוֹן - וְעַל מִי אַתֶּם
 פּוֹתְחִים פֶּה, (שְׁהִיוּ מִתְלוֹצְצִים עַל נְבִיאֵי ה') וּמֵאֲרִיכִים
 בְּלִשׁוֹנְכֶם דְּבָרֵי גִנְאֵי וּבִזְיוֹן !?
 הֲלוֹא אַתֶּם יְלָדֵי פֶשַׁע, זָרַע שְׂקָר - הֲלֹא אַתֶּם
 עַצְמְכֶם, יְלָדֵי פֶשַׁע וּמְלָאִים בְּשִׁקָּר ! וְכִיצַד תִּלְעַגּוּ
 לְנְבִיאֵי ה' !?
 ה. הַנְּחַמִּים בְּאֵלִים - הַמִּתְחַמְּמִים בְּזוֹנוֹת הָעִיז,
 תַּחַת עֵץ הָאֵלָה,
 תַּחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן - וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן,
 שְׁחִטִּי הַיְלָדִים - בְּנַחְלִים, תַּחַת - סַעֲפֵי הַסְּלַעִים
 - וְעוֹד, שׁוֹחֲטִים הַיְלָדִים - לְעִיז, בְּנַחְלִים וְתַחַת
 שִׁינֵי הַסְּלַעִים. (וְאַתֶּם תִּלְעַגּוּ לְנְבִיאֵי ה' !)

ו. בְּחַלְקֵי נַחַל - חֻלְקָךָ - בְּחַלּוּקֵי נַחַל (הַאֲבָנִים
 הַשְּׁחוּקִים מִהַמַּיִם שֶׁבְּנַחְלִים) - יִרְגְּמוּ אוֹתְךָ,
 הֵם הֵם גּוֹרְלֶךָ - הֵם הַאֲבָנִים - חֻלְקֶךָ - הַרְאוּי לְךָ,
 גַּם לָהֶם - גַּם עַל הַאֲבָנִים הָאֵלוּ, (שְׁהִיוּ מִזְבַּחוֹת לְעִיז)
 שְׂפַכְתָּ נֶסֶךְ, הָעֲלִית מִנְּחָה - שְׂפַכְתָּ עֲלֵיהֶם נֶסֶךְ
 יִין, וְהָעֲלִית עֲלֵיהֶם קִרְבֵּן מִנְּחָה - לְעִיז,
 הַעַל אֵלָה אֲנַחֵם - הָאֵם עַל עוֹוֹנוֹת כֹּאֵלָה אוֹכַל
 לְהַנְחִם (לְהַתְחַרֵּט מִלְּהַעֲנִישׁךָ) !?
 ז. עַל הַר גְּבוּהָ וְנִשְׂא - עַל הַהַרִים הַגְּבוּהִים
 וְהַנִּישְׂאִים,
 שְׁמַתָּ מִשְׂפָּכְךָ - זִנִּית בַּעִיז,
 גַּם שָׁם עָלִית - לְזַבְחַת זָבַח - גַּם שָׁם, עָלִית
 וְהַקִּרְבַּת זְבַחִים לְעִיז,
 ח. וְאַחַר הַדָּלַת וְהַמְּזוּזָה שְׁמַתָּ זְכָרוֹנְךָ - שְׁמַת
 זְכָרוֹן לְעִיז, עַל מְזוּזוֹת הַדְּלַת, (בְּמִקְוֶם לְשִׁים עַל
 הַמְּזוּזָה, זְכָרוֹן עֲבוּדַת ה', כְּפִי שְׂצוּנוֹ)
 כִּי מֵאֵתִי - גְּלִית - כִּי יִצְאָת מִרְשׁוֹתֵי, לְגִלוֹת
 עַצְמְךָ, וּלְזוֹנוֹת בַּעִיז,
 וְתַעֲלִי - וְעָלִית עַל הַהַרִים - לְעַבּוֹד הָעִיז,
 הַרְחַבְתָּ מִשְׂפָּכְךָ - הַרְחַבְתָּ מִקְוֶם הַמְּשַׁכֵּב - שֶׁהִיָּה
 רַק עִם ה' יְתִי, לְזוֹנוֹת, עִם אֱלֹהִים אַחֲרֵים,
 וְתִכְרַת לְךָ - מֵהֶם - וְאִיתֶם כִּרְתַת בְּרִית אַהֲבָה,
 אַהֲבַת מִשְׂפָּכֶם - אַהֲבַת לְזוֹנוֹת אִיתֶם,
 יָד חֲזִית - בְּכָל מִקְוֶם מוֹכֵן שְׂרָאִית - עֲבַדְתָּ עִיז.
 ט. וְתִשְׂרִי לְמַלְךְ - שְׁלַחַת תְּשׁוּרוֹת (מִתְּנוֹת)
 לְמַלְכִים, לְמִצּוֹא חוֹן בַּעֲנִינְיָה,
 בְּשִׁמּוֹ, וְתִרְבִּי רִקְחֵיךָ - מִתְּנוֹת שִׁמּוֹ, וּרְקִיחַת
 (עֲרֻבּוֹ) בְּשָׁמִים,

ישעיהו

שְׁאֲלוּנִי מִשְׁפָּטֵי צְדָק, קְרִבְת אֱלֹהִים יִחְפְּצוּן -
שואלים על משפטי הצדק, וחפצים בפייהם, את
קרבת אלוקים.

ג. לָמָּה צַמְנוּ - וְלֹא רָאִיתָ, עֵינֵינוּ נִפְשָׁנוּ - וְלֹא תִדְעַ
- ועוד שואלים, מדוע צמנו ועינינו את נפשנו,
ואתה ה', כאילו לא ראית ??

הֵן בְּיוֹם צַמְכֶם - תִּמְצְאוּ חֶפֶץ - הלא ביום שאתם
צמים, עסוקים אתם בחפצכם ורצונכם, ואין
אתם שמים ליבכם לשוב אלי !

וְכָל עֲצִיבְכֶם - תִּנְגְּשׁוּ - וביום הצום, הולכים
ונוגשים (דרישת החוב בחזקה) את בעלי חובכם, נגד
מצוות התורה !

ד. הֵן לָרִיב וּמִצָּה - תִּצְוֶמוּ, וּלְהַפֹּת בְּאֲגֵרֵי רִשָּׁע -
הלא כל עסקיכם ביום הצום הוא, לריב (מצה - ענין
מריבה) ולהכות באגרוף של רשע - את חבריכם !

לֹא תִצְוֶמוּ - כִּיּוֹם - אתם לא צמים, כמו שצמים
ביום צום,

לְהִשְׁמִיעַ בְּמִרוֹם קוֹלְכֶם - שבו מרבים בתפילה
לה'.

ה. הֲכִזָּה, יִהְיֶה צוֹם אֲבַחְרֶהוּ - האם כך, נראה
יום צום שאבחר וארצה בו !!

יוֹם עֲנוֹת אָדָם - נִפְשׁוּ - יום שמענה אדם את
נפשו !!

הֲלֹכְךָ פְּאֲגֵמוֹן רָאשׁוּ, וְשִׁק וְאֶפְרֵ יִצְיֵעַ - האם בכך,
שיכופף את ראשו כצמח האגמון (שכפוף בטבעו),
וישים למצע תחתי - שק ואפר,

הֲלִזָּה תִקְרָא צוֹם, וְיוֹם רָצוֹן לֵה' - האם לזה
יקרא יום צום ויום רצון לפני ה' !!

ו. הֲלוֹא זֶה צוֹם אֲבַחְרֶהוּ - הלא זה (כמו שמפרש
והולך) נקרא יום צום שה' בוחר בו !

פִּתַח חֲרֻצוֹת רִשָּׁע - בכך, שתפתחו ותתירו, את
קשרי הרשע שבינכם,

הִתֵּר אֲגָדוֹת - מוֹטָה - לפתוח, את אגודות
האנשים (קבוצות אנשים, מחבורים יחדיו) - שמטים את
הדין,

וְשַׁלַח רְצוּצִים - חֶפְשִׁים - לשלח לחופשי את
העבדים עבריים, הרצוצים השבורים תחת
ידיכם,

וְכָל מוֹטָה - תִּנְתְּקוּ - וכל אגודות מוטה, המטים
את הדין - תנתקו ותתירו.

ז. הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לֶחֶמְךָ - הלא רצון ה', שיתן
ויפרוס אדם לרעבים - מלחמו,

וְעֵנִיִּים מְרוּזִים - תִּבְיֵא בֵּית - ועניים הנאנחים
מרוב עוניים, יכניס ויארח בביתו,

כִּי תִרְאֶה עֵרִם - וְכִסִּיתוּ - ואם תראה אדם
הזקוק לבגדים, תלביש אותו בבגדים ראויים,

וּמִבְּשָׂרְךָ - לֹא תִתְעַלֵּם - ומשאר בשרך (קרוב
משפחה), לא תתעלם מלעזור להם.

לְהַחִיּוֹת רוּחַ - שְׁפִלִים, וּלְהַחִיּוֹת - לֵב נִדְכָּאִים -
להחיות ולרומם, את רוח השפלים, (שרוחם נמוכה),
ולב אנשים מדוכאים.

טז. כִּי לֹא לְעוֹלָם - אָרִיב, וְלֹא לְנֹצַח - אֶקְצוּף - כי
לא לעולם, אריב ואכעס על החוטא, שיקבל
יסורים,

כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי - יַעֲטוּף - כאשר, רוח האדם,
שבאה מלפני ה', תעטוף אותו ויכנע לפני,

וּנְשָׁמוֹת אָנִי עֲשִׂיתִי - וּיְבִין, שהנשמות - אני
עשיתי, אז אבטל את כעסי עליו,

יז. בְּעוֹן בָּעֵו - קִצַּפְתִּי, וְאִפְהוּ, הִסְתֵּר וְאֶקְצָף -
כי הלא כעסתי, הכתי, הסתרת פני ממנו בכעס,

רק בגלל עוֹנוֹ, שרדף אחר הבצע,
וַיִּלְךְ שׁוֹבֵב - בְּדֶרֶךְ לְבוֹ - והלך במרידתו לפי רצון
ליבו ! (לכן, כשישוב אלי ויכנע, אבטל כעסי ממנו)

יח. דְּרָכֶיךָ רָאִיתִי - וְאֶרְפָּאֶהוּ - כשאראה דרכיו
הטובים - ארפא אותו מיסוריו,

וְאִנְחָהוּ - אִנְחָה וְאִנְחָה אֹתוֹ, בְּדֶרֶךְ טוֹבָה,
וְאֲשַׁלֵּם נַחְמִים לוֹ וְלֹאֲבָלָיו - אשלם לו,
ולמתאבלים בבניי, על אורך הגלות, נחמות על
רוב הצרות שעברו.

יט. בּוֹרָא נִיב שְׁפָתַיִם - אברא דיבור (ניב- מלשון
תנובה, שמוציא הדיבור בשפתיו) חדש, שידברו על בניי,

שְׁלוֹם שְׁלוֹם, לְרַחוּק וְלִקְרוֹב - ויאמרו: שלום
שלום, לאלו שהיו רחוקים, (ששבו רק כעת בתשובה),
ולקרובים לה' עוד מזמן הגלות,

אֲמַר ה' וּרְפָאתֵינוּ - אמר ה', וירפא את מכאובם,
כ. וְהִרְשָׁעִים - כִּיִּם נִגְרָשׁ - אך הרשעים לא ישבו
בשלווה, ודומים לים, ש - "מגרש" ממנו כל הזמן
את הגלים,

כִּי הַשֶּׁקֶט לֹא יוֹכַל - ולא יוכל לשבת במנוחה,
וַיִּגְרָשׁוּ מִיָּמִינוּ - רָפֵשׁ וְטִיט - ומוציאים הגלים
מהים לכלוך, כך הרשעים מוציאים מעצמם -
מעשים רעים.

כא. אֵין שְׁלוֹם, אֲמַר אֱלֹהֵי לְרִשָּׁעִים - לרשעים
אין שלום ושלווה.

פרק נח'

א. קְרָא בְּגֵרוֹן, אֵל תַּחֲשֵׁךְ - הרם קולך ואל תמנע
עצמך מלקרוא בקול רם את נבואותי,

פְּשׁוּפָר - הָרִם קוֹלְךָ - הרם קולך בקול גדול -
כשופר, המריע בקול גדול,

וְהִגַּד לְעַמֵּי פִשְׁעִם, וּלְבֵית יַעֲקֹב - חֲטֹאתֶם -
ואמור לבניי את פשעם וחטאתם.

ב. וְאוֹתִי, יוֹם יוֹם יִדְרָשׁוּ, וְדַעַת דְּרָכֵי יִחְפְּצוּן -
ואת ה' יום יום דורשים ומבקשים לדעת דרכי ה',
אך רק בפייהם, ולא בליבם ולא במעשיהם,

כְּגוֹי, אֲשֶׁר צָדָקָה עָשָׂה, וּמִשְׁפָּט אֱלֹהֵיו לֹא עָזַב -
ועושים עצמם כעם שמבקש לעשות צדקה, ואת
משפט ה' לא עזבו,

ישעיהו

יג. **אם תשיב משבת - רגלך** - וכל זה יבוא לך
אם תשיב ותמנע את רגלך, מללכת מחוץ לתחום
שבת,
עשות חפציה - ביום קדשי - ואם תשיב את
עצמך, מלעשות את כל חפציה (מלאכות האסורות בשבת)
ביום שבת קודש,
וקראת לשבת - ענג - ויום השבת יקרא אצלך,
יום של עונג, (שתענג את השבת במאכלים משובחים)
לקדוש ה' - מכבד - וליום שה' קידש, נקרא יום
מכובד,
וכבדתו - מעשות דרכיה, ממצוא חפצה - ונכבדו
בכך, שנמנע מלעשות את דרכנו וחפצנו של כל יום
חול, (במלאכות האסורות),
ודבר דבר - ולדבר בשבת מדברים האסורים,
(עסקי חשבונות וכדו')
יד. אז, תתענג על ה' - אם תעשה כן, תתענג נפשך
לפני ה' - לעבדו ברוב טובה,
והרפבתיך - על במתי ארץ - וה' ירכיב אותך
בא"י, שהיא הגבוהה בחשיבותה - מכל הארצות,

והאכלתיך - נחלת יעקב אביך פי פי ה' דבר -
"אאכיל" אותך את א"י, שהיא נחלת יעקב אביך.

פרק נט'

א. **הן, לא קצרה יד ה'** - מהושיע - הנה, לא
קצרה יד ה', מלהושיע אתכם,
ולא כבדה אָזְנוֹ - משמוע - ואזנו, לא כבדה -
מלשמוע את תפילתכם.
ב. **כי אם - אלא,**
עונתיכם - היו מבדלים בינכם לבין אלהיכם -
עוונותיכם גורמים, שתהיו מובדלים מה', ולא
יושיע אתכם,
וחטאותיכם - הסתירו פנים מכם - משמוע -
וחטאותיכם גורמים, שה' יסתיר פניו מלשמוע את
תפילותיכם,
ג. **כי כפיתם - נגאלו בדם** - כי כפות ידיכם,
מלוכלכים בדם נקיים ששפכתם,
ואצבעותיכם - בעון - ואצבעות ידיכם, מלוכלכים
בשאר עוונות, ("אם תסיר מתוכך - מוטה, שלח אצבע, ודבר
און..." ; לעיל נח' ט')
שפתותיכם - דברו שקר - בשפתותיכם, דברו
דברי שקר,
לשוניכם - עולה תהגה - ולשוניכם תדבר, דברי
עולה, רשע.
ד. **אין קרא - בצדק** - אין בכס איש, הקורא לה'
בצדק ובאמת, (בכוונת הלב)
ואין נשפט - באמונה - ואין המשפט - משפט
נאמן, (שהשופטים מטים את הדין)
בטוח - על תהו - בוטחים בתוהו, בדבר שאין בו
ממש,

ח. **אז, יבקע פשח אורף** - אז, אם תנהג כך,
יזרח עליך אור גדול (הצלחה גדולה), כאור השחר,
הבוקע את העננים,
וארכתך - מהרה תצמח - ותצמח לך רפואה מכל
הרעות,
והלך לפניך - צדקה - ואף אחר מותך, ילכו לפניך
כל הצדקות שעשית בחיך,
כבוד ה' - יאספה - וכבוד ה', יאסוף אותך לתת
לך שכרך.
ט. **אז תקרא, וה' יענה, תשוע** - ויאמר הנני - אז,
כשתקרא ותשוע (תצעק), אל ה' - מיד יענה לך
ויאמר: הנני למלא בקשתך,
אם תסיר מתוכך - מוטה - וכל זה, אם תסיר
מתוכך את אגודות המוטה (המטים את הדין),
שלח אצבע, ודבר און - מלשלוח אצבע כנגד
חבירך (כדרך בני אדם המתקוטטים), ולדבר דברי שקר ,

י. **ותפק לרעב - נפשך** - וכשתתן לרעב מלחמך,
תוציא ותתן לו, גם את נפשך, את רצונך הטוב,
שתתן לו בסבר פנים יפות ובחפץ לב,
ונפש יענה - תשביע - ונפש מעונה ביסורים -
תשביע לפי צרכה,
וזרח בחשך - אורף - גם לך, בזמן החושך והצרה,
יאיר לך ה' באור שלא תנוק,
ואפלתך - פצהרים - ובזמן האפילה, החושך,
יאיר לך ה' - כאור שבצהרים.
יא. **ונחף ה' תמיד** - ינהיג ה' אותך תמיד, בדרך
טובה,
והשביע בצחצחות נפשך - וישביע את נפשך, גם
בזמן שיתן יובש בעולם,
ועצמותיך - יחליץ - ואת עצמות גופך, יבריא
ויחזק,
והיית - פגן רזה - ותהיה שבע בכל טובה, כמו גן
הרווה תמיד ברוב מים,
וכמוצא מים, אשר לא יכזבו מימיו - וכמו נביעה
של מעיין מים, שלא יפסיקו מימיו לנבוע.
יב. **ובנו ממה - חרבות עולם** - בזכותך יבנו (בזכות
המעשים הטובים שתעשה), כל החרבות שנחרבו בעולם,
מוסדי דור ודור - תקומם - ויסודות הערים
החרבות מדורות קודמים - תקים במעשיך
הטובים,
וקרא לך - גדר פרץ - ויקראו לך: "גודר פרץ",
שבזכותך, שם ה' גדר, בכל פרצות החומות
שנפרצו בעולם,
משויבב נתיבות - לשבת - ובזכותך, השיב ה' את
כל הדרכים - שילכו בהם בני"א.

ישעיהו

וְדַבֵּר שְׂוֹא - ומדברים דברי שקר, **הָרוּ - עֵמֶל, וְהוֹלִיד - אֶוֹן** - המחשבה, נמשלה להריון, והמעשים - ללידה, ואמר, שבמחשבה תחילה, עשו עמל ואון, עשו שקר ומרמה. **ה. בִּיַצִּי צַפְעוֹנִי - בְּקַעוּ** - מחשבתם הרעה, שנמשלה לביצים של נחש צפעוני, בְּקַעוּ, ועשו את מחשבתם הרעה, (שיצא מהביצים - נחש צפע), **וְקוֹרֵי עֵכָבִישׁ - יֶאֱרָגוּ** - אין תועלת וקיום למעשיהם, כמו קורי העכביש, שאין להם קיום ותועלת, **הָאֹכֵל מִבִּיצֵיהֶם - יָמוּת** - האוכל מביצי הצפעוני - ימות, המתחבר אליהם - סופו שימות ברעתו, **וְהַזֵּרָה -** והמחמם הביצים (המתחבר לרשעים), כדי שיבקעו, (זורה עניינו, להוציא הדבר הבלוע, כמו: " ... וְזָר אֶת הַגָּזָה, וַיִּמָּץ טַל מִן הַגָּזָה מְלֹא הַסֶּפֶל..."; ; שופטים ו' לח') **תִּבְקַע אֶפְעָה - יֵצֵא מִמֶּנּוּ - אֶפְעָה** (אפעה = צפעוני), נחש ארסי, שיזיק אותו, (המתחבר אליהם - סופו רעה)

ו. קוֹרֵיהֶם - לֹא יִהְיוּ לְבָגָד, וְלֹא יִתְכַסּוּ - בְּמַעֲשֵׂיהֶם - כמו קורי העכביש, שאינם ראויים לעשות מהם בגד ולהתכסות בהם, כך אין קיום ותועלת - במעשיהם הרעים, **מַעֲשֵׂיהֶם - מַעֲשֵׂי אֶוֹן** - כי מעשיהם, מעשי שקר ומרמה, **וּפְעַל חֶמְס - בְּכַפֵּיהֶם** - וכפות ידיהם, מלאים בעושק וגזל. **ז. רַגְלֵיהֶם - לִרְע יִרְצוּ** - רגליהם רצות לעשות רע, **וַיִּמְהָרוּ, לְשַׁפֵּךְ דָּם נָקִי** - והשופטים, ממחרים לשפוך דם נקי, **מִחֲשַׁבְתֵּיהֶם - מִחֲשָׁבוֹת אֶוֹן** - מחשבותיהם, מחשבות שקר, **שֹׁד וְשָׁבֵר - בְּמִסְלוֹתֵם** - וכל הדרכים הסלולות, היו מלאים בשוד ושבר לעוברים שם. **ח. דָּרָךְ שְׁלוֹם - לֹא יִדְעוּ** - אינם יודעים ומכירים, כיצד ללכת בדרך של שלום, **וְאִין מִשְׁפָּט - בְּמַעֲגַלְתֶּם** - ואין משפט צדק - בדרכיהם, (כמו: " ...מִעֲגַל צְדִיק תִּפְלֹס"; ; לעיל כו' ז') **נְתִיבוֹתֵיהֶם - עֲקָשׁוּ לָהֶם** - את הדרכים - עֲקָמוּ, שיכשלו בהם ההולכים, **כָּל דֶּרֶךְ בָּהּ - לֹא יָדַע שְׁלוֹם** - כל מי שהולך בדרך, לא ידע שלום, (כי הדרך מלאה בשודדים). **ט. עַל כֵּן, רַחֵק מִשְׁפָּט - מִמֶּנּוּ** - בגלל הנהגות רעות אלו, רחק מאתנו משפט ה' בגויים, **וְלֹא תִשְׁיַגְנוּ - צְדָקָה** - והצדקות המובטחות לנו - לא משיגים אותנו, **נִקְוָה לְאוֹר - וְהִנֵּה חֹשֶׁךְ, לְנִגְהוֹת - בְּאִפְלוֹת נְהַלְךְ** - אנו מקוים לנוגה (נגהות- רבים של נוגה) ואור (לישועת ה'), אך בחושך ואפילה אנו הולכים, (חשכת הגלות)

י. נְגַשְׁשָׁה - כְּעוֹרִים קִיר - נמשש דרכנו בחשכת הגלות, כדרך העורים, הממששים בלכתם את הקיר, **וּכְאִין עֵינַיִם - נְגַשְׁשָׁה** - ונמשש בחושך, כאילו אין לנו עיניים, **כְּשִׁלְנוּ בְּצִהְרִים - כְּנִשְׁף** - נכשלנו במכשולות שבדרך, בצהרי היום, כאילו היינו בחשכת הלילה, **בְּאֲשַׁמְנִים - כְּמַתִּים** - בחושך, כמתים בקבר. **י.א. נִהְמָה - כְּדַבֵּים פִּלְנוּ** - נשמיע כולנו, קול נהמה ויללה- כדובים ההומים ומייללים, **וְכִיוֹנִים - הִגָּה נְהָגָה** - ונשמיע קול הגיה ויללה, כיונים, **נִקְוָה לְמִשְׁפָּט - וְאִין** - נקוה, שה' יעשה המשפט בגויים, ואין משפט, **לִישׁוּעָה - רַחֵקָה מִמֶּנּוּ** - לישועת ה' - ורחוקה היא מלבוא, **י.ב. כִּי רַבּוּ פְשָׁעֵינוּ נִגְדָדְךָ, וְחֲטָאוֹתֵינוּ - עֲנִתָה בָנוּ** - כי פשעינו רבים, והחטאים שעשינו מעידים כנגדנו, **כִּי פְשָׁעֵינוּ אֲתָנוּ** - ועדיין לא שבנו בתשובה, **וְעוֹנֹתֵינוּ יִדְעֵנוּם** - ידועים לנו. **י.ג. פִּשְׁעַי וְכַחַשׁ בְּה'** - אנו פושעים נגד ה', ומכחישים השגחתו בעולם, **וְנִסּוּג - מֵאַחַר אֱלֹהֵינוּ** - נסוגים, והולכים מאחרי ה', **דָּבַר עֲשָׂק וְסָרָה** - ומדברים, דברי עושק ושקר, **הָרוּ - מוֹרִים** (מלשון הוראה) ולומדים, **וְהִגּוּ מִלֵּב - דְּבַרֵי שֶׁקֶר** - ומוציאים מליבנו רק דברי שקר. **י.ד. וְהִסַּג אַחוֹר - מִשְׁפָּט** - הזמן שיעשה ה' משפט בגויים, נסוג לאחור, **וְצָדָקָה - מִרְחוֹק תַּעֲמַד** - והצדקות שיעשה לנו ה', עומדות רחוק ומתמהמהת מלבוא, **כִּי כִשְׁלָה בְּרָחוֹב - אֲמַת** - ואין אמת ברחובותינו, אלא רק שקר, **וַיִּנְכַּחָה - לֹא תוּכַל לְבוֹא** - ולכן, המשפטים הנכוחים והישרים על הגויים, לא יכולים לבוא מן השמים. **טו. וְתֵהִי הָאֲמַת - נַעֲדָרֶת** - מידת האמת, חסרה בישראל, **וְסָר מִרְע - מִשְׁתוֹלָל** - ומשולל (לא קיים) בישראל, אדם שסר מהרע, **וַיִּרָא ה'** - וכל זה, ראה ה', **וַיִּרַע בְּעֵינָיו כִּי אִין מִשְׁפָּט** - והיה רע בעיניו, שאין משפט צדק בישראל. **טז. וַיִּרָא כִּי אִין אִישׁ -** וכאשר ראה ה', שאין איש צדיק בישראל, **וַיִּשְׁתוֹמַם כִּי אִין מִפְגִּיעַ** - עמד בתמהון, שאין איש מבקש על הישועה,

ישעיהו

ו**כבוד ה'** - **עליך זרח** - כבוד ה' (שכנתו) זורח ומאיר עליך,
ב. כי הנה החשך - יכסה ארץ, וערפל - לאמים - הנה, צרות רבות (חושך וערפל) באות על המלכויות שבארץ,
ועליך - יזרח ה', וכבודו - עליך יראה - אך עליך ירושלים, יזרח אור ה', ויראה עליך - כבודו.
ג. והלכו גוים - לאורך - וכל הגויים ילכו לאורם של ישראל, ויבקשו לדעת דרכי ה',
 (כמו שאמר: " והלכו עמים רבים ואמרו... וירנו מדרכיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" ; לעיל ב' ג')
ומלכים - לנגה זרחך - ומלכי העמים, ילכו לאורך הזורח בך.
ד. שאי סביב עיניך - וראי - הרימי ציון את עיניך וראי,
כלם נקבצו באו לך - כל בניך, נאספו מהגלות ובאו חזרה אליך,
בניך - מרחוק יבאו - בני ציון, מארצות רחוקות באים,
ובנתניך על צד תאמנה - ואת בנות ירושלים, יביאו דרך כבוד, על צידיהן, של שרות המלכים, שיהיו כאומנות של בנות ירושלים, (כמו: " והיו מלכים - אמניך ושרותיהם - מיניקתיך... " ; לעיל מט' כג')
ה. אז תראי - ונהרת - אז, כשתראי את שיבת הבנים, יאירו פניך באור של שמחה עצומה,
ופחד - יבוא עליך פחד של תמהון גדול, כאדם, שבאה עליו טובה גדולה בפתע פתאום,
ורחב לבבך - ואחר כן, ירחב ליבך, מגודל השמחה.
כי יהפך עליך - המון ים, חיל גוים - יבאו לך - כי יהפך כל עושר המון כל הגויים - לבוא אליך, (שיתנו עושרם לישראל)
ו. שפעת גמלים - תכסך - שפע וריבוי של גמלים יכסו את הארץ, (הנושאים מנחה לבניי)
בכרי מדין ועיפה - גמלים צעירים, (כמו: "... בכרה קלה משרכת דרכיה" ; ירמיהו ב' כג'), ממדין ומעיפה (מבני מדין),
כלם - משבא יבאו - כל אלו מארץ שבא הרחוקה יבואו,
זהב ולבונה ישאו - וישאו עימם זהב ולבונה, כמנחה לישראל,
ותהלות ה' - יבשרו - ובשובם לארצם יספרו ויהללו את ה'.
ז. כל צאן קדר - יקבצו לך - כל הצאן הרב שבארץ קדר, יתאסף בארצך, (שינתנו כמנחה לישראל)
אילי נביות - ישרתונך - האילים שמארץ נביות, ישרתו את צרכי ישראל בארץ,
יעלו על רצון מזבחי - ואת, תעלי אותם על מזבחי לרצון לפני,
ובית תפארת - ואת בית המקדש,
אפאר - בקרבנות אלו.

ותושע לו - זרעו - זרוע ה' תושיע את ישראל, בלי זכות ותפילה,
וצדקתו - היא סמכתהו - וברוב צדקתו, יסמך ויתחזק, לגאול את בניי לפנים משורת הדין.
יז. וילבש צדקה - פשרון - הצדקה תהיה, לבוש השריון של ה', בנקמו את נקמת ישראל, (כי אין איש...)
וכובע ישועה בראשו - וכובע של ישועה יחבוש, כשיגאל את ישראל,
וילבש בגדי נקם תלבשת - והתלבושת שילבש, תהיה בגדי נקמה בגויים,
ויעט פמעיל - קנאה - ויעטוף עצמו במעיל של נקמה בגויים.
יח. פעל גמלות - כמו שלבש בגדי נקם על הגמול שגמל לאוייביו בעבר, (פרעה, סנחריב וכדו')
פעל ישלם - כך, ילבש בגדי נקמה לגמול לגויים על ששעבדו את ישראל בגלותם,
חמה - לצריו, גמול - לאיביו - וישלם, כעס וגמול ראוי לאוייביו,
לאיים - גמול ישלם - ואף לגויים, שבכל האיים הרחוקים, ישלם את הגמול הראוי להם.
יט. וייראו ממערב - את שם ה', וממזרח שמש את כבודו - ואחר נקמת ה', יפול פחד ה', בכל הגויים ממערב וממזרח,
כי יבוא כנהר - צר - כאשר יבוא גוג, הצר, (האויב), במהירות כמי הנהר,
רוח ה' - נססה בו - רוח ה', תבוא ותאכל אותו כמו סס, תולעת, האוכלת את הצמר. (כמו: " כי כנגד - יאכלם עש (מין תולעת), וכצמר - יאכלם סס (מין תולעת)... " ; לעיל נא' ח' ; וכמו: " וכבוד יצרו וכרמלו, מנפש ועד בשר יכלה, והיה כמסס נסס... (נוסס - תולעת), לעיל י' יח').
כ. ובא לציון - גואל - ומלך המשיח, יבוא לציון, **ולשבי פשע ביעקב נאם ה'** - ויבוא ויגאל, אף את השבים בתשובה מבני יעקב.
כא. ואני זאת בריתי אותם אמר ה' - ואני ה', זאת הברית שכרתי עם בניי,
רוחי אשר עליך, ודברי אשר שמתי בפיך - דברי התורה והנבואות שנבאת לישראל,
לא ימושו מפיהך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם - שאף בגלות בניי, לא תשכח התורה לעולם מזרע ישראל.
פרק ס'
א. קומי - ירושלים,
אורי! כי בא אורך - האירי ! כי בא האור עליך, (טובה ורוב שמחה)

ישעיהו

ח. מי אלה - כעב תעופינה - מי אלה, ישאלו הגויים, שממהרים לשוב לארצם, כענן העף במהירות,

וכיונים - אל ארבותיהם - וכיונים, הממהרות לשוב לשובך.

ט. כי לי אלים - יקוו - כי לה' ית', כל גויי האיים הרחוקים - יקוו ויבקשו את ה',

ואניות תרשיש - בראשנה - ואניות הבאות מתרשיש, ישובו להביא מתנות לארץ, כבראשונה,

ושמתיך - לגאון עולם - תהיי חשובה ויקרה, בעיני כל העמים - לעולם,

משובש - דור ודור - ומלאה בשמחה בכל הדורות.

טז. וינקת חלב גוים, ושד מלכים תינקי - תנקי חלב מהשדיים של הגויים, (שתאכלי את כל טוב ועושר הגוים)

אחת לשלש שנים תבוא אני תרשיש, נשאת זהב וכסף שנהבים וקפים ותכיים; מלכים א', י' כב')

להביא בניך - מרחוק, פספס וזהבם אתם לשם ה' אלהיך - להביא את בניך מארצות רחוקות, וכן זהב וכסף - למנחה לבית ה',

ולקדוש ישראל כי פארך - ולה', שהוא קדוש ישראל, שנתן לך ירושלים, פאר וכבוד.

יז. תחת הנחשת - אביא זהב - במקום הנחושת שגזלו מכם הגויים, יביאו לך זהב רב,

י. ובנו בני נכר - חמתיך - הגויים, יבנו ויקימו את חומות העיר,

ותחת הפרזל - אביא כסף, ותחת העצים - נחשת, ותחת האבנים - ברזל, ושמתי פקדתיך - שלום, ונגשיך - צדקה - תחת הפקידים והנוגשים, שלקחו מכם מיסים, אתן לך שלום וצדקה,

ימלכיהם - ישראל - ומלכי העמים - ישרתו אותך בכל צרכי העיר,

יח. לא ישמע עוד חמס בארצך, שד ושבר בגבולך - לא יהיה עוד בגבול ארצך, גזל, שודדים ושבר,

כי בקצפי - הכיתיך - ואז תדעי, כי הכיתי אותך, בשעת כעסי עליך, ולא באה הרעה במקרה, ובבצוני - רחמתיך - ובשעה שרציתי - ריחמתי.

יט. לא יהיה לך עוד השמש, והארת הירח, שיאירו את ארצך, ויהיה לך עוד חמס בארצך, גזל, שודדים ושבר,

יא. ופתחו שעריך - תמיד, יומם ולילה - לא יסגרו - שערי ירושלים לא יסגרו יומם ולילה, (מרוב המון העמים שיבואו לירושלים)

יג. פבוד הלבנון - אלך יבוא - כל כבוד ארץ הלבנון (עצי הלבנון) יביאו לירושלים,

יב. כי הגוי והממלכה, אשר לא יעבדו - יאבדו, והגוים - חרב יחרבו - כי הגויים והממלכות, שלא יעבדו את ישראל - יאבדו ויחרבו מהעולם.

יד. והלכו אליך שוחח - בני מעניך - העמים שעינו אותך, ילכו לפניך נמוכי קומה, והשתחוו על פפות רגליך - כל מנאציך - וכל אלו שביזו את בניי, ישתחוו לפני כפות רגליהם,

יג. פבוד הלבנון (עצי הלבנון) יביאו לירושלים, ברוש, תדהר, ותאשור יחדו - שמות עצים, לפאר - מקום מקדשי, ומקום רגלי - אכבד - רגלי ה' (כלאו ה') יושב על הכסא אשר בשמים, ורגליו יורדים לנוח בבית המקדש)

יז. והלכו אליך שוחח - בני מעניך - העמים שעינו אותך, ילכו לפניך נמוכי קומה, והשתחוו על פפות רגליך - כל מנאציך - וכל אלו שביזו את בניי, ישתחוו לפני כפות רגליהם,

יח. לא יבוא עוד שמשך - לא תשקע עוד השמש בארצך, (נמשל: שלא תפסיק ממך הטובה)

יט. לא יבוא עוד שמשך - לא תשקע עוד השמש בארצך, (נמשל: שלא תפסיק ממך הטובה)

כ. לא יבוא עוד שמשך - לא תשקע עוד השמש בארצך, (נמשל: שלא תפסיק ממך הטובה)

כא. לא יבוא עוד שמשך - לא תשקע עוד השמש בארצך, (נמשל: שלא תפסיק ממך הטובה)

כב. לא יבוא עוד שמשך - לא תשקע עוד השמש בארצך, (נמשל: שלא תפסיק ממך הטובה)

כג. לא יבוא עוד שמשך - לא תשקע עוד השמש בארצך, (נמשל: שלא תפסיק ממך הטובה)

כד. לא יבוא עוד שמשך - לא תשקע עוד השמש בארצך, (נמשל: שלא תפסיק ממך הטובה)

ישעיהו

וְחִדְשׁוּ - עָרֵי חָרֵב, שְׁמֹמֹת דָּוָר וְדָוָר - ויחדשו את בנין הערים, החרבות והשוממות מדורות ראשונים, ה. וְעָמְדוּ זָרִים, וְרָעוּ צֹאנֵכֶם - ויבואו עמים זרים, לעמוד לפני בניי לרעות את צאנם, וּבְנֵי נֶכֶר - אֶפְרַיִם וְכַרְמֵיכֶם - וגויים בני נכר, יהיו האכרים (עובדי השדה) והכורמים (עובדי הכרם) עבור ישראל.

וְשָׁלְמוּ יָמֵי אַבְלָךְ - וישלמו ויגמרו ימי האבל. כ.א. וְעָמְדָה - פְּלֶס צְדִיקִים - כל הנשארים בעם ישראל - צדיקים יהיו, לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ - ולא יגלו עוד לעולם מארצם, נֶצֶר מְטָעִי - והם, כענף שנטע ה', מַעֲשֵׂה יָדֵי לְהִתְפָּאֵר - הם מעשה ידי, ובהם אתפאר. (שכולם, צדיקים ותמימים) כ.ב. הַקֶּטֶן - יִהְיֶה לְאַלְף, וְהַצֵּעִיר - לְגוֹי עַצוֹם - השבט והמשפחה הקטנים, יתעצמו וירבו עד פי אלף, אֲנִי ה' בְּעֵתָהּ אַחִישְׁנָה - בבוא עת הגאולה, אחיש, (אמהר) להרבות הקטן - לאלף, והצעיר לגוי עצום. (אמרו חז"ל: זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה)

ו. וְאַתֶּם - פְּהַנִּי ה' תִּקְרְאוּ, מִשְׁרַתִּי אֱלֹהֵינוּ יֵאָמֵר לָכֵם - ואתם, בניי, תִּקְרְאוּ עֵיִי הַגּוֹיִים : "כהני ה' - משרתי ה',

פרק ס"א
א. רוּחַ ה' אֱלוֹקִים עָלַי - רוח נבואה מאת ה' היתה עלי, יַעַן מָשַׁח ה' אֶתִּי - בעבור שה' משח ומינה אותי לגדולה זו, (משיחה - ענין גדולה ושררה), לְבָשָׂר עֲנוּיִם - לבשר לבניי הענויים (השפלים והעניים) על גאולתם,

חֵיל גּוֹיִם - תֹּאכְלוּ - עוֹשֵׂר הַגּוֹיִים יֹאכְלוּ בְנֵיִי, (שיביאו מנחה לבניי),

שְׁלַחְנִי לְחַבֵּשׁ - לְנִשְׁפְּרֵי לֵב - לחבוש את לב ישראל, השבור מצרותם, (לנחם אותם בגלותם) לְקַרְא לְשָׁבוּיִם דָּרוֹר - לקרוא הבשורה, על שחרור בניי השבויים בגלות, וְלֵאסוּרִים - פָּקַח - ולבניי האסורים בגלות, שיפתחו ממאסרם, קוּחַ - וילקחו לארצם.

וּבְכַבּוּדִם - תִּתְיַמְרוּ - בניי, יהיו מרוממים, בכבוד שהיה לגויים (בעושרם הרב),

ב. לְקַרְא, שְׁנַת רְצוֹן לַה' - לבשר, שתבוא השנה, שתהיה שנת רצון לפני ה', לגאול את ישראל, וַיּוֹם נֶקֶם לְאֱלֹהֵינוּ, לְנַחֵם כָּל אַבְלִים - ויום הנקמה באויבי ישראל, שהוא יום נחמתם של אבלי ציון.

ז. תַּחַת בְּשַׁתְּכֶם - מִשְׁנָה - במקום הבושה שהיתה לכם, תקבלו משנה, פי שניים כבוד, וּכְלִמָּה - יָרְנוּ חֲלָקִים - ותחת הכלימה שהיתה לכם בגלות, תהיה לכם רינה ושמחה על חלקכם הטוב,

ג. לְשׁוֹם לְאַבְלֵי צִיּוֹן - לשים ולתת לאבלי ציון, לְתַת לָהֶם פָּאֵר - תַּחַת אֶפְרַי - לתת להם פאר, במקום האיפר שהיו שמים באבלם על ראשם, שָׁמֹן שְׁשׁוֹן - תַּחַת אֶבֶל - ימשחו שמן על גופם לתענוג, במקום האבל שהיו שרויים בו, מַעֲטָה תִּהְלָה - תַּחַת רוּחַ פְּהָה - עטיפה של תהילה, (שכל הגויים, יהללו את גדולת ישראל) במקום רוח חשוכה של אבילות,

לָכוּ, בְּאַרְצֵם - מִשְׁנָה יִירָשׁוּ - פי שניים טובה תירשו בארץ,

ד. וּבְנוֹ חֲרָבוֹת עוֹלָם - יבנו הערים, שהיו חרבות זמן רב, שְׁמֹמֹת רֵאשִׁינִים - יִקוּמְמוּ - הערים השוממות מימים ראשונים - יבנו ויקימו,

לָכוּ, בְּאַרְצֵם - מִשְׁנָה יִירָשׁוּ - פי שניים טובה תירשו בארץ, שְׁמֹחַת עוֹלָם תִּהְיֶה לָהֶם - ושמחה לעולם תהיה לכם.

ח. כִּי אֲנִי ה' אֹהֵב מִשְׁפָּט - אוהב משפט צדק, שֵׁנָא גָזַל - בְּעוֹלָה - ואפילו כשיביאו לפני קרבן עולה, שנוא הוא לפני, כשבא מהגזל, (לכן, אנקום נקמת ישראל מהגויים)

ו. וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

לָכוּ, בְּאַרְצֵם - מִשְׁנָה יִירָשׁוּ - פי שניים טובה תירשו בארץ, שְׁמֹחַת עוֹלָם תִּהְיֶה לָהֶם - ושמחה לעולם תהיה לכם.

ח. כִּי אֲנִי ה' אֹהֵב מִשְׁפָּט - אוהב משפט צדק, שֵׁנָא גָזַל - בְּעוֹלָה - ואפילו כשיביאו לפני קרבן עולה, שנוא הוא לפני, כשבא מהגזל, (לכן, אנקום נקמת ישראל מהגויים)

ז. וְנוֹדַע בְּגוֹיִם - זָרָעִם, וְצִאֲצָאִיהֶם - בְּתוֹךְ הָעַמִּים - כשילכו בניי בין הגויים, יהיו ניכרים וידועים ברוב גדולתם,

וְנִתְתִּי פְעוּלָתִם - בְּאַמֹּת - אתן שכר נאמן וקיים, על פעולתם של ישראל בגלותם,

וּבְרִית עוֹלָם - אֶכְרֹת לָהֶם - וברית לעולם, אכרות עימם.

ט. וְנוֹדַע בְּגוֹיִם - זָרָעִם, וְצִאֲצָאִיהֶם - בְּתוֹךְ הָעַמִּים - כשילכו בניי בין הגויים, יהיו ניכרים וידועים ברוב גדולתם,

כָּל רֵאִיָּהֶם - יִפְרֹוּם, כִּי הֵם זָרַע בְּרִיךְ ה' - כל הגויים שיראו את בניי, יכירו בהם שהם הזרע שה' ברך.

י. שׁוֹשׁ אֶשִׁישׁ - בְּה' - אחר גאולתינו, נָשִׂישׁ ונשמח בה',

תְּגַל נַפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי - תגיל נפשי בה' שגאל אותי, כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי יִשַׁע - הישועות סובבות אותי, כבגד את הגוף,

י. שׁוֹשׁ אֶשִׁישׁ - בְּה' - אחר גאולתינו, נָשִׂישׁ ונשמח בה',

תְּגַל נַפְשִׁי בְּאֱלֹהֵי - תגיל נפשי בה' שגאל אותי, כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי יִשַׁע - הישועות סובבות אותי, כבגד את הגוף,

ישעיהו

מַעִיל צְדָקָה - יַעֲטֵנִי - וצדקות עוטפות אותי -
 כמעיל,
 פָּחַתָּן - יִכְהֶן פָּאֵר - כמו חתן, המתגדל בבגדי
 פֶּאֶר,
 וְכַפְלָה - תַּעֲדָה כְּלִיָּה - וכמו כלה, המתקשטת
 בתכשיטים (תַּעֲדָה - מלשון תכשיט).

ה. כִּי יִבְעַל בְּחֹר בְּתוּלָה - יִבְעִלוּךָ בְּנִיךְ - כמו
 שבחור נושא בתולה, שהוא דבר נאה וקיים, כך
 ישובו בניי להתיישב בארץ,
 וּמְשׁוֹשׂ חֲתָן עַל כְּלָה - נִשְׁיֵשׂ עֲלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ - וכמו
 השמחה שיש לחתן בזמן חופתו עם בתולה, כך
 ישיש ה' עליך תמיד.
 ו. עַל חוֹמֹתֶיךָ יְרוּשָׁלַם הַפְּקָדוֹתַי שְׁמָרִים - על
 חומות ירושלים הפקיד ה' שומרים, (מלאכים)
 כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה, תָּמִיד, לֹא יִחָשׂוּ - כל היום
 והלילה, תמיד, לא ישתקו מלהזכיר לה' על
 חורבנה,

יא. כִּי כָאֲרָץ - תּוֹצִיא צְמָחָהּ, וּכְגִנָּה - זְרוּעֶיהָ
 תִּצְמִיחַ - כמו הארץ, שמוציאה הצמחים מתוכה,
 וכמו הגינה, שמצמיחה צמחים, מהזרעים
 שבתוכה,
 כֵּן ה' אֱלֹהִים, יִצְמִיחַ צְדָקָה וְתִהְיֶה, נֶגֶד כָּל
 הַגּוֹיִם - כך, יצמיח ה' צדקות לישראל, ויהללו
 אותם כל הגויים.

המזכירים את ה' - אתם השומרים, המזכירים
 חורבן ירושלים לפני ה',
 אֲלֵ דָמִי לָכֶם - אל תשתקו מלהזכיר חורבנה.
 ז. וְאַל תִּתְּנוּ דָמִי - לוֹ - ואל תתנו לה', שישתוק
 מלהאזין לכם,
 עַד יִכּוֹנֵן - עד שיתן את ירושלים על פְּנֵהּ, על
 בסיסה,

פרק סב'
 א. לִמְעַן צִיּוֹן - לֹא אֶחְשָׂהּ, וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם - לֹא
 אֶשְׁקוּט - למען ציון לא אשתוק, ולא תהיה לי
 מנוחה, על חורבנה,
 עַד יֵצֵא כְנָגָה - צְדָקָה - עד שתאיר כנוגה, מרוב
 הצדקות שאעשה לה,
 וַיִּשְׁוַעְתָּהּ - כְּלַפִּיד יִבְעַר - והישועה שאעשה לה,
 תראה לכל העמים, כלפיד בוער הנראה למרחוק.
 ב. וְרֹאוּ גוֹיִם - צְדָקָה, וְכָל מַלְכִים - כְּבוֹדָהּ - ויראו
 כל הגויים ומלכיהם, את רוב הצדקות והכבוד
 שינתן לך,

וְעַד יֵשִׁים אֶת יְרוּשָׁלַם תִּהְיֶה בְּאֲרָץ - ועד שיתן
 את ירושלים, שתהיה מהוללת בפי כל העמים.
 ח. נִשְׁבַּע ה' בַּיַּמִּינוֹ, וּבְזְרוּעַ עֲזֹ - ה' נשבע, ביד
 ימינו שהיא זרוע כוחו,
 אִם אַתָּן אֶת דְּגַנְךָ עוֹד מֵאֲכָל - לְאִיבֶיךָ - שלא אתן
 עוד את דגן ישראל ביד אויבי ישראל,
 וְאִם יִשְׁתַּנוּ בְּנֵי נֹכַר תִּירוּשָׁךָ, אֲשֶׁר יִנְעַת בּוֹ - ושלא
 ישתנו עוד הגויים את היין, שיגעת בעבודתו
 להכינו.

וְקָרָא לָךְ שֵׁם חֲדָשׁ - עד שיקראו לך בשם חדש,
 אֲשֶׁר פִּי ה' יִקְבְּנוּ - שפי ה' בעצמו, יפרש שם זה. (האמור לקמן בפס' ד')
 ג. וְהָיִית עֲטֹרַת תְּפָאֳרֹת בִּיד ה' - ירושלים תהיה
 ככתר מפואר ביד ה', (שיחזיק תפארתם, שלא תיפול עוד)
 וְצִנִּיף מְלוּכָה בְּכַף אֱלֹהֶיךָ - וכמו צניף, מצנפת, של
 מלוכה וגדולה ביד ה',
 ד. לֹא יֵאמָרוּ לָךְ עוֹד - עֲזוּבָה - לא יאמרו עוד,
 שעזובה את מיושבֶיךָ,
 וְלֹאֲרִצְךָ - לֹא יֵאמָרוּ עוֹד שְׁמָמָה - ולא יאמרו עוד
 על ארצך, ששוממה היא,
 כִּי לָךְ יִקְרָא - חֲפְצֵי בָהּ - כי לך ירושלים יקראו:
 " חֲפְצֵי בָהּ ", העיר שה' חפץ בה,
 וְלֹאֲרִצְךָ בְּעוֹלָה - ולאֲרִצְךָ יקראו: "בעולה",
 שבניה יושבים בה,
 כִּי חֲפֵץ ה' בָּךְ, וְאַרְצְךָ תִּבְעַל - כי ה' רוצה
 בירושלים, וכל א"י תבעל, תיושב בבניי.

ט. כִּי מְאֻסְפִיו - יֹאכְלֶהוּ, וְהִלְלוּ אֶת ה' - כי בניי,
 שיאספו את הדגן, הם יאכלו אותו, ויהללו את ה'
 בירושלים, (שהתבואה הראשונה שאוכלים היא נטע רבעי,
 ואוכלים אותה בקדושה בירושלים)
 וּמִקְבְּצֵיו יִשְׁתַּהוּ בְּחֲצֵרוֹת קִדְשֵׁי - ומקבצי
 הענבים לעשות ממנו יין, ישתו אותו בחצרות
 ירושלים. (כרם רבעי, ששותים אותו בקדושה בירושלים)
 י. עֲבְרוּ עֲבְרוּ בְּשַׁעְרֵים - עֲבְרוּ כָל הַגּוֹיִים בְּשַׁעְרֵי
 הָעִירִים,
 פָּנוּ דְרָךְ הָעָם - פנו את הדרך לעם ישראל, השב
 לארצו,
 סִלּוּ סִלּוּ הַמְּסָלָה - תקנו את הדרך הסלולה לפני
 בניי,
 סִקְלוּ מֵאֲבָן - הוציאו מהדרך אבנים ומכשולות,
 הָרִימוּ נֶס עַל הָעַמִּים - הרימו נס לכל העמים,
 להביא את ישראל לארצם.
 יא. הִנֵּה ה' הַשְּׁמִיעַ אֶל קִצֵּה הָאָרֶץ - הנה ה',
 השמיע בשורת הגאולה עד קצה הארץ,
 אֲמָרוּ לְבַת צִיּוֹן, הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא - אמרו לבניי,
 הנה בא ה' המושיע אותך,

ישעיהו

ותושע לי - זרעי, וחמתי - היא סמכתני - על
 זרועי וכעסי בלבד אסמוך כשאגאל את ישראל.
 ו. ואבוס עמים באפי - ארמוס את העמים
 בכעסי,
 ואשפרם בחמתי - ישתו מהיין שבכוס חמתי, עד
 שישתכרו,
 ואוריד לארץ נצחם - אשפוך לארץ את דמם
 וחזקם.
 ז. חסדי ה' אפקיר - אזכיר לישראל את חסדי ה'
 עליהם,
 תהלת ה' - שעליהם ראוי להלל לה',
 פעל כל אשר גמלנו ה' - על כל אשר גמל אתנו ה'
 ית',

הנה שכרו אתו - הנה, בא לתת שכר לכם שכר
 טוב,
 ופעלתו לפניו - הנה, שכר פעולתכם הטובה
 בגלות, (שעבדו את ה' אף בתוקף הגלות), עומד לפני ה'
 ומוכן לכם.
 יב. וקראו להם, עם הקדש גאולי ה' - יקראו
 הגויים לבניי: "עם הקדש", שה' גואל אותם,
 ולך - יקרא דרושה - ולך ירושלים, יקראו:
 "דרושה", שה' דורש ומבקש אותה,
 עיר לא נעזבה - וכן יקראו לך: "עיר לא נעזבה",
 שה' לא יעזוב אותה עוד.

פרק סג'

א. מי זה בא מאדום - מי הוא, שבא מכיבוש ארץ
 אדום,
 חמוץ בגדים - מבצרה - שבגדיו אדומים מדם
 ההרוגים, שהרג בבצרה, (עיר גדולה באדום)
 זה הדור בלבושו - הלבוש בבגדי הדר,
 (שלוש בגדי נקם, לנקום את נקמת ישראל מאדום),
 צעה - ברב כחו - מטלטל העמים ממקום למקום
 בכוחו הרב.
 אני מדבר בצדקה רב להושיע - אני הוא ה',
 שדברתי על דבר הצדקות והישועות הגדולות
 שאעשה לישראל.
 ב. מדוע אדם ללבושך - כאילו ישאלו אותו:
 מדוע אדומים בגדיך ?
 ובגדיך - פדרך בגת - ובגדיך אדומים, כבגדי
 הדורך ענבים בגת ?
 ג. פורה - הגת, (מקום דריכת הענבים)
 דרכתני לבדי - בלי עוזר,
 ומעמים, אין איש אתי - ולא היה אתי איש
 מהעמים לעזור לי לנקום את נקמתי,
 ואדרכם - באפי, וארמסם - בחמתי - ואני הוא
 הדורך ורומס אותם (את אויבי ישראל) ברוב כעסי,
 ויז נצחם - על בגדי - ודמם הותז על בגדי,
 וכל מלבושי - אגאלתי - וכל בגדי התלכלכו
 מדמם.
 ד. כי יום נקם בלבי - כי יום הנקמה, (לנקום באויבי
 ישראל), היה שמור בליבי,
 ושנת גאולי באה - ובאה השנה, שבה אגאל את
 ישראל.
 ה. ואביט, ואין עזר - הסתכלתי בישראל, ואין
 בהם זכות שתעזור ותקרב גאולתם,
 ואשתומם, ואין סומך - עמדתי בתמהון, שאין
 בהם מי שיסמוך את הגאולה לבוא,
 ורב טוב לבית ישראל, אשר גמלם כרחמי וכלב
 חסדיו - ועל רוב הטובה, שגמל ברחמי וחסדיו
 הרבים עם ישראל.
 ח. ויאמר - כשהוציאם ממצרים, אמר ה',
 אך עמי המה, בניס לא ישקרו - אלה הם בני, ובי
 לא ישקרו ואותי יעבדו,
 ויהי להם למושיע - ולכן, הייתי להם תמיד
 למושיע.
 ט. בכל צרתם - בכל זמן זהיו להם צרות,
 לו צר - לה' היה צר, על צרותיהם של בניו,
 ומלאך פניו - הושיעם - ומלאך מלפני ה' הושיעם,
 באהבתו ובחמלתו הוא גאלם - באהבתו
 וברחמנותו לישראל, גאל אותם,
 וינטלם וינשאם כל ימי עולם - נטל ונשא את
 ישראל (לשמרם) בכל הדורות,
 י. והמה מרו ועצבו את רוח קדשו - והם מרדו
 והכעיסו את רוח ה' במעשיהם הרעים, (ולא כפי
 שאמר: "בנים לא ישקרו", לעיל פס' ח')
 ויהפך להם - לאויב - הפך עצמו מגואל - לאויב,
 הוא נלחם בם - והוא עצמו נלחם בישראל.
 יא. ויזכר - עם ישראל בזמן הגלות,
 ימי עולם משה עמו - ששלח את משה, מימי
 עולם, לגאול את בניי ממצרים,
 איה המעלם מים - היכן ה', שהעלה את בניי
 מים סוף,
 את רעי צאנו - עם רועי צאנו, (משה ואהרן)
 איה, השם בקרבנו את רוח קדשו - היכן ה', ששם
 בקרבנו (במשה) את רוח קדשו ?
 (ר"ל, הלא גם אז היו בניי מלאים בע"ז, ומדוע עתה לא מושיענו ?)
 יב. מוליד לימין משה - זרוע תפארתו - זרוע ה',
 היתה הולכת לימין משה, בכל עת שהיה צריך את
 ישועתו,
 בוקע מים - מפניהם - בקע מי הים מפני בניי,

א. מי זה בא מאדום - מי הוא, שבא מכיבוש ארץ
 אדום,
 חמוץ בגדים - מבצרה - שבגדיו אדומים מדם
 ההרוגים, שהרג בבצרה, (עיר גדולה באדום)
 זה הדור בלבושו - הלבוש בבגדי הדר,
 (שלוש בגדי נקם, לנקום את נקמת ישראל מאדום),
 צעה - ברב כחו - מטלטל העמים ממקום למקום
 בכוחו הרב.
 אני מדבר בצדקה רב להושיע - אני הוא ה',
 שדברתי על דבר הצדקות והישועות הגדולות
 שאעשה לישראל.
 ב. מדוע אדם ללבושך - כאילו ישאלו אותו:
 מדוע אדומים בגדיך ?
 ובגדיך - פדרך בגת - ובגדיך אדומים, כבגדי
 הדורך ענבים בגת ?
 ג. פורה - הגת, (מקום דריכת הענבים)
 דרכתני לבדי - בלי עוזר,
 ומעמים, אין איש אתי - ולא היה אתי איש
 מהעמים לעזור לי לנקום את נקמתי,
 ואדרכם - באפי, וארמסם - בחמתי - ואני הוא
 הדורך ורומס אותם (את אויבי ישראל) ברוב כעסי,
 ויז נצחם - על בגדי - ודמם הותז על בגדי,
 וכל מלבושי - אגאלתי - וכל בגדי התלכלכו
 מדמם.
 ד. כי יום נקם בלבי - כי יום הנקמה, (לנקום באויבי
 ישראל), היה שמור בליבי,
 ושנת גאולי באה - ובאה השנה, שבה אגאל את
 ישראל.
 ה. ואביט, ואין עזר - הסתכלתי בישראל, ואין
 בהם זכות שתעזור ותקרב גאולתם,
 ואשתומם, ואין סומך - עמדתי בתמהון, שאין
 בהם מי שיסמוך את הגאולה לבוא,

ישעיהו

מַפְנִיחַ הַרִים נָזְלוּ - וההרים רעדו וזעו מפניך !!
(וא"כ, עשה עמנו גם כעת נפלאות כבראשונה)

פרק סד'

א. פְּקֹדַת אֵשׁ הַמְּסִים - הפית וכְּלִיתָ את אויבינו, כמו האש השורפת וממיסה,
מִים תִּבְעֶה אֵשׁ - וכמו המים שעל האש, המעלים בועות רתיחה,
לְהוֹדִיעַ שְׁמֶךָ לְצָרֶיךָ - ונענשו, כדי להודיע את שמך בגויים, (ולא מפני צדקת ישראל)
מַפְנִיחַ גּוֹיִם יִרְגְּזוּ - ומפניך, יחרדו העמים.
ב. בַּעֲשׂוֹתֶיךָ נִוְרָאוֹת לֹא נִקְוָה - לא קיוונו, לישועות כֹּה נוראות כפי שעשית עימנו,
יִרְדָּתְךָ - ועוד ירדת על הר סיני לתת לנו תורתך,
מַפְנִיחַ הַרִים נָזְלוּ - וההרים רעדו וזעו מפניך.
ג. וַיַּעֲוֹלִם לֹא שָׁמְעוּ לֹא הָאֲזִינוּ - מימות עולם לא שמעו העמים נוראות כאלה,
עֵין לֹא רָאתָה, אֱלֹהִים זֹלַתְךָ, יַעֲשֶׂה לְמַחְכֶּה לּוֹ - לא היתה עין שראתה אלהים אחרים מלבד ה' ית', שיעשה כדברים האלה, למי שמחכה ומאמין בה'.
(וחז"ל אמרו: כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא, עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו)
ד. פִּגְעַתְּ אֶת שָׁשׁ וְעֵשֶׂה צָדֵק - סילקת והמתת את הצדיקים ששמחו תמיד לעשות צדק,
בְּדַרְכֶיךָ יִזְכְּרוּךָ - שבכל הדורות, היו מזכירים לפניך, את הרחמים שבדרכך, וכך נושענו בתפילתם,
(כמו שעשה משה, בדבר העגל ובדבר המרגלים, אמר: ה', ארץ אפים ורב חסד...סלח נא לעון העם הזה...)
ה. הִן אַתָּה קִצַּפְתָּ וַנְּחַטֵּא - כשהיית קוצף על חטאינו,
בָּהֶם עוֹלָם וַנִּשְׁעַע - בהם היינו סומכים מימי עולם.
ה. וַנְּהִי כְּטַמֵּא פְּלָנוּ - אך עתה, כשנסתלקו הצדיקים ואין מי שיגן בעדינו, נשארנו מאוסים ודחויים כאדם טמא,
וַיִּכְבְּדְךָ עַדִּים, כָּל צְדִיקְתֵינוּ - וכבגד מלוכלך ונמאס,
וַנִּבְּלַע פְּעֵלָה פְּלָנוּ - והרי אנו כעלה הנובל, שהרוח נושאת אותו ממקום למקום,
וַעֲוִינוּ, פְּרוּחַ יִשְׂאָנוּ - ומפני עוונותינו, תשא ותטלטל אותנו הרוח, לגלות ממקום למקום.
ו. וַאֲיִן קוֹרָא בְּשִׁמְךָ - ואין מי שקורא בשם ה',
מִתְעוֹרָר, לְהַחְזִיק בְּךָ - אין מי שמתעורר, להחזיק בדרכי ה',
כִּי הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ מִמֶּנּוּ - כאשר הסתרת פניך מאתנו,
וַתְּמוּגְנוּ, בְּיַד עֲוִנוֹנוּ - ומפני עוונותינו, היינו נמסים וכלים ביסורים. (והצדיקים אינם להגן בעדינו)

לַעֲשׂוֹת לּוֹ שֵׁם עוֹלָם - לעשות פרסום לשם ה' לעולם. (שהרי, בני"י יצאו מהים, מאותו צד שנכנסו, אלא כל זה עשה, להראות ידו הגדולה, וזהו תפארת לו ושם עולם),
י.ג. מוֹלִיכֶם בְּתֵהֲמוֹת - הוליך את ישראל בעומק הים,
כְּסוֹס בְּמַדְבָּר, לֹא יִפְשְׁלוּ - והשווה פני האדמה ממכשולות, שילכו בקלות, כסוס הרץ במישור המדבר.
י.ד. כִּפְהֵמָה בִּבְקָעָה תִירַד - כמו הבהמה, היורדת ללכת בבקעה בנחת, (שבבקעה, נוה ללכת מאשר בהר)
רוּחַ ה' תְּנִיחֵנוּ - כך ה' הנהיג את ישראל בנחת,
כִּן נִהְיֶת עִמָּךְ לַעֲשׂוֹת לְךָ שֵׁם תִּפְאָרֶת - כך הנהגת את עמך, לעשות פרסום ופאר לשמך בעולם.
טו. הִבֵּט מִשְׁמַיִם וַרְאֵה, מִזֶּבֶל קִדְשֶׁךָ וְתִפְאָרֶתְךָ - הבט מהשמים, מדור קדשו ותפארתו של ה',
אֵיךָ קִנְאֶתְךָ - היכן הקנאה, שהיית נוקם את נקמת ישראל בימים ראשונים,
וַיִּגְבוֹרְתְּךָ - והיכן הגבורה, שהיית מראה בעמים, **הַמּוֹן מַעֲיָד וְרַחֲמֶיךָ** - והיכן המיית מַעֲיָד ורחמיך שהיו בימים ראשונים.
(כמו: "הבן יקיר לי אפרים...על כן המו מעי לו רחם אֶרְחַמְנוּ נָאם ה'"; ירמיהו לא' יט')
אֵלֵי הַתְּאֲפָקוּ - וכעת התאפקו (מעֲיָד) ולא נכמרו רחמיך עלינו.
טז. כִּי אַתָּה אֲבִינוּ - הלא אתה אבינו, וראוי אב לרחם על בניו,
כִּי אֲבִרְהֶם לֹא יִדְעוּ, וַיִּשְׂרָאֵל לֹא יִפְרְנוּ - כי אברהם וישראל אבותינו נאספו מן העולם, ולא יודעים ומכירים בצרותינו,
אַתָּה ה' אֲבִינוּ, גֹּאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ - אך אתה ה', אבינו אתה, ובכל הדורות אתה גואלנו.
יז. לָמָּה תִתְעַנּוּ ה' מִדְּרָכֶיךָ - למה תאריך גלותינו, וכך תועים אנו, מדרך ה' ומתקוות הגאולה,
תִּקְשִׁיחַ לַבָּנוּ - מִיִּרְאֶתְךָ - ומקשים את ליבנו מלירא מפניך,
שׁוֹב - שוב מכעסך עלינו,
לִמְעַן עֲבָדֶיךָ שְׁבִטִי נַחֲלֶתְךָ - ואם לא למענינו, עשה למען האבות ולמען השבטים שהם נחלתך.
יח. לַמַּצְעָר, יִרְשׁוּ עִם קִדְשֶׁךָ - מעט זמן בלבד, ישבו עמך בארץ,
צָרִינוּ - בּוֹסְסוּ מִקִּדְשֶׁךָ - ומיד באו אויבינו, ורמסו את מקדשך.
יט. הִיִּינוּ - מֵעוֹלָם - הלא אנו עמך, שמשלת עלינו מימות עולם,
לֹא מִשְׁלַת בָּם - לא משלת בגויים,
לֹא נִקְרָא שְׁמֶךָ עֲלֵיהֶם - ולא נקראו הגויים על שמך, (כבני ה')
לוא קִרְעַתְּ שְׁמַיִם, יִרְדָּתְךָ - האם למען הגויים קרעת ופתחת את השמים, לרדת לארץ לתת להם את התורה,

ישעיהו

(שהמתים לא יכולים לצאת ממקומם, וכאילו נתונים במצור)
ה'אֲכָלִים בָּשָׂר חַזִיר, וּמָרֶק פִּגְלִים כְּלִיהֶם -
 שאוכלים בשר חזיר, ובכלי הבישול בלוע מֶרֶק
 (רוטב) בשר הפיגולים שבישלו.
ה. הָאֲמָרִים קָרַב אֵלֶיךָ - הם האוכלים כל טמא,
 אומרים לנשמר ממאכלים אלו, עמוד במקומך,
אֵל תִּגַּשׁ בִּי כִּי קִדְשְׁתִּיךָ - ואל תגש אלי לטמא
 אותי, כי קדוש אני יותר ממך,
אֵלֶּה - דברים אלה,
עֲשׂוּן בְּאִפִּי, אֵשׁ יִקְדֹת כָּל הַיּוֹם - העלו עשן וחימה
 באפי, כְּאֵשׁ הַבוֹעֶרֶת.
ו. הִנֵּה כְּתוּבָה לִפְנֵי - הנה הרעות שעשיתם
 כתובות לִפְנֵי לִזְכְּרוֹן תְּמִיד,
לֹא אֲחַשֶׁה - לא אשתוק על רעות אלה,
כִּי אִם שְׁלֵמֹתַי - אלא אשלם להם גמולם,
וְשְׁלֵמֹתַי עַל חֵיקֶם - והעונש יהיה על עצמם, ולא
 לבניהם אחריהם.
ז. עֹונֹתֵיכֶם, וְעֹונֹת אֲבוֹתֵיכֶם יִחַדּוּ, אָמַר ה' -
 תענשו על עֹונֹתֵיכֶם, ועל עוונות אבותיכם יחדיו,
אֲשֶׁר קָטְרוּ עַל הַהָרִים - שהקטירו קטורת לעי"ז
 על ההרים,
וְעַל הַגְּבְעוֹת חֲרִפוּנֵי - וחרפו וביזו את ה', בכך
 שעבדו לעי"ז על הגבעות,
וּמִדַּתִּי פִּעֲלֹתֶם וְאִשְׁנָה אֵל חֵיקֶם - בתחילה,
 אמדוד ואעניש אותם, על פי מה שהם פעלו רע,
 ואח"כ אִפְרַע מֵהֶם גַּם עַל עוֹנוֹת אֲבוֹתֵם.
ח. כֹּה אָמַר ה', כֹּאֲשֶׁר יִמְצָא הַתִּירוֹשׁ בְּאֲשָׁכּוֹל -
 כמו שבאשכול הענבים נמצא היין,
וְאָמַר אֵל תִּשְׁחִיתֵהוּ, כִּי בָרְכָה בּוֹ - ואמר אדם
 לחבירו הרוצה להשחיתו: אל תשחית את כל
 האשכול, שאמנם יש בו חרצנים וקליפות, אך גם
 יין מבורך וטוב יש בו,
כֹּן אַעֲשֶׂה לְמַעַן עֲבָדִי, לְבַלְתִּי הַשְׁחִית הַכֹּל - כך
 אעשה למען עַבְדִּי, (הצדיקים שבישראל), שלא אשחית
 את כל ישראל, אלא רק את הרשעים והמורדים.
 (במשל: החרצנים וקליפות הענבים יושלכו, ואת היין יוציא
 וישמור).
ט. וְהוֹצֵאתִי מִיַּעֲקֹב זֶרַע - עוד אוציא מיַּעֲקֹב,
 (עשרת השבטים), זֶרַע רֵאווִי וטוֹב,
וּמִיְהוּדָה, יוֹרֵשׁ הָרִי - ומיהודה (ובנימין) אוציא
 יורש שיירש את הר ציון והר הבית, (שהם בנחלת
 יהודה)
וְיִרְשׁוּהָ בְּחִירֵי, וְעַבְדֵי יִשְׁכְּנוּ שָׁמָּה - בני"י,
 שבחרתי לי לעם, יִירְשׁוּ ויגורו בא"י.
י. וְהָיָה הַשְּׂרֹוֹן, לְנוֹה צֶאֱן - עוד יהיה אזור השרון
 שבא"י, למקום מרעה לְצֶאֱן,
וְעִמְקַ עֶכוֹר, לְרֹבֵץ בָּקָר - ועמק עכור (שם מקום),
 יהיה למקום רביצת הבקר,
 (כמו שניבא הושע: "...וְאֵת עִמְקַ עֶכוֹר לְפִתַח תִּקְוָה..."/, הושע ב' יז')
לְעַמִּי אֲשֶׁר דָּרְשׁוּנִי - וטובה זו תבוא, לאלו מעמִּי
 שבקשו אותי אף בגלותם.

ז. וְעַתָּה ה' אֲבִינוּ אֲתָה, אֲנַחְנוּ הַחֲמֵר וְאֲתָה
לְצַרְנוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדְךָ כָּלְנוּ - אך עם כל זאת אבינו
 אתה, ואנו כחומר אתה יוצרנו, וכיצד תשחיתנו.
ח. אֵל תִּקְצַף ה' עַד מָאֵד - אל נא, תכעס עלינו
 מאוד,
וְאֵל לְעַד, תִּזְכֹּר עֵוֹן - ואל תזכור עוונותינו -
 לעולם,
הֵן הִבֵּט נָא, עִמָּךְ כָּלְנוּ - הנה הבט נא, שאנו
 מחזיקים באמונתך, ולא פנינו אל אלוהים
 אחרים, לכן העבר עוונותינו ורחם עלינו.
ט. עָרִי קִדְשְׁךָ, הָיוּ מְדַבְּרִי - הנה, הבט אל ערי
 קדשך שנהיו שוממות כמדבר,
צִיּוֹן מְדַבְּרֵי הַיְתָה, יְרוּשָׁלַם שְׁמָמָה.
י. בֵּית קִדְשֵׁנוּ וְתַפְאֲרֹתֵנוּ - הבית המקודש לנו,
 ואשר בו אנו מתפארים,
אֲשֶׁר הִלְלוּךָ אֲבֹתֵינוּ - אשר בו היו אבותינו
 מהללים אותך,
הָיָה לְשִׁרְפֵת אֵשׁ - היה לאש למאכל, (נשרף),
וְכָל מַחְמַדֵּינוּ, הָיָה לְחַרְבָּה - וכל ערינו שהיינו
 חומדים - נחרבו.
יא. הֲעַל אֵלֶּה תִתְאַפֵּק ה' - האם על צרות נוראות
 אלה, תוכל להתאפק ולא תרחם !?
תַּחֲשֶׂה - תשתוק,
וּתְעַנֶּנוּ עַד מָאֵד - ותוסיף לענותינו זמן פה רב,
 ביד הגויים !?

פרק סה'

א. נְדַרְשֵׁתִי, לְלוֹא שְׂאֵלוּ - משיב ה' לישראל:
 נדרשתי לישראל עי"י נביאי, אך הם לא בקשו
 אותי,
נִמְצָאתִי, לְלֹא בְקִשְׁנִי - המצאתי את עצמי עי"י
 נביאי, אך הם כלל לא בקשו אותי,
אֲמַרְתִּי הִנְנִי הִנְנִי - אמרתי: הנני הנני, שובו אלי,
אֵל גּוֹי לֹא קָרָא בְשְׁמִי - אך הקריאה היתה לעם
 שלא רצו לקרא בשמי.
ב. פִּרְשֵׁתִי יָדִי כָּל הַיּוֹם - פתחתי את יָדִי לקראת
 בני"י, שישוּבו אלי,
אֵל עַם סוֹרֵר - אך פרישת ידיים זו, היתה אל עם
 שסר מן הדרך,
הַהֲלֹכִים הַדְרֹךְ לֹא טוֹב, אַחַר מַחְשְׁבֹתֵיהֶם -
 שהולכים בדרך לא טובה, ואחר מחשבותיהם
 הרעות.
ג. הָעַם הַמְכַעֲסִים אוֹתִי, עַל פְּנֵי תְמִיד - הם עם
 שמכעיסים אותי לִפְנֵי (בירושלים שהיא עיר ה') תמיד,
זְבָחִים בְּגִנּוֹת - זובחים זבחים בגינות לעי"ז,
וּמִקְטֹרִים עַל הַלְבָנִים - ומקטירים קטורת לעי"ז
 על הלבנים שהיו שורפים. (שורפים הלבנים לחזקם לְבַנְיָה)
ד. הַיֹּשְׁבִים בְּקִבְרֵים - יושבים בין הקברים,
 שתשרה עליהם רוח טומאה של שָׁדִים,
וּבְנִצּוֹרִים יִלְיֵנוּ - ולנים בין פגרי המתים,

ישעיהו

יח. **כִּי אִם שִׁישׁוּ וְגִילוּ עָדֵי עַד אֲשֶׁר אֲנִי בּוֹרֵא כִּי הֲנִי בּוֹרֵא אֶת יְרוּשָׁלַם גִּילָה וְעִמָּה מְשׁוֹשׁ.**
 יט. **וְגִלְתִּי בִירוּשָׁלַם, וְשִׁשְׁתִּי בְעַמִּי - ה' יגיל**
 וישמח בבנין ירושלים ובשיבת בניה אליה,
וְלֹא יִשְׁמַע בָּהּ עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל זְעָקָה - כִּי אִם רֹב טוֹבָה.

יא. **וְאַתֶּם עֲזָבִי ה', הַשְׁכַּחִים אֶת הַר קְדְשִׁי - אֲדָךְ אֱלוֹ שַׁעֲזְבוּ אֶת ה', וְשַׁכְּחוּ אֶת בֵּיהֶמ"ק כַּמְקוֹם הַקְּרֵבֶת קִרְבָּנוֹת, הַעֲרִיכִים לַגֹּד שֶׁלְּחֹן, וְהַמְמַלְאִים לְמִנֵּי מִמְסָךְ - שַׁעֲרֵכֶם וּמִלְאוּ יַיִן לַנֶּסֶךְ לַגֹּד וּלְמִנֵּי (שְׁמוֹת כּוֹכְבִים שַׁעֲבָדוּ) קִרְבָּנוֹת וְנֹסְכִים.**

כ. **לֹא יִהְיֶה מִשָּׁם עוֹד, עוֹל יָמִים וְזָקֵן אֲשֶׁר לֹא יִמְלֵא אֶת יָמָיו - לֹא יִהְיֶה עוֹד בִּירוּשָׁלַם, שַׁעֲיֵר עוֹל יָמִים (מַלְשׁוֹן עוֹלָל, תִּינוּק), וְאִפְּלוּ זָקֵן, שִׁימוֹת שֶׁלֹּא מִלֵּא יָמִים, כִּי הַנְּעָר בֶּן מֵאָה שָׁנָה יָמוֹת - אֲדָם שָׁמַת בֶּן מֵאָה, יִקְרָא שָׁמַת כְּנֵעַר, וְהַחוּטָא בֶּן מֵאָה שָׁנָה יִקְלָל - וְאִם יָמוֹת בֶּן מֵאָה, יִחֲשַׁב שְׁקוֹלֵל מֵאֵת ה' וּמֵת בַּחֲטָאוֹ, כֹּא. וּבָנוּ בָתִּים וַיִּשְׁבּוּ, וְנִטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פְרִיָם. כֹּב. לֹא יִבְנוּ וְאַחַר יִשְׁבּוּ - לֹא יִבְנוּ בָתִּים, שֶׁלֹּא יִזְכּוּ לִשְׁבֹּת הֵם, (ר"ל, שִׁיאֲרִיכוּ יָמִים)**

יב. **וּמִנִּיתִי אֶתְכֶם לְחָרֵב - אֶמְנָה (אֶסְפּוֹר) וְאִמְסוֹר אֶתְכֶם לְחָרֵב, וְכֹלְכֶם לְטַבַּח תִּכְרְעוּ - וְכֹלְכֶם תִּכְרְעוּ וְתִפְלוּ לְטַבִּיחָה, יַעַן קָרָאתִי וְלֹא עָנִיתֶם, דְּבַרְתִּי וְלֹא שָׁמַעְתֶּם - מִפְּנֵי שֶׁקָּרָאתִי אֲלֵיכֶם, וְלֹא שָׁמַעְתֶּם לְשׁוֹב אֵלַי, וְתַעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי, וּבְאֲשֶׁר לֹא חִפְצָתִי בַּחֲרָתֶם. יג. לָכֵן כֹּה אָמַר ה', אֱלוֹקִים הִנֵּה עֲבָדֵי יֹאכְלוּ וְאַתֶּם תִּרְעְבוּ, הִנֵּה עֲבָדֵי יִשְׁתּוּ וְאַתֶּם תִּצְמָאוּ, הִנֵּה עֲבָדֵי יִשְׁמְחוּ וְאַתֶּם תִּבְשׂוּ - עֲבָדֵי הַצַּדִּיקִים יִהְיוּ בְּכָל טוֹבָה, וְאַתֶּם הַרְשָׁעִים תִּרְעְבוּ מִכָּל טוֹבָה.**

יד. **הִנֵּה עֲבָדֵי יְרֵנוּ, מְטוֹב לָב - הִנֵּה עֲבָדֵי, יִרִימוּ קוֹלָם בְּרִינָה מֵתוֹךְ טוֹב לִיבָם, וְאַתֶּם תִּצְעַקוּ מִמָּאֵב לָב - וְאַתֶּם הַרְשָׁעִים, תִּצְעַקוּ מֵתוֹךְ כָּאֵב לָב, וּמִשְׁבַּר רוּחַ תִּילִילוּ - וְתִילְלוּ מֵתוֹךְ צַעַר וַיִּגּוֹן. טו. וְהִנְחַתֶּם שְׁמֵכֶם לְשִׁבּוּעָה לְבַחֲרִי, וְהִמִּיתֶךָ ה' אֱלוֹקִים - אַחַר מִיתַת הַרְשָׁעִים, יִנוּחַ וַיִּשְׁאֵר שָׁמַם בַּעוֹלָם לְסַמֵּל שֶׁל קִלְלָה, שַׁעֲבָדֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁבַחְתִּי בָהֶם יֹאמְרוּ: אִם עֲשִׂיתִי כֹךְ וְכֹךְ, יִמִּיתֶךָ ה' כַּמִּיתַת הַרְשָׁעִים,**

יז. **וְלַעֲבָדָיו, יִקְרָא שֵׁם אַחַר - וְעֲבָדֵי ה' הַצַּדִּיקִים יִהְיוּ סַמֵּל שֶׁל בְּרַכָּה. טז. אֲשֶׁר הִמְתַּבְּרָךְ בְּאַרְץ, יִתְבָּרַךְ בְּאֱלֹהֵי אֲמֹן - וְכַבּוֹד ה' יִתְגַּדֵּל כָּל כֹּךְ, עַד שֶׁכָּל אָדָם הִמְתַּהֲלַל וּמִשְׁתַּבַּח בַּעוֹלָם יִתְהַלַּל שְׁהוּא עַבְדֵי לְאֱלוֹקֵי אֲמֹן, אֱלוֹקִים הַנְּאֻמָּן לְשֶׁלֶם שִׁכְרוּ לְמֵאֻמִּינוּ, וְהִנְשַׁפֵּעַ בְּאַרְץ, יִשְׁבַּע בְּאֱלֹהֵי אֲמֹן - וְכָל הַנִּשְׁבַּע, יִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה' הַנְּאֻמָּן, כִּי נִשְׁכַּחוּ הַצָּרוֹת הָרָאשׁוֹנוֹת, וְכִי נִסְתָּרוּ מֵעֵינַי - כִּי כָל הַרְעוֹת, עִבְרוּ מֵהַעוֹלָם וּנִשְׁכַּחוּ, וְכָל דְּבָרֵי ה' עָיִי נִבְיָאוֹ נִקְיִמוּ וְנִתְאֻמְתּוּ. (לָכֵן תִּתְגַּלֶּה בַּעוֹלָם, אֲמִיתוֹת הָאֲמוּנָה בַּה' ית').**

יח. **כִּי לֹא יִלְדוּ לְבָהֳלָה - וּבִנְיָהֶם, לֹא יָמוֹתוּ בַחֲיֵי אֲבוֹתֵיהֶם (שְׁדַבֵּר זֶה גּוֹרֵם לְבַהֲלָה לְאֲבוֹתֵיהֶם), כִּי זֶרַע בְּרוּכֵי ה' הִמָּה - שֶׁהִלָּא הֵם זֶרַע שֶׁה' בֵּרַךְ, וְצִאֲצֵאֵיהֶם אֲתָם - וַיַּחֲיוּ אֶתְכֶם בְּנֵיהֶם עַד שִׁימְלֹאוּ יְמֵיהֶם.**

יט. **כִּי הִנֵּה טָרָם יִקְרָאוּ וְאַנִּי אֶעֱנֶה, עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאַנִּי אֶשְׁמַע - אֲשַׁמַּע וְאֶעֱנֶה לְתַפִּילְתֶּם, טָרָם יִסִּימוּ לְבַקֵּשׁ בְּקִשְׁתֶּם. כ. זָאֵב וְטֹלָה יִרְעוּ כֶּאֱחָד - הַזָּאֵב וְהַכֶּבֶשׂ יִרְעוּ יַחַד בְּמִרְעָה, וְאַרְיֵה, כִּבְקָר יֹאכַל תֵּבֶן - וְאַרְיֵה יֹאכַל אֶת הַתֵּבֶן, כְּמוֹ הַבְּקָר, וְנִחַשׁ עֶפְרוֹ לְחֵמוֹ - הַנַּחֲשׁ יֹאכַל הָעֶפֶר, וְלֹא יִזְיֵק לְאִישׁ, לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קְדְשִׁי - בְּכָל אֲרָצוֹת, אָמַר ה'.**

כ. **כִּי הִנֵּה בּוֹרֵא שְׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאַרְץ חֲדָשָׁה - כִּי מְרֹב הַטּוֹבָה שִׁיבִיא ה' בַּעוֹלָם, כֹּאִילוּ בָרָא ה' שְׁמַיִם וְאַרְץ חֲדָשִׁים, וְלֹא תִזְכְּרֶנָּה הָרָאשׁוֹנוֹת, וְלֹא תַעֲלִינָה עַל לָב - וְלֹא יִזְכְּרוּ וְאִפְּלוּ לֹא יַעֲלוּ עַל הַלֵּב, הַצָּרוֹת שֶׁהָיוּ בְּרָאשׁוֹנָה.**

כא. **כִּי הִנֵּה בּוֹרֵא שְׁמַיִם חֲדָשִׁים וְאַרְץ חֲדָשָׁה - כִּי מְרֹב הַטּוֹבָה שִׁיבִיא ה' בַּעוֹלָם, כֹּאִילוּ בָרָא ה' שְׁמַיִם וְאַרְץ חֲדָשִׁים, וְלֹא תִזְכְּרֶנָּה הָרָאשׁוֹנוֹת, וְלֹא תַעֲלִינָה עַל לָב - וְלֹא יִזְכְּרוּ וְאִפְּלוּ לֹא יַעֲלוּ עַל הַלֵּב, הַצָּרוֹת שֶׁהָיוּ בְּרָאשׁוֹנָה.**

פרק סו'

ישעיהו

אָמְרוּ אַחֲיָכֶם, שְׁנֵאִיכֶם, מְנַדִּיכֶם - אחיכם
הרשעים, השונאים ומנדים אתכם, (המרחיקים
אתכם), אמרו לכם:

א. כֹּה אָמַר ה', הַשָּׁמַיִם כְּסָאֵי - הלא השמים
כביכול, הם כסא ה',
וְהָאָרֶץ, הַדָּם רִגְלָי - והארץ כביכול, כשרפרף
למרגלותיו של ה',
אֵי זֶה בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנֶנּוּ לִי - א"כ, טיזה בית תוכלו
לבנות שיהיה ראוי לי,
וְאֵי זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי - ואיזה מקום תבנו שיהיה
ראוי שאנוח בו.
(ר"ל, אין לי צורך במקדש, כשאינכם מתקנים מעשיכם ומיישרים
את ליבכם אלי).

לִמְעַן שְׁמִי יִכְבֹּד ה' - בגדולתנו מתרבה כבוד ה'
בעולם.

וְנִרְאָה בְּשִׂמְחַתְכֶם וְהֵם יִבְשׁוּ - תשובת הנביא:
לא כדבריהם, אלא בשמחתכם אנו נראה, והם
הרשעים יבושו ויכלמו.

ו. קוֹל שְׂאוֹן מַעִיר - קול המיה יצא מהעיר
ירושלים,

קוֹל מֵהֵיכַל - הקול יצא מההיכל שבמקדש,
קוֹל ה', מְשַׁלֵּם גְּמוּל לְאִיְבָיו - קול מאת ה',
שמשלם גמול לכל אויביו. (גוג ומגוג).

ז. בְּטָרִם תְּחִיל - בטרם יבוא על ירושלים חיל
הלידה,

יִלְדָה - יתקבצו פניה בתוכה,
בְּטָרִם יָבֹא חֶבֶל לָהּ, וְהִמְלִיטָה זָכָר - ותוליד בן

זכר. (בנ"י שישובו לארץ ; ר"ל, ישועת ישראל תבוא בפתאומיות
ובמהירות. כמו: "...לך עמי בא בחדריך...חבי כמעט רגע עד יעבר
זעם" לעיל כו' כ')

ח. מִי שָׁמַע כְּזֹאת, מִי רָאָה כְּאַלֶּה - מי שמע או
ראה פלא כזה,

הַיּוֹחֵל אֶרֶץ בַּיּוֹם אֶחָד, אִם יוֹלֵד גּוֹי פְּעַם אַחַת -
האם היתה ארץ, שפבא לה חבלי הלידה, ילדה
בפעם אחת את כל בניה ?!

כִּי חָלָה גַם יִלְדָה צִיּוֹן אֶת בְּנֵיהָ - כמו ציון שפבא
לה חבלי הלידה, ילדה בפעם אחת את כל בניה.

ט. הַאֲנִי אֲשַׁבֵּיר - האם אביא את ציון (היולדת את
בניה) לשבת על משבר הלידה, (מקום שיושבת היולדת
בשעת לידה),

וְלֹא אוֹלֵיד יֵאמַר ה' - ולא איילד את בנה ?! (ר"ל,
היתכן שאביא על ישראל את גוג, ולא אושיעם מידו ?!)

אִם אָנֹכִי הַמּוֹלֵיד וְעַצְרָתִי אָמַר אֶלְהֵיךָ - היתכן
שאני המוליד, יעצור אותך מללדת את בנך ?!

י. שְׂמַחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כָּל אֲהַבֶיהָ - שמחו
וגילו בירושלים כל אוהבי ציון,

שִׁישׂוּ אֶתְהָ מְשׁוֹשׁ כָּל הַמְתַאֲבָלִים עֲלֶיהָ - שמחו
בירושלים, כל המתאבלים על חורבנה.

ב. וְאֵת כָּל אֱלֹהֵי - השמים והארץ,
יְדִי עֲשֵׂתָהּ, וַיְהִי כֹל אֱלֹהֵי נֶאֱמַר ה' - ע"י שנעשו על
יְדֵי הֵם קַיִמִים, וְלֹא קְדוּמִים כְּמוֹנִי,
וְאֵל זֶה אֲבִיט, אֵל עֲנִי וַיְנַכֵּה רוּחַ וְחִרָד עַל דְּבָרֵי -
ועם כל זה, אתבונן על השפלים העניים, שבורי
הרוח, ואל החרדים לעשות מצוותי.

(ולא אל אלו המקריבים לי קרבנות, וליבם רחק ממני)

ג. שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מִכָּה אִישׁ - רשע, השוחט את
השור לְפָנָי, נחשב לְפָנָי כמכה איש (ששפך דם נקי),
זוֹבַח הַשֶּׁה עוֹרֵף כְּלָב - והזובח לְפָנָי את השה,
מאוס הדבר לְפָנָי, כאילו ערף את הכלב, (עריפה -
כריתת הראש מאחורי הצוואר),

מַעֲלָה מְנוּחָה דָם חַזִיר - ואם יעלה מנחה לְפָנָי,
יהיה מאוס בעיני, כאילו זרק לְפָנָי דם חזיר,

מִזְפִיר לְבָנָה - וכשיקטיר לבונה לפני,
מְבַרֵךְ אֶוֹן - כאילו מברך את ה' בדבר גזל,

גַם הַמָּה - אלו המקריבים לפני שור, שה, מנחה
ולבונה,

בְּחָרוּ בְּדַרְכֵיהֶם - הרעות של המכה איש, עורף
כלב, זורקי דם חזיר ומברך און, (ואין קרבנותיהם
לרצון לפני)

וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם נַפְשָם חֲפָצָה - וחפצים בשיקוצים
ובדברים המתועבים לפני.

ד. גַם אֲנִי אֲבַחַר בְּתַעֲלָלֵיהֶם - גם אני אבחר
להתעולל בהם (כמו: "...כי התעללת בי..."), במדבר כב' כט' ;
להתלוצץ עליהם, כדרך שהם עשו צחוק מעבודתי ובחרו ללכת אחר
שרירות ליבם),

וּמְגוֹרָתָם, אֲבִיא לָהֶם - ומהחרב והרעב שהיו
יראים, אביא עליהם,

עַן קָרָאתִי וְאִין עוֹנָה, דְּבַרְתִּי וְלֹא שָׁמְעוּ - מפני
שקראתי ודברתי אליהם ע"י נביאי לשוב אלי,

וְלֹא שָׁמְעוּ,

וַיַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינָי, וּבְאֲשֶׁר לֹא חִפְצָתִי בְּחָרוּ.
ה. שָׁמְעוּ דָבַר ה', הַחֲרָדִים אֵל דְּבָרוֹ - הממהרים
בחרדה לשמוע אל דבר ה',

ישעיהו

טז. **כִּי בָאֵשׁ ה' נִשְׁפָּט -** כי ה' יהיה נשפט עם האוייבים באש, (עם גוג ; כמו שניבא יחזקאל: "וְנִשְׁפַּטְתִּי אֹתוֹ בְּדָבָר וּבְדָם וְנָשַׁם שׁוֹטֵף וְאֶבְנֵי אֶלְגִּישׁ אֵשׁ וְגַפְרִית אֲמַטִּיר עָלָיו וְעַל אֲגַפְיוֹ ...", יחזקאל לב' כב')
וּבְחָרְבוֹ אֶת כָּל בָּשָׂר - ובחרבו, יכה את כל מחנה גוג,
וְרֵבּוֹ חֲלָלֵי ה' - ורבים יהיו החללים שיפלו ביד ה'.
יז. הַמִּתְקַדְּשִׁים וְהַמְטַהֲרִים אֶל הַגְּנוֹת - המזמנים והמטהרים עצמם, ללכת לעבוד ע"ז בגינות,
אֲחֵר אַחַת בְּתוֹךְ - קבוצה אחר קבוצה, נכנסים לגינה לעבוד הע"ז שבתוכה,
אֲכָלֵי בָשָׂר הַחֲזִיר, וְהַשֶּׁקֶץ, וְהַעֲכָבָר - וכל הגויים אוכלי בשר חזיר, בשר שקצים, בשר עכבר וכל דבר טמא,
יִחָדוּ יִסְפוּ נַאֲם ה' - כולם יחד יכלו מן העולם.
יח. וְאֶנְכִי מַעֲשִׂיהֶם וּמַחֲשֹׁבֹתֵיהֶם - ואנכי ה', ידעתי מעשיהם ומחשבותיהם,
בָּאֵה, לִקְבֹּץ אֶת כָּל הַגּוֹיִם וְהַלְשֹׁנוֹת - באה העת לקבץ את כל העמים עם גוג יחד בא"י,
וּבָאוּ וְרָאוּ אֶת כְּבוֹדִי - ושם יבואו ויראו את כבודי, כשאֲפָרַע מהם על כל רעתם.
יט. וְשָׁמְתִי בָהֶם אוֹת - ואף בנשאים ממחנה גוג (שאשאר, כדי שישפרו את כבודי בגויים), אתן אות וסימן על המכות שבאו על חבריהם, (כמו שניבא זכריה: " וְזֹאת תִּהְיֶה הַמַּגִּפָּה אֲשֶׁר יִגַּף ה' אֶת כָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל יְרוּשָׁלַם, הַמֶּקֶץ בָּשָׂרוֹ וְהוּא עֵמֶד עַל רִגְלָיו וְעֵינָיו תִּמְקְנָה בְּחִרְיָהוֹן וּלְשׁוֹנוֹ תִּמְקֶה בְּפִיהֶם", זכריה יד' יב')
וְשַׁלַּחְתִּי מֵהֶם פְּלִיטִים, אֶל הַגּוֹיִם - שינצלו וישלחו, לפרסם את כבוד ה' בין הגויים,
תְּרַשִׁישׁ, פּוֹל, וְלוֹד - שמות עמים,
מִשְׁכֵי קִשְׁת - המלומדים לדרוך ולירות החיצים בקשת,
תָּבַל וַיּוֹן - שמות עמים,
הָאִיִּים הַרְחֻקִים, אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֶת שְׁמִיעִי, וְלֹא רָאוּ אֶת כְּבוֹדִי - הגויים באיים הרחוקים, שלא שמעו מעולם על גדולת ה' וכבודו,
וְהִגִּידוּ - פליטים אלו,
אֶת כְּבוֹדִי בְּגוֹיִם.

יא. לְמַעַן תִּינָקוּ וּשְׁבַעְתֶּם, מִשֵּׁד תִּנְחַמְיָה - התאבלתם למען תינקו ותשבועו רוב טובה, מְשִׁדֵי הנחמה שבירושלים,
לְמַעַן תִּמְצְאוּ - ולמען תמצצו עד תום, את רוב הטוב שבירושלים,
וְהַתְעַנְגְתֶם מִזֵּיז כְּבוֹדָה - ותתענגו מיופי והדר כבודה.
יב. כִּי כֹה אָמַר ה', הֲנִי נָטָה אֵלַיָּה כְּנֹהַר שְׁלוֹם - הנני מטה אל ירושלים שלום רב כְּמִי הִנְהַר, וְכִנְחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם - ואת עושרם של הגויים אני מטה על ירושלים, כמי נחל השוטפים במרוצה את מה שבדרכם,
וַיִּנְקַתֶם - ותינקו כתינוק, את עושרם הרב, **עַל צֶדֶק תִּנְשְׂאוּ, וְעַל בְּרָכִים תִּשְׁעֲשְׂעוּ -** וכתינוק, תִּנְשְׂאוּ ע"י הגויים על צידם, וישעשעו אתכם על ברכיהם.
יג. כְּאִישׁ אֲשֶׁר אָמַן תִּנְחַמְנוּ - כאיש, שאמו תנחם אותו מצרה שעברה עליו,
כֹּן אֲנִכִי אֲנַחֲמְכֶם - כך אנחם אתכם מצרת גלותכם,
וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמְנוּ - ובבנין ירושלים תנוחמו.
יד. וְרֵאִיתֶם, וְשֵׁשׁ לְבָבְכֶם - כשתראו את ירושלים בבנינה, ישמח ליבכם,
וְעַצְמוֹתֵיכֶם, כִּדְשָׂא תִפְרַחְנָה - עצמותיכם יתחזקו כדשא הפורח,
וְנוֹדְעָה יָד ה' אֶת עֲבָדָיו, וְזַעַם אֶת אֲיָבָיו - תִּנְדַּע בעולם גבורת יד ה' עם עבדיו, וזעם וכעס ה' על אויביו.
טו. כִּי הִנֵּה ה' בָּאֵשׁ יָבֹא - כי הנה ה' יבוא בחמת אש על אויביו, (על גוג)
וְכִסּוּפָה מִרְכַּבְתָּיו - ובמהירות כרוח סופה, יבוא ה' עם מרכבותיו על אויביו,
לְהַשִּׁיב בְּחֵמָה אֶפֶס - להשיב לאויביו את גמולם בחימה שפוכה,
וְגַעְרָתוֹ בְּלִהְבֵי אֵשׁ - ולגעור בהם בחוזק רב כלהבת אש.

ישעיהו

**כב. כִּי כִּאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה
 אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עִמָּדִים לְפָנַי נֹאֵם ה' - כִּי כִּמוֹ
 הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה שִׁיבְרָאוּ בִּימֵי
 הַהֵם וַיְהִיו קִיּוּמִים לְעוֹלָם,
 כֵּן יַעֲמֵד זְרַעְכֶם וְשִׁמְכֶם - כֵּךְ, יִתְקִיִּים זֶרַע בְּנִי, וְלֹא יִמַּחֵה שָׁמַם לְעוֹלָם.
**כג. וְהָיָה מִיָּדִי חֹדֶשׁ בְּחֻדְשׁוֹ וּמִיָּדִי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ
 יָבוֹא כָּל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר ה' - וּמִיָּדִי
 רֹאשׁ חֹדֶשׁ וּמִיָּדִי שַׁבָּת, יָבוֹאוּ כָּל הָעַמִּים
 לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.
**כד. וַיֵּצְאוּ וָרֵאוּ - אוֹתָם שִׁיבֹאוּ מִיָּדִי חֹדֶשׁ וּשְׁבַת
 לְבֵית ה', יֵצְאוּ מִחוּץ לִירוּשָׁלַיִם,
 בְּפָגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפְּשָׁעִים בִּי - לִרְאוֹת אֶת פִּגְרֵי
 מַחֲנֵה גֹג שִׁפְשַׁעוּ בְּה', (בַּתּוֹךְ שִׁבְעַת הַחֹדָשִׁים שֶׁבָּהֶם יִקְבְּרוּ)
 כִּי תוֹלְעֵתֶם לֹא תָמוּת - כִּי הַתּוֹלְעִים שִׁיאַכְלוּ
 בְּבִשְׂרָם - לֹא יָמוּתוּ,
 וְאֲשֶׁם לֹא תִכְבֶּה - וְהָאֵשׁ הַבוֹעֶרֶת בָּהֶם - לֹא
 תִכְבֶּה,
 וְהָיוּ דְרָאוֹן לְכָל בָּשָׂר - וַיְהִיו לְחֶרֶפָה וּלְבִזְיוֹן,
 בְּעֵינַי כָּל בָּשָׂר הַבָּאִים לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי ה'.******

**כ. וְהָבִיאוּ - העמים הרחוקים,
 אֶת כָּל אֲחֵיכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם - את אחיכם מבניי,
 שִׁנְשָׂרוּ עֲדִיין בֵּין הַגּוֹיִים,
 מִנְּחָה לְה' - יבִיאוּ אוֹתָם כִּמְנַחַה לְה',
 בְּסוּסִים וּבְרֻכָב - רְכוּבִים בְּסוּסִים וּבְרֻכָבִים,
 וּבְצַבִּים - וּבַעֲגָלוֹת מְכוֹסוֹת, (כְּמוֹ: "...עֲגָלוֹת צַב..." ,
 בַּמִּדְבָר ז' ג')
 וּבְפָרָדִים - הַנּוֹלָד מִסוּס וְחִמּוֹר,
 וּבְכַרְפְּרוֹת - וּבְבַהֲמוֹת הַמַּמְהָרוֹת בְּלַכְתֶּם, עַד
 שִׁנְרָאוֹת כְּמַרְקָדוֹת, (כְּמוֹ: "וְדוֹד מְכַרְכֵּר בְּכָל עַז לְפָנַי ה'..."
 - מִרְקָד לְפָנַי ה' ; שְׁמוּאֵל ב', ו' יב')
 עַל הַר קְדְשִׁי, יְרוּשָׁלַיִם אָמַר ה' - לְהַר קְדְשִׁי
 יְרוּשָׁלַיִם,
**כא. כִּאֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמִּנְחָה בְּכָלִי טְהוֹר
 בֵּית ה' - כְּמוֹ שֶׁמִּבִּיאִים בְּנֵיִי אֶת הַמִּנְחָה בְּכָלִי
 טְהוֹר, שִׁיְהִיָּה לְרִצּוֹן לְפָנַי ה', כֵּךְ כְּאִמּוֹר, יָבִיאוּ
 הַגּוֹיִים אֶת יִשְׂרָאֵל בְּבִגְדִים נְאִים וּבְמַרְכָּבוֹת
 מְכוֹבָדוֹת.
**כב. וְגַם מֵהֶם אֶקַּח לְפָנָיִם לְלוּיִם אָמַר ה' - גַּם
 מִבְּנֵיִי הַמּוֹבָאִים מֵהָאִיִּים הַרְחוֹקִים, אֶקַּח לְהִיּוֹת
 כְּהֹנִים וְלוּיִים לְשֵׁרֵת לְפָנַי. (שִׁיּוּדֵיֶם מִי מֵהֶם לְוִיִּים וְכַהֲנִים)******

**"וְהָיָה מִיָּדִי חֹדֶשׁ בְּחֻדְשׁוֹ וּמִיָּדִי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ
 יָבוֹא כָּל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר ה' "**

ישעיהו

שנה - לחי יגי(רי יו"ט),
ובדוק מ' , ז'.
תַּתְּחַבֵּר הַיֵּטֵב לְבִי יֵטִי. (עיי
רש"י)
מדי כה' - השלם הבאור.